

1871.695

1871.695

**ΣΥΝΟΨΙΣ
ΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΠΑΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ.**

ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ,

**ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΣΧΟΛΕΙΩΝ.**

Δοκιμασίᾳ τῆς ἀρμοδιας ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἔγκρισει
τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημο. Ἐκπαιδεύσεως
Τουργείου (ἀριθ. 2038, 24 Απριλίου 1862).

Έκδιδεται δαπάναις **Α. ΚΟΡΟΜΗΑΑ.**

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΩΤΑΤΗ
Μετὰ εἰκονογραφιῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΟΥ.
(Οδός Περικλέους αριθ. 229).

1871.

1871. 695

ΣΥΝΟΨΙΣ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΚΤΕΝΕΣΤΕΡΑΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ.

ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΘΕΙΣΑ

τρο

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ,

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

Δοκιμασία τῆς ἀρμοδίας ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκρίσεως
τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως
Τυπογρείου (ἀριθ. 2038, 24 Απριλίου 1862).

— — —
Έκδιδεται δαπάναις **Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.**

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΩΤΑΤΗ
Μετὰ εἰκονογραφιῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΟΥ.
(Οδός Περικλέους ἀριθ. 229).

1871.

ΣΥΝΟΨΙΣ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

§ 1. Ὁρισμὸς καὶ διαιρεσίς.

Ιστορία ὀνομάζεται ἡ βιογραφία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ ἐνός τινος ἔθνους, ἡ μιᾶς τινος κοινότητος, ἡ ἐνὸς μόνον μεγάλου ἀνδρός. Κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίστασιν λέγεται Ἰστορία γενική, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν εἰδική, κατὰ δὲ τὴν τρίτην μερική, καὶ κατὰ τὴν τετάρτην βιογραφία ἡ βίος.

Η γενικὴ ιστορία ἔκθεται μόνον τὰς σπουδαιοτάτας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων· ἐκείνας δηλαδὴ ὅσαι ἐπενήργησαν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν καὶ ἐπρέψαν μέγα τι καὶ λόγω τούτων, διότι ἡ ἐξιστόρησις παντὸς γεγονότος, καὶ αὐτῶν τῶν ἀσημάντων, οὔτε κατορθωτή, οὔτε χρήσιμος εἶναι.

Η δὲ λέξις ιστορία παράγεται ἐκ τοῦ ἴστωρ, ὅπερ δῆλοι γνώστην πράγματός τινος, ἢτοι μάρτυρα. Ιστορῶ δὲ σημαίνει περιγράφω ὅσα εἴδον ἡ γνωρίζω τι διὰ συγγραφῆς ἡ εἰκόνος.

Η γενικὴ ιστορία διαιρεῖται εἰς ἀρχαίαν, μέσην, καὶ νέαν.

Καὶ ἡ μὲν ἀρχαία, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, φθάνει μέχρι τοῦ 476 μ. Χ. ἔτους· ἡ δὲ μέση ἀπὸ τοῦ 476 μ. Χ. ἔτους μέχρι τοῦ 1500· ἡ δὲ νέα ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Εἰς τὴν μελέτην δὲ καὶ διδασκαλίαν τῆς ιστορίας ἀναπόδεικτα βοηθήματα είναι ἡ χρονολογία καὶ ἡ γεωγραφία, διότι διὰ μὲν τῆς χρονολογίας προσδιορίζεται ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν διοίσον ἔγειναν τὰ ιστορούμενα διὰ δὲ τῆς γεωγραφίας, διότοις, εἰς τὸν διοίσον ἔγειναν διὰ τοῦτο καὶ ἡ γεωγραφία καὶ ἡ χρονολογία λέγονται οἱ δύο ὄφθαλμοὶ τῆς ιστορίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

§ 2. Ἀρχαία Ἰστορία.

Ἐκ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τοῦ καθημερινοῦ διήγεστα εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστὰ, καὶ ταῦτα δὲ οὐχὶ τόσον ἀκριβῶς καὶ σαφῶς.

Παρεκτὸς τῆς ἐν Ἀγίᾳ γραφῇ ἱστορίας τῆς κοσμογονίας καὶ ἄλλων σπουδαίων ἐν αὐτῇ μνημονευομένων γεγονότων, τὰ δποῖα εἶναι ἀναντίρρητα, ὡς θεοπνεύστως γεγραμμένα, καὶ τὰ δποῖα διδάσκονται ἵδιως ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἰστορίᾳ, πᾶσα ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις βιβλίοις διήγησις περὶ τῶν πρὸ τοῦ 2000 π. Χ. ἔτους γεγονότων, ἀν μὴ ἦναι δλως μυθώδης, εἶναι δμως τόσον περιπλεκμένη μὲ μύθους, ὥστε δύσκολος ἡ μᾶλλον ἀκατόρθιτος εἶναι ἡ εἰς αὐτὴν ἀνεύρεσις τῆς ἀληθείας.

Τὰ περιφημότατα δὲ τῶν ἀρχαίων ἔθνων τῆς μὲν Ἀσίας εἶναι οἱ Ἰνδοί, οἱ Σιναῖ, οἱ Φοίνικες, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι· τῆς δὲ Ἀφρικῆς οἱ Αιγύπτιοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι· τῆς δὲ Εὐρώπης οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι.

§ 3. Κίναι (Κινέζοι), Ἰνδοί.

Τὸ τῶν Σινῶν ἔθνος ἡτο πολυαριθμότατον καὶ διέμεινεν ἀπομεμονωμένον καὶ ἀσχετον μὲ τὰ ἄλλα ἀρχαῖα ἔθνη. Οἱ Σιναῖ ἔχουσι παραδόσεις ἀναβαίνοντας μέχρι τοῦ 3000 ἔτους π. Χ. μυθώδεις καὶ σκοτεινάς. Ἀναφέρουσι Φουχίν τινα ὡς βασιλέα των κατὰ τὸ 3000 ἔτος π. Χ. καὶ ἄλλον Τσαο λεγόμενον βασιλέυσαντα κατὰ τὸ 2350 π. Χ. καὶ θεωροῦσι καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς οἱ Σιναῖ ὡς θεμελιωτὰς τοῦ πολιτισμοῦ των καὶ νομοθέτας. Μέγιστος δὲ καὶ περιφημότατος ἀνήρ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἀναφέρεται δ Κουμφούκιος σοφὸς ἀκμάσας περὶ τὸ 500 ἔτος π. Χ., ἐτακτοποίησεν οὗτος καὶ τοὺς πολιτικοὺς νόμους καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Σινῶν.

Δέγεται ὅτι κατ' ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγνώριζον οἱ Σιναῖ τὴν ναυτικὴν πυξίδα, τὴν πυρίτιδα, διλύγην δεστρονομίαν καὶ εἰδος τυπογραφίας· ἄλλοι θέλουσιν ὅτι ἡ τυπογραφία ἐφευρέθη παρ' αὐτῶν περὶ τὸ 930 μ. Χ.

Τὸ ἔθνος τοῦτο ἐπειδὴ, ὡς εἴπαμεν, ἐφυλλάττετο αὐστηρῶς ἀπὸ πάσης ἐπιμιξίας μὲ ἄλλα ἔθνη, ἔμεινε στάσιμον καὶ δὲν ἔλαβε τὰς βελτιώσεις οὔτε τοῦ ἀρχαίου οὔτε τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ τῶν ἄλλων ἔθνων. Οἱ μεγάλοι ἀρχοντες αὐτοῦ λέγονται Μανδαρῖνοι.

Ἡ Ἰνδία ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ασίᾳ κειμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἰνδοῦ καὶ Γάγγου, κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους κατικείτο ὑπὸ ἔθνους πολὺ ὑπερβαίνοντος τὰ σύγχρονα αὐτοῦ ἄλλα ἔθνη κατὰ τὸν πολιτισμὸν ἄλλα τῆς ἱστορίας αὐτοῦ περιεσώθησαν εἰς ἡμᾶς μόνον ἀποσπάσματά τινα σκοτεινὰ καὶ δυσεξήγητα.

Η περαιτέρω πρόσδος τῶν Ἰνδῶν ἐκωλύετο ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν εἰς 4 τάξεις (βίους), ἐξ ὧν ἐπικρατεστέρα ἦτο ἡ καὶ νῦν ἐπισυζωμένη ἱερατικὴ τάξις, τούτεστιν οἱ Βραχμάνες. Ἐκάστη δὲ τάξις ἦτο περιω- σμένη εἰς ἴδια ἐπαγγέλματα καὶ ἔργα, τὰ δποῖα ἄλλη τάξις δὲν ἥδυνατο νὰ μετέλθῃ.

Γλώσσα τῶν Ἰνδῶν ἦτο ἡ Σκηνοκριτικὴ λεγομένη, νεκρὰ τώρα οὖσα ὡς ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ. Σώζονται δὲ εἰς αὐτὴν Ἱερὰ καὶ θμικὰ βιβλία.

Οἱ Ἰνδοὶ φάνεται δτι ἔζων ως ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς σπήλαια διὸ εὑρέ- σκονται ἐκεὶ ὅρη πλήρη σπηλαίων χειροποιήτων, τῶν δποίων τινὰ μὲν ἕσταν ναοὶ ἢ τάφοι, τὰ πλεῖτα δὲ κατοικίαι.

§ 4. Αἴγυπτοι.

Η Αἴγυπτος κειμένη εἰς τὸ βορειανατολικὸν μέρος τῆς Ἀφρικῆς, ὑπδ- κειται κατὰ πᾶν θέρος εἰς περιιδικὴν πλημμύραν τοῦ δι' αὐτῆς διαρρέον- τος καὶ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἐκβάλλοντος ποταμοῦ Νείλου. Τὰ πλημμυροῦντα ὄδατα ἀφ' οὐ ἀπορρόφησι καὶ ἐξατμισθῶσιν, ἀφίνονται ὅλην παχείαν, λεγομένην Ἰλύν, ἥτις καθιστᾷ τὴν πεδιάδα παχυτάτην καὶ κατὰ πολλὰ διὰ τοῦτο εὔφορον ἴδιως δὲ εἶναι τοιοῦτο τὸ μέρος τὸ λεγόμενον Δέλτα. Η οὕτως ἐκ τοῦ σχήματός της δνομασθεῖσα χώρα τῆς Αἴγυπτου δὲν ὑπῆρχε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, ἀπετελέσθη δὲ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς καταφερομένης ὑπὸ τοῦ Νείλου ἀμ- μού καὶ ἵλιος.

Παρεκτὸς ἄλλων προιόντων ἐν ἀφθονίᾳ ἐνταῦθα παραγομένων, ἐγέ- νετο καὶ τὸ φυτὸν βύθλος, τοῦ δποίου δ φλοίδς, λεγόμενος πάπυρος, ἔχρησίμευε τὸ πάλαι εἰς τὸ νὰ γράφωσιν ἐπ αὐτοῦ, μὴ ὑπάρχοντος τότε χαρτίου, ως τὸ παρ' ἡμῖν ἐν χρήσι.

Η Αἴγυπτος δὲν ἔχει δάσον καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἔνδια εἶναι σπάνια, ἔχει δῆμως πολλὰ λατομεῖα ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς αὐτῆς μεθορίοις. Ἐκ τούτων οἱ Αἴγυπτοι κατεσκεύασαν τοὺς λεγομένους δηθελίσκους καὶ ώκοδόμησαν παταμεγέθεις πυραμίδας, τὸν περίφημον λαβύρινθον κτλ. Καὶ οἱ μὲν δηθελίσκοι, οἱ πλείστοι μονόδιθοι δντες εἶναι μέγισται στῆλαι, ἔχουσαι δξεῖλαν κορυφὴν καὶ ὑψὸς 50 μέχρις 180 ποδῶν. Αἱ δὲ πυραμίδες εἶναι ὑπερμε- γέθεις οίκοδομαι, ἔχουσαι βάσιν τετράγωνον, στενεύονται δὲ καθ δσον ὑψοῦνται καὶ ἔχουσιν ὑψὸς ἀπὸ 200 — 800 ποδῶν. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπάρ- χουσι διάδρομοι καὶ δωμάτια, τὰ δποῖα ἔχρησίμευον ως τάφοι τῶν νεκρῶν.

Τὰ σώματα τῶν ἀποθηκόντων ἐκαθαρίζοντο ἀπὸ τῆς μᾶλλον ὑπο- κειμένης εἰς φθορὰν ὅλης, εἴτα ἐβαλσαμώνοντο (ἐταριχεύοντο) καὶ, ἀλει- φόμενα διὰ ῥητινώδους τινὸς μίγματος διαφρανοῦς, ἐτίθεντο εἰς τάφους. Τὰ τοιαῦτα σώματα λέγονται μούμικι. Εὑρέθησαν δὲ καὶ εὑρίσκονται ἀκόμη πολλὰ τοιαῦται ἡλικίας τριῶν χιλιάδων ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα.

Οἱ Αἴγυπτοι διηροῦντο εἰς τέσσαρας τάξεις, ἢ βίους. Πρώτη καὶ δ-

περτέρα τῶν ἄλλων τάξις ἡτο ή τῶν ιερέων, οἱ βασιλεῖς ἦσαν ἐξ αὐτῆς η κατετάττοντο εἰς αὐτὴν, ἔμαχέσασίλευον· δευτέρα ἡτο ή τῶν μαχητῶν· τρίτη καὶ καὶ τετάρτη ἡτο ή τῶν γεωργῶν, τῶν ἐμπόρων, τῶν τεχνιτῶν, τῶν ποιμένων κτλ.

Η τῶν ιερέων μόνη ἐγγνώριζεν δόλα τὰ μυστήρια τῆς θρησκείας τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐν γένει ἐπιστήμας καὶ γνώσεις καὶ δὲν μετέδιδε ταύτας εἰς τὰς ἄλλας τάξεις. Εἰς πᾶσαν δὲ τάξιν οἱ υἱοὶ διεδέχοντο τοὺς ἔσυτῶν πατέρας εἰς τὸ ἐπάγγελμά των. Ή μᾶλλον δὲ περιφρονημένη τάξις ἡτο ή τῶν ποιμένων.

Τὰ γράμματα τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν τριῶν εἰδῶν: ιερογλυφικὰ, ιερατικὰ καὶ δημοτικά. Καὶ τὰ μὲν ιερογλυφικὰ μετεχειρίζοντο εἰς ἐπιγραφὰς ἐπὶ τῶν διαφόρων μνημείων, τὰ δὲ ιερὰ εἰς θρησκευτικὰς καὶ δικαστικὰς ὑποθέσεις, τὰ δὲ δημοτικὰ εἰς ἄλλας κοινὰς χρείας. Πολλάκις δὲ μετεχειρίζοντο ἀδιαφόρως καὶ ἀναμεμιγμένως καὶ τα τρία εἶδη.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάττευον ζῶα, οἷον τὸ πτηνὸν Ἰθίνην, τὸν Κροκόδειλον, τὸν Ἀπιν (οὗτος ἡτο βοῦς πεποικιλμένος μὲ στύγματα), τὸν Αἴλουρον· καὶ τὰ ζῶα ταῦτα ἐταρίχευον μετὰ θάνατον μετ' ἵσης ἐπιμελείας ὡς καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα. Κατεδικάζετο δὲ εἰς θάνατον, δοτις ἥθελε φονεύσει κακὸν τῶν ὡς θεῶν λατρευομένων τούτων ζῶων.

Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ιστορίας τῶν Αἰγυπτίων, δλίγα γνωρίζομεν, διότι καὶ οὔτοι, ὡς οἱ Σιναῖ (Κινέζοι), οὐδεμίαν εἶχον ἐπιμελεῖαν πρὸς ἄλλα ἔθνη μέχρι τοῦ 700 ἔτους π. Χ.

Οἱ Αἰγύπτιοι λέγεται ὅτι κατῆλθον ἐκ τῆς Αἴθιοπίας καὶ ἰδίως ἐκ τῆς Μερόνης, καὶ ὅτι πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς ἡτο ὁ Μῆνος ή Μηνᾶς, 5188 π. Χ.

Τὰ ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ βασιλέως των Ψαμμυτίχου, 674 π. Χ. εἶναι πάντα σκοτεινὰ καὶ ἀδέσπαια. Φαίνεται δὲ, ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ξένη ποιμενικὴ φυλὴ, Ἄσκων καλούμενοι, ἐπελθόντες ἐκυρίευσαν μέρη τινὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ ἐξελήθησαν ἐπειτα μετὰ πολλῶν ἐτῶν ἀγῶνας ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων βασιλέων.

Ἐκ τῶν πρὸ τοῦ Ψαμμυτίχου βασιλέων τῆς Αἰγύπτου φημίζεται ὡς διαπρέψας ὁ Σέσωστρις, δοτις ὑποτάξας τὴν Αἴθιοπίαν καὶ τὴν Διεύσιν, διήρεσε τὴν χώραν εἰς 36 νομοὺς, καὶ τοὺς κατοίκους εἰς τάξεις δρισμένας, καὶ ἔκαμε μεγάλα ἔργα. Μετὰ τὸν Σέσωστριν ἐβασίλευσαν διάφοροι ἄλλοι βασιλεῖς, μετὰ τοὺς ὅποιους ἐπῆλθον Αἴθιοπες καὶ ἐδιώχθησαν εἰς τὴν ἄνω Αἰγύπτον. Μετὰ τούτους δὲ ἐχωρίσθη εἰς δώδεκα βασιλεία, ἔκαστον τῶν δοπίων εἶχεν ἴδιον βασιλέα.

Ψαμμήτιχος, εἰς ἐκ τῶν δώδεκα βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, τῇ βοηθείᾳ ἀνώνω καὶ Καρῶν μισθωτῶν, κατέβαλε τοὺς ἄλλους ἔνδεκα βασιλεῖς καὶ κατέστη μονάρχης ἀπάσης τῆς Αἰγύπτου· οὗτος δὲ πρῶτος ἔδωκεν ἀδειαν εἰς τοὺς Ἐλληνας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ κράτος του, νὰ παρεπιδημῶσιν ἐν αὐτῷ καὶ νὰ ἐμπορεύωνται.

Τὸν Ψαμμήτιχον διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νεκώς, δοτις ἐπεχείρησε νὰ

λέγεται ἐπ' ἄλλοις, δτι ὁ Ἀστυάγης, βασιλεὺς τῆς Μηδίας, εἶχε θυγατέρων δύο ματὶ Μανδάνην, ἡτις, κατὰ χρησμὸν τινα, ἔμελλε νὰ γεννήσῃ υἱὸν, δρις ἔμελλε νὰ γείνῃ κύριος ἀπόστης τῆς Ασίας. Ὁ Ἀστυάγης διὰ νὰ προτάξῃ τοῦτο, ὑπάνδρευσεν αὐτὴν μὲν Πέρσην τινα ἐκ μικροῦ γένους. Ὁτε δὲ αὕτη ἐγέννησεν υἱὸν, ὁ Ἀστυάγης λαβὼν ἔδωκεν αὐτὸν ἄμα γεννηθέντα εἰς τὸν δοῦλον του Ἀρπαγὸν νὰ τὸν θανατώσῃ. Ὁ Ἀρπαγὸς ἐνεπιστεύθη τὸ παιδίον εἰς ποιμένα τινά, διὰ νὰ τὸ ἐκθέσῃ εἰς τοὺς ἄγρους καὶ ἐκεῖ ἀπολεσθῇ. Ὁ ποιμὴν ὅμως φιλανθρωπίᾳ κινούμενος, ἔλαβεν αὐτὸν εἰς τὰ ἔδια καὶ ἀνέθρεψεν αὐτὸν ὡς τέκνον του. Ἀνεκαλύφθη δὲ ὕστερον ὑπὸ τοῦ Ἀστυάγους, ὅτι ἦτο ἔγγονός του, καὶ ἤγαπησεν αὐτὸν διὰ τὸ ἀνεξάρτητον καὶ τὸ γενναῖον τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὰ ἄλλα του προτερήματα, προσέταξε δὲ νὰ ἀνατραφῇ εἰς Περσίαν. Ὅστερον δὲ ἔφερεν αὐτὸν πλησίον του καὶ εἶχεν αὐτὸν πάντοτε μαζύ του. Ὁ Κῦρος δὲ κατέστη ἐνταῦθι διὰ τὰς ἀρετὰς του ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν. Διεγερθείσης δὲ τῆς φιλοτιμίας του ὑπὸ τοῦ σώσαντος αὐτὸν Ἀρπάγου, καὶ ὥφελούμενος ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης πάντων κατώρθωσε νὰ καταστῇσῃ ἀνεξάρτητον τὴν Περσίαν ἀπὸ τῶν Μήδων· τὸ δὲ 558 ἐξεθρόνισε τὸν πάππον του Ἀστυάγην, καὶ ἀνεκρύχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν. Ἐκτὸτε ἤρχισεν δὲ Κῦρος νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος του, καθυποτάσσων καὶ ἄλλας χώρας.

Ἡ Λυδία ἦτο βασίλειον πλησιόχωρον τοῦ Κράτους τοῦ Κύρου, εἰς δὲ τῶν βασιλέων αὐτῆς, δὲ Κροῖσος ἦτο πλουσιώταος, καὶ ἔθεώρει ἔκατὸν πάντων ἀνθρώπων εὑδαιμονέστατον· ἀλλ᾽ δὲ σοφὸς Ἀθηναῖος Σόλων, εὐρεθεὶς τυχαίως εἰς τὴν αὐλήν του περιηγήσεως χάριν, εἶπεν εἰς αὐτὸν « Οὐδεὶς μακάριος πρὸ τοῦ θανάτου ». Πολεμήσας δὲ Κῦρος τὸν βασιλέα τοῦτον, ἐνίκησε καὶ ἤχμαλώτισεν αὐτόν· προσέταξε δὲ νὰ τὸν καύσωσε ζῶντα ἐπὶ πυρᾶς· ἀλλὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐτέθη πῦρ εἰς τὴν πυράν, ἐφώνησεν δὲ Κροῖσος, « Σόλων, Σόλων » Ὁ Κῦρος, μαθὼν τὴν αἰτίαν τῆς προσφωνήσεως ταύτης, καὶ συλλογισθεὶς δτι αἱ ἀνθρώπιναι τύχαι τυχαίνει νὰ μεταβάλλωνται, ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν Κροῖσον καὶ εἰς τὸ ἔτης τὸν εἶχε πλησίον του ὡς φίλον καὶ σύμβουλον.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Λυδίας ἀπέστειλεν δὲ Κῦρος τὸν στρατηγὸν του, Ἀρπαγὸν κατὰ τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ Ἀσίας τῆς μικρᾶς Ἑλληνικῶν, ἀποικιῶν, αἱ δοποῖαι ἐπεζήτουν ἀνεξάρτησίαν· αὐτὸς δὲ ἐστράτευσε· πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐκυρίευσε τὴν Ισχυρὰν καὶ ὑπερήφανον Βαθυλῶνα καὶ ἀδωκεν ἄδεικν εἰς τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐκεῖ Ιουδαίους νὰ ἐπανέλθωπιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ νὰ οἰκοδομήσωσι τὸν καταστραφέντα ὑπὸ τοῦ Ναουχοδονόσορος ναὸν τοῦ Θεοῦ.

Πολεμῶν δὲ δὲ Κῦρος ὕστερον τοὺς Μεσσαγέτας, τκυθικὴν φυλὴν, (530 π. Χ.) ἐφονεύθη· διεδέχθη δὲ αὐτὸν δὲ υἱὸς του Καρβύστης, ὃςτις ἐκυρίευσε καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐξέτεινε οὕτω τὸ κράτος του. Ἡτο δὲ οὗτος σκληρὸς, μέθυσος καὶ ἀπάνθρωπος βασιλεύς· οὗτον διὰ ταῦτα καὶ ἐν γένει διὰ τὴν κακὴν διαχωριγήν του ἐμίσουν αὐτὸν πάντες καὶ ἔγεινε κατ' αὐτοῦ

ἐπανάστασις ἐνῷ δὲ ἔτρεχε νὰ καταβάλῃ αὐτὴν ἔπεισεν ἀπὸ τοῦ ἵππου του καὶ ἐθανατώθη.

Μετὰ τὸν θάνατόν του ἔξελέχθη βασιλεὺς τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας εἰς τῶν ἑπτὰ συμβούλων του, Δαρεῖος δὲ Ἱσάσπους (521 π. Χ.) ὅστις ἀνεδείχθη μέγας. Αὐτὸς διήρεσε τὸ βασιλεῖον του εἰς 20 σατραπίας καὶ ηγέτησεν αὐτὸν ἔξουσιάς την Θράκην καὶ τὰς πέροι τοῦ Ἰνδοῦ χώρας. Όθεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ τὸ Περσικὸν κράτος ἐξετάθη ἀπὸ τοῦ Δουνάθεως μέχρι τῶν ἀνατολικῶν μερῶν τοῦ Ἰνδοῦ. Οὗτος δὲ εἶναι δὲ καὶ τοὺς Ἑλληνας πολεμήσας καὶ ἡττηθεὶς ἐν Μαραθῶνι, ὃς θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὴν Ἰστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ταῦτα καὶ τὴν ἔντεις τύχην τῆς μεγάλης τῶν Περσῶν αὐτοκρατορίας.

§ 9. Καρχηδόνιοι.

Η περιφημοτάτη τῶν ἀποικιῶν τῆς Τύρου ἦτο ἡ Καρχηδόνων, θεμελιωθεῖσα κατ’ ἄγνωστον ἀληθῶς καὶ ρὸν εἰς τὸ μέρος τῆς Ἀφρικῆς, ὅπερ προεκτείνεται κατ’ ἔμπροσθεν τῆς Σικελίας.

Κατὰ τὰς μυθιώδεις διηγήσεις ἡ Καρχηδόνων ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς Διδοῦς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Πυγμαλίωνος κατὰ τὸ 880 ἔτος π. Χ. Ἡ Καρχηδόνων κατεξουσίασε πολλοὺς τῶν πέριξ τόπων καὶ κατέστησεν, ἀποικίας, ἀπέκτησε δὲ δύναμιν τόσην, ὥστε ἔγεινε καὶ αὐτῆς τῆς Ῥώμης ἀντίπαλος, μεθ’ ἓνακμέ τρεῖς δεινοὺς πολέμους, ἐκ τῶν δύοις δὲ πρῶτος διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 265 μέχρι 242 π. Χ. καθ’ ἐν οἱ Καρχηδόνιοι ἀπώλεσαν τὴν Σικελίαν καὶ τὰς Λιτάρας νήσους. Ὁ δεύτερος διακρέσας ἀπὸ τοῦ 218 ἕχρι τοῦ 201 π. Χ. ἀπέβη δλεθριώτερος τοῦ πρώτου εἰς τοὺς Καρχηδονίους, διότι νικηθέντες ἀπώλεσαν ὅλην τῶν τὴν δύναμιν. στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων εἰς τούτον τὸν πόλεμον ἦτο δὲ περίφημος Ἀγνίθας. Ὁ τρίτος καὶ τελευταῖος πόλεμος ἦρχισε καὶ ἐτελείωσε τὸ 146 π. Χ. διὰ τῆς ἀλώσεως καὶ τελείας καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνος. Μετὰ 30 δὲ ἐτη ἐκτοτε ἐσυστήθη εἰς τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀποικία Ρωμαίων καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ τοῦ Αὐγούστου ἐκτίσθη ὑπὲρ αὐτῶν νέα πόλις ὅμωνυμος μὲν τὴν ἀρχαίαν, ἥτις κατέστη ἡ πρώτη τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκυριεύθη δὲ ὑπὸ τῶν Βανδήλων, 439 μ. Χ. καὶ ὑπὸ τοῦ Βελισταρίου στρατηγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, νικήσαντος αὐτοὺς, ἐκυριεύθη τὸ 533 μ. Χ. κατεστράφη δὲ ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατακτητῶν τὸ 698 μ. Χ.

ΕΛΛΗΝΕΣ.

§ 10. Ὁνομα, ἐκτασις καὶ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος.

Ἐλλὰς ὀνομάσθη τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μύθους, ὑπὸ Ἑλληνος υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος, μικρά τις χώρα ἐν τῇ Φθίᾳ τῆς Θεσ-

σαλίας καὶ κώμη ἐν αὐτῇ. Τὸ δυνομα τοῦτο μετεδόθη διάγον κατ' διάγον εἰς διάκληρον τὴν χώραν, οἵτις καὶ τώρα δυνομάζεται οὗτο. Πολλάκις δὲ Ἐλλὰς ὡνομάζοντο καὶ αἱ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Δυτικῆς Ἀσίας καὶ τῆς ἀρκτικῆς Ἀφρικῆς ἀποικίαι τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ὃς μέρος τρόπον τινὰ αὐτῆς ἀποτελοῦσαι καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικούμεναι.

Πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος λέγεται οἵτι ἦσαν κυρίως οἱ Πελασγοί, φυλὴ οἵτις σήμερον μὲν δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ, τότε δὲ πιθανῶς ἐκατοίκησεν εἰς τὴν μικρὸν Ἀσίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Τῶν Πελασγῶν τούτων λέγονται οἵτι εἶναι οἰκοδομαὶ τειχῶν ἐκ μεγίστων καὶ ἀπελεκήτων λίθων (ἀργῶν), ἐνίστη δὲ καὶ ξεστῶν, συνεχομένων διὰ τοῦ ίδιου βάρους, χωρὶς ἄλλης κολλητικῆς ὅλης. Τινὲς τῶν ἀρχαίων λέγουσιν αὐτὰ ἔργα φυλῆς τινος γιγάντων, τῶν λεγομένων Κυκλώπων. Τοιαῦτα εἶναι τὰ τῆς Τύρινθος τείχη καὶ ἄλλα ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Λέγονται δὲ ταῦτα κοινῶς κυκλώπεια τείχη.

Λέγεται προσέτι, οἵτι οἱ Πελασγοί ἔκτισαν τὰς πόλεις Τύρινθα, Μυκήνας, Ἀργος, Σικυώνα, Θροχομενὸν καὶ ἄλλας.

Κατ' ἀρχαίας διηγήσεις, ξένοι ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Φοινίκης εἰσήγαγον εἰς τὴν Ἑλλάδα καλάς καὶ ὡφελίμους τέχνας, οἷον δὲ Κέρκροψ εἰς τὴν Ἀττικὴν, δὲ Κάδμος εἰς τὰς Θήβας καὶ δὲ Δαναὸς εἰς τὸ Ἀργος. Οἱ Κάδμος μάλιστα θεωρεῖται ὡς εἰσχαγάνων εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ γράμματα. Καὶ ταῦτα μὲν ἀμφιβάλλονται, εἶναι δέ μως βέβαιον, οἵτι συνετέλεσαν τὰ τότε πεπολιτισμένα ἔθνη τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς δυτικῆς Ἀσίας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας^{οὕτω τὰ ἀρχαιότατα Ἑλληνικὰ γράμματα ἔχουσι τὸ σχῆμα τῶν φοινικιῶν, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων μετρικὸν σύστημα ἡτο σχεδὸν παρόμοιον πρὸς τὸ τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. Άλλ' δὲ κυρίως πολιτισμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ ή διαμόρφωσις τῆς γλώσσης των φέρουσι σημεῖα οἵτι ἀνεπτύχθησαν ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων.}

§ 11. Ἡρωϊκοὶ χρόνοι. (1660—1200 π. Χ.)

Κέκροψ, Κάδμος, Δαναὸς, Πέλοψ, Προμηθεὺς καὶ Δευκαλίων.

Απὸ τοῦ 1660 μέχρι τοῦ 1200 π. Χ. ἀναφέρονται τὰ κατορθώματα καὶ ἀνδραγαθήματα διαφόρων ἥρωών των χωριστά κοιναὶ δὲ πολλῶν Ἑλλήνων ἐπιχειρήσεις ἀναφέρονται ἡ ἀργοναυτικὴ ἐκσρατεία, οἱ δύο θηβαῖκοι πόλεμοι καὶ δὲ τρωϊκός.

Οἱ ἐγγάριοι βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς Κέκροψ ἐπλάσθη μεταγενέσερον οἵτι τάχα σοφός τις Αἰγύπτιος δοτις διωκόμενος ἐκ τῆς πατρίδος του Σαΐδος ἔνεκεν ἐμφυλίου πολέμου, ἤλθε μετὰ τῶν ὀπαδῶν του εἰς τὴν Ἀττικήν. Τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἀπολιτεύτους σόντας εἰσέπει καὶ εἰς τὰ δάση διαιτωμένους, συνώκισεν εἰς 12 κώμας, τοὺς ἐδίδαξε διάφορα χρήσιμα εἰς τὸν βίον πράγματα καὶ συνέστησε τὸ περίφημον διὰ τὸ σένας του πρὸς τὴν δικαιοσύνην δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Ο ἐκ Φοινίκης Κάδμος μυθεύεται δτι περιελθών πολλούς τόπους διὰ νὰ εῦρῃ τὴν ἀδελφήν του Εὐρώπην, ητὶς εἶχε χαθῆ, ὡδηγήθη ὑπὸ τοῦ μακτείου τῶν Δελφῶν καὶ ἔκτισε τὴν ἀκρόπολιν Καδμείαν ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας.

Ο Δαναός, υἱός, ὡς λέγεται, Βίλου βασιλέως; ητὶς Διεύπης, φοβηθεὶς τοὺς στασιάσαντας 50 υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ του Αἰγύπτου, ἔφυγε καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγκατεστάθη εἰς Ἀργος. Κατέστη δὲ περίφημος διὰ τὰς 50 θυγατέρας του, τὰς Δαναΐδας, αἵτινες ὑπανδρευθεῖσαι τοὺς 50 υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου, ἐφόνευταν κατὰ προσαγήν τοῦ Δαναοῦ, συγχρόνως τοὺς ἄνδρες των αὐτοῦς ἐκτὸς μιᾶς, ητὶς Ἐπερμνήστρας, ητὶς ἔσωσε τὸν ἔσυτης (Διγκέα ὁνομαζόμενον) διὸ κατεδικάσθησαν αὐταὶ εἰς τὸν ἄδην νὰ γεμίζωσιν ὅδωρ ἔνα πίθον τρυπημένον, ὅσις διὰ τοῦτο ποτὲ δὲν ἐγέμιζε, καὶ αὐταὶ ἀδιακόπως διὰ τοῦτο εἰργάζοντο.

Ο Πέλοψ μυθεύεται δτι ἥλθεν ἐκ Φρυγίας εἰς τὴν Ἡλίδα, καὶ νικήσας τὸν βασιλέα Οἰνόμαον διὰ τέχνης καὶ δόλου εἰς ἀρματοδρομίαν, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα του Ἰπποδάμειαν καὶ τὴν βασιλείαν. Άπὸ τοῦ Πέλοπος τούτου ὡνομάσθη ἡ Πελοπόννησος, ητὶς Ἀπία πρότερον ἐλέγετο.

Οι Ἕλληνες ἐθέωρουν ὡς γενάρχην αὐτῶν τὸν Προμηθέα, υἱὸν τοῦ Ἰαπετοῦ ἡ τοῦ Οὐρανοῦ. Πλάσας οὗτος ἐξ ὄντας καὶ γῆς ἀνθρώπους, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ πῦρ κρυρίως ἀπὸ τὸν Δίαν ὁ Ζεὺς, ἀγανακτήσας διὰ τοῦτο, προσέταξε τὸν Ἡφαίστον καὶ τὸν ἔδεσε μὲ ἀλύσσεις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δροῦ Καυκάσου, ὃπου ἀετὸς κατέτρωγεν ἀδιακόπως τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἐξίλεωθεὶς ὁ Ζεὺς τὸν ἀπέλυσεν, ἢ, κατ' ἄλλους, μέχρις οὗ ὁ Ἡρακλῆς τὸν ἥλευθέρωσεν.

Δευκαλίων, διὸ τοῦ Προμηθέως, ἔσωσε τὴν ὑπὸ τοῦ πατρός του δημιουργηθείσαν γενεάν. Ὁτε δὲ Ζεὺς δργισθεὶς διὰ τὰς πονηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἥφαντος διὰ κατακλυσμοῦ ἀπασαν τὴν Ἑλλάδα, διευκαλίων, βασιλεὺς τότε ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ἡ γυνή του Πύρρα ἐσώθησαν διὰ τὴν εὐτέλειάν των εἰς πλοῖον κατασκευασθὲν παρ' αὐτοῦ, ἵκατὰ συμβουλὴν τοῦ πατρός του Προμηθέως. Ἄφοῦ δὲ ἔπαιστεν δικατακλυσμὸς, διευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα, κατὰ παρχγγελίαν τοῦ Διὸς, ἥρροψκ λίθους ἀνωθεν τῶν ὅμων των, καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῆς Πύρρας ὥριφέντες μετεβλήθησαν εἰς γυναῖκας, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος ἔγειναν ἄνδρες.

Ο Δευκαλίων ἐγένησεν υἱὸν, τὸν Ἀμφικτύονα καὶ τὸν Ἑλληνα. Ο Ἑλλην ἐγέννησε τρεῖς υἱούς, τὸν Δάρον καὶ τὸν Αἴολον, γενάρχας τῶν Δωριέων καὶ τῶν Αἰολέων, καὶ τὸν Ξεύθον, πατέρα τοῦ Ἱώνος καὶ τοῦ Ἀχαιοῦ, γεναρχῶν τῶν δύο ἀλλων ἑλληνικῶν φυλῶν, δηλαδὴ τῶν Ἱώνων καὶ τῶν Ἀχαιῶν.

Μετὰ τὸν Δευκαλίωνα διάφορα διηγήματα παριζῶσι τοὺς Ἑλληνας ὡς γενεὰν ἔξοχως ὑπὸ τῶν θεῶν ἀγαπωμένην. Βλέπομεν δὲ ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν ποιητῶν θαύματα καὶ ἡρωαὶ, οἵτινες διὰ τὰς πράξεις των ἀναδεικνύονται καὶ αὐτοὶ ἀθάνατοι. Πάσσος δὲ πόλις καὶ κάμη τῆς Ἑλλάδος, οἵσον ἀσημος καὶ ἀν ἥτο, εἶχε τὰς ἡρωϊκὰς της παραδόσεις, διὰ τὰς διοίας ἐκκυριάτο.

Τὰ κυριώτερα τῶν μυθολογημάτων τούτων καὶ τῶν ιστορημάτων τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς εἶναι τὰ ἔξι.

Ἡρακλῆς (1262—1210.)

Οἱ Ἡρακλῆς λέγεται υἱὸς τοῦ θεοῦ Διὸς καὶ τῆς θνητῆς Ἀλκμήνης, βασιλίσσης τῆς Τίρυνθος. Οὗτος διηῆθε τὴν παιδικὴν ἥλικιαν γυμναζόμενος εἰς σκληρότατα γυμνάσια ἐπὶ τοῦ ὄρους Κιθαιρῶνος. Ἐνταῦθα ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν ἡ Ἀφροδίτη καὶ ἡ Ἀθηνᾶ (ἢ κακία καὶ ἡ ἀρετή) προσεπάθησαν δὲ νὰ τὸν οἰκειοποιηθῇ ἐκάστη. Οἱ Ἡρακλῆς δύμως ἐπροτίμησε τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ἦρχισε παρευθὺς τοὺς ἐνδόξους ἄθλους του. ἐλευθέρωσε τὰς πεδιάδας τῶν Θεσπιῶν ἀπό τινος ὑπερμεγέθους λέοντος, καταφθείροντος αὐτὰς, καὶ ἀπῆλλαξε τὰς Θύβας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ὁρχομενίων¹ κλείσας δὲ τὰς εἴσοδους τῆς Κωπαΐδος λίμνης, μετέβηλε τὴν πεδιάδα τοῦ Ὁρχομενοῦ εἰς ἐκτεταμένον ἔλος. Οἱ Σεύς ὕσερον παρέδωκε τὸν υἱὸν του Ἡρακλῆν εἰς τὰς παραδόξους θελήσεις τοῦ Εύρυσθέως, βισιλέως τοῦ Ἀργούς καὶ τῶν Μυκηνῶν, πρὸς ἐκτέλεσιν δροῦ παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ γενομένου. Οἱ Ἡρακλῆς, κατὰ προσταγὴν τοῦ Εύρυσθέως, ἐφόνευσε τὸν ἐν Νεμέᾳ λέοντα, τὴν πολυκέφαλον Λερναῖαν ἔδραν, τῆς δούλας, δὲ ἐκόπτετο ἡ μία κεφαλή, ἀνεψύοντο εὐθὺς ἀλλα δύο ἀντὶ τῆς κοπείσης. ἐφόνευσε τὸν Ἐρυμάνθιον κάπρον καὶ τὰ ὑπερμεγέθυν καὶ ἀνθρωποφάγα δύνεα τῆς Στυμφαλίδος λιμνῆς τῆς Ἀρκαδίας. Καταλαβὼν τὸν ἄγρον ταῦρον τῆς Κρήτης, ἔφερεν αὐτὸν εἰς Ἑλλάδα. Συνέλαβε, μετὰ δλοκλήσου ἔτους καταδίωξιν, τὴν χαλκίπουν καὶ χρυσόκερων ἔλαφον τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος. ἐκαθάρισε τὰ βουνάσια τοῦ Αὔγείου, στρέψας εἰς αὐτὰ τὸ φεῦμα τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ. Ἡράπασε τοὺς τέσσαρας ἀνθρωποφάγους καὶ πυρίπνοας ἵππους τοῦ Διομήδους βισιλέως τῶν Θρακῶν, καὶ αὐτὸν μὲν ἐφόνευσεν δὲ ἰδιος, τοὺς δὲ ἵππους τοῦ ἀπέλυσεν εἰς τὸ ὄρος Ὄλυμπον, ὅπου κατεσπαράχθησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων. Ἡράπασε τὰ φυλαττόμενα ὑπὸ ἀθανάτου δράκοντος χρυσᾶ μῆλα ἐκ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ κήπου τῶν Ἐσπερίδων. ἐφόνευσεν ἐν Ἰσπανίᾳ τὸν Γηρούνην, δοτις; ἦτο τέρας ἔχον τρεῖς κεφαλὰς ἢ τρία σώματα ἡνωμένα. Κατέβη εἰς τὸ ἄδην, καὶ ἀλυσοῖδετον ἀνεβίβασεν εἰς τὸν κόσμον τὸν θυρωρὸν αὐτοῦ τρικέφαλον ἢ κατ' ἄλλους πεντηκοντακέφαλον κύνα Κέρθερον, διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν Θησέα, κρατούμενον ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος. Οὗτοι ἡσαν οἱ δώδεκα ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλ' ἔξετέλεσε καὶ πολλοὺς ἄλλους κατὰ τὰς μακρὰς αὐτοῦ ὁδοιπορίας διερχόμενος διὰ τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Τὰ ἄλλα ταῦτα κατορθώματα αὐτοῦ ὠνομάσθησαν πάρεργα.

Θησεύς.

Θησεὺς, διάντροφος τοῦ Ἡρακλέους, υἱὸς τοῦ Αἰγέως ἢ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Αἴθρας, ἔγεννήθη ἐν Τροιζῆνι. Οἱ Αἴγεις, ἀναχωρῶν ἐκ Τροιζῆνος, ἔθεσε τὸ ξύφος καὶ τὰ ὑποδήματα του ὑπὸ μέγιστον λίθον, καὶ παρήγειλεν εἰς τὴν Αἴθραν, ἀν τὸ τεχθησόμενον ἦναι ἄρρεν, νὰ σηκώσῃ, ὅταν

δυνηθῆ, τὸν λίθον, νὰ λάβῃ τὴν παρακαταθήκην καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας. Κατὰ τὸ 18 τῆς ἡλικίας του ἔτος δὲ Θησεὺς ἐπέκωσε τὸν λίθον, καὶ λαβὼν τὰ ὑπ' αὐτὸν, ἤλθε διὰ ξηρᾶς εἰς Ἀθήνας, φονεύσας τοὺς καθ' ὅδὸν ἀγρίους ληστάς. Ἀναγγωρισθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ πατρός του, κατέβαλε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτὸν Παλλαντίδας, υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Αἴγεως Πάλλαντος, συνέλαβε δὲ ζῶντα καὶ τὸν Μαραθώνιον ταῦρον, δοτις κατέφειρε τὸν τόπον.

Αἱ Ἀθῆναι ὑποχρεωτικῶς καὶ κατὰ συνθήκην ἔσελλον κατέτοις, ἵνα κατ' ἄλλους κατὰ ἐννέα ἔτη, εἰς Κρήτην φόρον ἐπτὰ παρθένους καὶ ἐπτὰ νέους εἰς βορὰν τοῦ εἰς τὸν ἐκεῖ λαβύρινθον κλεισμένου τέρατος Μινωταύρου. Ὁ Θησεὺς ἐκουσίως συγκατηριθμήθη μετ' αὐτῶν τῶν θυμάτων, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του τοῦ φόρου τούτου. ὅταν δὲ ἤλθεν ὁ Θησεὺς εἰς Κρήτην, ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐκεῖ βασιλέως Ἀριάδνη τὸν ἡγάπησεν· θεεν διὰ νὰ τὸν σώσῃ, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν νῆμα (μίτον), τὸ δποιον ἔξετύλισσεν ἐνῷ εἰσήρχετο εἰς τὸν λαβύρινθον, διότι χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρῃ τὴν ἔξοδον· φονεύσας δὲ ἐκεῖ τὸν Μινώταυρον, ἤξιλθεν ἀσφαλῶς, διδηγούμενος ὑπὸ τοῦ μίτου. Ἀναχωρήσας δὲ ἐκ Κρήτης μετὰ τῆς Ἀριάδνης, ἐγκατέλειψεν αὐτὴν ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ, ἵνα, δπως ἄλλοι λέγουσι, τὴν ἐπῆρεν ἐκεῖ διόνυσος (Βάκχος). Ἐν τῇ μεγάλῃ δὲ αὐτοῦ χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει διὰ τὴν νίκην, ἐλησμόνης ν' ἀφαιρέσῃ τὰ μέλανα ἵσια, ἀτινα εἰχε τὸ πλοῖον κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν του, καὶ νὰ βάλῃ λευκὰ εἰς σημεῖον τῆς σωτηρίας του, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν· δὲ πατήρ του Αἴγευς, ἰδὼν τὸ πένθιμον τοῦτο σημείον, καὶ νομίσας ὅτι δὲν ἔσωθι διέλος του, ἐκρήμνισεν ἔκυτὸν εἰς τὸ πέλαγος, τὸ διὰ τοῦτο δνομασθὲν Αἴγατον.

Ο Θησεὺς ἐκληρονόμητε τὴν βασιλείαν, καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν Ἀττικὴν σοφοὺς νόμους, καὶ τὰς δώδεκα πόλεις αὐτῆς εἰς μίαν διοικητικῶς συνφύκισε. Συνήργησεν εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ ἐν Κολχίδι χρυσοῦ δέρατος· ἐπολέμησε τὰς Ἀμαζόνας παρὰ τὰς ὅχθας τοῦ Θερμόδοντος ποταμοῦ· ἥρπασε τὴν Ἐλένην, καὶ ἴσοήθησε τὸν φίλον του Πειρίθουν διὰ ν' ἀρπάσῃ ἐξ ἥδους τὴν Περσεφόνην. Ἄλλ' δὲν Πειρίθους κατεσπαράχθη ὑπὸ τοῦ Κερβέρου, δὲ Θησεὺς ἐκρατήθη εἰς τὸν Τάρταρον, ἕως οὗ ἡλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ήρακλέους.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας μετὰ δύο ἔτῶν ἀποσίναν, δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχὴν ἐνεκα διαβολῶν· ἐκδιωχθεὶς δὲ, κατέφυγεν εἰς τὴν νῆσον Σκύρον, δπου δὲ βασιλεύων τῆς νήσου Δυκομήδης τὸν ἐδολοφόνησε, κατακρημνίσας αὐτὸν ἐκ τινος ὑψηλοῦ ὅρους. Ὁ Κίμων, μετὰ αἰώνας, ἀνευρὼν ἐν Σκύρῳ τὰ λείψανά του, μετεκόμισεν αὐτὰ εἰς Ἀθήνας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν ἐτίμησαν ὡς ἡμίθεον, ἀφιερώσαντες εἰς αὐτὸν καὶ ἱερὸν, τὸ δποιον σώζεται ἀκόμη ἐν Ἀθήναις καὶ ὀνομάζεται Θησεῖον. Εἰς τιμὴν τοῦ Θησέως ἐτελεῖτο ἐν Ἀθήναις καὶ ἐορτὴ τὴν ὁγδόνην ἡμέραν ἐκάστου μηνὸς· ἐλέγετο δὲ Θησεῖα ἡ Θήσεια.

Οιδίπους.

Λάτιος ὁ βασιλεὺς τῶν Θηρῶν καὶ ἀπόγονος τοῦ Κάδμου, μαθὼν ἐκ χρησμοῦ, ὅτι ὁ υἱός τοῦ θὰ τὸν θανατώσῃ ἔξεστεν αὐτὸν, ἀμα ἐγεννήθη, ἐπὶ τοῦ ὄρους Κιθαιρῶνος. Ποιμένες δὲ εύρόντες τὸ βρέφος μετεκόμισαν αὐτὸν εἰς Κόρινθον, ὃπου ὁ βασιλεὺς Πόλυβος, ἀκληρος ὢν, τὸ νιόθέτησε καὶ τὸ ἀνέθεψεν. Οἱ Οἰδίπους ἡλικιωθεὶς ἔμαθεν ὅτι δὲν ἦτο καθαυτὸ πατήρ του ὁ Πόλυβος· ὅθεν ἀπῆλθεν ἐκ Κορίνθου εἰς Δελφοὺς διὰ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῶν γονέων του, καὶ λαβὼν εἰς ἀπάντησιν συμβουλὴν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, διότι θὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του, ἥλλαξε δρόμον, νομίζων ὅτι πατρίς του ἦτο ἡ Κόρινθος. Συναντηθεὶς δὲ ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Βοιωτίας μετὰ γέροντος (οὗτος ἦτο ὁ πατήρ του Λάτιος), ἥλθεν εἰς χεῖρας πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἐφόνευσεν, ὑστερὸν δὲ ἥλθεν εἰς Θήβας.

Τέρας ἔχον κεφαλὴν μὲν καὶ στήθος χόρης, σῶμα δὲ λέοντος καὶ πτερυγαὶ δετοῦ, ἡ Σφίγξ, εὑρίσκετο πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Θηρῶν καὶ ἐπρότεινεν εἰς τοὺς διαβάτας τὸ ἔχης αἰνιγμα· «Ποιὸν ζῶν εἶναι τὸ πρῶτη τετράπουν, τὸ μεσομέριον δίπουν, καὶ τὸ ἑσπέρας τρίπουν;» ἐφόνευε δὲ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ τὸ λύσωσιν. Οἱ Κέρεων, ἀδελφὸς τῆς βασιλίσσης τῶν Θηρῶν Ιοκάστης, εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ δώσῃ εἰς γάμον τὴν ἀδελφήν του ταῦτην, χήραν τοῦ Λατοῦ, καὶ τὸν θρόνον τῶν Θηρῶν εἰς τὸν μέλλοντα ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πόλιν ἐκ τοῦ τρομεροῦ τούτου τέρατος. Οἱ Οἰδίπους ἐλθὼν ἔλυσε τὸ αἰνιγμα, εἰπὼν ὅτι τὸ τοιοῦτο ζῶν εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Τὸ τέρας, ἥττηθὲν οὕτως, ἐκρημνίσθη ἀπὸ τοῦ ὄψους τῶν βράχων καὶ ἐφονεύθη. Ο δὲ Οἰδίπους νυμφευθεὶς τὴν Ιοκάστην, ἔγεινε βασιλεὺς τῶν Θηρῶν, φονεὺς τοῦ πατρός του, ἀνὴρ τῆς μητρός του, καὶ ἀδελφὸς τῶν τέκνων του.

Διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο ἐπῆλθε λοιμὸς εἰς τὰς Θήβας. Οἱ Οἰδίπους ἐρωτήσας τὸ μαντεῖον ἀνεῦρε μετ' ἐκπλῆξως ὅτι οἱ Θηβαῖοι τιμωροῦνται οὕτως ἔνεκα τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ, ἀτινα μετὰ ἔρευναν τότε πρῶτον ἐγνώρισε. Καὶ ἡ μὲν Ιοκάστη, μὴ θελήσασα νὰ ἐπιζήσῃ μετὰ τὴν φρικώδη ἀνακάλυψιν τούτων, ἀπηγγονίσθη, ὁ δὲ υἱὸς καὶ ἀνὴρ τῆς ἐν ταύτῳ Οἰδίπους ἐξορύξας τοὺς διφθαλμούς του ἐτυφλώθη. Φυγὼν δὲ ἐκ Θηρῶν, καὶ δόμηγονμενος ὑπὸ τῆς προσφιλοῦς του θυγατρὸς Ἀντιγόνης, μετὰ πολυχρόνιον εἰς διαφόρους τόπους περιπλάνησιν, ἐφθασε, πανταχόθεν καταδιωκόμενος, ἐπὶ τέλους μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας εἰς τὸν Κολωνὸν παρὰ τὰς Αθήνας, ὃπου ἦτο δάσος καὶ ἱερὸν Ἐριννύων ἐκεὶ δὲ ὑπεδέχθη εὑμενῶς ὁ Θησεὺς τὸν γέροντα Οἰδίπουν, ὅστις καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπεβίωσε.

Πόλεμος τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας (1214)

καὶ τῶν ἐπιγόνων (¶92).

Οἱ τοῦ Οἰδίποδος δίδυμοι υἱοί, Ἐπεικλῆς καὶ Πολυνείκης, διεφιλονείκουν περὶ τοῦ θρόνου. Οἱ δεύτερος καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, κατέψυγε πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Ἀργούς Ἀδραστον. Οὗτος δὲ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν γυναικα μίαν τῶν θυγατέρων του καὶ ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Θη-

βῶν μετὰ σρατοῦ, διοικουμένου παρ' αὐτοῦ τοῦ Πολυνείκους καὶ πέντε ἄλλων ἐνδόξων ἡγεμόνων. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐτελείωσεν δλεθρίως διότι οἱ μὲν δύο ἀδελφοί, μονομαχήσαντες μενιωδῶς, ἐφόνευσαν ἀλλήλους, οἱ δὲ ἄλλοι ἡγεμόνες ἐφονεύθησαν ἀθλίως; ἐκτὸς τοῦ Ἀδράστου σωθέντος.

Μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ἐπεικλέους καὶ τοῦ Πολυνείκους, τὸ σέμμα περιῆλθεν εἰς τὸν θεῖον αὐτῶν Κρέοντα, ὅστις ἀπηγόρευε τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Πολυνείκους ἀλλ' ἡ εὐσεβὴς ἀδελφὴ τούτου ἀντιγόνη ἐτόλμησε νὰ παρεχῇ τὴν βάρος προσταγὴν τοῦ θείου της· διὸ ὁ τύραννος οὗτος προσέταξε καὶ τὴν ἐφόνευσαν.

Μετὰ δέκα δὲ ἔτη οἱ υἱοὶ τῶν ἑπτακαὶ ἡγεμόνων, οἱ λεγόμενοι ἐπίγοροι, ἐξετράπευσαν κατὰ τῶν Θεῶν, τὰς ἐκυρίευσαν μετὰ αἰματωδεις μάχας καὶ κατέστησαν βασιλέα τὸν μὲν τοῦ Πολυνείκους Θέρσανδρον.

Οἱ Μίνως καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἄνδρες τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων.

Οἱ Μίνως, μήδες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης, ἔγεινε βασιλεὺς καὶ νομοθέτης τῆς Κρήτης· ἦτο δὲ τόσον δίκαιος, ὡς μετὰ τὸν θάνατόν του κατέτη ὑπὸ τῶν θεῶν περίπητος τῶν κριτῶν τοῦ ἥδου. Αὐτὸς λέγουσιν ὅτι κατεσκεύασε τὸν περίφημον λαζύρινθον τῆς Κρήτης, ὃπου κατέκλεισε τὸ τέρας Μινώταυρον ἐξουσίασε δὲ πολλὰς τῶν Κυκλαδῶν νήσων, καὶ ἔγεινε θαλασσοκράτωρ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐφόνευσαν τὸν υἱὸν του Ἀνδρόγεων, ἐπολέμησεν αὐτοῖς, καὶ τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ στέλλωσιν ὡς φόρον εἰς Κρήτην κατὰ ἐννέα ἔτη, ἢ δι'; ἄλλοι λέγουσι, κατ' ἔτος, ἐπτὰ νέοις καὶ ἐπτὰ κόρας, εἰς τροφὴν τοῦ Μινώταυρου. Ἀπὸ τοῦ αἰσχυοῦ τούτου φόρου ἀλευθέρως τὰς Ἀθήνας δι Θησεὺς, ὡς εἰδαμεν ἀνωτέρω.

Ἄλλους ἐπισήμους ἄνδρας τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων εὑρίσκομεν ἐν Μυκήναις τοῦ, Πελοπίδας Ἀτρέα καὶ Θεόστην· ἐν Σπάρτη τὸν Τινδάρεων καὶ τὴν Λύδαν, ἐξ ἧς ἔγεννησεν ὁ Ζεὺς τοὺς Διοσκούρους; Κάστορα καὶ Πολυδεύκην (αὗτη ἦτο μήτηρ καὶ τῆς Ἐλένης καὶ τῆς Κλυταμνήστρας)· ἐν Αἴγινῃ τὸν δίκαιοτατὸν πάντων τῶν θυητῶν Αἴακὸν, ὅστις μετὰ θάνατον ἔγεινε κριτῆς τοῦ ἥδου τοὺς μῆνες τοῦ Τελαμῶνα καὶ Πηλέα, καὶ τὰ ἐνδοξότερα τῶν γονέων αὐτῶν τέκνα, Αἴαντα καὶ Ἀχιλλέα· ἐν Κορίνθῳ τὸν πονηρὸν Σίσυφον· ἔτι δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ τὸν Κένταυρον Χειρώνα, λατρὸν καὶ σοφὸν διδάσκαλον πολλῶν ἡρώων.

Ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυτῶν. (1226).

Ἐφημίζετο διτι ὁ βασιλεὺς τῆς Κολχίδος Αἴητης εἰχεν ἀπειρχ πλούτη, ὑπὸ τὸ μῆνευμα διτι κατετήχει χρυσοῦν τι δέρχας (δέρμα) κριοῦ, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἄρην, ὑπὸ δράκοντος δὲ ἀκοιμήτου καὶ δύο πυριπνόων ταύρων φυλασσόμενον, καὶ διτι ἦτο ἀφιέρωμα τοῦ Φρίξου, σωθέντος ἐκεὶ ἐπὶ τοῦ κριοῦ.

Οἱ ίστων, μήδες τοῦ βασιλέως τῆς Ἰωλκοῦ Αἴσονος, διετάχθη ὑπὸ τοῦ Φιλάρχου θείου καὶ κηδεμόνος τοῦ Πελίου, νὰ ἀνακτήσῃ τὸ πολύτιμον δέρχα, θήει ἐναυπνήσῃ τὸ πλοῖον Ἀργώ, εἰς τὸ δροῖον ἐπέβησαν πεντή-

κοντά ήρωες ἐκ τῶν Ἀρίστων τῆς Ἑλλάδος. Τούτων δὲ οἱ περιφημότεροι ἦσαν ὁ Ἡρακλῆς, ὃς εἰς ἐγκατέλειπε τὴν ἐκσρατείαν, ἀφ' οὗ ἀπηλευθέρωσεν ἐπὶ τῶν παρχλίων τῆς Μυσίας, τὴν Ἰσιόνην ἐκ τοῦ θαλασσίου τέρατος, ὃπερ ἔμελλε νὰ τὴν καταβροχθίσῃ ὁ Θησεὺς, ὁ Πειρίθους, οἱ δύο ἀδελφοὶ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ὁ Μελέαγρος, ὁ Πηλεὺς, ὁ ποιητὴς Ὁρφεὺς, ὅστις διὰ τῶν ἀσμάτων του ἐξημέρωνε τὰ πάθη καὶ τὰ μίση, καὶ ὁ ιατρὸς Ἀσκληπιός, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις πᾶσαν νόσον καὶ πᾶν πάθος ἱάτρευε διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν βοτάνων του.

Μετὰ πολλὰ συμβεβηκότα, ὁ Ἰάσων ἔφθασεν εἰς Κολχίδα, καὶ ἐκεῖ ἡγαπήθη ὑπὸ τῆς Μηδείας θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Αἴγτου δεινῆς μαγίστρης διὰ τῶν συμβουλῶν δὲ ταύτης ὁ Ἰάσων φονεύσας τὰ φυλάττοντα τὸ χρυσοῦν δέρας θηρία, ἤρπασε τὸν θησυρόν. Ἡ Μηδεία τότε τὸν ἡκολούθησεν εἰς τὸ πλοίον, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ πατρός της Αἴγτου κατακόψας τὸν ἀδελφόν της Ἄψυρτον τὸν δοπιὸν εἶχε συμπαραλάβει, ἔσπειρε τὰς σάρκας του καὶ τὰ συντετριμένα δᾶσα του εἰς τὴν δόδον· δὲ Ἀιγάτης συναθροίζων τὰ μέλη τοῦ παιδός του, δὲν ἥδυνήθη νὰ τὴν προφύσῃ. Ἀλλ' ὁ Ἰάσων ἐπὶ τέλους τὴν ἐγκατέλιπεν· αὕτη δὲ ἔσφαξε τὰ τέκνα της, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Αττικὴν, ὅπου ὑπανδρεύθη τὸν Αἰγέα.

Τρωϊκὸς πόλεμος. (1193—1181).

Ἄξιομνημόνευτον συμβεβηκός τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος, μὲ μόθους δὲ καὶ τοῦτο περιπεπλεγμένον, εἶναι καὶ ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος.

Πάρις ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου, βασιλέως τῆς Τροίας, ἤρπασε τὴν δώρικίν Ἐλένην γυναῖκα τοῦ Μενέλαου, βασιλέως τῆς Ασκεδαίμονος, φιλοξενηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς, ἀγανακτήσασα διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην, συνέδραμε τὸν Μενέλαον, ἀποφασίσαντα νὰ ἐκσρατεύσῃ κατὰ τὴν Τροίας.

Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ἦτο ὁ Ἀγαμέμνων βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν καὶ ἀδελφὸς τοῦ Μενέλαου. Οἱ ἐπιτημότεροι τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἦσαν ὁ Μενέλαος, ὁ ἀνδρειότατος Ἀχιλλεὺς, ὁ Διομήδης, οἱ δύο Αἴγαντες, ὁ περίφημος διὰ τὴν φρόνησίν του Νέστωρ καὶ ὁ πανούργος Ὅδυσσεύς. Ἡσαν δὲ οἱ ἐκστρατεύσαντες Ἑλληνες ἔως 100 χιλ. Ὁ ἀνδρειότατος τῶν Γρύων ἦτο ὁ Εἴκτωρ, υἱὸς τοῦ βασιλέως Πριάμου.

Μετὰ δεκαετῆ πολιορκίαν, εἰς ἣν πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν Τρύων καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀλληλομαχοῦντες ἐθναντώθησαν, ἀρχηγοί τίνες τῶν Ἑλλήνων κρυβέντες ἐντὸς τοῦ μεγάλου ξυλίνου ἵππου, τοῦ δουρείου λεγομένου, προσέταξαν νὰ ἐπιθῶσιν εἰς τὰ πλοία οἱ σρατιῶται των. Τὸν δούρειον αὐτὸν ἵππον ἔφεραν εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Τροίας οἱ Τρύες, νομίσαντες αὐτὸν ἀφιέρωμα ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὴν ἐπομένην δὲ νύκτα οἱ μέσα εἰς αὐτὸν κλεισμένοι ἀρχηγοὶ ἐξελθόντες ἤνοιξαν τὰς πύλας εἰς τοὺς κατεπειγόντως ἐπανελθόντας συμπολεμισάς των, καὶ οὕτως ἡ Τροία κυριεύεσσα κατεστράφη, καὶ ὁ μὲν Πρίαμος ἐσφάγη, ἡ δὲ γυνὴ του Ἐκάβη καὶ αἱ θυγατέρες του ἀπήγθησαν εἰς αἰγυμαλωσίαν. Ὁ Αἰνείας υἱὸς τοῦ Ἀγγίσου, καὶ ὁ Ἀντήνωρ μόγοι ἐξέφυγον τὴν αἰγυμαλωσίαν (1184).

Η ἐπιστροφὴ (νόστος) τῶν ἡγεμόνων τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Τροίας ἀποτελεῖ ἄλλην σειρὰν μυθευμάτων καὶ διηγημάτων, κατὰ τὰ δόποια οἱ νικηταὶ ἀπειριχτέστεροι δεινά. Οὕτως δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς περιεπλανήθη δέκα ἔτη εἰς τὴν Θάλασσαν πρὶν ἡ ἐπανίδη τὴν νῆσόν του θάκην, δὲ Μενέλαος ὑπέφερεν ἐν διαστήματι ἐννέα ἔτῶν ἐκ τῶν τρικυμιῶν, δὲ Ἀγαμέμνων ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς γυναικός του Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Αἴγισθου, καὶ ἄλλοι ἄλλα ἔπαθον.

§ 12. Θρησκεία καὶ ὁμοσπονδία ἑθνικὴ τῶν Ἑλλήνων.

Θεοὶ, ἥμίθεοι, ἥρωες.

Οἱ Ἑλληνες ἐποίησαν Θεούς τὰ διάφορα ἔμψυχα καὶ ἄψυχα ὑποκείμενα καὶ ἀντικείμενα καὶ τὰς ἰδιότητας αὐτῶν· διθεὶς ἀπειθεώθησαν ὑπὸ αὐτῶν ὁ ἀνεμος, δὲ ἄηρ, τὸ πῦρ, δὲ ἥλιος, δὲ ὡκεανὸς, οἱ ποταμοὶ, τὰ δάση κτλ.

Οἱ θεοὶ οὗτοι ὑπετίθεντο, διτὶ εἶχον ὅλας τὰς καλὰς ἰδιότητας εἰς ἀνώτατον βαθμὸν, ἐπίσης δὲ καὶ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τὰ πάθη καὶ τὰς ἀθλιότητας τῶν θυητῶν.

Ἐκαστος τῶν θεῶν εἶχε τὴν πόλιν του καὶ τὸν λαόν του μέτινα προνόμια π. χ. η Ἀθηνᾶς τὰς Ἀθήνας, η Δήμητρα τὴν Ἐλευσίνα, η Ἡρα τὸ Ἄργος, δὲ Ἀπόλλων τοὺς Δελφοὺς, δὲ Διόνυσος τὰς Θήβας, η Ἀφροδίτη τὴν νῆσον Κύπρου, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Αἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων λατρευόμεναι πρῶται θεότητες ἦσαν οἱ θεοὶ, οἵτινες, κατὰ τοὺς μύθους κατώκουν τὸν Ὀλυμπὸν, δὲ Ζεὺς, η Ἡρα, η γυνὴ καὶ ἀδελφὴ του, δὲ Ἀπόλλων, η Ἀρτεμις, δὲ Ἐρμῆς, η Ἀθηνᾶ, δὲ Ἡφαίστος, η Ἀφροδίτη, δὲ Ἔρως, δὲ Ἄρης, η Ἐστία, η Μοῖρα, η Τύχη, η Νέμεσις, η Ἄτη, η Δίκη, η Θέμις, οἱ ἐννέα Μοῦσαι, αἱ τρεῖς Χάριτες, αἱ Ήραί, αἱ Τάδες, αἱ Πλειάδες, η Ἱρις, η Σελήνη, δὲ Ἡλιος η Ἡώς, οἱ Ἀνεμοι κλπ.

Τὸ πῆρχον πρὸς τούτους καὶ ἔτεροι θεοὶ δευτερεύοντες οἱ θεοὶ τῆς θαλάσσης ὄνομαζόμενοι, δὲ Ποσειδῶν, η Ἀμφιτρίτη, δὲ Τρίτων, δὲ Ωκεανὸς, δὲ Πόντος, δὲ Νηρεὺς, η Λευκοθέα Ἰνώ, δὲ Πρωτεὺς, δὲ Γλαῦκος, οἱ Ποταμοὶ, δὲ Ἀχελῷος κλπ. Καὶ οἱ θεοὶ τῆς Γῆς καὶ τοῦ Ἀδου οἱ ἔζης, η Γαία (Γῆ), αἱ Νύμφαι τῶν ὅδάτων, τῶν ὀρέων, τῶν δένδρων, τῶν τόπων, πολυώνυμοι καὶ πολύτροποι, Νηργίδες, Νηγίδες, Ἐλειονόμοι, Λιμνακίδες, Διμνάδες, Ἀχελωίδες, Ωκεανίδες, Κρηναῖται, η Πηγαῖται, Ισμηνίδες, Ορεάδες, Ορεστιάδες, Οροδεμνιάδες, Πελιάδες, Κιθαιρωνίδες, Δικταιάκαι, Δρυάδες κλπ. η Ρέα (Κυβέλη), δὲ Διόνυσος, οἱ Σάτυροι, δὲ Σειληνὸς, δὲ Μαρσύας, δὲ Μίδας, δὲ Πάν, δὲ Πρίαμος, οἱ Κένταυροι, η Δήμητρα, οἱ Κάθειροι, η Περσεφόνη (Κόρη) δὲ Ἀδης, δὲ Θάνατος, δὲ Γύπνος, η Κήρη, αἱ Κήρες, αἱ Ἐρινύες, (αἱ Εὔμενίδες) η Ἐκάτη, κλπ. καὶ τὸ ἀπειρον πλῆθος τῶν ἥμιθέων καὶ τῶν ἥρωών, οἵτινες ἦσαν οἱ θεῶν καὶ θυητῶν, δὲ Σίσυφος, δὲ Βελλερεφόντης, δὲ Ἰναχος, δὲ Δαναός, η Δανάη, δὲ Τάνταλος, δὲ Κάλδηος, δὲ Οιδίπους κλπ. δὲ Ηρακλῆς, δὲ Θησεὺς, δὲ Κέκροψ, δὲ Ιάσων, δὲ Περσεύς, κα-

ταξιθέντες περιβόητοι διὰ τὰ κατορθώματά των, εἴτ' ἐν πολέμῳ εἴτ' ἐν εἰρήνῃ.

Τὰ Ἡλύσια πεδία καὶ ὁ Ἀδης.

Ἐπίσευον οἱ Ἑλληνες, διτὶ δὲ Ἐρμῆς φέρων τοὺς νεκροὺς τοὺς παχέδιδεν εἰς τὸν Χάρωνα. Οὗτος δὲ τοὺς ἔθετεν εἰς τὸ πλοιόν του καὶ τοὺς μετέφερε διὰ τοῦ ἀχέροντος ποταμοῦ ἢ τῆς ἀχερουσίχς λίμνης εἰς τὸν ἄδην. Εκεῖ δὲ ἐφέροντο ἐνώπιον τῶν χριτῶν τοῦ ἄδου Μίνωος, Αἰακοῦ καὶ Ῥαδαμάνθυος καὶ ἐκρίνοντο, καὶ οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἐπορεύοντο εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία, ἦτοι τὰς νήσους τῶν Μακάρων τόπους τερπνούς· οἱ δὲ κακοὶ, εἰς τὰ Τάρταρα, τὸν τόπον τοῦ κλαυθμῶνος καὶ τὸν Πυριφλεγέθοντα ποταμὸν, ὃπου ἐβασανίζοντο μυσιοτρόπως. Αἱ Ἕρινύες, τῶν δποίων ἡ κόμη συνέκειτο ἐξ ὄφεων καὶ αἱ δποίαι εἶχον τὴν μὲν μίαν χεῖρα ὥπλισμένην μὲν μάστιγα ἐξ ὄφεων, τὴν δὲ ἑτέραν μὲ δάχτυλον τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς ἐβασανίζον. Αἱ ψυχαὶ τῶν μὴ ἀξιωθέντων ταφῆς περιεπλανῶνται ἐκατὸν ἔτη εἰς τὸ Ἐρεβος, σκοτεινὴν καὶ ψυχρὰν κατοικίαν, ὃπου κατόκουν ἡ Νύξ, ὁ Ζόφος καὶ ὁ Θάνατος. Τρικέφαλος δὲ κύων, ὁ Κέρβερος, ἐμπόδιζε τοὺς θέλοντας να ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ ἄδου.

Λατρεία, Οἰωνοὶ, Μαντεῖα.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπίστευον οἱ Ἑλληνες, διτὶ οἱ θεοὶ ἀνεμιγνύοντο πάντοτε εἰς τὰς καστικὰς ὑποθέσεις, ἐζήτουν νὰ τοὺς ἐξιλεώνωσι πρός ἔσωτοὺς διὰ παρακλήσεων, σπονδῶν, θυσιῶν ταύρων, δχμάλεων, βοῶν, προβάτων κτλ. τῶν δποίων ἐν μέρος ἐκάπειτο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐτρώγετο ὑπὸ τῶν προσφερόντων τὴν θυσίαν.

Σημεῖται καὶ ὄνειρα ἀνήγγελλον τὰς θείας θελήσεις καὶ τὰ μέλλοντα. Οἱ οἰωνοσκόποι δὲ καὶ ἐν γένει οἱ μάντεις ἐξήγουν τοὺς οἰωνοὺς τούτους.

Οἱ Ἑλληνες ἐπίστευον προσέτι, διτὶ οἱ θεοὶ τῶν ἀπεκρίνοντο εἰς ἐρωτήσεις ἀνθρώπων περὶ ἀδήλων πραγμάτων καὶ διὰ τῶν μαντείων, τὰ περιφημότερα τῶν δποίων ἦσαν τὸ τῶν Δελφῶν ἐν Φωκίδι καὶ τῆς Δωδώνης ἐν Ἡπείρῳ, καὶ τῆς Όάσεως ἐν Αὐρικῇ, Διὸς τοῦ Ἀμμωνος δνομαζόμενον.

Ἐν Δελφοῖς γυνή τις ἵερεια, Πυθία ὀνομαζομένη, ἐφέρετο ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐπὶ τι χάσμα γῆς, ἐκ τοῦ δποίου ἐξήρχοντο ἀναθυμιάσεις. Ἐκεῖ δὲ καθιζομένη ἐπὶ τρίποδος ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς λεγομένης μαντικῆς ἀναθυμιάσως, καὶ παραφρονοῦσα, ἐπρόφερε λόγους ἀσυναρτήτους καὶ συγκεχυμένους. Οἱ δὲ ἱερεῖς μεταποιοῦντες εἰς στίχους δυσεξηγήτους τοὺς λόγους τούτους ἔδιδον εἰς τοὺς ἐρωτῶντας.

Ἀμφικτυονίαι, ἀγῶνες.

Ἐκάστη πόλις Ἑλληνικὴ ἦτο ἐλευθέρα ἀπὸ τῆς ἔλλης ἀλλ' ὅμως συνείχοντο πᾶσαι διὰ τῆς ἐκ τῶν αὐτῶν προγόνων καταγωγῆς καὶ τῆς ταύτητος τῆς γλώσσης τῆς θρησκείας, τῶν ήθῶν, τῶν ἔθιμων καὶ τοῦ

χαρακτήρος· ὅλαι δὲ ἐπεθύμουν νὰ διατηρῶσιν ἔθνικὴν ὁμοσπονδίαν συνενοῦσαν αὐτάς. Ἐκ τούτου πρόκειται οἱ θρησκευτικοὶ ἔκεινοι ὅμιλοι οἱ δυνομαζόμενοι ἀμφικτυονίαι, ἐξ ὧν ἡ μᾶλλον γνωστὴ, τὸ κατ' ἔξοχὴν λεγόμενον ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, συνεκροτεῖτο ἐκ δώδεκα λαῶν πεμπόντων ἀπεσταλμένους ἢ ἀντιπροσώπους, τὸ μὲν ἕαρ εἰς Δελφοὺς, τὸ δὲ φθινόπωρον εἰς Ἀνθήλην τῶν Θερμοπολῶν. Ἐκεῖ ἐτέλουν οὗτοι ἑορτὰς θρησκευτικὰς, καὶ ἐνιστέ ἐψήφιζον καὶ ἀμοιβάς ἔθνικὰς εἰς τοὺς εὐεργετήσαντας τὴν κοινὴν πατρίδα, ἢ κατηρώντο τοὺς προδότας αὐτῆς καὶ τοὺς πάρεδιδόν εἰς τὴν κοινὴν ἐκδίκησιν.

Τὸ αἰσθημα δὲ τῆς κοινῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἀδελφότητος πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν συνετέλεσε προσέτι εἰς σύστασιν δημοσίων ἀγώνων, εἰς τοὺς δρόποιους συνέρρεον πανταχόθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου.

Οἱ περιφημέτεροι τῶν ἀγῶνων ἦσαν οἱ τέσσαρες μεγάλοι λεγόμενοι, δηλ. οἱ Ἰσθμικοὶ, τελούμενοι ἐν Κορίνθῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος· οἱ Νέμεοι ἐν Ἀργολίδι, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους· οἱ Πύθιοι ἢ οἱ Πυθικοὶ ἐν Δελφοῖς, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος νικητοῦ τοῦ Πύθωνος δράκοντος καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἐν Ἡλιδί, πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς, τοῦ δρόποιου ὑπῆρχε λαμπρότατος καὶ περιφανέστατος ναὸς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἡλιδος. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο κατὰ τετραετίαν, ἐκ τούτου προῆλθον οἱ δλυμπιαδες, ἤτοι περίοδος τετραετής, τὴν δρόπιαν οἱ Ἑλληνες μετεχειρίζοντο εἰς τὴν χρονολογίαν των, καὶ ἥτις ἤρχισεν ἐν ἔτει 776 π. Χ.

Οἱ Ἑλληνες κατὰ τὸν μῆνα ἐνῷ ἐτελοῦντο τὰ Ὀλύμπια διέκοπτον τοὺς πολέμους καὶ κήρυκες ἐστεμμένοι (σπονδοφόροι) πορεύομένοι ἐκήρυττον τὴν ιερὰν ἀνακωχὴν (ἐκεχειρίαν) διὰ βαρέως δὲ προστίμου ἐτιμωρεῖτο δὲ λαὸς δ τολμῶν νὰ τὴν παραβῇ. Οἱ καιρὸς τῆς ἐκεχειρίας ἐλέγετο *ἱερομητία*.

Οἱ εἰρημένοι ἀγῶνες συνίσταντο εἰς ἀσκήσεις παντὸς εἰδούς, πεζοδρομίαν, ἵπποδρομίαν, ἀρματοδρομίαν, πήδημα, πάλην, πυγμαχίαν καὶ τέλος παγκράτιον. Καί τοι ἡ ἀμοιβὴ ἦτο μόνον στέφανος ἐκ δάφνης· ἢ ἀγριελαῖας (χοτίνου), ἦτο δημος αὐτὴ σημείον ἔνδοξον νίκης διὰ τὸν νικητὴν, διὰ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ διὰ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του. Αἱ πόλεις ἀπένεμον μεγάλας τιμᾶς εἰς ἀθλητὴν νικηφόρον· ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ, ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τὸν ἀγῶνα μάχη ἐπεφυλάττετο εἰς τὸν δλυμπιονίκην ἢ ἐπικινδυνωτέρον θέσις, δηλαδὴ ἡ τιμὴ τοῦ νὰ καταφρονήσῃ καὶ τὸν μέγιστον κίνδυνον ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Διαιτα κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους·

Ἡ κοινωνία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους ἦτο ἀπλοῖκη. Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ εὐγενεῖς δὲν ἔθεώρουν ὡς ἔξευτεισμὸν τῆς ἀξίας των νὰ μανθάνωσι καὶ ὁσκῶσι βικαύσους τέχνας. Ὁ βασιλεὺς τῆς θάλαττος θεοῦς λέγεται κατασκευάζων δὲδιος τὸν κοιτῶνά του καὶ τὴν σχεδίαν του καὶ καυχώμενος διὰ τὴν δεξιότητα του εἰς τὸ δργῶντιν τὴν γῆν καὶ θερίζειν. Οἱ ἡγεμόνες καὶ στρατηγοὶ παρεσκεύαζον τὰ φαγητά των. Καὶ

βασιλεῖς καὶ ἴδιῶται ἔτρωγον ἐκ τῆς αὐτῆς τροφῆς, ητίς ἡτο ἀπλουσάτη. Τὰ συνήθη προσφάγικα κύτῶν ἦσαν κρέτα δότα αἰγῶν, προβάτων καὶ βοῶν· ἔτρωγον δὲ τυρὸν καὶ κρομμύδια καὶ καρπούς· τὸν οἶνον ἔπινον μεμιγμένον μὲ θάλαρ, καὶ δὲν ἦσαν ἐν γένει ἄσωτοι.

Αἱ γυναῖκες καὶ θυγατέρες· τῶν ἡγεμόνων ἑξετέλουν διάφορα οἰκιακά· ἔργα· ὕφασιν, ἔκλωθον καὶ ἐκέντων καὶ, ὡς αἱ θυγατέρες· τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἅγιας γραφῆς, ἔφερον θάλαρ, ἐκ τῶν δημοσίων φρεάτων ἀντλοῦσαι, καὶ ἐβοήθουν τὰς δούλας εἰς τὸ πλύνεμόν τῶν ἐνδυμάτων καὶ στρωμάτων εἰς τὸν ποταμόν.

Οἱ Ἕλληνες καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους δὲν ἦσαν ἄμοιροι πολιτισμοῦ, κατώκουν κοινωνικῶς εἰς πόλεις ὥχυρωμένας περικυκλωμένας μὲ τείχη καὶ ἔχουσας ἀνάκτορα, ἀγορὰς καὶ ναούς. Τὸ ἐμπόριον δῆμως δὲν ἐτιμάτο πολὺ, καὶ διὰ τοῦτο δλίγον ἐκαλλιεργεῖτο, καὶ δὲν φαινεται· νὰ ἦσαν τότε νομίσματα Αμφιβάλλεται ἔτι ἀν ἡτο γνωστὸν τότε τὸ γράφειν, εἰ καὶ ὑπῆρχον ποιηταὶ ἔδοντες τοὺς ἄθλους καὶ τὰς τύχας ἐν γένει τῶν Ἡρώων.

Ο περιφημότατος τούτων τῶν ποιητῶν ἡτο δ Ὀμῆρος δστις ἔψχλε διάφορα γεγονότα τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τὰ παθήματα τοῦ Ὁδυσσέως, ἐπανερχομένου ἐκ Τροίας εἰς Ιθάκην, τὸ βασίλειόν του.

§ 13. Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν.

Κόδρος, Ἀποικίαι.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἔξης ἐπὶ δγδονήκοντα ἔτη συνέβησαν μεγάλαι ταραχαὶ ἐν Ἑλλάδι, καὶ πολλοὶ λαοὶ μετενάστευσαν αὐτοῦ ἐν νέου.

Η περιφημοτέρα μετανάστευσις τῶν χρόνων τούτων ἡτο ἡ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπιδρομὴ τῆς δρεινῆς φυλῆς τῶν Δωριέων, κατοικούσης μέχρι τότε περὶ τὴν Δωρίδα. Ἐπειδὴ οἱ ἀρχηγοὶ τούτων ἐνομίζοντο ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, ἀπήτουν μέρος τῆς Πελοποννήσου ὡς κληρονομίαν των, διότι κατήγοντο ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἡρωὸς Περσέως, βασιλέως τῶν Αργείων, καὶ κτήτορος τῶν Μυκηνῶν. Διαβάντες δὲ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, κατέκτησαν τὴν Μεσσηνίαν, τὴν Λακωνικὴν καὶ τὴν Αργολίδα. Τὸ συμβεβηκός τοῦτο δύνομάζεται Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν (1104).

Μέρος τοῦ νικηθέντος λαοῦ ἡνάγκασθη νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλους τόπους· δθεν πολλοὶ ἦλθον εἰς τὴν Ἀττικὴν· ἀλλ’ οἱ Δωριεῖς καὶ ἐκεῖ τοὺς κατεδίωξαν. ὅτε δὲ οἱ δύο στρατοὶ δ τῶν Δωριέων καὶ δ τῶν Ἀθηναίων εὑρέθησαν ἀντιπαρατεταγμένοι εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἔμαθον δτι δ χρησμὸς ὑπέσχετο τὴν νίκην εἰς ἐκεῖνον ἐκ τῶν δύο λαῶν, οὐ τινος δ βασιλεὺς ἐφονεύετο. Ο Κόδρος λοιπὸν, βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἐνεδύθη φορέματα γεωργοῦ, καὶ λαβὼν δρέπανον εἰς τὴν χεῖρα καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ δωρικὸν στρατόπεδον, ἐκτύπησεν ἐπίτηδες στρατιώτην τινὰ, ὅποιον εύθὺς

έφονεύθη. Οἱ Δωριεῖς πληροφορηθέντες ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο ὁ Κόδρος, ἔντρομοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μικρὰ καὶ ἄγονος χώρᾳ τῇς Ἀττικῇς δὲν ἤδυνχτο νὰ θρέψῃ ὅλους τοὺς φυγόντας ἐκ τῆς Πελοποννήσου Ἰωνας, οὗτοι ἥλθαν πέραν τοῦ Αἴγαιου πελάγους εἰς τὴν παραλίαν τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκεῖ ἔκτισαν πολλὰς πόλεις. Αὗται δὲ εἶναι αἱ λεγόμεναι Ἰωνικαὶ ἀποικίαι (1044). Πρὸ τούτων εἶχον ἐλθεῖ ἐκεῖ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐγκατεστάθησαν πρὸς Βορρᾶν, οἱ δὲ δεύτεροι πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἰώνων. Καὶ ἔκτισαν περιφήμους καὶ δονομάστας πόλεις ἀποικιακὰς, οἷς ἡ Ἔφεσος, ἡ Σμύρνη, ἡ Φώκαια, ἡ Μίλητος. Ἐκ τῶν πόλεων δὲ τούτων ἔγιναν ἄλλαι πάλιν ἀποικίαι.

Αἱ ἀποικίαι κατέστησαν μὲν τὸν καιρὸν τόσον λαμπραὶ καὶ ἴσχυραὶ, ὅσον ἦσαν, καὶ αἱ μητροπόλεις τῶν ὅντω δὲ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατέστη τότε πρῶτος λαὸς τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀκόμη καὶ σήμερον καὶ θυμάζονται καὶ σπουδάζονται.

§ 14. Σπάρτη καὶ Λυκοῦργος.

Οἱ εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὴν Ἀργολίδα ἐγκατασταθέντες Δωριεῖς εἶχον διώξει κατὰ μέγα μέρος ἐκεῖθεν τοὺς κατοίκους· οἱ δὲ κατεκλαδόντες τὴν Ασκωνικὴν εἶχον ἀφῆσει τοὺς αὐτόχθονας νὰ ζῶσιν εἰς τὸν τόπον τῶν, ὡς ὑπήκοοι τῶν. Τινὲς μὲν τούτων τῶν λακωνικῶν φυλῶν, θελήσασαι ν' ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν, ἥττήθησαν καὶ καθυπεδουλώθησαν, καὶ οὗτοι εἶναι οἱ κληθέντες Εἴλωτες. Ήσαν τότε τρία εἰδη κατοίκων εἰς τὴν Ασκωνικὴν — οἱ Δωριεῖς ἢ οἱ κύριοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ὑπήκοοι (περίοικοι) καὶ οἱ Εἴλωτες ἢ οἱ δούλοι. Οἱ Δωριεῖς συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ασκωνικῆς Σπάρτην, ὅθεν προῆλθε τὸ ὄνομα αὐτῶν Σπαρτιᾶται. Φοισύμενοι δὲ τὸ μῆσος τῶν ὑπηκόων τῶν καὶ τῶν δούλων, εἶχον πάντοτε τὰ ὄπλα ἀνὰ χειρας ὡς πτράτευμα ἐπὶ ἔχθρικοῦ τόπου ἐστρατοπεδεύμενον. Νομοθέτης δὲ τῶν Σπαρτιατῶν ἔγινεν ὁ Λυκοῦργος.

Δέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι ὅτι οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Εὔνόμου, γεννηθεὶς κατὰ τὸν ἔννατον π. Χ. αἰῶνα. Ότε η Σπάρτη κατεσπαράσσετο ὑπὸ ἐμφυλίων διχονοιῶν, διπάτηρ του θέλων νὰ χωρίσῃ τοὺς διαπληκτιζομένους, μαχαίρωθεις ἀπέθανεν· ὁ δὲ πρωτότοκος ἀδελφός του Πολυδέκτης ἐτελεύτησεν ὥσαύτως πρόωρα· καὶ ὁ Λυκοῦργος διετέλεσε βασιλεὺς, ἐν ὅσῳ δὲν ἤζευρεν ὅτι ὁ Πολυδέκτης εἶχεν ἐγκαταλείψει ἔγκυον τὴν γυναικά του. Ἡ βασίλισσα ἐγκυμονοῦσα ἐπρότεινεν εἰς τὸν Λυκοῦργον νὰ θανατώσῃ τὸ ἔμβριον ἐν ποσχεθῆ νὰ τὴν νυμφευθῇ. Οὗτος δὲ χάριν τῆς σωτηρίας τούτου, ἐξηπάτησεν αὐτὴν δι' ὑποσχέσεως ψευδοῦς, καὶ οὕτως ἔσωσε τὸν γεννηθέντα οὐδὲν τοῦ ἀδελφοῦ του. Οἱ προύχοντες ἐκ φθόνου διὰ τὴν φρονίμην διοίκησίν του κατά τὴν διάρκειαν τῆς ἀνὴλικότητος τοῦ νέου βασιλέως, ὅστις ὠνομάσθη Χερίλαος, τὸν ἡνάγκασαν νὰ φύγῃ. Περιηγηθεὶς δὲ πολὺν καιρὸν, ἐσπούδασε τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους

πολλῶν ξένων ἔθνῶν. Μετὰ 18 δὲ ἑτῶν ἀπουσίαν ἐπιστρέψας εἰς Σπάρτην μὲ χρησμὸν παρὰ τοῦ δελφικοῦ Ἀπόλλωνος, ἔθνικον θεοῦ τῶν Δωριέων, τοῖς ἔθεσεν ἄνευ ἀντιστάσεως νόμους, οἵτινες ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὰ ἀνέκαθεν ἥθη τοῦ δωρικοῦ φύλου.

Νόμοι τοῦ Λυκούργου.

Οἱ Λυκούργος διετήρησε τὴν διανομὴν τῆς βασιλικῆς ἔξουσίας μεταξὺ τῶν δύο βασιλικῶν οἴκων, οἵτινες κατήγοντο ἐκ τοῦ Ηρακλέους.

Οἱ βασιλεῖς τῶν Σπαρτιατῶν εἶχον πολὺ διλίγην δύναμιν, ὥφειλον νὰ ἐπαγρυπνῶσι μόνον περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, εἶχον δὲ καὶ θρησκευτικά τινα καθήκοντα καὶ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων. Ὁλη ἡ ἔξουσία ἦτο εἰς τοῖς γειραῖς τῆς γερουσίας, ἥτις ἦτο συνέδριον ἐξ εἴκοσι καὶ ὅκτω γερόντων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λακοῦ ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰ ἔξηκοντα ἔτη γεγονότων¹ συνεδρίαζον δὲ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ δύο βασιλεῖς. Γενικὴ συνέλευσις τῶν πολιτῶν (ἀλλὰ λεγομένη), συνεργομένη καθ' ἕκαστον μῆνα περὶ τὴν νέαν σελήνην, ἐψήφιζε τὰ ὑπὸ τῆς γερουσίας προτεινόμενα ψηφίσματα. Οἱ ἔφοροι, ἀρχὴ μετὰ ταῦτα δημιουργηθεῖσα, κατέστησαν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους οἱ ἀληθεῖς κύριοι εἰς τὴν Σπάρτην, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς τοὺς ἐσέναντο καὶ τοὺς ἐφρύσαντο.

Οἱ Λυκούργος ἦθελε νὰ καταστήσῃ ἐντελεστάτην ἴστητα μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν. Διὰ νὰ καταρρίψῃ λοιπὸν τοῦτο, διεμοίρασεν ὅλας τὰς γχίας τῶν εἰς τόσους κλήρους δύοις ἦσαν καὶ πολιτεῖ, δηλαδὴ 9000, καὶ ἀπογέρευσε διὰ παντὸς τὴν διανομὴν ἢ πώλησιν αὐτῶν τῶν κλήρων, ἵνα μὴ ἀπωλέσῃ μηδεὶς Σπαρτιάτης τὸν ἰδικὸν του καὶ ἵνα μὴ ἀποκτῶσιν ἄλλοι περισσοτέρους, διότι ἦθελε νὰ μὴ ὑπάρχωσιν οὕτε πέντες, οὕτε πελούσιοι.

Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπηγόρευσε τὴν πολυτέλειαν, τὰς τέχνας, τὰ γράμματα, τὸ ἐμπόριον, τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, συγχωρήσας μόνον βαρὺν καὶ σιδηροῦν. Συνέστησε τὰ συσσίτια, ὅπου ἐπεκράτει πάντοτε μεγάλη λιτότης, καὶ τῶν δηποίων δὲν ἦτο συγκεχωρημένον εἰς οὐδένα, οὐδὲ εἰς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς νὰ μὴ μετέχωσιν. Οἱ Λυκούργος ὑπέβαλε τοὺς πολίτας δλους εἰς συνεχεῖς ἀσκήσεις, διότι ἦθελε νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς στρατιώτας ἀνδρείους, καὶ εἰς τοῦτο ἐπέτυχε τῷ ὄντι.

Ανατροφὴ τῶν ἀρρένων.

Οἱ ἄρρενες ἦσαν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῆς πολιτείας. Οἱ γεννηθεῖς δύσμορφος καὶ μὴ τέλειος ἔθναντάνετο, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἐγίνετο καλὸς στρατιώτης. Ανετρέφοντο δὲ διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν μὲ σκληραγωγίαν² ἐπεριπάτουν ἀνυπόδηποι καὶ ἐφέρουν τὸ αὐτὸν φόρεμα θέρος καὶ χειμῶνα, ὡς στρῶμα μετεχειρίζοντο καλάμια κοπτόμενα ὑπὸ αὐτῶν τούτων ἐκ τοῦ Εὔρωτα³ τροφὴν δὲ ἐλάμβανον διλίγην, διὰ ν' ἀναγκάζωνται νὰ κλέπτωσι διὰ δόλου καὶ ἐπιτηδειότητος ὅ,τι ἡδύνατο νὰ προκελῇ τὴν ὅρεξίν των⁴ ὅπτις δὲ ἐφωρᾶτο κλέπτων, ἐτιμωρεῖτο οὐχὶ ὡς ἔνοχος, ἀλλ' ὡς ἀνεπιτήδειος,

καὶ τοῦτο διὰ νὰ γυμνάζωνται ὑπὸ ἀνιχνεύσιν ἐν καιρῷ πολέμου τὸν ἔχθρὸν διὰ τῶν δόλων, τοὺς δποίους ἔξετέλουν εἰς τὴν μικράν των ἡλικίαν, διὰ νὰ εὑρίσκωσι τὴν τροφήν των. Μετὰ τὴν ἄκραν φιλοπατρίαν καὶ τὴν καταφρόνησιν τοῦ πόνου καὶ τοῦ θανάτου, ἐδιδάσκοντο πρὸ πάντων νὰ σέβωνται τοὺς γέροντας· τοῦτο δὲ ἦτο ἀναγκαιότατον εἰς πόλιν, δπου σχεδὸν δλοι οἱ ἄρχοντες ἦσαν γέροντες, καὶ δπου οἱ νόμοι, οἵτινες δὲν ἦσαν γραπτοί, ἀπηγγέλλοντο ἐκ στόματος τῶν πρεσβυτέρων.

Κατὰ τὸ εἰκοσὸν ἦτος τῆς ἡλικίας των οἱ ἄρρενες ἐγίνοντο παραδεκτοὶ εἰς τὸ στράτευμα καὶ ἔξετέλουν ὑπηρεσίαν στρατιωτικὴν εἴτε ἐντὸς τῶν δρίων τῆς Λακωνικῆς, εἴτε ἐκτὸς αὐτῆς. Κατὰ τὸ τριχκοστὸν ἐνυμφεύοντο καὶ ἀπελάμβανον τὰ πολιτικὰ δίκαια· δὲ μὴ νυμφευόμενος κατεφρονεῖτο. Κατὰ τὸ ἔξηκοσὸν, τὸ στρατιωτικόν των στάδιον ἔληγεν· ἐνηρχολοῦντο δὲ τότε περὶ τὴν διαχείρησιν τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων τῆς πολιτείας.

Καὶ τῶν γυναικῶν ἡ ἀνατροφὴ ἦτο ἐπίσης σκληρὰ καὶ δὲν εἶχον αὐταὶ παντελῶς ἀδύναμίκες μητρικάς. Όθεν παραδίδουσά τις τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν υἱὸν τῆς ἐκστρατεύοντα τοῦ εἰπεν « Ή τὰν ή ἐπὶ τὰν » δηλ. Η ταύτην τὴν ἀσπίδα διαφύλαττε γενναῖος μαχόμενος καὶ φονεύων τοὺς ἔχθρους, εἰ δὲ μὴ, φονευμένον, νὰ σὲ μετακομίσωσιν ἐπάνω εἰς αὐτήν. Ἐν γένει εἰς Σπαρτιάτας προετίμων τὸν ἔνδοξον θάνατον παρὰ τὴν ἄτιμον ζωὴν.

Η τῶν τεχνῶν περιφρόγησις, Εἶλωτες, θάνατος Λακούργου.

Ἐκτὸς τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἀσκήσεων, διὰ τῶν κατηρτίζετο διὰ Σπαρτιάτης, μόνας ἐνασχολήσεις του εἶχε τὸ κυνήγιον καὶ τὴν συνομιλίαν εἰς δημοσίους τόπους, δπου συνειθίζει νὰ διμιλῇ διλύγα καὶ φρόνιμα λόγια, καὶ τοῦτο ὠνομάζετο λακωνισμός.

Οὕτως διὰ Λακούργος ἥθελησε νὰ καταπτήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας δπως ἡ θέσις των ἀπήτει νὰ ἔναι, δηλ. λαδὸν στρατιωτικόν. Εἰς τὰς τέχνας δὲ κατεγίνοντο οἱ περίσικοι Λακεδαιμόνιοι. Αἱ δὲ κοινai ἐργασίαι ἀφέθησαν εἰς τοὺς Εἶλωτας, δούλους τοῦ κράτους, οἵτινες ἐκχαλλέργουν τὴν γῆν διὰ τοὺς δεσπότας των· ἐνίστε δὲ καὶ ἐπολέμουν πλησίον αὐτῶν, ἀλλ ἐφρόντιζον οἱ Σπαρτιάτας νὰ δολοφονῶσιν ἐνίστε αὐτοὺς διὰ τῆς λεγομένης κρυπτελας, φοβούμενοι τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν ἀνδρείαν των.

Διηγοῦνται ὅτι ἀφοῦ εἶδε παραδειγμένους τοὺς νόμους του διὰ Λακούργος, ἐξώρισε τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιαστὰς καὶ δλους τοὺς πολίτας νὰ μὴ μεταβάλλωσι μηδένα ἐξ αὐτῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του. Διὰ νὰ μὴ ἀπαλλάξῃ δὲ τοὺς συμπολίτας του ἐκ τοῦ ὄρου των ἀστήσας ἀπέθανεν εἰς τὰ ξένα.

§ 15. Οἱ Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι (743—723.)

Πρῶτος.

Οἱ Σπαρτιάτας καὶ οἱ Μεσσήνιοι ἤσαν τῆς αὐτῆς φυλῆς, δηλαδὴ Δω-

ριεῖς² ἀλλὰ βίαιαι συγκρούσεις μεταξύ των τοὺς ἀποκατέστησαν ἐχθροὺς ἀδιαλλάκτους. Κατὰ τὸ 742 π. Χ. οἱ Σπαρτιάται ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν τῶν Μεσσηνίων Ἀμφειαν, καὶ ἤχισεν ἐκ τούτου πόλεμος.

Οἱ Μεσσήνιοι, μὴ ὅντες συνειθύσμένοι εἰς αὐτηρὰν πειθαρχίαν, ὡς οἱ Σπαρτιάται, δὲν ἦδυν ἥθη ποσαν ὑπέτισταθῶσιν εἰς αὐτούς· ὅθεν κατηναγκάσθησαν μετ' δλίγον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς πόλεις των καὶ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον Ἰθώμην. Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὸ ὅποιον ἥρωτησαν πῶς νὰ σωθῶσιν, ἀπεκρίθη « Νὰ ἐκλέξωσι διὰ κλήρου κόρην ἄχραντον ἐκ τοῦ αἰματος τῶν Αἰπυτιδῶν, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ ἥδύναντο νὰ πάρωσιν ἄλλην κόρην ἐξ ἄλλης οἰκογενείας διδούστης αὐτὴν ἐκουσίως εἰς σφαγὴν, καὶ νὰ θυσιάσωσιν αὐτὴν εἰς τοὺς καταχθονίους δαιμονάς. » Ἐπειδὴ δὲ ὁ κλῆρος ἔπεσεν ἐπὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Λυκίσκου, ὁ πατήρ της διὰ νὰ τὴν σώσῃ, κατέφυγε μετ' αὐτῆς εἰς Σπάρτην, καὶ ὁ λαὸς ἔμεινε καταπεπληγμένος διὰ τοῦτο. Τότε δὲ ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν Ἀριστόδημος, ἀνθρώπος ἴσχυρὸς καὶ πολεμικὴς ἔνδοξος, προσφέρει ἐκουσίως τὴν ἰδιαίαν αὐτοῦ θυγατέρα. Πεπεισμένος δὲ ὁ λαὸς, ὅτι ἡ φρικὴ αὕτη θυσία ἐξεπλήρωσε τὸν χρησμὸν, ἐτράπη εἰς τελετὰς καὶ ἕορτάς· οἱ δὲ Σπαρτιάται, πιστεύσαντες εἰς τὸ γενόμενον, ἔπεισαν ἐπὶ τινα ἔτη ἀπὸ τοῦ νὰ πολεμῶσιν.

Οὔτε δὲ ὁ πόλεμος ἀνενεώθη, δὲ βασιλεὺς Εὐφάνης ἐθανατώθη, καὶ ὁ Ἀριστόδημος ἐξελέχθη βασιλεὺς ἀντ' αὐτοῦ. Ἐπὶ ἦξ ἔτη ἀκόμη ἐγκολούθησεν οὗτος γενναίως τὴν ἀντίστασιν· ἀλλ᾽ ἐπὶ τέλους βλέπων ματαιουμένας τὰς ἐπίδας του, καὶ ἀναλογγίζομενος ὅτι ἀνωφελῶς ἐθυσίασε τὴν θυγατέρα του, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ τρομακτικῶν δινείρων παρακινούμενος ηὗτος χειρίσθη ἐπὶ τοῦ τάφου της.

Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος (685—666).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοδήμου, ἡ Ἰθώμη ἔπεσεν, εἰς δὲ τοὺς Μεσσηνίους ἐπετράπη ὑπὸ τῶν νικητῶν τῶν Σπαρτιατῶν νὰ μένωσιν εἰς τὸν τόπον των, ἐπὶ συνθήκῃ νὰ πέμπωσιν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας τὸ ἡμίσιο τοῦ θερισμοῦ των, εἰς δὲ τὰς κηδείας τῶν βασιλέων καὶ μεγιστάνων νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν Σπάρτην ἀνδρες τε καὶ γυναῖκες μελανοφοροῦντες καὶ καταναγκαστικῶς κλαίοντες διὰ τὸν θάνατον τῶν δυνατῶν αὐτῶν.

Μία δόσκηληρος γενεὰ εἶχεν ἥδη ζήσει οὔτω μὲ λύπην καὶ κατασκύνην, ὅτε ἐφάνη νέος ἡρώς, ὁ Ἀριστομένης, δοτίς, διεγείρας δλον τὸν λαὸν, προσέβαλε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἀνέκτησε τὴν Μεσσήνην. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀνεχώρησε μόνος, καὶ διεπεράσας τὰ ὅρη, καὶ εἰσελθὼν τὴν νύκτα εἰς τὴν Σπάρτην, ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Χαλκιούκου ἀσπίδα μὲ τὴν ἔζης ἐπιγραφήν· « Οἱ Ἀριστομένης τῇ Ἀθηνᾷ ἐκ τῶν λαφύρων τῶν Λακεδαιμονίων. »

Η Σπάρτη ἔντρομος ἥρωτησε τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Τοῦτο δὲ ἀπεκρίθη ὅτι αὕτη ὄφειλε νὰ ζητήσῃ ἀρχηγὸν παρὰ τῶν Ἀθηναίων. Αἱ Ἀθηναῖαι δὲν ἤθελον μὲν νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Σπάρτης, δὲν

έτόλμων ὅμως καὶ ν' ἀντιπταθῶσιν εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ μαντείου· δῆθεν ἐπεμψάν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν τὸν Τυρταῖον, χωλὸν γραμματοδιάσκαλον, δῖστις ὅμως, ὃν ἔως τότε ἀγνωστος ποιητὴς ἄριστος, διὰ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ καθησύχασε τὰς ἑσωτερικὰς διχονοίας τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐνεψύχωσεν ὅλων αὐτῶν τὰς καρδίας.

Ανδρία τοῦ Ἀριστομένους.

Κατὰ τὴν πεδιάδα Στενυκλήρου ὁ Ἀριστομένης διὰ τῆς ἀνδρίας του ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας. Όν δὲ ρύφοινδυνος, ἔπεισε ποτε εἰς χεῖρας ἐπτὰ Κρητῶν, ὃντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Σπάρτης ἀλλ' ἐνῷ οὗτοι διεκυτέρευον νύκτα τινὰ εἰς ζένην οἰκίαν, νέα τις κόρη ἐγκατοικοῦσα ἐκεῖ, μεθύσασα τούτους, ἔλυσε τὰ δεσμὰ τοῦ ἥρως, ὅσιες, φονεύσας τοὺς Κρῆτας ἐσώθη, καὶ ἐπειτα εἰς ἀνταμοιβὴν ὑπάνθρωπος τὴν νέαν κόρην μὲν ἐν τῶν οἴνων του, Γόργον. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους νικηθεὶς διὰ προδοσίας τοῦ συμμάχου του βασιλέως τῶν Αρκάδων, ἡναγκάσθη ν' ἀποχωρίσῃ εἰς τὸ δρός τῆς Εἰρας, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπισεν ἔνδεκα ἔτη καὶ πολλάκις ὑπερίσχυσεν ἐξερχόμενος καὶ ἐφορμῶν καὶ μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Λακωνικῆς.

Δι' ἐφόδου δὲ γενομένης νύκτα ἐν καιρῷ βροχῆς καὶ τρικυμίας ἐκυρίευσαν οἱ Σπαρτιάται τέλος τὴν Εἰραν, ἀφησαν δὲ τοὺς Μεσσηνίους ἐκ συμπαθείας ἀνενοχλήστους ν' ἀναχωρήσωσι μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν των (668).

Οἱ πλεῖστοι τούτων ἔφυγον τότε εἰς ἄλλας Ἑλληνικὰς χώρας, οἱ δὲ ἀπομειναντες ἐγένοντο ὑπόκοοι τῶν Σπαρτιατῶν. Τινὲς διαβάντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν οἴνων τοῦ Ἀριστομένους εἰς Ἰταλίαν ἔκτισαν τὴν μέχρι τῆς σήμερον ὅμωνυμον αὐτῶν πόλιν Μεσσήνην. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστομένης μετέθη εἰς Ρόδον, καὶ ἐκεὶ σπείρων μῆσος κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἀπέθανε.

§ 16. Αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τοῦ Κόδρου μέχρι τοῦ Πεισιστράτου.

Ἀρχοντες (1045), Νομοθεσία, Κυλώνειον ἄγος.

Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἡ κυρίας μυτρόπολες τοῦ Ἰωνικοῦ φύλου, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν αὐτόχθονες ἐπειδὴ καμμία ἄλλη φυλὴ δὲν ἀντιμίθη μετ' αὐτῶν, οὐδὲ τοὺς ἐδίωξε κανεὶς ἐκ τῆς χώρας των, διότι ἦτο λεπτόγενος καὶ ἄγονος καὶ οὐδεὶς τὴν ἐζήλευσεν ἔνεκα τούτου.

Οὗτος δὲ Κόδρος, ὃς προειρέται, ἐθυσιάσθη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ του, οἱ Ἀθηναῖοι ἐκήρυξαν ὅτι οὐδεὶς εἶναι ἄξιος μετ' αὐτὸν νὰ βασιλεύσῃ καὶ οὕτω κατήργησαν τὴν βασιλείαν (1044). Ἀντὶ δὲ ἐνδὸς βασιλέως κληρονομικοῦ, ἀνεδεικνύετο πλέον ἐν Ἀθήναις εἰς ἄρχων ὑπεύθυνος καὶ ἴσοδίος. Πρῶτος δὲ τοιοῦτος ἄρχων μετὰ τὸν Κόδρον ἔγεινεν δὲν οὐδός του Μέδων. Μετά δὲ τοῦτον ἔλαβον διαδοχικῶς καὶ κατὰ κληρονομίαν τὴν ἄρχην ἔνδεκα ἄλλοι ἀπὸ τοῦ Κόδρου καταγόμενοι, τῶν ὅποιών τελευταῖος ἦτο δὲ ὁ Ἀλκιμαίων. Άπὸ δὲ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν (752 π. Χ.) ή διάρκεια τῆς ἀρ-

χοντείας περιωρίσθη εἰς δέκα εἴτη, καὶ ἀπὸ τοῦ 663 π. Χ. εἰς ἐν μόνον ἔτος, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔτους ἀντὶ ἑνὸς ἐξελέγοντο ἐννέα ἄρχοντες, ἐκ τῶν δποίων δὲ μὲν πρῶτος ἐλέγετο ἐπώνυμος, διότι τὸ δνομα κατοῦ ἐγράφετο εἰς τὰς δημοσίας πράξεις κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἄρχοντείας του· δὲ δεύτερος ἐλέγετο βαπτίλευς, καὶ εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἵερων· δέ τρίτος ἐλέγετο πολέμαρχος, καὶ κύριον ἔργον εἶχε τὰ πολεμικά· οἱ δέ δὲ ὅλοις ἐλέγοντο θεσμούθεται καὶ εἰχον καθήκοντα νομολογικά.

Η πολυμελής αὕτη κυβερνησίας δὲν ἡδυνήθη νὰ προλάβῃ ἢ νὰ περιστείλη τὰς ταραχάς, διότι οἱ λεγόμενοι Εὐπατρίδαι (εὐγενεῖς) ἔχοντες τὴν ἐξουσίαν, κατεδυνάστευον τὸν λαόν· διότι προσεκλήθη τὸ (624) π. Χ. ὡς νομοθέτης ὁ Δράκων· ἀλλὰ συνέταξε νόμους τοσοῦτον αὐστηροὺς, ὥστε δὲν ἤτο δυνατὸν νὰ ἐφρημοσθῶσιν (624) ἐλέχθη δὲ δρθῶς ὑπὸ τινων, διότι τοὺς ἔγραψε μὲ αἷμα καὶ σχῖ μὲ μελάνην· διότι ἐξηκολούθουν αἱ ἀταξίαι· Τότε φιλόδοξός τις, ὁ Κύλων ἐδοκίμασε νὰ λάθη τὴν ἐξουσίαν ὡς τύραννος (612), καταλαβὼν τὴν Ἀκρόπολιν, ἀλλ' ἐποιορκήθη ὑφ' ὅλου τοῦ λαοῦ· κατώρθωσεν δόμως νὰ δραπετεύσῃ, οἱ δὲ δραποδοί του ἐκάθησαν ἵκεται παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἀλλ' ὁ Ἄρχων Μεγακλῆς δι' ἀπάτης, εἰπὼν, διότι οὐδένα τάχα ἔχουσι φόδον, τοὺς ἀπεμάκρουνεν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ οὗτω δὲ λαὸς τοὺς ἐθνάτωσε, καὶ τινας καταφυγόντας εἰς ἄλλο ἱερὸν τῶν Εὐμενίδων, τοὺς κατέσφαξαν ἐκεὶ σχεδὸν ὅλους.

Λοιμὸς συμβάς μετ' ὀλίγον, ἐφάνη ὡς ἐκδίκησις τῶν θεῶν, τῶν ὅποίων τὸ ἱερὸν εἰχον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβιάσει καὶ μολύνει. Ἀνθρωπος δέ τις σεβάσμιος, ὁ σοφὸς Ἐπιμενίδης, προσκληθεὶς ἐκ Κρήτης, ἐτέλεσε θυσίας καὶ ἐκαθάρισε τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ μιάσματος αὐτοῦ, διόπερ ὡνομάσθη Κυλώνειον ἄγος. Ότε δὲ ἀνεχώρει εἰς Κρήτην, συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναῖούς νάκιούσσωσι τὰς συμβουλὰς τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Σόλωνος.

Σόλων καὶ οἱ νόμοι του.

Ο Σόλων καταγόμενος ἐκ τοῦ Κόδρου, ὠφέλησε πολὺ τὴν πατρίδα του. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ πολλάκις ἡττήθησαν προσπαθοῦντες νἀνακτήσωσι τὴν Σαλαμῖνα παρὰ τῶν Μεγαρέων, εἰχον ψηφίσει ποινὴν θανάτου κατὰ πχντὸς δῆσις ηθελεν εἰς τὸ ἑξῆς προτείνει νὰ προσθάλωσιν ἐκ νέου τὴν νῆσον ταύτην. Ο Σόλων ὑποκριθεὶς τὸν παράφρονα ἐπὶ τινας καιρὸν ἐπιτηδειότατα, ἐξέρχεται τέλος εἰς τὴν ἀγοράν ὡς τοιοῦτος, καὶ μεγαλοφόνως ἀπαγγέλλει στίχους τινὰς ἀρχομένους οὐτως· « Ἡλθον ὡς κῆρυξ ἐκ τῆς περιποθήτου Σαλαμίνος, καὶ θέλω νὰ σᾶς εἰπω ἀρμονικοὺς στίχους, ἀντὶ ἀλλῶν δημηγοριῶν κλπ. » Ήσε παράφρονα δὲ οὐδεὶς τὸν παρηνόχλησεν· ἀλλ' ὅταν ἐτελείωσεν, δὲ λαὸς, ἐνθουσιασθεὶς καὶ ἀψύνθησες τὸν νόμον, ἔδραμεν εἰς τὰ ὅπλα, διώρισεν ἀρχηγὸν τὸν ποιητὴν καὶ ἀνέκτησε τὴν Σαλαμῖνα. Τῷ δὲ 595 ἔτει ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν φροντίδα τῆς μετασολῆς τῶν νόμων των.

Ο Σόλων λοιπὸν ἔγραψε νέους νόμους. Διὰ νἀνακουφίσῃ τοὺς πτερχοὺς δι' αὐτῶν ἡλάττωσε τοὺς τόκους, διέταξεν ὥστε τὰ κτήματα τοῦ

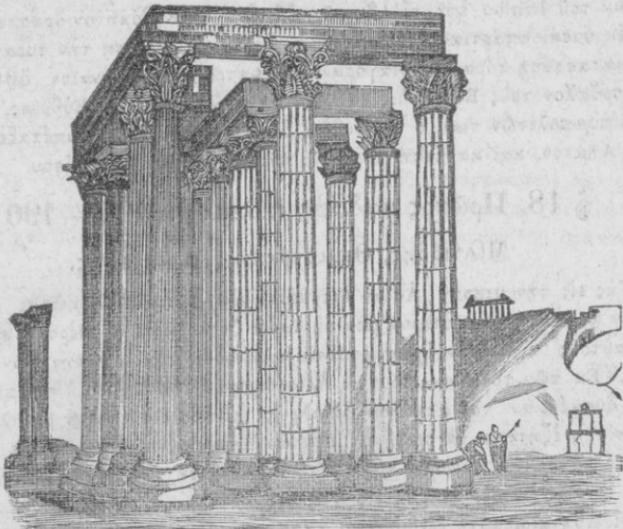
δρφειλέτου καὶ οὐχὶ τὸ ἀτομόν του νὰ ἐνυποθκεύωνται διὰ τὸ χρέος του ἐπομένως ήλευθέρωσεν ἀπαντας ἑκείνους, οἵτινες εἶχον κατασταθῆ δοῦλοι ἔνεκα χρέους. Ἐτροποποίησε δὲ τὴν διατίμησιν τῶν νομισμάτων κατὰ τὸ συμφέρον καὶ τῶν δρφειλετῶν καὶ τῶν δανεισῶν. Ἐπειτα δὲ, χωρὶς νὰ καταργήσῃ τὴν εἰς ἄφιλάς διαιρεσίν, διήρεσε τὸν λαὸν εἰς τέσσαρας τάξεις, κατὰ τὴν περιουσίαν ἐκάστου εἰς πεντακοσιομεδίγυρους, ἵππεῖς, ζευρίτας καὶ θῆτας. Οἱ θῆτες, ἔχοντες δλίγην περιουσίαν ή οὐδόλως, ήσαν Ἑ-ξηρημένοι φόρων, ἀλλὰ καὶ ἀπεκλείοντο τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων καὶ μόνον εἶχον εἰσοδον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου μετὰ τῶν τριῶν ἀλλων τάξεων, ἔχουσῶν πάντα τὰ δημοσία ὑπουργήματα, πλὴν τοῦ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, οἵτινες ἔξελέγοντο ἐκ μόνης τῆς πρώτης τάξεως. Ἐκ τῶν τριῶν προσέτι πρώτων τάξεων ἔξελέγοντο κατ' ἕτος τὰ τριακόσια μέλη (100 ἔξι ἐκάστης φυλῆς) τῆς βουλῆς ἡτις πρότεινε προσβούλεύματα, τὰ δποια, ἢν παρεδέχετο ή ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἐγίνοντο νόμοι ή ψηφίσματα καὶ ἔ-ξετελοῦντο. Ή δὲ ἐξ Ἀρέου Πάγου Βουλή, συγκροτουμένη ὑπὸ τῶν ἀπο-χωρούντων τῆς ἀρχῆς ἐννέα ἀρχόντων τῶν καλῶν ἐκτελεσάντων τὰ κα-θήκοντά των, ἥτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Τὰ ἄλλα δικαστήρια συνε-κροτοῦντο ἐκ πολυαριθμων αληρωτῶν πολιτῶν.

§ 17. Ο Πεισίστρατος καὶ οἱ υἱοί του. (561—510).

Ἄφοι δό σόλων. ἔθικε τοὺς νόμους του ἀπεμακρύνθη τῆς πατρίδος του διὰ νὰ μὴ τὸν ἀναγκάσωσι νὰ τοὺς μεταβάλῃ· ἀλλ' δ συγγενής του Πει-σίστρατος διὰ βαδιούργιῶν ἰδιοποιήθη ἀρχὴν ἀνωτέρων τῆς τῶν ἀρχόντων ὡς ἔξης. Ἐφάνη ποτὲ τρέχων εἰς τὴν ἀγοράν αίματωμένος ὅλος ἐξ ἐλα-φροῦς πληγῆς, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Ἰδιος εἰς ἑαυτὸν, ἐφώνακε δε δει τοι οἱ ἔχοροι τοῦ λαοῦ ἥθελησαν νὰ τὸν δολοφονήσωσιν. δθεν ὁ λαός ἔδωκεν εἰς αὐτὸν παρευθὺς σωματοφύλακας· διὰ τῆς συνδρομῆς τούτων κυριεύσας τὴν Ἀκρόπολιν δ Πεισίστρατος ἔγεινε τύραννος. Δις διωχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀντιζή-λων του κατώρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἔξουσίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ 538 μέ-χρι τοῦ 528 π. Χ. ἔτους διετήρησε τὴν ἔξουσίαν ἀνενοχλήτως καὶ ἐν εἰρή-νῃ. Ή τυραννία αὐτοῦ ἦτο ἡπία, φιλοδίκαιος καὶ φίλη τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἱρχισε νὰ κτίζῃ μνημεῖα τινα πρὸς καλλωπισμὸν τῶν Ἀθηνῶν, συνέστησε τὴν πρώτην δημοσίαν βιβλιοθήκην ἐν Ἐλλάδι, προσ-ταξε δὲ καὶ συνηρμολογήθησαν τὰ ποιήματα τοῦ μεγάλου τῆς Ἐλλάδος ποιητοῦ Όμηρου, καὶ ὡρισε νὰ ἀναγινώσκονται ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν μεγάλων Παραθηραίων, τέλουμένων κατὰ πενταετίαν ἐν Ἀθήναις. Ο αὐτὸς δὲ ἤρ-χισε καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ἐν Ἀθήναις τοῦ Οὐλυμ-πίου Διὸς, τὸν δποιον ἀπετελείσωσεν ὁ Ἀδριανός. Τοῦ ναοῦ τούτου σώζον-ται νῦν δέκα καὶ ἔξι κίονες.

Οἱ δύο υἱοί τοῦ Πεισίστρατου, Ἰπποπίας καὶ Ἰππιπαρχος, τὸν διεδέχθη-σαν (527) καὶ διώκησαν, ὡς δ πατέρο των, μέχρι τοῦ 514, δπότε δ Ἀρ-μόδιος καὶ δ Ἀριστογείτων, ἐκδικοῦντες ἀτομικὴν τινὰ σύριν· συνάρμοσαν

μετ' ἄλλων ἔχθρῶν τῶν Πεισιστρατιδῶν νὰ τοὺς δολοφονήσωσι' περιέμενον δὲ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ των τὴν ἑορτὴν τῶν μεγάλων Παναθηναϊών. Ἐλθούσης τῆς ἡμέρας, καθ' Ἰππίας μετὰ τῶν φυλάκων του ἐτακτοποίει τὴν πομπὴν τῆς ἑορτῆς ἐν τῷ Κεραμεικῷ, ἔξωθεν τῆς πόλεως, προύχώρουν δὲ Ἀρμόδιος καὶ δὲ Ἀριστογείτων διὰ νὰ τὸν κτυπήσωσιν, ἔχοντες τὰ ξίφη κεκρυμμένα ἐντὸς κλάδων μύρτου ἀλλ' ἰδόντες τινὰ τῶν συνωμοτῶν συνδιαλεγόμενον μετ' αὐτοῦ, καὶ νομίσαντες ὅτι ἐπροδόθησαν,

Ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὁλυμπίου Διός.

εἰσῆλθον ἐσπευσμένως εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἀπαντήσαντες τὸν Ἰππαρχον τὸν ἐπλήγωσαν θυνατηφόρον. Καὶ ὁ μὲν Ἀριστογείτων κατώρθωσε κατ', ἀρχὰς νὰ διαφύγῃ τοὺς φύλακας, ἀλλὰ μετ', οὐ πολὺ σενελήφθη καὶ ἔθνατώθη, δὲ Ἀρμόδιος ἐφονεύθη εὐθύς. Ὡτε ἡ εἰδοποιοῦσα αὔτη ἀνηγγέλθη μυστικῶς εἰς τὸν Ἰππίαν, συνέλαβεν ἐπίτηδείως καὶ ἐφυλάκισε τοὺς ὑπόπτους, ἀφοῦ ἀφώπλισε πάντας τοὺς ἐπλοφοροῦντας (514).

Άπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας, δὲ Ἰππίας κατεστάθη τύραννος σκληρός. Άλλ' οἱ ἔξωρισμένοι εἶχαν ισχυρούς καὶ πλούσιοὺς ἀπόγονοὺς τοῦ οἴκου τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν, βοηθούμενοι τῷρα πάπλωσαν σταρτιατικοῦ στρατοῦ, εἰσῆλθον εἰς Ἀθήνας καὶ ἤγγικασαν τὸν Ἰππίαν νὰ φύγῃ (510) εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Πεισιστρατιδῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν ἀνδριάντας εἰς τοὺς δύο φίλους Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, καὶ εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ τὰ συμπόσια ἔψαλλον ὅμνον πρὸς τιμὴν αὐτῶν.

Οὐ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν καταγόμενος Κλεισθένης ἔλαβε τὴν

ὑπερτάτην ἔξουσίαν ἐν Ἀθήναις, ἀναδειχθεὶς δηλαδὴ ἄρχων ἐπώνυμος. Οὗτος διῆρεσε πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς εἰς δέκα φυλὰς, καταργήσας τὴν εἰς φυλὰς παλαιὰν διαίρεσιν. Τὰς φυλὰς ὑποδιῃσεπεν εἰς δῆμους. Ἐκαπτος δὲ πολίτης ἦτο ὑπόχρεως νὰ καταταχθῇ εἰς ἓνα τῶν δῆμων· ἔδωκε δὲ δικαιώματα εἰς τὸν λαὸν, τὰ δποῖα εἶχον πρότερον μόνοις οἱ εὐπατρίδαι, καὶ διέταξε τὸν δστρακισμὸν (ἔξοριαν) τῶν ὑπόπτων. διὰ τὴν φιλοδοξίαν τῶν πολιτῶν.

Ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Κλεισθένους, καὶ κατὰ τὰ εἴκοσι μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ἰππίου ἔτη, οἱ Ἀθηναῖοι ἔδειξαν ἀπροσδόκητον δραστηριότητα. Ἀπέκρουσαν σπαρτιατικὸν δράτευμα, θέλον νὰ συζήσῃ τὴν τυραννίαν καὶ νὰ καταστήσῃ τύραννον Ἰσαγόραν τινὰ φρτριάρχην Ἀθηναῖον (β06 π. Χ.), προσέβαλον τοὺς Βοιωτοὺς, καὶ κατέκτησαν μέρος τῆς Εύβοιας, ἐν ᾧ εἰς τῶν συμπολιτῶν των, διλητιάδης διέδωκε τοῦ Κυψέλου, ὑπέταξε τὴν νησού Λῆμνον, καὶ κατέστη τύραννος τῆς Θρακικῆς χερσονήσου.

§ 18. Πρῶτος μηδικὸς πόλεμος. (493—490).

Μιλτιάδης, Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης.

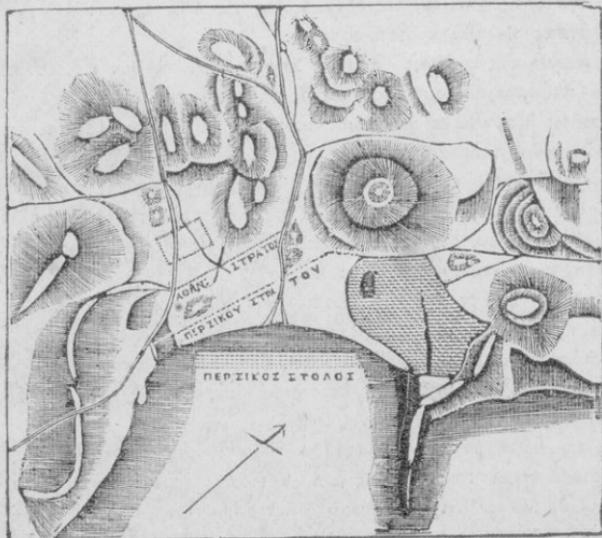
Τὰς εἰς τὴν μικρὸν Ἀσίαν ἔλευθέρας μέχρι τινὸς Ἑλληνικὰς ἀποικίας εἶχον καταστήσει πρότερον μὲν οἱ Λυδοὶ ὑπέρ τοῦ δὲ οἱ Πέρσαι ὑποτελεῖς εἰς αὐτοὺς καὶ εἶχον ἐγκαταστήσει τυράννους εἰς ἐκάστην τῶν πόλεών των. Ἐκ τῶν τυράννων τούτων Ἀρισταγόρας; διλητιάδης, περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ μεγάλου βασιλέως (οὗτως ἐλέγετο δι βασιλεὺς τῆς Περσίας), ἔζητος νὰ σωθῇ δι ἐπαναστάσεως. Ὡθεν ἐπανέστησε τὴν Μίλητον κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἐλθὼν ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης, ἀποτυχών δὲ, μετέβη εἰς Ἀθήνας.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἡρευισμένοι κατὰ τῶν Περσῶν, διότι ἔζητον νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν τύραννόν των Ἰππίαν, καὶ συμπάθειαν ἔχοντες πρὸς τοὺς δόμοφύλους των Ἰωνας, τοῖς ἔδωκαν πλοιά τινα καὶ στρατιώτας· ταῦτα δὲ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἄλωτιν τῶν Σάρδεων ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων. Ἐπειδὴ δὲ ἐμπρησμὸς, κατὰ τύχην ἀναρθεὶς, ἀπετέφρωσε ταῦτην τὴν πόλιν, πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας οὖσαν· δι Δαρεῖος τοσοῦτον ὡργίσθη, ὅπετε ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους. Ὡθεν καταβαλὼν τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἰωνας, ἔστειλε τὸν γαμβρὸν τοῦ Μαρδόνιον μὲν στράτευμα καὶ στόλον νὰ καθυποτάξῃ τὴν Ἐλλάδα. ἄλλ' δὲ μὲν στρατὸς ἐπαυθε δεινὰ δυστυχήματα εἰς Θράκην· δὲ τόλος καταληφθεὶς ὑπὸ τρικυμίας, ἐν ᾧ ἔκαμπτε τὸ Ἀκρωτήριον τοῦ Ἀθωνος, ἀπώλεσε τριακόσια πλοῖα, δθεν δι Μαρδόνιος ἡ ναγκάσθη ἔνεκα τῆς ζημιας ταύτης νὰ ἐπισρέψῃ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπρακτος.

Νέος στρατὸς καὶ στόλος, δῆμογούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰππίου καὶ διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Δάτιδος καὶ τοῦ Ἀρταφέρους διηθύνθησαν πρὸς τὴν Ἐλλάδα κατὰ θάλασσαν. Κυριεύσαντες δὲ τὴν Ἐρέτριαν τῆς Εύβοιας, ἐπλευσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπειβάσαν 110,000 Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα· οἱ Ἀθηναῖοι, χίλιοι εἴς ἐκάστης φυλῆς, μετὰ τούτων καὶ χίλιοι Πλαταιεῖς οἴ-

τινες ἔκουσίως ἥλθον, καταφρονήσαντες τὸν κίνδυνον, ἔτρεξαν κατὰ τῶν βαρβάρων εἰς Μαραθῶνα. Ἡ Σπάρτη εἰδοποιηθεῖσα περὶ τῆς ἀποθάσεως τῶν Περσῶν, ὑπεσχέθη νὰ στείλῃ στράτευμα· ἀλλὰ θρησκευτικὸν ἔθιμον ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς μαχητάς της νὰ ἐκστρατεύωσι πρὶν ἡ γείνη πανσέληνος, ἢ δὲ σελήνη μόλις εἶχεν ἤδη συμπληρώσει τὴν ἐννάτην ἡμέραν της.

Ο Στρατὸς ἦτο ὅπο δέκα στρατηγοὺς, στρατηγῶντος ἀνὰ μίαν ἡμέραν ἐκάστου. Εἰς ἔξ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Μιλτιάδης. Πέντε ἐκ τῶν στρατηγῶν ἥθελον νὰ περιμείνωσιν ἐπικουρίας, οἱ ἄλλοι πέντε, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιλτιάδης, ἥθελον νὰ συγκροτήσωσι μάχην παρευθὺς, ἐπειδὴ ἐφοδιοῦντο τὰς ριδιουργίας τοῦ Ἰππίου μᾶλλον, ἢ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν Περσικῶν στρατευμάτων. Ο Μιλτιάδης ἐπέτυχε νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴν γνώμην του καὶ ὁ ἄρχων πολέμαρχος, Καλλίμαχος δνομαζόμενος· ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ πολεμήσωσιν ἀνευ ἀναδολῆς. Ο φιλόπατρις Ἀριστείδης, εἰς τῶν στρατηγῶν γνωρίζων τὴν στρατηγικὴν ὑπεροχὴν τοῦ Μιλτιάδου, παρεχώρησε τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του εἰς αὐτὸν, τοῦτο δὲ ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί, καὶ οὕτω ὁ Μιλτιάδης κατέστη ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ.

Πίραξ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης.

Οι Ἀθηναῖοι, μετὰ τὸ προσυμπεφωνημένον σημεῖον, κατέβησαν τρέχοντες ἐκ τοῦ ὄψους, ἐπὶ τοῦ δρόμου ἦσαν τοποθετημένοι, ἐπέφερον σύγχυσιν καὶ καταστροφὴν εἰς τοὺς ἔχθρους, τοὺς δρόμους ἐνίκησαν ἐντελῶς καὶ τοὺς ἥκολούθησαν τόσον πλησίον μὲ τὸ ξίφος, φονεύοντες αὐτοὺς, ὥστε φθάσαντες ταύτοχρόνως μὲ αὐτοὺς εἰς τὴν παραλίαν προσέβαλον τὰ πλοῖα

ζητοῦντες μὲν μεγάλας φωνάς πύρ διὰ νὰ τὰ πυρπολήσωσιν. Ο πολέμαρχος ἐφορεύθη ὡς καὶ εἰς τῶν δέκα στρατηγῶν, δὲ Στησίλαος· ὁ δὲ ἀτρόμυτος Ἀθηναῖος Κυναίγειρος, ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου, ὥρμησε μανιωδῶς εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ σταματήσῃ πλοιόν τι, τὸ διόποιον ἡτοιμάζετο νὰ φύγῃ τὸ συνέλαβεν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ἀλλὰ διὰ πελέκεως τοῦ ἀπέκοψαν τὴν χεῖρα λέγουσι δὲ, ὅτι εὐθὺς ἐκράτησεν αὐτὸ διὰ τῆς ἔτερχς χειρός· ἀποκοπείσης δὲ καὶ ταύτης ἐδοκίμασε νὰ τὸ κρατήσῃ διὰ τῶν δόδοντων, καὶ τότε ἀπέκοψαν καὶ τὴν κεφαλήν του. Ἐπτὰ πλοῖα μόνον συνελήφθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐσώθησαν δι’ ἵσχυρᾶς κωπηλασίας καὶ ἐπλεον μετὰ σπουδῆς νὰ κάμψωσι τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς Σούνιον, εἰδοποιηθέντα, ὡς λέγουσιν, ἐκ τίνος εἰς τὸν δέρα νήσουμένης ἀσπίδος, διὰ τὴν πόλις ἦτο ἀνυπεράσπιστος· ἀλλ’ οἱ νικηταὶ ἐπανῆλθον ἐσπευσμένως καὶ ἦσαν ἦδη ἐστρατοπεδεύμενοι εἰς Κυνόσχρης, προάζειον τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε τὰ βαρβαρικὰ πλοῖα ἐφάνησαν ἔμπροσθεν τοῦ Φαλήρου, τὰ δόποια δῆμως χωρίς νὰ προσθέλωσιν ἀπέπλευσαν δύσιν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ οἱ βάρβαροι ἀπώλεσαν τὸν Ἰππίαν καὶ περὶ τοὺς 6,400 ἄνδρας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μόνον 192· τῶν στρατιωτῶν δέ τις μετὰ μεγίστης σπουδῆς δραμῶν ἐκ Μαραθῶνος εἰς Ἀθήνας καὶ ἀναγγείλας εἰς τοὺς ἄρχοντας τὴν γίκην ἔξεπνευσε.

Τῇ ἐπαύριον τῆς μάχης, 2,000 Σπαρτιάται ἦλθον εἰς Ἀθήνας μετὰ τριήμερον πεζοπορίαν· συγχρέντες δὲ τοὺς Ἀθηναῖούς διὰ τὴν νίκην των, μετέβησαν εἰς Μαραθῶνα νὰ ἰδωσι τὸ πεδίον τῆς μάχης εἰσέτι ἐτρωμένον ἀπὸ βαρβαρικῶν πτωμάτων.

Μετὰ τὴν ἔνδοξον ταύτην μάχην δὲ Μιλτιάδης πείσας τοὺς Ἀθηναίους, ἔλαβεν ἄδειαν καὶ ἔπλευσε μετὰ 70 πλοίων πρὸς τιμωρίαν τῶν νησιωτῶν τῶν Κυκλαδῶν, οἵτινες εἶχον παραδοθῆ εἰς τοὺς Πέρσας, ἀλλ’ ἀπέτυχεν εἰς Πάρον πολεμῶν ὅπου καὶ ἐπληγώθη. Κατηγορηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἔχθρῶν του ἐπὶ ἀπάτῃ διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην καὶ τὴν ἐκ ταύτης προκύψαν ζημιαν εἰς τὸ κοινόν, κατεδικάσθη εἰς ζημίαν (πρόσιμον) πεντήκοντα ταλάντων, (περίπου 300,000 δραχμῶν)· ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ μετ’ ὀλίγας ἡμέρας ἐκ τῆς πληγῆς του, δὲ μεσός του Κίμων ἐπλήρωσεν εἰς τὴν πόλιν τὴν καταψήφισθεῖσαν ζημίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου δύο ἄνδρες ἀνεδείχθησαν διάσημοι ἐν Ἀθήναις δὲ Θεμιστοκλῆς καὶ δὲ Αριστείδης, ἔξ ὧν δὲ μὲν Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι νίκην τοῦ Μιλτιάδου ἐρεθίσθεις ὑπὸ φιλοδοξίας, περιεφέρετο ἄρπνος τὰς νύκτας, λέγων εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὸν περὶ τῆς αἰτίας, ὅτι τὰ τρόπαια τοῦ Μιλτιάδου δὲν τὸν ἀφίνουσι νὰ κοιμᾶται. Ο Θεμιστοκλῆς ἦτο εὐφύης καὶ μεγαλεπίθολος, προεύδων δὲ τὴν μέλλουσαν ἐκδίκησιν τῶν Περσῶν, συνέλαβε τὸν σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πατρίδα του ἀπ’ αὐτῆς δι’ ἀποκτήσεως θαλασσίας δυνάμεως· μετεχειρίσθη δὲ ὡς πρόφρασιν διὰ τὴν κατασκευὴν στόλου τὸν πρὸς τοὺς Αἰγαίητας πόλεμον, ἀλλὰ δὲν ἦτο καὶ εἰλικρινῆς πάντοτε. Ή δικαιούσην δῆμως τοῦ Ἀριστείδου εἶχεν ἐξ ἐναντίας κατασταθῆ παροιμιώδης. Οὗτος ἐπεθύμει νὰ διατηρήσῃ

τὸ πολίτευμα ἀθικτὸν καὶ ἡναντιοῦτο εἰς τὴν δχλοκρατίαν, τὴν δποίαν δ Θεμιστοκλῆς περιεποιεῖτο ἐκ τούτου προέκυψε πάλη, ἥτις ἀκαταπαύσως ἔταρατε τὴν πόλιν· «Ἄλληναι τότε μόνον θὰ ἡσυχάσωσιν, ἔλεγεν δ Ἀριστείδης, σταν ρίψωσιν ἀμφοτέρους ἡμᾶς εἰς τὸ βάραθρον» (τόπον δπου ἐκρήμνιζον τοὺς καταδίκους).

Κατὰ τὸ 483 δ Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε νὰ ἔξοστρακισθῇ δ Ἀριστείδης. Διηγοῦνται, ὅτι τότε χωρικός τις ἀπαντήσας τὸν Ἀριστείδην, τὸν δποίον δὲν ἐγνώριζεν, ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν ὅστρακον παρακαλῶν νὰ γράψῃ ἐπ' αὐτοῦ νὰ ἔξοστρακισθῇ δ Ἀριστείδης. Σοὶ ἔκαμε κακόν τι δ Ἀριστείδης; ἡρώτησεν οὗτος. Ὡχι ἀπεκρίθη δ χωρικός, μάλιστα οὐδὲ τὸν γνωρίζω, ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι νὰ τὸν ἀκούω πάντοτε δνομαζόμενον Δίκαιον. Υστερὸν ἀπερχόμενος τῆς πόλεως δ δίκαιος οὗτος ἀνήρ, παρεκάλεσε τοὺς θεοὺς νὰ μὴ συμβῇ ἀπαίσιόν τι εἰς τὴν πατρίδα του, δυνάμενον νὰ τὸν λυπήσῃ εἰς τὴν ἔξορίαν του, ἢ κατ' ἄλλους ηὔχετο τοῖς θεοῖς νὰ μὴ κατατακόντισθῇ μπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων τούτων.

§ 19. Δεύτερος μηδικὸς πόλεμος. (480—479).

Θερμοπύλαι, Λεωνίδας.

Ο Δικρεῖος ἀποθανὼν δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἔκδικήσῃ τὴν ὕδριν τὴν γενομένην εἰς τὴν δύναμιν του ἀλλ' δ Ξέρξης, δ υἱὸς αὐτοῦ, ὁδήγησεν 1,700,000 ἀνδρῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος νομίζων, ὅτι ἀμαχητεὶ ἔμελλεν αὕτη νὰ καταποντισθῇ μπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων τούτων.

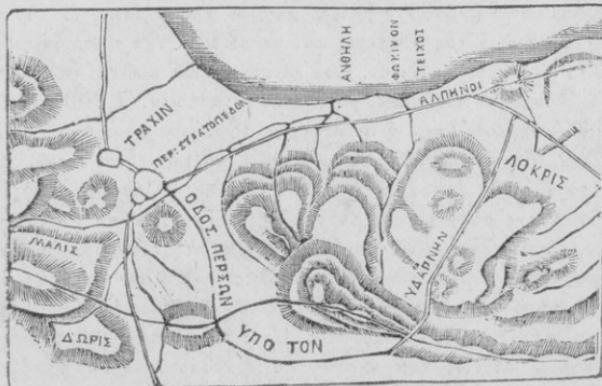
Διεβίβασε δὲ τὸ πλήθος αὐτὸ δξ Ἀσίας εἰς Εὐφράτην διὰ γεφύρας, τὴν δποίαν μετὰ πολλὰς ἀποτυχίας, κατώρθωσε τέλος νὰ ζεύξῃ ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Πολλαὶ τῆς Ἑλλάδος πόλεις φοβήθησαν ὑπεσχέθησαν ὑποταγὴν εἰς τὸν μέγαν βασιλέα ἀλλ' ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθηναὶ ἀπεράτισσαν νὰ τὸν πολεμήσωσι μὲ δλας τῶν τὰς δυνάμεις καὶ νὰ σώσωσι τὴν πατρίδα τῶν ἀπὸ τῆς δουλείας μὲ πάντα κίνδυνον. Καὶ λοιπὸν ἡ μὲν πρώτη ἀπέστειλεν ἔνα τῶν βασιλέων της τὸν Λεωνίδαν, μὲ μικρὸν στράτευμα, 7,200 ἀνδρῶν, νὰ φυλάττῃ τὰς Θερμοπύλας, ἡ δὲ δευτέρα ἔξωπλισε μόνη ἐκατὸν εἴκοσιν ἑπτὰ τριήρεις, αἴτινες μὲ 144 πλοῖα ἀλλῶν πόλεων ἔξεπλευσαν, φέρουσαι καὶ στρατὸν πρὸς ὑπεράπτισιν τῶν παραλίων. Ο στόλος οὗτος ἐσάθη ἐπὶ τίνος θαλάσσης στενῆς; πρὸς βορέαν τῆς Εὐθοίας, κατὰ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀκρωτήριον, δπόθεν ἔμελλε νὰ βοσθήσῃ τὸν κατὰ ἔηρὰν μπὸ τὸν Λεωνίδαν ἐστρατοπεδευμένον εἰς τὰς Θερμοπύλας ἐλληνικὸν στρατὸν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τὴν εἰσβολὴν τῶν βαρβάρων. Καὶ οὗτος μὲν ἐπέτυχε κατ' ἀρχὰς συγκροτήσας πρὸς μέρος τι τοῦ περσικοῦ στόλου, δύο μάχας εύτυχες, αἴτινες ἡνάγκασαν τοὺς βαρβάρους νὰ σταματήσωσιν, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως δ Λεωνίδας ἐπεσεν εἰς τὰς Θερμοπύλας μετὰ τῶν τριακοσίων του ὡς ἔξης.

Κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Τραχίνος ὑπάρχει στενὸν, διὰ τοῦ δποίου μόνου δύναται τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἔγγὺς τῆς Ἀνθήνης καὶ τῶν Ἀλπηνῶν εἶναι δύο κλεισώρειαι (στενώματα) διὰ τῶν δποίων μόλις δύναται νὰ διέλθῃ μία ωδόν τοις ἄμαξα. Τὰ δύο ταῦτα σημεῖα, ἀπέχοντα 1600 περίπου μέτρων ἀλλήλων, εἶναι ὡς δύο πύλαι τοῦ στενοῦ μεταξὺ δὲ τούτων ἐκτείνεται πεδιάς, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι πολλαὶ πηγαὶ θερμαὶ, διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Θερμοπύλαι ή στενὴ αὐτη δίοδος. Ἐν διαστήματι τεσσάρων ἡμερῶν ἥλπιζεν δὲ Ξέρξης μετὰ τὴν ἐκεῖσε ἀφίξιν του, ὅτι μόνη ἡ θέα τοῦ στρατεύματός του ἔμελλε νὰ παρακινήσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ φύγωσι. Μὴ βλέπων ὅμως αὐτοὺς φεύγοντας, ἀλλὰ μάλιστα αὐθαδῶς περιμένοντας εἰς τὴν θέσιν των, προσέταξε νὰ τοὺς προσαγάγωσι πρὸς αὐτὸν ζῶντας, πέμψας ἐπ' αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς τοὺς Μήδους· ἀποκρουσθέντων δὲ τούτων μὲν μεγάλην ζημιάν, ἔστειλεν ἔπειτα τοὺς Κισσίους· τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τούτων παθόντων, ἔστειλε τέλος τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἱδάρην περίφημον σῶμα τῶν ἀθανάτων, συνιστάμενον ἐκ τῶν μάλιστα ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων ἔπειτα οἱ ἀνδρειότεροι ἔμπροσθεν ἦτο δχυρώματος τῶν Ἑλλήνων.

Τὸν μέγαν βασιλέα ἥρχισε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ ἥδη φόβος, ὅτε Μαλιές τις προδότης δνομαζόμενος Ἐφιάλτης ἐπρότεινε νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ἱδάρην διὰ τινος μονοπατίου ἀγοντος διὰ τοῦ ὅρους εἰς τὰς Θερμοπύλας, δπόθεν ἥδύναντο νὰ καταλαβῶσι τὰ ὀπίσθια τῶν Ἑλλήνων.

Ἐνῷ δὲ οἱ Πέρσαι ἔμελλον ἥδη νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῶν Θερμοπυλῶν, εἰς δὲ ἡ ὑπεράσπισις δὲν ἦτο πλέον δυνατὴ, δὲ Λεωνίδας, μὴ θέλων νὰ θυσιάσῃ ἀνωφελῶς στρατὸν τοῦ δποίους ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην, ἀπέπεμψε πάντας τοὺς συμμάχους καὶ ἐκράτησε 300 Σπαρτιάτας, τοὺς δποίους εἶχε φέρει μαζύ του. « Ή Σπάρτη ἔλεγε μᾶς ἐνεπιστεύθη τὴν θέσιν ταῦτην, δθεν δφείλομεν νὰ μείνωμεν εἰς αὐτήν. » Ἐμειναν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ οἱ Θεσπιεῖς, θελήσαντες νὰ μεθέξωσι τῆς τύχης τῶν Σπαρτιατῶν.

Πίραξ τῶν Θερμοπυλῶν.

Ἐνῷ ἐπλησίαζον οἱ Πέρσαι, ἔξελθόντες ἐμπροσθέν των οἱ Ἑλληνες συνῆψαν τὴν τελευταίαν μάχην εἰς τὸ πλατύτερον μέρος τοῦ στενοῦ, διὰ νὰ ἔχωσι πλειοτέρους ἔχθρους ἐνώπιόν των περὶ ἡ ἀποθάνωσιν. Ὁπότε οἱ Δακοεδαιμόνιοι συνέτριψαν τὰ δόρατά των φονεύοντες, ἔζηκολούθησαν νὰ μάχωνται μὲ τὰ ἕιφη^{τό} τέλος ὁ Λεωνίδας ἔπεισε. Μάχη δὲ μακιώδης συνεκροτήθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ του, κατὰ τὴν ὅπιάν τετράκις οἱ Ἑλληνες ἀπώθησαν τὸν ἔχθρον, διετήρουν δὲ εἰσέτι τὸ ἐνδόξον τρόπαιον, διτε οἱ μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου ἐφάνησαν ὅπισθέν του. Τότε ὥπισθοδρόμησαν εἰς τὸ στενὸν μέρος τῆς δόδοι ἐπὶ τινος λόφου. Ἐκεῖ οἱ ἀπομείναντες, περικυκλωθέντες καὶ ὑπερασπίζοντες ἔσωτοὺς μὲ τὰς μαχαίρας, δοσι ἀκόμη εἶχον, καὶ μὲ τὰς γείρας, καὶ μὲ τὰ στόματα, ἔπεισαν ἀνδρείων ἄπαντες ὑπὸ χάλαζων πετρῶν καὶ βελῶν, ἐπίρριπτομένων ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀπανταχόθεν.

Εἴκοσι χιλιάδες Περσῶν ἐθανατώθησαν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν δύο μίοι τοῦ ἀσφείου. Οἱ Ξέρξης προσέταξε ν' ἀνασαρώσωσι τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Λεωνίδου, ἀφ' οὗ κόψωσι τὴν κεφαλήν· ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς συνέλεξεν εὑσεβῶς τὰ δότα τοῦ Σπαρτιάτου καὶ ἐπὶ τοῦ ὕστερον ἀνεγερθέντος εἰς τιμὴν τῶν Σπαρτιατῶν μνημείου, ἔχαράχθη τὸ ἔντονος ἐπίγραμμα διὰ φροντίδος τῶν Ἀμφικτυόνων· « Ω ξεῖν' ἄγγελειν Δακεδαιμονίοις, διτε τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι».

Παραβιασθείσῃς οὖτα τῆς πύλης τῆς Ἐλλάδος, ὁ Ξέρξης εἰσηλθεν, διηγούμενος ὑπὸ Θεσσαλιωτῶν, καὶ ῥήμωσε τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἀλλὰ δὲν ἥδυνόθη νὰ κυριεύσῃ τοὺς Δελφούς, τοὺς ὅποιους οἱ κάτοικοι γενναίως ὑπερήσπισαν εἰσέβαλε δὲ εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἢτις ἥδη ἦτο ἔρημος· διότι ὁ Θεμιτοκλῆς εἶχε κατορθώσει νὰ λάθη χρησμὸν παρὰ τῆς Πιθίας, διτε ξύλινον τεῖχος θέλει εἶναι διὰ τὰς Ἀθήνας ἀπόρθητον προτείχισμα. Διὰ τοῦ χρησμοῦ τούτου ὁ Θεμιτοκλῆς ἐνόσει καὶ ἥθελε νὰ ἐνοχῇ καὶ δὲ λαδές, διτε ξύλινον τεῖχος εἶναι τὰ πλοια. Όλοι ἐνόσησαν τὸν χρησμὸν, ὡς οὖτος, καὶ ἐσπεύσαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοια, ἐκτὸς γερόντων τινῶν, οἵτινες παρεννούσαντες αὐτὸν πεισματωδῶς, ἔμειναν ὅπισθεν ξυλίνου περιτειχίσματος κατὰ τὴν Ακρόπολιν, ὅπου ὁ Ξέρξης εὑρὼν αὐτοὺς προσέταξε καὶ τοὺς κατέσφράξαν.

Οἱ Ξέρξης ἀντήμειψε τὰ μέγιστα τὸν προδότην Ἐφιάλτην, ἀλλ' ὕστερον τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἐπεκαλέσθη ἐπὶ τὸν προδότην ἄπασαν τὴν ὅργὴν τῶν θεῶν καὶ προέτεινε βραβεῖον εἰς τὸν φονεύσοντα αὐτόν. Καὶ τῷ ὅντι ἐφονεύθη δλίγον ὕστερον μετὰ τὴν ἥτταν τῶν βαρβάρων ὑπὸ τοῦ Τραχινίου Ἀθηνάδου.

Ναυμαχία ἐν Σαλαμῖνι (480).

Οἱ ἐλληνικὸς στόλος ἥτο συνηγμένος μεταξὺ τῆς νήσου Σαλαμίνος καὶ τῆς παραλίας τῆς Ἀττικῆς. Οἱ ἀρχηγοὶ δὲν ὑπελάμβανον ἔσωτοὺς ἔξησφαλισμένους ἐνταῦθα, καὶ ἥθελον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸν τόπον τοῦτον καὶ νὰ τρέξῃ ἔκαστος εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως του. Οἱ Θεμιτοκλῆς ὅμως κατεῖδεν, διτε ἡ Ἑλλὰς ἥδυνατο νὰ σωθῇ μένουσα ἡνωμένη, καὶ

δτι διασκορπισθέντων τῶν πλοίων, δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον ἀντίστασις κατὰ τῶν ἔχθρῶν. Εἰς τὸ στρατιωτικὸν περὶ τούτου συμβούλιον δὲ μὲν Θεμιστοκλῆς ἐπέμενε νὰ συγκροτήσωσι μάχην, οἱ δὲ ἄλλοι ἡναντιοῦντο παραφρωτῶς εἰς τὴν γνώμην του. Ἀδείμαντος, δὲ τῶν Κορινθίων στρατηγός, ἥπειλησε τὸν Θεμιστοκλῆν, καὶ, κατὰ τὸν Πλούταρχον, δὲ τῶν Δακεδαιμονίων στρατηγός καὶ ἀρχιστράτηγος Εὐρυβιάδης, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν φάρδον ὑψωμένην. « Πάταξον μὲν, ἀκουσον δὲ, » ἀπεκρίθη ὁ Ἀθηναῖος, καὶ ἔξηκολούθει ψυχρῶς ἐπιμένων εἰς τὴν γνώμην του. Ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ του δὲν θὰ ὑπερίσχυεν εἰ μὴ μετεχειρίζετο εὐθὺς τὸ ἔξης ἐπιτυχὲς στρατηγῆμα. Ἐνῷ συνεζήτουν εἰςέτι, ἔξῆλθε χρυφίως τοῦ συμβουλίου καὶ ἐπεμψε πρὸς τὸν Ξέρξην τὴν ἔξης μυστικὴν ἀγγελίαν. « Ο Θεμιστοκλῆς, εὐνοῶν τοὺς Πέρσας, τοὺς εἰδοποιεῖ, ὅτι οἱ Ἑλληνες διανοοῦνται νὰ φύγωσι χρυφίως· ἐὰν δὲ βασιλεὺς θέλει νὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμον διὰ μιᾶς, σᾶς τοὺς περικυκλώσῃ κλείων τὴν ἑτέραν ἔξοδον τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμίνος». Ἐπειτα ἐπέστρεψεν εἰς τὸ συμβούλιον παρατείνας ἐπίτηδες τὴν συζήτησιν. Ἀλλ' ἐν τούτῳ τὸ μεταξὺ ὁ ἔξοριστος ἐν Αἴγινη δίκαιος Αριστείδης, ἰδὼν τὴν περικύκλωσιν τῶν Ἑλλήνων, διεπέρασε διὰ τοῦ περικυκοῦ στόλου, διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ πολεμήσῃ μετὰ τῶν συμπολιτῶν του· προσκαλέσας δὲ κατὰ μέρος τὸν Θεμιστοκλῆν, λέγει εἰς αὐτὸν, « Άς ἡμεθι πάντοτε ἀντιζήλοι, ἀλλ' ἂς ἀμιλλώμεθα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος· ἐν ᾧ κατατρίβετε τὸν καιρὸν εἰς ματαίους λόγους, οἱ βάρθοροι σᾶς περικυκλοῦσι ». — Τὸ ηξεύρω, ἀπεκρίθη ὁ Θεμιστοκλῆς, διότι τοῦτο ἐκτελεῖται κατ' ἐνέργειάν μου. Εἰσήγαγε δὲ τὸν Αριστείδην εἰς τὸ συνέδριον, διὰ νὰ ἀναγγείλη τὸν κίνδυνον. Οὕτως ἡναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσιν ἐκεῖ, ὅπου δὲ Θεμιστοκλῆς διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός του ἀνέλαβεν εὑφυῶς νὰ προσδιορίσῃ.

Πίναξ τῆς ἐρ Σαλαμίνης ταυμαχίας.

Ἄνεμος καθ' ὡρισμένην ὥραν διεγίρετο ἐν τῷ πορθμῷ· ἅμα τούτου πνεύσαντος, ἤρχισαν τὴν μάχην οἱ Ἑλληνες. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑψουμένων κυμάτων τὰ δυσκίνητα πλοῖα τοῦ Περσικοῦ στόλου συνεκρούοντο καὶ ἀνεπιτήδεια ὅντα πρὸς τὰς ναυτικὰς ἀσκήσεις, τὰς ταχείας περιστροφάς, προσεβάλλοντο ὑπὸ τῶν ἐλαφρῶν καὶ ταχυπλόων ἑλληνικῶν, χωρὶς νὰ δύνανται ἴκενα νὰ τὰ προσεβάλλωσιν. Ἐκτὸς τούτου, ἐν τῇ στενῇ ἔκεινῃ θαλάσσῃ τὰ ἔχθρικὰ πλοῖα δὲν ἦδύναντο νὰ ἀντιπαρατάξωσιν δῆλας τὰς δυνάμεις των, καὶ δὲ πειρος ἀριθμὸς ἀπέδαινεν ἀνωφελής. Οἱ Ξέρξης καθήμενος ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἐπὶ τινος λόφου τῆς ἀκτῆς, ἔγεινεν αὐτόπτης τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ στόλου του.

Ἐνῷ διετέλει ἔντοουμος ἐπὶ τῇ τοικυτῇ θέᾳ τῆς καταστροφῆς του ταῦτης ὁ Ξέρξης, τῷ ἐμήνυσεν ὁ Θεμιστοκλῆς ὅτι οἱ Ἑλληνες τρέχουσιν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου γεφύρας, νὰ τὰς καταστρέψωσι καὶ περικλείσωσι τὸν βασιλέα ἐν Εὔρωπῃ· ὅθεν ἔσπευσε ν' ἀναχωρήσῃ. Μαρδόνιος δὲ διούλους ταύτης τῆς ὀλεθρίας ἐκστρατείας, ἐπρότεινε νὰ μείνῃ αὐτὸς ἐν Ἑλλάδι μὲ τρικοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ οὕτως ἔγεινεν. Ἱπστὰς δὲ διούλους πολλὰς καθ' ὅδὸν ζημίας, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπου εἶπε τὰς γεφύρας κατεπτραμμένας ἐν τρικυμίας· διὸ, ὡς λέγεται, διὰ λέμβου ἀλιευτικῆς διέβη τὸν πορθμὸν ἐκεῖνον, τὸν δποίον πρὸ ἐξ μηνῶν εἶχε διαβῆ ὡς δεσπότης ὑπερήφανος τῶν λαῶν καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης. Κατὰ τὸ διάστημα ταύτης τῆς φυγῆς οἱ Ἑλληνες διεμοιράσθησαν τὰ λάρυμα, ἀνήγειραν τρόπαια καὶ ἀπέδοσαν τοῖς ἄξιοις βραχεῖον τῆς ἀνδρίας. Ἔκατος τῶν στρατηγῶν τότε ἔκρινεν ἐκ φιλαυτίας τὸ πρῶτον βραχεῖον διὰ τὸν ἔκυτόν του, τὸ δὲ δεύτερον διὰ τὸν Θεμιστοκλῆ, ὅπερ ἐσήμαινεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ἄξιος τῶν πρωτείων.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ (479).

Οἱ Μαρδόνιος παραχειμάσας ἐν Θεσσαλίᾳ, ἔστειλε τὴν ἄνοιξιν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρον τὸν ἀμύντου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μὲ προτάσεις περὶ εἰρήνης. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπήντησαν εἰς αὐτὸν συντόμως καὶ ὑπερηφάνως, διετί «εἰς τὸν ἀντίον τοῦ θεοῦ»· διαγράφει τὴν αὐτὴν τροχιάν, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θέλουσι συμμαχῆσαι μὲ τὸν Ξέρξην, ἀλλὰ θέλουσι πολεμεῖν αὐτὸν ἐμπιστευόμενοι εἰς τοὺς προστάτας θεοὺς καὶ εἰς τοὺς ἥρωας τῆς Ἑλλάδος, τῶν δποίων τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα ἀσεβῶς κατέκαυσεν.⁹ Οἱ Μαρδόνιος τότε διαπεράτας ἀνεμποδίστως τὴν Βοιωτίαν, εἰσῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ὃ δὲ λαὸς πάλιν κατέψυγεν εἰς τὰ πλοῖα. Μετά τινας ἀργοπορίας ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Παυσανίου, ἔξηλθε τῆς Πελοποννήσου καὶ ἦνώθη ἐν Ἐλευσίνι μετὰ τῶν ἀπὸ τῶν πλοίων ἀποβιβασθέντων Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Γενόμενοι δὲ 100,000 τὸν ἀριθμὸν ἐπολέμησαν τὸν στρατὸν τοῦ Μαρδονίου ἐν Βοιωτίᾳ πλησίον τῶν Πλαταιῶν. Τοιαύτη ἦτο ἡ γενομένη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων σφαγὴ, ὡστε ἐκ τῶν 300 χιλιάδων στρατιωτῶν τοῦ Μαρδονίου ἐσώθησαν μόνον 40,000 οὓς εἶχε μεταφέρει εἰς ἄλλο μέρος πρὸ τῆς μά-

γης ὁ Ἀρτάθαζος. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲ οἱ μὲν Δακεδαιμόνιοι ἀπώλεσαν 91 ἄνδρας, οἱ δὲ Τεγεᾶται 16 καὶ οἱ Ἀθηναῖοι 62. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δὲν ἐπολέμησαν, ἐκτὸς τῶν Μεγαρέων, οἵτινες καταληφθέντες ἐν τῇ πεδιάδι ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Θηβαίων, συμμάχων τῶν Περσῶν, ἀπώλεσαν 600 ἄνδρας. Τὸ βραχεῖον τῆς ἀνδρίας ἀπενεμήθη εἰς τοὺς Πλαταιεῖς· ὁ δὲ Ἀριείδης ἔγραψε τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα. « Οἱ σύμμαχοι θέλουσι συγκροτήσει κατὰ τῆς Περσίκς συμμαχίαν, ήτις νὰ ὅπλισῃ 10,000 ὅπλιτας, 1,000 ἵππεις καὶ 100 τριήρεις. Καθ' ὅλα τὰ ἔτη θέλουσι πέμπει εἰς Πλαταιάς προσούλους καὶ θεωρούς, νὰ ἔρταζωσι διὰ πανδήμων καὶ δημοτελῶν θυσιῶν τὴν μνήμην ἑκείνων, οἵτινες ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην. Κατὰ πενταετίαν θέλουσιν ἐκτελεῖ ἀγάνας δόνομαζομένους Ἐλευθέρια καὶ οἱ Πλαταιεῖς ἐπιτετραχυμένοι νὰ προσφέρωσι θυσίας καὶ εὐχᾶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, θέλουσι θεωρεῖσθαι ὡς ἔθνος ἀπαραβίαστον καὶ ἱερόν. »

Ἀπειρα πλούσια λάρυρα ἐκάλυπτον τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐξ ὧν κατ' ἀρχὰς ἔζηρεσαν τὸ μερίδιον τῶν θεῶν. Εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς ἴερὸν τοῦ Ἀπέλλωνος, εἰς τὸ ἐν Ὁλυμπίᾳ τοῦ Διὸς καὶ εἰς τὸ ἐν τῷ Ἱσθμῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐδόθη τὸ δέκατον ἐκ τῶν λαφύρων· μέρος ἐδόθη εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Παυσανίαν καὶ τὸ ὑπόδοιπον διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν νικητῶν. Ἀνήγειραν τάφους εἰς τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, καὶ οἱ Πλαταιεῖς διωρίθησαν φύλακες τῶν τάφων τούτων.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν, ὁ Ἑλληνικὸς σόλος κατετρόπωσεν εἰς Μυκάλην, ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὸν περσικὸν στόλον φέροντα τὸ τελευταῖον στράτευμα τοῦ Ξέρξου. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Ξάνθιππον, ἀπήλαυσαν τὴν πρωτίστην δόξαν τῆς μάχης ταύτης, νικήσαντες σχεδὸν μόνοι, διότι οἱ Δακεδαιμόνιοι ἐπλανήθησαν, θέλοντες νὰ κυκλώσωσι τὸν ἔχθρον. Τοιουτοτρόπως ὅχι μόνον ἀπιμάρκυναν οἱ Ἑλληνες τὸν πόλεμον ἐκ τῆς πατρίδος των, ἀλλὰ καὶ μετέφεραν αὐτὸν εἰς τὴν χώραν τοῦ ἔχθρου· ή δὲ τελευταία αὕτη νίκη κατέσησεν αὐτοὺς κυρίους τοῦ Αἴγαλου Πελάγους. Οὕτως ἐν διαστήματι ἑνὸς περίου ἔτους ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας εἰς Σαλαμίνα, εἰς Πλαταιάς, εἰς Μυκάλην, καὶ ἀποκατεστάθησαν ἐπιθετικοὶ καὶ νικηταὶ, ἐνῷ πρότερον ἥγωνίζοντα νὰ ὑπερασπίζωνται ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ἐπερχομένων βαρβάρων. Οὕτω τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀσίας εὗρεν ἐν Ἑλλάδι τὸν τάφον του, τὰ δὲ ἀπειράθυμα στρατεύματα τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ὑπερισχύσωσι τοῦ μικροῦ τούτου ἔθνους, τὸ ὅποιον εἶχεν ὡς ἀκαταμάχητον δύναμιν κατὰ τῆς πληθύος ἑκείνης τῶν δούλων τὸν θερμὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Αἴγινα.

Ἡ κατ' ἔμπροσθεν τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ Φαλήρου κειμένη νῆσος Αἴγινα σπουδαιοτάτη καταστᾶσα ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὸ ἐμπόριον της, ἀπέκτησε μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν, καὶ περὶ τὸ 600 π. Χ. ἔτος ἦτο θαλασσοκράτειρα. Ἡσαν δὲ ἐπὶ τῆς νήσου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀρι-

σοτέλους, 470,000 δοῦλοι. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐνεψύχουν τὴν καλλιτεχνίαν καὶ ἀνεδείχθησαν ἀξιόλογοι ἐν αὐτῇ καλλιτέχναι. Ἐπειδὴ δὲ ἔσοήθησαν τοὺς Θηραίους κατὰ τῶν Ἀθηναίων τὸ 505 π. Χ. οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο καὶ ἀντιζηλίκς ἔνεκεν ἐχθρεύοντο αὐτοὺς, καὶ δλίγον μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἐπολέμησαν μὲν αὐτούς. Εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ὅμως ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν οἱ Αἰγινῆται ἔλαθον μετὰ τῶν δμογενῶν τῶν μέρος μὲ 30 πλοῖα καὶ διεκρίθησαν εἰς αὐτὴν διὰ τὴν ἀνδρίαν τῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἑλλήνας. Τῷ 470 π. Χ., οἱ Ἀθηναῖοι πολεμήσαντες ἐνίκησαν αὐτοὺς κατὰ θάλασσαν καὶ, πολιορκήσαντες ὄστερον τὴν πόλιν των, τοὺς ἡνάγκασαν νὰ παραδοθῶσι (456) καὶ νὰ ἦναι ὑποτελεῖς αὐτῶν. Ἐν ἀρχῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐδίωξαν αὐτοὺς ἐκ τῆς νήσου τῶν, τὴν δοπίαν δὲ Περικλῆς ἔλεγεν « λόγην τοῦ Περιφριῶν », καὶ καταφύκηθη αὔτη ὑπὸ Ἀθηναίων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Αἴγες ποταμοῖς μάχην δὲ Σπαρτιάτης Δύσανδρος ἐπανέφερεν αὐτοὺς εἰς τὴν νησόν των· δὲν ἥδυνθήσαν ὅμως ν' ἀνακτήσωσι πλέον τὴν παλαιὰν αὐτῶν δύναμιν.

§ 20. Παυσανίας, Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστέδης.

Ὑπερηφανία καὶ φιλόδοξα σχέδια τοῦ Παυσανίου.

Τρεῖς ἄνδρες διέπρεψαν δὲς ἀρχηγοὶ εἰς τὴν μεγάλην τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Πέρσας πάλην, δύο Ἀθηναῖοι, δὲ Θεμιστοκλῆς καὶ δὲ Ἀριστέδης, καὶ εἰς Σπαρτιάτης, δὲ βασιλεὺς Παυσανίας. Οὗτος ὅμως δὲν ἥδυνατο νὰ φέρῃ μετριοφρόνως τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δόξαν του. Γενόμενος ἀρχηγὸς τοῦ στόλου καὶ σταλεῖς εἰς Θράκην πρὸς καταδίωξιν καὶ ἀποβολὴν τῶν Περσικῶν φρουρῶν, ἐκυρίευσε τὸ Βυζάντιον ἐθαμβώθη ὅμως πολὺ ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν αἰχμαλώτων του περὶ τῆς λαμπρότητος τῆς Περσικῆς αὐλῆς, καὶ ἡ φιλόδοξία του διηρεθίσθη καὶ ἤρχισε νὰ δνειρεύηται μεγάλας ἐπιτυχίας διὰ προδοσίων. Διὰ τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς δοπίους ἄφινε νὰ δραπετεύσωτι, συνενοήθη μυστικῶς μὲ τὸν Ἀρτάξερκον, σατράπην τῆς Βιθυνίας, καὶ ἐζήτησεν εἰς γάμον μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Ξέρξου, ὑποσχεθεὶς νὰ φέρῃ εἰς τὴν ὑποταγὴν του τὴν Λακεδαιμονίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Οἱ Ξέρξης ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν πᾶσαν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν δὲ Παυσανίας, ὡς νὰ ἥτο πλέον γαμβρὸς τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐνεδύθη περσικὴν στολὴν, ἔπεισεν εἰς πολυτελεῖαν ἀστικὴν διὰ τοῦ ἐκ Περσίας χρυσοῦ, καὶ προσέλαθε φρουρὰν Μήδων καὶ Αἴγυπτίων. Λησμονήσας μάλιστα, δτι διέφιει ἐλευθέρους ἄνδρας, μετεγειρέσθη τοὺς συμμάχους μὲ ἀλαζονίαν σχτράπου. Οὗτως οἱ μὲν Αἰγινῆται καὶ οἱ Πελοποννησίοι ἐπέέρεψαν οἰκαδες, οἱ δὲ ἄλλοι μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτὸν, ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων διθενὸς Σπάρτης πεισευσε νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ· οὗτος δὲ ἐπιστηριζόμενος εἰς τοὺς θησαυρούς του, ἐτόλμησε νὰ ἐπισρέψῃ εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ' ἐκεὶ ἐφυλακίσθη· κριθεὶς δὲ πεισειτα ἥθισθη μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐστάλη πλέον ἔξω δημοσίᾳ ὡς ἀρ-

χηγός. Εκτοτε τολμηρότερον διενήργει τὰς ῥάβδιουργίας του, καὶ ἀνεκαλύπτη φθη ποσοσπαθῶν νὰ ἐπαναστατήσῃ ἵτος. Εἴλωτας διὰ ν' ἀνατρέψῃ τὸν ἑφόρους καὶ νὰ λάθῃ ἀπόλυτον ἔξουσίαν. Ἐπειδὴ δὲ δόνομος δὲν ἐπέτρεπε κατὰ Σπαρτιατου τὴν μαρτυρίαν δούλου, [δὲν εὑρίσκοντο ἀποδεῖξεις τῶν προδοσιῶν του, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἔδωκε ταύτας ἐν ἀγνοίᾳ, ως ἔξης.

Εἰς ἐκ τῶν πρὸς τὸν Ἀρτάβαζον ἀγγελιοφόρων του παρετήρησεν, διτεῦρεις ἐκ τῶν ἀποσταλέντων πρὸ αὐτοῦ ἐπανῆλθεν. ὅθεν, ἀνοίξας τὴν ἐπιστολὴν, ἀνέγνωσεν διτεῦρεις ἐδίδετο παραγγελία νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρτάβαζου δοκιμῆς τῆς ἀγγελίας, ως δόλοι οἱ ἄλλοι προσποταλέντες¹ διὸ δὲν ἀνεχώρησεν, ἐνεχείρησε δὲ τὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς ἑφόρους² οὗτοι δὲ τὸν προσέταξαν νὰ καταφύγῃ εἰς ιερόν τι ἱκέτης, ως φοβούμενος δῆθεν τὴν δργὴν τοῦ Παυσανίου. Εἰδοποιήθεις δὲ δοκιμῆς, ἔδραμε παρευθὺς ἐκεῖ καὶ τὸν ἔδιαζε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν του³ δόν τῶν ἑφόρων κεκρυμμένοι ἐκεῖ που, ἤκουσαν τὴν ὑπόθεσιν⁴ φανερωθείσης οὕτω τῆς προδοσίας, ἀπεφασίσθη νὰ συλληφθῇ ἐν Σπάρτῃ. Ἐκ τῶν σημείων τινῶν μεταξὺ αὐτῶν ἐννοήσας δοκιμῆς τὴν τύχην, ἡτις τὸν ἡπείλει, κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιού Αἴθινας. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν σύρωσι διὰ τῆς βίας ἐκ τοῦ ιεροῦ δούλου, ἔφραξαν μὲ τοῖχον τὴν θύραν, διὰ νὰ τὸν ἀφήσωσι νὰ ἀποθάνῃ ἐκεῖ ἐξ ἀστίας⁵ λέγουσι μάλιστα διτεῦρη του ἔθηκε τὴν πρώτην πέτραν. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἔμελλε νὰ ἐκπνεύσῃ, τὸν ἔσυραν ἔξω τοῦ ναοῦ, διὰ νὰ μὴ μολύνῃ τὸ πτώμα του τὸν ιερὸν τόπον (467). Τοιούτον ἦτο τὸ αἰσχρὸν τέλος τοῦ νικητοῦ τῶν Πλαταιῶν καὶ τοιαύτη εἶναι πάντοτε σχεδὸν ἡ μοίρα τῶν προδοτῶν τῆς Πατρίδος των.

Οχύρωσις Ἀθηνῶν.

Η Σπάρτη, κινηθεῖσα ὑπὸ αἰσθήματος φιλαυτίας, ἐζήτησε νὰ μὴ δχυρώσωσι καμμίαν πόλιν ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ φόβῳ, ἔλεγε, μήπως ἂν ποτε οἱ βίρραροι ἐπανήρχοντο, αὗται αἱ πόλεις χρησιμεύσωσιν εἰς αὐτοὺς ως φρούρια, διποτέ διὰ ν' ἀφεθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Σπαρτιατῶν⁶ ἀλλ' διτεῦρην οἱ Σπαρτιάται, δὲν ἡδύναντο νὰ θελήσωσιν οἱ Αἴθιναίοι. Ἡρχισαν λοιπὸν νὰ ἀνοικοδομῶσι τὰ τείχη των καὶ ἀπας δ λαδὸς εἰργάζετο μὲ μεγάλην δραστηριότητα. Τίλικὸν ἔλασθον ἐκ τε τῶν δημοσίων καὶ ἐκ τῶν ἴδιωτικῶν οἰκοδομῶν διτεῦρην οἱκοδομήσαν⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹² τὸν οἰκοδομήσαν¹³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²¹ τὸν οἰκοδομήσαν²² τὸν οἰκοδομήσαν²³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³¹ τὸν οἰκοδομήσαν³² τὸν οἰκοδομήσαν³³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴² τὸν οἰκοδομήσαν⁴³ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁵⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁵¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁵² τὸν οἰκοδομήσαν⁵³ τὸν οἰκοδομήσαν⁵⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁵⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁵⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁵⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁵⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁵⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁶⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁶¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁶² τὸν οἰκοδομήσαν⁶³ τὸν οἰκοδομήσαν⁶⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁶⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁶⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁶⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁶⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁶⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁷⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁷¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁷² τὸν οἰκοδομήσαν⁷³ τὸν οἰκοδομήσαν⁷⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁷⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁷⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁷⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁷⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁷⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁸⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁸¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁸² τὸν οἰκοδομήσαν⁸³ τὸν οἰκοδομήσαν⁸⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁸⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁸⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁸⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁸⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁸⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁹¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁹² τὸν οἰκοδομήσαν⁹³ τὸν οἰκοδομήσαν⁹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰² τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁰⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹² τὸν οἰκοδομήσαν¹¹³ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹¹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹²⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹²¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹²² τὸν οἰκοδομήσαν¹²³ τὸν οἰκοδομήσαν¹²⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹²⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹²⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹²⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹²⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹²⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹³⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹³¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹³² τὸν οἰκοδομήσαν¹³³ τὸν οἰκοδομήσαν¹³⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹³⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹³⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹³⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹³⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹³⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴² τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁴⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵² τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁵⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶² τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁶⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷² τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁷⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸² τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁸⁹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹¹ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹² τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹³ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν¹⁹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰¹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰² τὸν οἰκοδομήσαν²⁰³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁰⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²¹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²¹¹ τὸν οἰκοδομήσαν²¹² τὸν οἰκοδομήσαν²¹³ τὸν οἰκοδομήσαν²¹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²¹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²¹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²¹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²¹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²¹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²²⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²²¹ τὸν οἰκοδομήσαν²²² τὸν οἰκοδομήσαν²²³ τὸν οἰκοδομήσαν²²⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²²⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²²⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²²⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²²⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²²⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²³⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²³¹ τὸν οἰκοδομήσαν²³² τὸν οἰκοδομήσαν²³³ τὸν οἰκοδομήσαν²³⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²³⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²³⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²³⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²³⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²³⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴¹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴² τὸν οἰκοδομήσαν²⁴³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁴⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵¹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵² τὸν οἰκοδομήσαν²⁵³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁵⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶¹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶² τὸν οἰκοδομήσαν²⁶³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁶⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷¹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷² τὸν οἰκοδομήσαν²⁷³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁷⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸¹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸² τὸν οἰκοδομήσαν²⁸³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁸⁹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹¹ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹² τὸν οἰκοδομήσαν²⁹³ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν²⁹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰¹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰² τὸν οἰκοδομήσαν³⁰³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁰⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³¹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³¹¹ τὸν οἰκοδομήσαν³¹² τὸν οἰκοδομήσαν³¹³ τὸν οἰκοδομήσαν³¹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³¹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³¹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³¹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³¹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³¹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³²⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³²¹ τὸν οἰκοδομήσαν³²² τὸν οἰκοδομήσαν³²³ τὸν οἰκοδομήσαν³²⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³²⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³²⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³²⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³²⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³²⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³³⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³³¹ τὸν οἰκοδομήσαν³³² τὸν οἰκοδομήσαν³³³ τὸν οἰκοδομήσαν³³⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³³⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³³⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³³⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³³⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³³⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴¹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴² τὸν οἰκοδομήσαν³⁴³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁴⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵¹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵² τὸν οἰκοδομήσαν³⁵³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁵⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶¹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶² τὸν οἰκοδομήσαν³⁶³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁶⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷¹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷² τὸν οἰκοδομήσαν³⁷³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁷⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸¹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸² τὸν οἰκοδομήσαν³⁸³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁸⁹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹¹ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹² τὸν οἰκοδομήσαν³⁹³ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν³⁹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰² τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰³ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁴⁰⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹² τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹³ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁴¹⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²² τὸν οἰκοδομήσαν⁴²³ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²⁶ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²⁷ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²⁸ τὸν οἰκοδομήσαν⁴²⁹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴³⁰ τὸν οἰκοδομήσαν⁴³¹ τὸν οἰκοδομήσαν⁴³² τὸν οἰκοδομήσαν⁴³³ τὸν οἰκοδομήσαν⁴³⁴ τὸν οἰκοδομήσαν⁴³⁵ τὸν οἰκοδομήσαν⁴³⁶ τὸν οἰκοδομ

τὰς συμβουλάς σας διὰ νὰ ἀνοικοδομήσωστε τὰ τείχη των». Οἱ Σπαρτιᾶται, οἵτινες ἔξευραν νὰ ὑποκρίνωνται, προσεποιήθησαν, ὅτι ἐλυπήθησαν, διότι τόσον κακῶς ἐννόησαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς σκοτούς των.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἁγιασμένη τὸν Ἀθηναῖον ἐν Φαλήρῳ ἤτο καὶ πολὺ μικρὸς καὶ διλίγον ἀσφαλῆς, δὲ Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε νὰ ἀποφασισθῇ ὅπως γείνη δὲ λιμὴν, δὲ ναύσταθμος καὶ οἱ νεώσοικοι ἐν Πειραιᾷ διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ δὲ αὐτὰ, περιέβαλε τὸν Πειραιᾶ μὲ τείχος. Ἐπειτα διενοήθη τὸ σχέδιον, τὸ ὅποιον ὕσερον δὲ Κίμων καὶ δὲ Περικλῆς ἔξετέλεσαν, τὸ νὰ συνδέσῃ δηλ., τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν πόλιν διὰ δύο τειχῶν, καὶ ἔξασφαλίσῃ οὕτω τὴν συγκοινωνίαν. Τέλος διὰ νὰ διατηρῇ τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴν τῶν Ἀθηνῶν, εἰσήγαγε νόμον ἵνα κατ' ἕτος κατασκευάζωνται εἴκοσι τριήρεις (κατά τινας ἐκ τῶν προσόδων τῶν ἀργυρίων τοῦ Δαυρίου). Διὰ νὰ αὐξήσῃ δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων, κατέπεισε τοὺς συμπολίτας του νὰ χορηγῶσιν ὥφελεις εἰς τοὺς ζένους, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ἐργάτας, οἵτινες θειελον νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἡ τελευταία αὕτη συμβουλὴ, ἀκωλύτως ἐνεργούμενη, ἐπέφερεν εὔτυχεστάτας συνεπείας. Ἐξ δὲ τῶν μερῶν ἔτρεξαν πρὸς τὴν φιλόξενον πόλιν, καὶ αἱ Ἀθηναῖ, ἔνεκα τῆς τοῦ λαοῦ αὐξήσεως, τύκολύνθησαν εἰς ἔξαποστολὴν τῶν πολιωρίθμων ἑκείνων ἀποικιῶν καὶ κληρουχίῶν, αἵτινες τὰ μέγιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν δύναμιν τῆς μητροπόλεως αὐτῶν.

Οἱ Θεμιστοκλῆς ἐτιμήθη πολὺ ὑπὸ τῆς πατρίδος του, ἀλλ' ἔλεγε συχνὰ τὰς εὐεργεσίας του καὶ τὰς ἀρίστας συμβουλάς του καὶ ἐμέμφετο τοὺς ἄλλους· δὲ βικία διαγωγὴ καὶ ἴδιοτέλειά του διήγειρον κατ' αὐτοῦ ἐθερούς· καὶ διὰ τοῦτο ὑπέστη τὴν ποινὴν, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐπιβάλει εἰς τὸν Ἀριστεῖδην, ἔξαστρακισθεὶς ἐπὶ δεκαχείν. Κατηγορηθεὶς ὕσερον, διὰ σπαρτιατικῆς συνεργείας, δὲ συνένοχος τοῦ Παυσανίου, ἔφυγεν ἐξ Ἀργους εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἑπειρον, ὕστερον δὲ, διὰ τὸ ἀπφάλεστερον, ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀσίαν (466). Ἐλθὼν θαρράλεως εἰς τὴν ἐν Σούσοις αὐλὴν, καὶ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου, διαδόχου τοῦ Ξέρξου, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει, εἶπεν· «Εἴμαι δὲ Θεμιστοκλῆς ἑκείνος, δὲ πρών σρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἀλλοτε σᾶς ἔκκαμε μὲν πολλὰ κακά, ἀλλὰ καὶ μέγα καλόν· ἔρχεται δὲ τώρα νὰ σᾶς ὥφελησῃ πάλιν». Ὁ πέμψης τὰς λεγομένας εὐεργεσίας, τὰς ὅποιας εἰς τὸν Ξέρξην ἔκαμε, καὶ ἐξήτησεν ἐν ἕτοι προθεσμίαιν, διὰ νὰ μάθῃ τὴν περσικὴν γλώσσαν, καὶ δυνηθῇ οὕτω ν ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτὸν τὰ σχέδιά του ἀνευ διερμηνέως. Οἱ Ἀρταξέρξης, θαυμάσας τὸ θάρρος του, τὸν ὑπεδέχθη εὐμενῶς καὶ ἔχάρισεν εἰς αὐτὸν τρεῖς πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Προσκλήθης δὲ μετά τινα ἔτη νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν λόγον του, δηλαδὴ νὰ λάθῃ μέρος εἰς πόλεμον κατὰ τῶν ὁμογενῶν καὶ τῆς πατρίδος του, ἔπιεν κατὰ τινας μὲν αἷμα ταύρου, καὶ ἄλλους δὲ ἄλλο τι φάρμακον καὶ ἀπέθανε.

Φάνεται δόμος; ὅτι ἢτο τῷ ὄντι φιλοχρήματος, διότι ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὰ πολύγυμα εἶγε μόνον τοία τάλαντα μετὰ την εξορίαν του δε σα νηδυνήθησαν να τοῦ εὑρώσων ὑπερεβειναν τὰ 100 τάλαντα, τὰ ὅποια καὶ

κλήμευσαν. Έστερον δὲ ἐτίμησαν τὴν μνήμην του οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τάφον αὐτοῦ ἔγειραν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πειραιῶς.

Ἄριστείδου εὐθύτης.

Οἱ Ἀριστείδης ἱζηκολούθει νὰ τιμᾶται κοινῶς διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην του. Οταν ποτὲ ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπεν, ὅτι εἴχε σπουδαίαν τινὰ γνώμην μυστικὴν νὰ προτείνῃ, ἀπασα συμφώνως ἡ ἑκκλησία ἐπρόσταξε τὸν Ἀριστείδην μόνον νὰ ἔξετάσῃ καὶ ν' ἀποφασίσῃ ἀπὸ μέρος της. Οὗτος λοιπὸν ἀκούπας εἶπεν, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο ὁ φελιμώτατον, ἀλλ' ἀδικώτατον· δὲ λαὸς, χωρὶς νὰ ἔξετάσῃ περισσότερον, τὸ ἀπέρριψεν. Ἐπρότεινε, λέγουσιν, ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων, τότε συνηθροισμένα ἐν τῷ λιμένι Παγασῶν, διπερ ἥθελε μὲν κάμει τὰς Ἀθήνας τὴν μόνην θαλασσοκράτειρα δύναμιν, ἀλλ' ἥθελε διεγέρει κατ' αὐτῆς δικαίως ἀσπόνδον μίσος. Τοῦτο δὲ ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἦτο φιλοδίκαιος, καὶ ὁ Ἀριστείδης πιστὸς εἰς αὐτόν· ἐνῷ δὲ ἦτο πρότερον ἀριστοκράτης, ἐπρότεινεν ἥδη καὶ κατώρθωσε νὰ γίνωσι καὶ οἱ θῆτες ἐκλέξουσι εἰς τὰς ἀρχὰς, ἐξ ὧν τοὺς ἀπέκλεισον οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος.

Αὕτη ἡ ἀληθής φήμη τῆς δικαιοσύνης του ὡφέλησε τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ότε οἱ σύμμαχοι, παραργισμένοι ὑπὸ τῆς Σπάρτης, ὁ Ἀριστείδης διώκει τὰς δυνάμεις τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ δ' ἐπεθύμει θερμῶς νὰ ἥνται οἱ Ἑλληνες στενῶς συνδεδεμένοι κατὰ τοῦ μεγάλου βρισιλέως, κατέπειτεν δλους τοὺς τῶν νήσων καὶ τῆς παραλίας τῆς Ἀσίας κατοίκους νὰ συμμαχήσωσι μὲ τοὺς Ἀθηναίους, διὰ ν' ἀποκρούωσι τὰς προσθόλας τῶν βαρβάρων. Προσδιώρισε, μὲ τὴν συγκατάθεσιν δλων, τὴν εἰς ἔκαστον ἀναλογοῦσαν μερίδα εἰς ἀνδρας, εἰς πλοῖα καὶ εἰς χρήματα, καὶ μὲ τοιαύτην εὐθύτητα, ὥσε οὐδὲν ἕκούσθη παράπονον. Επετράπη εἰς αὐτὸν ὕστερον να διαχειρισθῇ τὰ ἐν Δελφοῖς ἐναποτεθειμένα δημόσια χρήματα καὶ τοιαύτη ἦτο πάντοτε ἡ τιμιότης του, ὥσε, ὅτε ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν καὶ τιμῶν (περὶ τὸ 460 π. X), δὲν ἀφῆκεν οὐδὲ τὰ τῆς κηδείας του ἔξοδα, ἀφοῦ διεχειρίσθη πολὺν καιρὸν τὰς πλουσιωτάτας προσόδους τοῦ τότε κόσμου. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, εὐγνωμονοῦντες πρὸς αὐτὸν ἐπροίκισαν τὰς θυγατέρας του ἐκ τοῦ δημοσίου.

§ 21. Κίμων (476—449).

Οἱ Κίμων ἦτο οὐδὲς τοῦ Μιλτιάδου. Μὴ ὧν εὐγλωττος, δὲν ἦδύνατο ν' ἀποκτήσῃ μεγάλην δύναμιν εἰς τὰς δημοσίας συνελεύσεις, ἀλλ' ἡ εὐτολμία του καὶ τὰ μεγάλα του στρατιωτικὰ πλεονεκτήματα τὸν ἀποκαθίστων ἀγαπητὸν εἰς τοὺς στρατιώτας, ἐνῷ ἡ ἐλευθερίότης του τὸν ἔκαμψεν εὐάρεστον εἰς τὸ πλῆθος. Εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὸν λαὸν τοὺς κάπους του καὶ πάντες οἱ χρείκιν ἔχοντες ἐλευθέρως ἐλάμβανον καρποὺς καὶ ξένοι καὶ πολῖται. Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ του τράπεζαι λιταὶ ἦσαν πάντοτε ἔξαρμέναι καὶ ἐφιλοξένει πάντα παρουσιαζόμενον. Ότε ἐξήργετο, τὸν ἡκολούθουν δοῦ-

λοί του, οἵτινες διένεμον χωρὶς ἐπίδειξιν ἐνδύματα καὶ τροφὰς εἰς γέροντας καὶ πτωχούς. Ότε δὲ Θεμιστοκλῆς, πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης πρότερε τὸν λαὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ πλοῖα, δὲ Κίμων πρῶτος ὑπεστήριξε ταύτην τὴν ἰδέαν καὶ ἀνήρτησε πασιφανῶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς χαλινὸν ἵππου εἰς σημεῖον ὅπει ἔπρεπε νὰ παραιτηθῶσιν ἐκ τῶν κατὰ γῆς μαχῶν. Διεκρίθη εἰς τὰς μεγάλας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας μάχας, καὶ δὲν εἶχε παρὰ ταύτην μόνην τὴν ἰδέαν, νὰ ἐδικηθῶσι τοὺς Πέρσας διὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ πολιτικός του βίος ἔκτείνεται ἀπὸ τὰ 476—449 π. Χ.

Αἱ Ἀθηναὶ εἶχον ἀναδεχθῆ μὲν θάρρος τὸν ἄγωνα κατὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἀλλ᾽ οἱ σύμμαχοί των ταχέως ἀπέκαμον ἐκ τῶν συνεχῶν μαχῶν. Οἱ Κίμωνι μετέβαλε τότε τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου συσταθεῖσαν συμμαχίαν, συμβούλευσας τοὺς συμμάχους νὰ δίδωσιν ἀντὶ στρατιωτῶν περισσότερα χρήματα καὶ πλοῖα, ὅπερ ἐδέχθησαν οὗτοι, οἱ Ἀθηναῖοι δὲ μόνοι εἶναι οἱ οὐδεὶς τὸν ἄγωνα ὑπὲρ ἔχυτῶν καὶ τῶν συμμάχων των. Ἐπειχείρησαν δὲ τότε νὰ καταλάβωσι τὰ τελευταῖα φρούρια, τὰ δποῖα οἱ Πέρσαι ἐκράτουν ἐν Θράκῃ καὶ ν' ἀπαλλάξωσι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνας ἀπὸ τῆς δεσποτείας τοῦ μεγάλου βασιλέως, καὶ εἰς τοῦτο τὸν ἄγωνα ὡφέλησε πολὺ ὁ Κίμων.

Ἐκυρίευσεν οὕτως τὸ 476 ἐν Θράκῃ τὴν Ἕιόνα¹ κυριεύσας δὲ καὶ τὴν Σκῦρον, ἐκαθάρισε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν δολόπων Πειρατῶν, καὶ οὕτως ἤλευθέρωσεν ἀπὸ αὐτῶν τὸ Αἴγαιον² ἀνεῦρε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ τὰ δέσματα τοῦ Θησέως καὶ τὰ μετεκόμισεν εἰς Ἀθήνας³ ἐτέθησαν δὲ αὐτὰ εἰς τὸν ἴδρυθεντα καὶ σωζόμενον εἰσέτι ναὸν τοῦ Θησέως. Εἴς τινα ἄλλην ἐκσρατείαν ἐδίωξε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς Καρίας καὶ τῆς Λυκίας. Συναντήσας τὸν στόλον των εἰς τὸ στόμιον τοῦ Εὔρυμέδοντος ποταμοῦ, κατέστρεψε καὶ ἐκυρίευσε 200 τρίηρες καὶ αὐθημερὸν ἀπεβίθασεν ἐπὶ τὴν παραλίαν τὴν πλησίον, ὅπου ἐστρατοπέδευσε τὸ πεζικὸν τῶν Περσῶν στράτευμα, τινὰς τῶν στρατιωτῶν, ἐνδύσας αὐτοὺς τὰ ἐνδύματα τῶν αἰχμαλώτων του, καὶ καταλαβών τὸν ἔχθρὸν διὰ τοιούτου σρατηγήματος ἐφόνευσε καὶ διεσκόρπισεν αὐτόν (466).

Οἱ Κίμωνι ἦγάπα πολὺ τοὺς Σπαρτιάτας, ἔνεκα τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς αὐτηρᾶς πειθορχίας των. Τὸ 464 π. Χ. κατεστράφη ἡ Σπάρτη ὑπὸ σεισμοῦ, ἐξ οὐ ἐφονεύθησαν ἥσω 20,000 ἐκ τῶν κατοίκων. Οἱ Εἴλωτες τότε, ὠφεληθέντες ἐκ τοῦ συμβάντος τούτου, ἐπανέστησαν κατὰ τῶν δεσποτῶν των Σπαρτιατῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἔλαχον μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταύτην καὶ οἱ δυποτεταγμένοι εἰς τοὺς Σπαρτιάτας Μεσσήνιοι, ὧνοι μάσθη τρίτος μεσσηνιακὸς πόλεμος ἡ ἐπανάστασις αὐτη. Οἱ Σπαρτιάται τότε ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων⁴ δὲ Κίμων κατέπεισε τοὺς Ἀθηναῖους καὶ ἐζάλη πρὸς αὐτοὺς μὲ ἐπικουρικὸν στράτευμα ἐκ 4,000 διπλιτῶν. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν κατώρθωσαν νὰ καταβάλωσι τοὺς ἐπαναστάτας, ὑποπτεύθησαν οἱ ἔφοροι τὴν εἰλικρίνειαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἀπέπεμψαν μὲ τρόπον προσβλητικόν⁵ διὸ δὲ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, συναισθα-

Θεις σφοδρῶς τὴν ὕδριν καὶ δργίσθεις κατὰ τοῦ συμβουλεύσαντος αὐτὸν νὰ βοηθήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας Κίμωνος, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς δεκαετῆ ἔξορίαν (461).

Οὔτε δὲ Ἀθηναῖς στρατὸς ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς, δὲ ἔξοριστος Κίμων ἔτρεζεν ἐκ τῆς ἔξορίας του καὶ ἔζήτησε νὰ συγκαταρθμηθῇ εἰς τὴν πρώτην τάξιν μετὰ τῆς φυλῆς του· ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἀπηγορεύθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν μάχην, ἀπεμακρύνθη, ἀφήσας τὴν πανοπλίαν του εἰς τοὺς φίλους, οὗτοι δὲ συνηθροίσθησαν περὶ τὸ εὔγενες τοῦτο τρόπαιον, καὶ ἐφονεύθησαν πολεμοῦντες μέχρι τοῦ τελευταίου.

Η τοιαύτη φιλοπατρία ἔκαμε τὸν λαὸν ν' ἀνακαλέσῃ τὴν ἀπόφασίν του, καὶ δύο ἔτη πρὶν ἡ τελεώσῃ δὲ καιρὸς τῆς ἔξορίας του, δὲ Κίμων ἀνεκλήθη. Γενόμενος δὲ προστάτης τῆς δημοκρατίας, ἀποκατέστησε κατ' ἀρχὰς τὴν εἰρήνην μεταξὺ Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν καὶ ἤρχισε τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον. Πολεμῶν διποτὲς τοὺς διώξῃ ἐκ τῆς νήσου Κύπρου καὶ βοηθήσῃ τοὺς Αἴγυπτίους ἐπαναστατήσαντας κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των, ἀπέθανε (449) πολιορκῶν τὸ Κίτιον, προτοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ μέρος καὶ τοῦ μεγάλου τούτου σχεδίου.

Οἱ συναγωνισταί του τὸν ἐκήδευσαν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Κομίζοντες δὲ τὰ λείψαντα του εἰς Ἀθήνας, ἔπεσαν ἐν μέσῳ μεγάλου φοινικοῦ καὶ κιλικικοῦ στόλου, τὸν ὃποιον κατέστρεψαν ἐν Κύπρῳ ἀπέναντι τῆς ἐκεὶ πόλεως Σχαλαμίνος. Ἀποιτικοθέντες δὲ αὐθημερὸν ἐκορπίσαν τὸ ἐπὶ τῆς παραλίας στράτευμα (Θουκ. Α'. 142). Ή διπλῆ αὕτη νίκη πεζομαχίας τε καὶ ναυμαχίας ἔγεινε τὸ τελευταῖον ἔργον τῶν μηδικῶν πολέμων, τοὺς δυοῖς ἔτελειώσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνδόξως διὰ συνθήκης, δι' ἧς, καθὼς λέγεται, οὗτοι μὲν ὑπεχρεοῦντο νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὸν Ἀρταξέρξην τὴν κατοχὴν τῆς Κύπρου καὶ νὰ μὴ δίδωσι μηδεμίαν βοήθειαν εἰς τοὺς Αἴγυπτίους, δὲ μέγας βασιλεὺς ἄφινεν ἐλευθέρων εἰς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνας, τὴν ἐκεὶ παραλίαν, ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ ἀναγνωρίζων τὸ Αἴγαζον πέλαγος διὰ θάλασσαν Ἑλληνικὴν, ἀπέβαλε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ σέλιν πολεμικὸν πλοῖον πέραν τῶν Χελιδονίων νήσων ἐπὶ τὰ παράλια τῆς Λυκίας καὶ πέραν τῶν Κυκνέων πετρῶν, τῶν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου.

§ 22. Περικλῆς (449—429).

Οἱ Περικλῆς ἦτο υἱὸς τοῦ νικήσαντος τοὺς Πέρσας εἰς Μυκάλην Ξενοπότου καὶ τῆς Ἀγαρίστης ἐγγονῆς τοῦ Μεγακλέους· ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὸ 494 π. Χ. ἦτο εὐφύέστατος; καὶ ὑπὸ καλλίστων διδασκάλων ἐδιδάχθη τὴν δύσκολον τέχνην τοῦ νὰ διοικῇ ἔκυτον· Ποτὲ πραγματικῶς δὲν τὸν εἶδαν νὰ ἐνεργῇ βιαίως, ἀλλὰ μὲν ἀταραξίαν φρόνησιν καὶ σκέψιν. Ἐφαίνετο δὲ εἰς τὸ κοινὸν μόνον εἰς σπουδαίας περιεστάσεις· καὶ τότε δὲ ἐδείκνυεν εὐγλωττίκων, τὴν δυοῖαν παρέβαλον πρὸς κεραυνὸν καὶ ἀστραπὰς, αἵτινες

ἐκθαμβοῦσι καὶ πλήττουσιν· εἶχε δὲ καὶ πολὺν ἐπιδεξιότητα καὶ ζωηρότητα εἰς τὴν συζήτησιν. « ὅταν τὸν ἐνίκων, ἔλεγέ τις τῶν ἀντιπάλων του, ἐν ἀνέραζεν, ὅτι δὲν ἐνικήθη, κατέπειθεν δλους ». Ὁ Ἰδιωτικὸς βίος του ἦτο ἀπλοῦς, μέτριος καὶ λιτός· ἦτο μετριόφρων, ὑθριζόμενος δὲ οὐδέποτε ἐμνησιάκει. Απέχω τῶν θορυβωδῶν διασκεδάσεων, δὲν προσήρχετο εἰς συμπόσια ἢ ἐορτάς. Οὐδέποτε ἐφαίνετο ἔξω τῆς οἰκίας του, ἐκτὸς ἐν ἐπορεύετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δῆμου ἢ εἰς τὴν ἀγοράν. Εἰς τὴν οἰκίαν του ἐδέχετο φίλους τίνας, συνδιαλεγόμενος περὶ τῆς τέχνης μὲ τὸν περίφημον ἀγαλματοποιὸν Φειδίαν, περὶ δραματικῆς ποιησεώς μὲ τοὺς ποιητὰς Εὔριπίδην καὶ Σοφοκλέα, περὶ φιλοσοφίας μὲ τὸν Πρωταγόραν, τὸν Ἀναξηγόραν ἢ τὸν Σωκράτην, κλ.

Η τοιαύτη διαγωγὴ τοῦ Περικλέους; ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μεγάλην δύναμιν· διὰ μόνης τῆς εὐφυΐας καὶ τῶν ἀρετῶν του ἔγεινε τῇ ἀληθείᾳ ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Κίμων διὰ τῶν μεγάλων του ἀγαθοπραγιῶν κατ' ἀρχὰς τὸν ὑπερτέρει, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἱξορίαν τοῦ μεγάλου τούτου πολίτου, καὶ ἔτι μᾶλλον μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐμεινεν ὁ πρῶτος ἐν τῇ πόλει καὶ διετήρησε ταύτην τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη (449—429), στερεώσας τὴν ἔουσίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ καταστήσας αὐτὰς ἐνδόξους καὶ ἴσχυράς.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον τότε δικτύωσις δέκα ἑκατομμύρια φόρου ὑποτελῶν καὶ συμμάχων, αὐτοὶ δὲ ἡσαν, οἱ δύναμειν φέρειν ὅπλα 14 ἢ 15 χιλιάδες. Ὁ Περικλῆς κατενόησεν ὅτι οἱ ὑποτελεῖς οὗτοι ἐπρεπε νὰ πιεζεύσων ὅτι ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων ἦτο ἴκανή νὰ τοὺς κρατῇ εἰς ὑποταγὴν· ὅθεν, διὰ νὰ πιστεύσωσι τοῦτο, δ Περικλῆς περιέφερε τοὺς στόλους τῆς πατρίδος του ἐπιδεικτικῶς, καὶ ἀν λαός τις ἐδείκνυεν ἀπειθειαν, ἐπετίθετο κατ' αὐτοῦ μὲ ἀκαταμάχητον δύναμιν καὶ σκληρὰ τὸν ἐτιμώρει. Οὕτω ὅτε τὸ 440 π. Χ. ἡ σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων Σάμος ἐπανεστάτησε κατ' αὐτῶν, δ Περικλῆς ἐξέπλευσε μὲ τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων αὐτοπροσώπων κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τοὺς κατέβιλεν. Ἄπεχρέωσε δὲ αὐτοὺς νὰ κατεδαφίσωσι τὰ ὁχυρώματά των, νὰ παραδώσωσι τὸν σόλον των, νὰ δώσωσιν ὅμηρους εἰς ἐγγύησιν περὶ τῆς μελλούσης διαγωγῆς των, καὶ νὰ πληρώσωσι τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου.

Ἅθελησεν ἐπίσης νὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον ταύτην τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως πολυαριθμῶν ἀποικιῶν, αἵτινες ἔγειναν διὰ τὰς Ἀθήνας ἐμπορικαὶ θέσεις, λιμένες ἐλεύθεροι, ἔνθα προσωριμίζοντο τὰ πελοπά των, ἀλλὰ πρὸ πάντων φρουραὶ πρὸς φύλαξιν τῶν τόπων, εἰς τοὺς διποίους αὐται τὰς εἶχον συστήσει.

Ἐκτὸς τῶν ἐξόδων πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως, διὰ τὸ διποίον τινες ἀνοήτως κατηγόρουν τὸν Περικλέα, ἐρύλαττεν οὗτος κατὰ μέρος διὸ ἀπροσδοκήτους περιστάσεις σχεδὸν 10,000 τάλαντα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, ἐτήρει τοὺς ναυστάθμους πλήρεις, καὶ εἶχε πάντοτε 300 ναῦς ἐτοίμους πρὸς πόλεμον, καὶ τοῦτο ἐμπόδιζε πᾶσαν ἐπανάστασιν τῶν συμμάχων, ἥτις ἀγκαλέ δὲ καὶ τοὺς Πέρσας νὰ μὴ ἐπιγειρθῆσι τι κατὰ τῆς ἀνεξηρτησίας τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

Ἄκμὴ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων. — Συδροὴ
εἰς Ἀθήνας τῶν ἔξόχων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Η ἵσχυς τῶν Ἀθηνῶν συνέστατο μᾶλλον εἰς τὸ πνεῦμα τῶν μεγάλων της, ἀνδρῶν εἰς τὰ ἀριστουργήματα τῶν χειρῶν καὶ τοῦ νοός των, παρὰ εἰς τὴν ὑλικὴν τῶν δύναμιν^ν ναοί, ποιήματα, ἀγάλματα, ἐπιτήμη προσείλκυον εἰς Ἀθήνας τοὺς σπουδάσιους, ἔξόχους, καὶ τιμῶντας τότε τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἄνδρας. Πανταχόθεν δ' ἔτρεχον εἰς Ἀθήνας νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς ἕορτὰς καὶ τὰ θεάματα. Τότε ἀνεδείχθησαν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, οἱ μέγιστοι σοφοὶ δλων τῶν αἰώνων, Ἀθηναῖοι καὶ ξένοι· οἱ τραγῳδοποιοὶ Σοφοκλῆς καὶ Εύριπίδης, δρήτωρ Λυσίας, δρατὴρ τῆς ἴστορίας Ἡρόδοτος, διστρονόμος Μέτων, Ἰπποκράτης δρατὴρ τῆς ἱστορίας, Ἀριστοφάνης δρατῶν τῶν κωμικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος, οἱ Φειδίας δὲνδοξότατος τῶν τεχνιτῶν, καὶ δὲ Ἀπολλόδωρος, δὲ Ζεῦξις, δὲ Πολύγνωτος καὶ δὲ Παρθέσιος, περιφημότατοι ζωγράφοι· τέλος δύο ἀθάνατοι φιλόσοφοι δὲ Άναξαγόρας καὶ δὲ Σωκράτης. Μετά τούτους δὲ ἀνεφάνησαν δὲ Θουκυδίδης, δὲ Ξενοφῶν, δὲ Πλάτων καὶ δὲ Ἀριστοτέλης. Ὁποτεούτων δὲ διδασκαλῶν δὲν εἶναι παράδοξον δτι αἱ Ἀθηναὶ κατεστάθησαν, δτι δὲ Θουκυδίδης τὰς δνομάζει, « Ή διδάσκαλος τῆς Ἑλλάδος, » ή μᾶλλον εἰπεῖν, τοῦ κόσμου δλου, ως ὑστερον ἀπεδείχθη.

Ἄκμὴ τῶν τεχνῶν. — Φειδίας, καλλιτεχνήματα.

Διὰ νὰ καλλωπίσῃ τὰς Ἀθήνας μὲ λαμπρὰ μνημεῖα δ Περικλῆς, μετεχειρίσθη τὰ συμμαχικὰ χρήματα. Παρέδωκε δὲ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῶν ἔργων τούτων εἰς τὸν ἀριστον τεχνίτην Φειδίαν (438—431).

Τὰ πρώτιστα ἔργα τοῦ Φειδίου ήσαν τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο ἀγαλμα τοῦ ἐν Όλυμπιᾳ Διὸς, πολλὰ ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ μέρος τῶν ἀναγλύφων τῶν κοσμούντων τὰ ἔξω τοῦ Παρθενῶνος, τὸν δποίον φικοδόμησαν οἱ ἀρχιτέκτονες Ἰκτενος καὶ Καλλικράτης, δλον ἐκ μαρμάρων ἐκ τοῦ

Ἀκρόπολις Ἀθηνῶν.

Πεντελικοῦ δρους. Ο ἐκ Μιλήτου Ἰππόδαμος ἀπετελείωσε τὸν Πειραιᾶ, πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος, κτισθεῖσαν ἐπὶ κανονικοῦ σχεδίου· ὁ ἀρχιτέκτων Μηνησικλῆς ἀνήγειρε τὰ προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς τὰ δύοιχα ἔξωδεύθησαν 2,012 τάλαντα καὶ ἀπετελέσθησαν εἰς πέντε ἔτη.

Ἐν δὲ τῷ Παρθενῶνι ἔθαυμαζετο πολὺ τὸ ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἔργον τοῦ Φειδίου, εἰς δὲ ἐδαπάνησε φιλοτίμως ἡ πόλις περὶ τὰ $3\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Παρεκτός τούτου, περίφημον ἦτο καὶ τὸ ἐν Ἀκροπόλει μέγα χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς προμάχου Ἀθηνᾶς, ἐστάμενον μεταξύ που τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους τοῦ ἀγάλματος τούτου ἦσαν δρατὰ εἰς τοὺς ἀπὸ Σουνίου προσπλέοντας.

Ἡ ἀκρόπολις ἵππατο ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχαίας πόλεως, ὑψουμένη ἀπότομως περὶ τοὺς 150 πόδας. Ἐπάνω δὲ ἦτο ἐπίπεδος, ἔχουσα μῆκος ἔως 1000 ποδῶν καὶ πλάτος ἔως 500. Εἰς τὰ ἐν αὐτῇ διάφορα οἰκοδομήματα, ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα, φαίνεται ἡ μεγάλη ὑπεροχὴ τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Περικλέους ἀκμῆς τῆς καλλιτεχνίας. Πλεῖστα δὲ τῶν εἰρημένων ἔργων σώζονται, κατερρίμμενά δμας καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς βαρβαρότητος ἡκρωτηριασμένα. Πολλὰ, κλαπέντα καὶ ἀρπαχθέντα ὑπὸ ξένων, σολιζούσι τώρα εὐρωπαϊκὰ μουσεῖα.

Ἡ ζωγραφία προώδευσεν ἀναλόγως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Ἀθηναῖς. Οἱ Πάναινοις ἀδελφὸς τοῦ Φειδίου, διεκόσμησε τὴν ἐν Ἀθηναῖς Ποικίλην στοὰν μὲ εἰκόνας ὑπομιμνησκούσας εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν πατέρων των. Ο δὲ Πολύγνωτος καὶ ὁ Μήκων τὸν ἔβοήθησαν εἰς ταῦτα τὰ ἔργα.

Ἐν τούτοις πολλοὶ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Περικλέους διὰ τὴν δαπάνην μεγάλων χρηματικῶν ποσοτήτων εἰς ἀνέγερσιν ἀγαλμάτων μεγαλοπρεπῶν καὶ εἰς οἰκοδομὴν ναῶν. Ο Περικλῆς τοὺς εἶπεν, « Ἐγὼ μόνος θέλω ὑποστῆ τὰς γινομένας δαπάνας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδικόν μου ὄνομα μόνον, ὃς εἶναι δίκαιον, θέλει ἐγχαραχθῆ ἐφ' ὅλων τούτων τῶν μνημείων ». Ο λαὸς τότε, τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ θαυμάσας, διαιρέσθη διτὶ ὁ Περικλῆς καλῶς ἐπράξε, καὶ διτὶ ὥφειλε νὰ ἐξακολουθῇ νὰ καλλωπίζῃ τὴν πόλιν ἀφειδῶς. Καὶ οἱ σύμμαχοι δὲ δὲν ἤδυναντο νὰ παρακονθεῖσι διὰ τὴν τοιαύτην δαπάνην τῶν φόρων των, ἀφ' οὗ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ὑπερασπίζοντο ἀπὸ πάντα ἐχθρικὸν κίνδυνον.

§ 23. Πελοποννησιακὸς πόλεμος μέχρι τοῦ θάνατου τοῦ Περικλέους (431—429).

Ἀπὸ τῆς προδοσίας τοῦ Παυσανίου ἡ Σπάρτη εἶχε τρόπον τινὰ ἀποστρῆ μακρὰν τοῦ κόσμου, ἔβλεπε δὲ μὲ ζηλοτυπίαν τὴν πρόδοδον καὶ διαγωγὴν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐκαιροφυλάκτει νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν σφαλμάτων, εἰς τὰ δύοια ὑπέκυπτον δυστυχῶς οὔτοι, οἵτινες ἐλησμόνουν διτὶ

οἱ σύμμαχοί των δὲν ἦσαν καὶ ὑπήκοοί των καὶ διὰ βλέποντες οὗτοι τους Πέρσας μὴ ἐπαπειλοῦντας αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος δι᾽ οὐδενὸς κινδύνου, ἥσθάνοντο ἡδη τὸν ζυγὸν τὸν ὅποιον εἶχον δεχθῆ ἀπὸ σενοχωρίαν ἐν καιρῷ κινδύνων. Μὴ τολμῶντες δὲ ἐνεκεν ἐλλείψεως βοηθείας νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τοῦτον, ἐπέζελλον πρὸς τοὺς Δακεδαῖμονίους μυστικὰς παρακλήσεις, καὶ τὸ πᾶν βαθμοῦδον παρεσκευάσθη πρὸς ἐμφύλιον πόλεμον.

Οἱ πόλεμοις ἥθελεν ἵσως βραδύνει νὰ ἐκραγῇ, ἀν δὲ Κορινθίος δὲν ὠπλίζετο κατὰ τῆς Κερκύρας διὰ τὴν Ἐπίδαμνον, ἥτις ἦτο ἀποικία τῶν Κερκυραίων, η δὲ Κέρκυρα ἦτο τῶν Κορινθίων ἀποικία. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη φιλονεικία μεταξὺ τῶν Κερκυραίων καὶ τῶν Κορινθίων περὶ τῆς Ἐπιδάμνου, οἱ Κορινθίοι ἔλαβον τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Κερκυραίων. Τότε δὲ η μὲν Σπάρτη ἔλαβε μέρος ὑπὲρ τῶν Κορινθίων, αἱ δὲ Ἀθηναὶ ὑπὲρ τῶν Κερκυραίων. Ἀλλ' οἱ Σπαρτιάται ἀπεφάσισαν νὰ ἐπέμβωσιν, ἀφ' οὗ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιόρκησαν τὴν Ποτίδαιαν ἀποικίαν τῶν Κορινθίων, καὶ ἀφοῦ ἐκ τῶν Θηραίων οἱ αἰχμαλωτισθέντες εἰς τινὰ ἀπόπειραν, ἐν μέσῳ τελείας εἰρήνης πρὸς κατάληψιν τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν, συμμάχου των, ἐθανατώθησαν.

Οἱ ἄργων κατ' ὀρχὰς περιωρίζετο εἰς ἀμοιβαίας λεηλασίας. Οἱ Σπαρτιάται καθ' ἔκαστον ἔχρι ήρημων τὴν ἀττικήν· ὁ δὲ Ἀθηναϊκὸς σόλος, περιπλέων καθ' ἔκαστον θέρος, ἐγύμνων τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Ἐν τούτοις, ἀν καὶ δὲν συνεκροτήθη μεγάλη μάχη, δύμως εἰς τὰς τολμηρὰς ταύτας ἐπιχειρήσεις συνεκροτοῦντο μικρὰ μάχαι καὶ ἐφονεύοντό τινες. Οἱ Ἀθηναῖοι συναθροίζοντες τὰ λείψανα τῶν ἴδικῶν των, τὰ ἔθαπτον δημοσίως καὶ λόγοι ἐπιτάφιοι ἐξεφωνοῦντο.

Δισυγχῶς τὸ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου λοιμὸς σκληρὸς ἐθέριζε τὸ σεσωρευμένον πλῆθος εἰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ καὶ τὸν τόπον τὸν μεταξὺ τῶν δύο μακρῶν τειχῶν, τὰ ὅποια συνέδεον τὸν Πειραιᾶ μὲ τὰς Ἀθήνας. Τὸ μόλυσμα τοῦτο, καθ' οὓς ἡ ἐπιστήμη τῶν ιατρῶν ἀπέβη ματαία, ἔφερεν, ώς λέγεται, ἐξ Ἀφρικῆς πλοίου ἐμπορικὸν εἰς Πειραιᾶ. Νέοι καὶ γέροντες, πλούσιοι καὶ πένητες, δυνατοὶ καὶ ἀδύνατοι, ὅλοι προσεβάλλοντο ἀδιαχρίτως. Αἱ δύνανται ἦσαν φρικταὶ, ἐσωτερικὸν πῦρ κατέτρωγε τὸ σῶμα, δίφα ἀσθεστος ἐσπρωγνε τοὺς δυσυχεῖς πρὸς τὰ φρέατα καὶ τὰς βρύσεις σπανίως δὲ ἐπέζων μέχρι τῆς ἑβδόμης ἡ ἐννάτης ἡμέρας. Οἱ Πειρικῆς ὑπέφερε τὴν δυστυχίαν, ώς καὶ τὴν εὐτυχίαν ἀνευ ἀδυναμίας. Ή νόσος προσέβαλεν ὅλους τοὺς οἰκείους του· ἡ ἀδελφὴ του καὶ τινες τῶν προσφίλεστατῶν φίλων καὶ ὁ πρωτοτοκός του υἱὸς ἀπέθανον· ἀπέμενε δὲ μόνον εἰς αὐτὸν ὁ δευτερότοκός του υἱὸς Πάραλος· ἀλλ' ὁ λοιμὸς τοῦ ἀφήρπασε καὶ αὐτὸν, καὶ πρώτην ἡδη φοράν, καθ' ἓν στιγμὴν ἔθετο τὸν νεκρώσιμον στέφρχον ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου υἱοῦ του, ἔκλαυσε πικρῶς.

Ἐν τούτοις ἔξηκολούθει νὰ ἐπαγρυπνῇ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς δημοκρατίας· δὲν ἐπέζησεν δύμως, διότι ὁ λοιμὸς, στοις καθ' ἔκάστην ἐλάμβανεν ὑφεσιν, προσέβαλε καὶ τοῦτον, δὲν τὸν κατέβαλεν δύμως διὰ μιᾶς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον (§29).

σκάψη διώρυγα καὶ νὰ ἐνώσῃ δὶς αὐτῆς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν μὲ τὸν Νεῖλον ποταμόν ἀλλ’ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἀπέτυχεν, ἀφ’ οὗ πολλαὶ χιλιάδες ἀνθρώπων εἰς τὰς ἐργασίας ἥφαντοσαν. Αὐτὸς οὗτος προσέταξε καὶ τοὺς ἐμπειρους εἰς τὰ ναυτικὰ τότε Φοίνικας καὶ περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικήν. Αναχωρήσαντες οὗτοι ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔφθασαν μετὰ τρία ἔτη εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου.

Μετὰ τὸν Νεκώ (594 π. Χ.) ἐβασίλευσαν δὲ οὗτος του Ψάμμιος καὶ μετὰ τοῦτον δὲ οὗτος του Ἀπρίτης. Τὸν τελευταῖον τοῦτον ἐμίσησεν δὲ λαός του διότι ἡγάπται τοὺς ξένους, καὶ διὰ τοὺς ἀτυχεῖς πράξεις τε τὸν Ναζουχοδονόσορα βασιλέα τῆς Βαθύλανος καὶ κατὰ τῆς Κυρήνης πολέμους του· διότι τὸν ἔξεθρόνισαν οἱ Αἴγυπτοι καὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα ἔνα τῶν στρατηγῶν του, τὸν Ἄμασιν (563 π. Χ.), ὅστις ἐφόνευσε κατόπιν τὸν Ἀπρίτην διότι τὸ ἐπεθύμει δὲ λαός.

Οἱ Ἄμασις οὗτος περιποιήθη πολὺ τοὺς Ἑλληνας, δι’ ὃν ἀνεπτύχθη τὸ τῆς Αἴγυπτου ἐμπόριον ἐτακτοποίησε τὴν ἀθλίαν τότε, ἔνεκα τοῦ ἀναξίου προκατόχου του, κατάστασιν τῆς Αἴγυπτου· συνεκρότησε ναυτικὴν δύναμιν, δι’ ἣς ἐκυρίευσε τὴν νῆσον Κύπρου· συνέδεσε σχέσεις μετὰ τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους, καὶ δῶρα ἐπεμψεν εἰς πολλὰς Ἑλληνίδας πόλεις· ἐβασίλευσε δὲ 44 ἔτη. Ἐπὶ δὲ τοῦ οὗτοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ψαμμηνίτου ἡ Αἴγυπτος ὑπετάχθη ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις κατέστησε πλέον αὐτὴν ἐπαρχίαν Περσικὴν, δὲ οὐδεὶς μηνίτης ἡχμαλωτίσθη (525 π. Χ.). Ἑκτοτε ἡ Αἴγυπτος διετέλει ὑπὸ τοὺς Πέρσας, μέχρις οὖν ὑπετάχθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μετὰ τοῦ ὄλου Περσικοῦ κράτους (331 π. Χ.).

§ 5. Φοίνικες.

Τὰ περὶ τῶν Φοινίκων διακεκομμένως μόνον γνωρίζομεν, διότι οὐδεμία συνεχής περὶ τούτων ἴστορία σώζεται. Οἱ Φοίνικες ἐφάνησαν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ὄνδρατος αὐτῶν ὄνομασθεῖσαν στενὴν παράλιον χώραν τῆς Συρίας, ἐπὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τούλαχιστον 27 ή 28 ἑκατονταεπτήριδας π. Χ. Ἡλθον ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ κατήγοντο ἀπὸ τοῦ Σῆμη οὗτον τοῦ Νῷ.

Οἱ Φοίνικες ἦσαν δὲ ἀρχαιότατος ἐμπορικὸς λαός, ἐξ ὅσων ἡ ἴστορία μνημονεύει. Ἡ χώρα αὐτῶν ἦτο ἡ Σηρά καὶ ἀμμώδης, καὶ εἶχε μῆκος περὶ τὰ 100 μίλια (ἀγγιλικά), πλάτος δὲ 10 ἔως 12. Ἡ πλησίασις τῆς θαλάσσης, τὸ ὅπισθεν αὐτῶν πληθερες κέδρων ἐπιτηδείων εἰς ναυπηγίαν ὅρος Λίβανος, συνέτειναν εἰς τὸ νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ γῆ των ἦτο ἄγονος, ἥναγκασθησαν νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας.

Πρωτεύουσα πόλις αὐτῶν ἦτο ἡ Σιδών· ἡ δὲ Τύρος, τῆς δύοις δὲ βασιλεὺς Ἱράμ, ἔγεινε φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος, ἦτο ἀποικία αὐτῆς κατασταθεῖσα ἵσχυροτέρα τῆς μητροπόλεως.

Κατ’ ἀρχὰς ἐμπορεύοντο οἱ Φοίνικες μετὰ τῆς Κύπρου, ἐπειτα ἐπλευ-

σαν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν πρὸς τὰς παραλίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ βαθμηδὸν ἔξετεναν τοὺς πλοῦς των διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, καὶ πρὸς δυσμάς ἐσχετίσθησαν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Εἰς προστασίν δὲ καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ἐμπορίου των συνέστησαν ἀποικίας εἰς πολλὰ μέρη. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔξεδώγχθησαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας ὑπὸ Ἑλλήνων, οἵτινες προώδευον εἰς τὸ ἐμπόριον. ἀλλ' ὅμως πολλὰ εἴδη ἐμπορευμάτων ἔξηκολούθουν δι' αὐτῶν πάλιν νὰ λαμβάνωσιν οἱ Ἑλληνες.

Τὸ ἐμπόριον τῶν Φοινίκων διήρκεσε περισσότερον εἰς τὰς παραλίας τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου καὶ ἔκτισαν διὰ τῆς Διδοῦς, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως των Πυγμαλίωνος, τὴν περιώνυμον αὐτῶν ἀποικίαν Καρχηδόνα περὶ τὸ 880 ἔτος π. Χ. Κυριεύσαντες δὲ καὶ πᾶσαν τὴν ἀπέναντι αὐτῆς παραλίαν τῆς Σικελίας, ἔξέπλευσαν ἐκ ταύτης εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου εὗρον ἄφθονον ὄργυρον. Μετὰ ταῦτα διαβάντες τὸν πορθμὸν τῶν Γαδείρων ἤλθον εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου εὗρον καστίτερον· τέλος δὲ προχωρήσαντες εἰς τὰς βορείους τῆς Γερμανίας παραλίας ἐπέτυχον ἡλεκτρὸν, ὅστις τῷ καιρῷ ἔκεινον ἦτο σπάνιος καὶ τοῦ χρυσοῦ διὰ τοῦτο τιμώτερος· ἐφύλαστον δὲ μυστικοὺς τοὺς πλοῦς των τούτους διὰ ν' ἀποφύγωσιν ἀντιτίκλους. Οἱ Φοινίκες περιέπλευσαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν ἀπασχον. Οὕτω μέχρι τοῦ 601 ἔτους π. Χ. ὥσταν οὕτοι τὸ μόνον ἔθνος, τὸ δποῖον ἔκαμνε μακρυνάς θαλασσοπορίας.

Καὶ δὲν ἔξετεναν διὰ θαλάσσης μόνον τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ καὶ διὰ ἔηρᾶς αἱ ἐμπορικαὶ αὐτῶν συνοδίαι ἐπραγματεύοντο πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς ἀνατολάς· ἐξ Ἀραβίας ἐφέροντο κιννάμωμον, ἀρώματα, ἐλέφαντόδοντες καὶ χρυσός, τὰ ὁποῖα οἱ Ἀρχαῖοι ἡγόραζον ἐκ τῶν ἐμπόρων ἄλλων ἔθνῶν. Καὶ ἡ μεταφορὰ ἀπλῶς ἐμπορευμάτων ἐκ μιᾶς εἰς ἄλλην πόλιν ἦτο ἐκ τῶν ἐμπορικῶν ἔργων τῶν φοινίκων· εἶχον δὲ καὶ ἐμπορεῖα (σταθμοὺς παραλίους) ἐκτεταμένα ἐν Τύρῳ, Σιδῶνι καὶ ἄλλαις πόλεσι.

Τὸ κυριώτερον τῶν τεχνουργημάτων αὐτῶν ἦτο ὁ ὕελος καὶ ἡ πορφύρα, τὰ δποῖα τυχαίως ἀνεύρον. Οὕτω δὲ λέγονται καὶ ἐπινοηταὶ τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα καὶ οἱ Ἑλληνες παρ' αὐτῶν ἐμάθον· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν σταθμῶν καὶ τῶν μέτρων τῆς νομιματικῆς καὶ τῆς ἀριθμητικῆς.

Καὶ ἡ πρότερον ἀκμάσασα Σιδών καὶ ἡ μετὰ ταύτην ἀποικία τῆς Τύρου ἔγειναν αἱ πλουσιώταται τῶν πόλεων τοῦ τότε κόσμου καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξήγετο πᾶν φιλοτέχνημα καλὸν καὶ πολύτιμον.

Η συσσώρευσις ἐν Φοινίκῃ τοῦ ἐκ τῆς ἐμπορίας πολλοῦ πλούτου ἐπέσυρε κατ' αὐτῆς τοὺς ἴσχυροὺς γείτονάς της· θίεν κατὰ πρῶτον ὁ Σαλμανασσάρ (717 π. Χ.) ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας ὑπέταξεν αὐτὴν πλήν τῆς Τύρου, ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς δποίας νικηθεὶς ἀπεκρούσθη εἰς τὰ δπίσια. Κατόπιν τούτου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην· ὁ ἴσχυρὸς κατακτητὴς Ναθουχοδονόσορ βασιλεὺς τῆς Βαρύλιδνος. Καὶ ἡ μὲν Σιδών ἔπεσεν, ὑποδουλωθεῖσα τῷ 600 π. Χ. παρ' αὐτοῦ, ὑποτάξαντος ὅλην τὴν Φοινίκην ἡ δὲ Τύρος, μετὰ δεκατριῶν ἑτῶν πολιορκίαν κυριεύθεισα, εὑρέθη κενή, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀπαντεῖς σχεδὸν κατέφυγον εἰς πλησιόχω-

ρον νῆσον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐγκατεστάθησαν πάλιν οἰκοδομήσαντες ὁχυρὰν πόλιν, τὴν ὁποίαν ὡνόμασαν πάλιν Τύρον ἦτις κατέστη ἐπίσης μὲ τὴν Παλαιὰν Τύρον (Παλαιτύρον) περίφημος. Ἀλλὰ καὶ αὕτη τὸ ἔτος 333 π. Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ ἄλλου μεγάλου κατακτητοῦ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μετὰ πεισματώδη ἐπτάμενον πολιορκίαν περαδοθεῖσα. Ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη παρ’ αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς ὅσοι δὲν ἐσφάγησαν κατεστάθησαν αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι.

Οἱ Φοίνικες ἦσαν εἰδωλολάτραι, συνειδίζοντες καὶ ἀνθρωπίνους θυσίας. Πρωτεύοντες θεοὶ αὐτῶν ἦσαν ὁ Βάσαλ, ἡ Ἀστάρτη καὶ ἄλλος τις δομοίς μὲ τὸν Ἡρακλῆ τῶν Ἑλλήνων, ὁ λεγόμενος Μελικέρτης.

§ 6. Βαθύλωνιοι.

Ἡ Βαθύλωνια, κειμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τίγριδος καὶ Εὐφράτου, κατωκήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ φυλῆς σημιτικῆς, (ἀπὸ Σὴμ, υἱοῦ τοῦ Νῶε), ἥτις ἔκτισε καὶ τὴν πρωτεύουσαν Βαθύλωνα.

Πρῶτος αὐτῆς μονάρχης λέγεται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ὁ Νεβρὼδ, ἵσχυρὸς θηρευτὴς, ἐλθὼν μετὰ πολλοῦ στρατοῦ εἰς Ἀραβίας καὶ ἔζουσιάσας τοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τῆς εὐφοριωτάτης ταύτης χώρας. Ἡ Βαθύλωνια κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (2060 π. Χ. καὶ ἐπέκεινα) καθυπέταξε πολλὰς πέριξ αὐτῆς καὶ ἀλλαχοῦ χώρας· ἀλλὰ τέλος ὑπετάγη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων Νίνου, καὶ ἔκτοτε ἀπετέλει μέρος τῆς μεγάλης τοῦ ἔθνους τούτου ἐπικρατείας.

§ 7. Ἀσσύριοι.

Ἡ Ἀσσυρία ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τῆς Βαθύλωνιας πέραν τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ. Οἱ πρῶτοι αὐτῆς κάτοικοι ἦσαν καλοὶ πολεμισταὶ καὶ ἔζουσιάσαν πολλοὺς πέριξ τόπους, συγχωνεύσαντες αὐτοὺς εἰς ἓν κράτος ὑπὸ κοινὸν ὄνομα Ασσυρία.

Νίνος θεμελιωτὴς τοῦ κράτους τούτου, ἔκτισε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Νινεῦν πρὸ τοῦ 1900 ἔτους, ὡς λέγουσι π. Χ. ἡ περὶ τὸ 2000 π. Χ. ἄλλοι θέλουσι θεμελιωτὴν τοῦ κράτους τούτου τὸν Ἀσσούρην, υἱὸν τοῦ Σὴμ, ἐπελθόντα καὶ κυριεύσαντα τὰ πέραν τοῦ Τίγριδος [μέρη] ταῦτα. Διάδοχον δὲ τούτου λέγουσι τὸν Νίνον.

Οἱ Νίνοι ἀποθανὼν ἀφῆκεν υἱὸν δόνακτι Νινύαν καὶ γυναικα τὴν περίφημον Σεμίραμιν, ἥτις ἐνδυθεῖσα ἀνδρικὰ φορέματα, διώκει τὸ βασίλειον ἀντὶ τοῦ Νινύου. Διεκόσμησε δὲ αὕτη τὴν Βαθύλωνα διὰ λαμπρῶν κτιρίων καὶ ἔκαμεν, ὡς τινες νομίζουσι, τοὺς εἰς τὰ ἐπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου καταλεγομένους κρεμαστοὺς κήπους. Ἐπιδιώρθωσε δὲ καὶ ἐκδομῆσε καὶ ἄλλας τοῦ βασιλείου της πόλεις, καὶ ἔξετενε τὸ κράτος της διὰ κατακτήσεων εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, προχωρήσασα, χωρὶς δῆμως νὰ ἐπιτύχῃ κατακτήσεις, καὶ εἰς τὰς πέραν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ χώρας. Οἱ Νινύας, φονεύσας τὴν μητέρα του ταύτην, παρεδόθη δλῶ; εἰς ἥδυπαθη βίον, δῆμοις δὲ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς

τριάκοντα μέχρι τοῦ τελευταίου αὐτῶν Σαρδαναπάλου, τοῦ χειρίστου πάντων, ὅστις κατήντησε νὰ φορέσῃ γυναικεῖα ἐνδύματα ἐκ θηλυπρεπείας· τρεῖς δὲ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, μὴ ἀνεχόμενοι νὰ ζῶσιν ὑπὸ τοιούτον ἄθλιον μονάρχην, ἔβαλον πῦρ εἰς τὰ ἀνάκτορά του καὶ κατέκαυσαν αὐτὸν (875 π. Χ.).

Μετά τὸ γεγονός τοῦτο οἱ τρεῖς αὐτοὶ στρατηγοὶ διεμοίρασαν μεταξὺ των τὸ βασίλειον καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθησαν τὰ τρία βασίλεια — νέας Ἀσσυρίας, νέας Βαβυλῶνος καὶ νέας Μηδίας.

Σαλμανασάρ, δὲ τῆς νέας Ἀσσυρίας βασιλεὺς ἦτο δὲ καταλύσας τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, ὃς διαλαμβάνεται ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἰστορίᾳ. Ἀλλ' ἵσχυρότατον πάντων τῶν βασιλέων κατέστη ἐπὶ Ναθουχοδόνσορος (600 π. Χ.) τὸ τῆς Βαβυλῶνος. Ὁ βασιλεὺς αὐτῆς οὗτος καθυπέταξε τὴν Αἴγυπτον, τὴν Φοινίκην, καὶ τὴν Ιουδαίαν, καὶ οὕτω συνέστησε τὸ βαβυλωνικὸν κράτος ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Νείλου ποταμοῦ μέχρι πέραν τοῦ Τίγριδος.

Κατὰ τὸ 555 π. Χ. καὶ τοῦτο τὸ βασίλειον καὶ τὰ ἄλλα δύο (Βαβυλῶνος καὶ Μυδίας) συνεχωνεύθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ Μηδοπερσικῇ ἐπικρατείᾳ ὑπὸ Κύρου τοῦ Μεγάλου.

Σημ. Οἱ Βαβυλωνῖοι ἐλάτρευον τοὺς ἀστέρας καὶ κατ' ἔξοχὴν τὸν "Ηλιον" καὶ τὴν Σελήνην. Οἱ λερεῖς αὐτῶν ὠνομάζθησαν Χαλδαῖοι καὶ Μάγοι. Ἐκ τούτων λέγεται, διτὶ ησαν οἱ Μάγοι, οἱ ἐθόποτες εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν Βηθλεέμ τῆς Ιουδαίας.

§ 8. Πέρσαι Μῆδοι καὶ Ληδοί.

Πέρσοις ἡ Περσικὴ ὠνομάζετο πάλαι μικρὰ χώρα παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον, ἥτις ἔγεινεν ἡ ἀρχὴ τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ δὲ τόπος, ἐξ οὗ οἱ στρατοὶ ἐξώρμησαν εἰς κατάκτησιν τῶν πέριξ καὶ τῶν ἀπωτέρω χωρῶν, τῶν δποίων οἱ κάτοικοι ὠνομάζθησαν ἐν γένει ὡς οἱ νικηταὶ αὐτῶν Πέρσαι· ὅθεν ἀνάγκη νὰ διακρίνηται τὸ σομα Πέρσοις ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ βασιλείου, τὸ δποῖον ἐξετάθη ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Καμβύσου ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τῶν Ἰνδίων, καὶ ἀπὸ τοῦ Εὐζείνου πόντου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νείλου. Πρωτεύουσα πόλεις τῆς Περσικῆς ἦσαν ἡ Περσέπολις, τὰ Ἐκβάτανα καὶ τὰ Σοῦσα, καὶ ἱερὰ πόλις διὰ τὴν ἀρχαιότητα, αἱ Παταργάδαι.

Πρὸς βορέαν δὲ τῆς Περσικῆς ἦτο ἡ Μηδία, μέρος πρότερον ἀποτελοῦσα τῆς μοναρχίας τῶν Ἀσσυρίων, ὕστερον δὲ διοικουμένη ὑπὸ ἴδιων βασιλέων ἐκ τῶν δποίων πρῶτος λέγεται δὲ Δηϊόκης, τοῦ δποίου δὲ υἱὸς Φραδρῆς βασιλεύσας ὑπέταξεν εἰς τοὺς Μήδους τοὺς Πέρσας.

Τίδες τούτου ἦτο ὁ Κυαζάρης, πατήρ τοῦ Ἀστυάγους, πάππου τοῦ Κύρου.

Καὶ τῆς Περσικῆς καὶ τῆς Μηδίας ἡ πρὸ τοῦ Κύρου ἴστορία εἶναι σκοτεινὴ, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κύρου ἀρχίζουσι καθαρώτερον νὰ γνωρίζωνται τὰ περὶ αὐτῆς. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γέννησις καὶ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Κύρου εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μυθιστορική. Οὕτω

Κλέων, Μιτυληναῖος, Πλαταιαῖ.

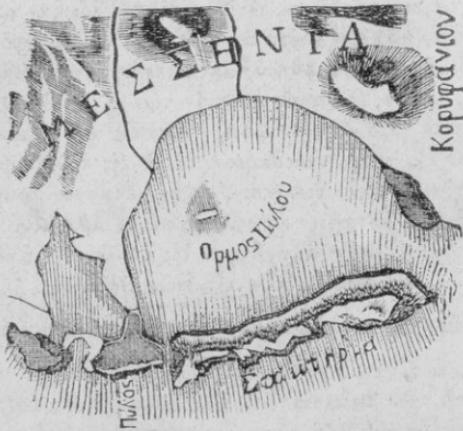
Δημαρχογοὶ ἀνάξιοι νὰ διοικῶσι τὸν δῆμον, διεδέχθησαν τὸν μόνον ἡ-
ζεύροντα νὰ κυβερνᾶ αὐτὸν Περικλέα. Ὁ Κλέων, ὁ νέος εὐνοούμενος τοῦ
λαοῦ, παρώξυνε τὰ πάθη αὐτοῦ ἀντὶ νὰ τὰ καθησυχάσῃ, ὡς ἔκαμεν ὁ
Περικλῆς. Τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ πολέμου (428) π. Χ. ἐπανεξάτησε κατὰ
τῶν Ἀθηναίων ἡ ὑποτελὴς εἰς αὐτοὺς Μιτυλήνη, πρωτεύουσα τῆς Λέσβου.
Οἱ Ἀθηναῖοι πολιορκήσαντες διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης αὐτὴν τὴν κα-
τηνάγκασαν νὰ παραδοθῇ καὶ νὰ ν' ἀφέθῃ ἡ τύχη της εἰς τὴν ἀπόφρασιν
τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Οὗτοι δὲ, κατὰ συμβούλην τοῦ
δημαρχογοῦ Κλέωνος, ἀπεφάσισαν θανατικὴν ποινὴν κατὰ πάντων τῶν ἐ-
παναστατῶν, νὰ ἔχανδραποδίσωσι δὲ καὶ πωλήσωσι τοὺς ὑπολοίπους κα-
τοίκους τῆς νήσου μικρούς τε καὶ μεγάλους γυναῖκας καὶ παιδία· αἰσθη-
μα δὲ μόνον φιλανθρωπίας ἐμετρίασε ταύτην τὴν σκληρὰν ἀπόφρασιν καὶ
ἐσφάγησαν μόνον χίλιοι ἐκ τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἡ Σπάρτη ἀνέλαβε νὰ ἐκδικήσῃ τὸν Θηβαίους φονευθέντας εἰς τὰς
Πλαταιάς, τὰς δόπιας καὶ ἐποιίρησεν. Ἐν διαστήματι δύο ἑτῶν, ἐγ-
καὶ δλίγιστοι ἦσαν οἱ Πλαταιεῖς, ἀντεστάθησαν δύως εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶ-
νας τῶν Σπαρτιατῶν. Ἄλλ' ἐνεκ τῆς καταφθειρούστης αὐτοὺς πείνης, ἀπε-
πιεράθησαν νὰ διαβῶσι τὸ διπλοῦν τεῖχος, δι' οὐ οἱ ἔχθροι εἶχον περικυ-
κλώσει τὴν πόλιν· διθεν διακόσιοι εἴκοσιν ἀνθρώποι, τουτέστι τὸ ἥμισυ
τῆς φρουρᾶς, ἐν νυκτὶ σκοτεινῆ ἀνεμῷδεις καὶ βροχερῷ, ἐξηλθον τῶν Πλα-
ταιῶν σιωπηλοὶ, καὶ διὰ κλιμάκων ἀνέβησαν εἰς τὰ τείχη, διὰ πολλῶν
δὲ δυσκολιῶν ἕφθασαν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν Ἀττικήν. Οἱ λοιποὶ τῆς
φρουρᾶς τῶν Πλαταιῶν, μὴ δυνηθέντες νὰ ἀντισταθῶσι περισσότερον, ἡ-
ναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν. Οἱ Σπαρτιάται ἔδειξαν σκληρότητα μεγά-
λην καὶ τοσούτῳ μᾶλλον μισητήν, καθ' ὅσον καὶ συγχρόνως ἐστρεφοδίκη-
σαν. Πέντε δικασταὶ ἐπέμφθησαν ἐκ Λακεδαιμονίους διὰ νὰ κρίνωσι τοὺς
αἰχμαλώτους, οἵτινες ἐφέροντο ἐνώπιον των ἀλλεπαλληλοι· οἱ δικασταὶ πε-
ριωρίζοντο μόνον νὰ τοὺς ἐρωτῶσιν, «Ἐὰν εἰς τὸν παρόντα πόλεμον ἔκχ-
μον ἀγαθόν τι εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ἦ εἰς τοὺς συμμάχους»· μετὰ
ταύτην τὴν χλευαστικὴν ἐρώτησιν, εἰς ἓνα ἔκαστον ἀποτεινομένην, ἐσφά-
ζοντο. Διακόσιοι Πλαταιεῖς καὶ εἴκοσι πέντε Ἀθηναῖοι ἐσφάγησαν οὕτω
καὶ αἱ μὲν γυναῖκες των ἀπόκτησαν εἰς δουλείαν, ἡ δὲ κατεδαφισθεῖσα
πόλις των καὶ ἡ περίχωρος ἐδόθη εἰς τὸν Θηβαίους.

Μάχη τῆς Σφακτηρίας (425), Χαλκιδικῆ.

Οἱ πόλεμοι ἔως τότε ἦτο ἀμφιβρεπῆς διότι ἀν καὶ οἱ Πλαταιεῖς καθυ-
πετάγησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ἡ Ποτίδαια δύως ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀ-
θηναίων. Κατὰ δὲ τὰ 426 οὗτοι ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν Πόλιν ἐπὶ τῶν
παραλιῶν αὐτῶν τῆς Μεσσηνίας, καὶ ἐκεῖθεν προσεκάλεσαν τοὺς Εἴλωτας
τῆς Σπάρτης εἰς ἐλευθερίαν. Ἡ Λακεδαιμων ἔστειλε μετὰ σπουδῆς στρά-
τευμα ν' ἀνακτῆσῃ τὴν θέσιν ταύτην. Διὰ νὰ βοηθήσωσι δὲ διὰ ξηρᾶς τὴν

Διὰ θαλάσσης γενομένην προσβολὴν, 420 Σπαρτιάται ἀπέδησαν εἰς τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, ἔγγιζουσαν σχεδὸν εἰς τὴν Πύλον· ἀλλ' ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος, ἐπελθὼν αἴφνις τοὺς περιεκύλωσεν. Ἡ Σπάρτη μαθοῦσα τὸ γεγονός, ἔγεινε κατάπληκτος, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν τῆς τόσον εἶχεν ἐλαττωθῆ, ὡστε ἡ ἀπώλεια τῶν 420 μαχητῶν θὰ ἦτο διάβατὴν συμφορὴ ἀνεπανόρθωτος· ὅθεν ἐζήτησαν εἰρήνην, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι περιφρονητικῶς τὴν ἀπέρριψαν. Τότε οἱ ἔφοροι ὑπεσχέθησαν ἐλευθερίαν εἰς ἔκαστον Εὔλωτα, δοτὶς θὰ κατώρθωντε νὰ φέρῃ ζωτορφίας; εἰς τὴν Σφακτηρίαν, διαθαίνων τὴν νύκτα καὶ κολυμβῶν διὰ τῶν Ἀθηναϊκῶν πλοίων. Πολλοὶ τούτων ἀποπειράθηντες ἐπέτυχον καὶ οὗτω ἡδυνήθησαν οἱ Σπαρτιάται· νὰ μείνωσι μέχρι τῆς τοῦ χειμῶνος προσεγγίσεως. Τότε δέ τινες εἰς Ἀθήνας, παρεπονήθησαν κατὰ τῶν στρατηγῶν. Ἄν αἱ ἔχθροπραξίαι παρατείνωνται, εἴπεν ὁ δημαγωγὸς Κλέων, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς ἐλλείψεως εὐτολμίας. Οἱ λαὸς τῷ ἐφόναρχε νὰ ὑπαγῇ ὁ ἴδιος, καὶ ὁ Κλέων, μὴ περιμένων νὰ γείνη στρατηγὸς τόσον ταχέως, ἐδίσταζεν ἀλλ' ὁ λαὸς ἐπιθυμῶν τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου, τὸν ὑπεχρέωσε νὰ τὸ δεχθῇ. Οἱ Κλέων ὑπεσχέθη διὶ τοῦ εἰκοσιν ἡμερῶν τὸ πᾶν θὰ ἥναι τετελεσμένον, ὅπερ καὶ ἔγεινε συμβεβηκός δέ τι συνετέλεσεν εἰς τοῦτο ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἡ φθάσῃ εἰς Πύλον. Πυρὰ ἀναφθεῖσα ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς παρασκευὴν φρυγτοῦ καὶ μὴ ἐντελῶς σθεσθεῖσα, μετέδωκε τὸ πῦρ εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ δάσος καὶ κατέκαυσεν αὐτό· ὅθεν ἡ κατάβασις διὰ τοῦτο ἀποκαθίσατο εὔκολος, διότι ἦδη ἐφαίνοντο ὅλαι αἱ κινήσεις τῶν Σπαρτιατῶν. Νύκτα τινὰ λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι προσέβαλον τὴν νῆσον μὲ δόλας των τὰς δυνάμεις, οἱ δὲ Σπαρτιάται, περικυκλωθέντες, ἡναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν.

Σφακτηρία.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἐδόξασε πυλὺ τὸν Κλέωνα, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι προσ-

γοντες τὴν νίκην των, περιέζωσαν τὴν Πελοπόννησον ἡ Σπάρτη ἐφρίνετο καταβεβήλημένη, ἀλλ᾽ ὁ Βρασίδας τὴν ἡγάρθωσε. Ιαβῶν οὗτος θαρρήτης ἐπιθετικὴν θέσιν, ἵζεφερε τὸν πόλεμον εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πόλεων, ἐξ ὧν οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάμβανον μεγάλα εἰσοδήματα καὶ παντὸς εἰδους ἐφόδια. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἀμφίπολις, ἡ ἴσχυροτάτη τῶν ἀποικιῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἀπεστάτησεν, δὲ Κλέων δὲ καὶ ὁ Βρασίδας αὐτὸς ἐφονεύθησαν ἐν τῇ ἐνταῦθι μάχῃ (422). Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν των, συνωμολογήθη εἰρήνη δι' ἐπιμελείας τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Νικίου (421), μετὰ δεκατῆ πόλεμον, κατατροφὴν πόλεων καὶ σφαγὴς καὶ πράξεις βαρβάρους καὶ ἀνωφελεῖς. Οἱ αἰχμάλωτοι καὶ αἱ κατακτηθεῖσαι χῶραι ἀπεδόθησαν ἀμοιβαίως μετὰ τὴν εἰρήνην.

§ 24. Ἐκστρατεία εἰς Σικελίαν (415—413).

Ἀλκιβιάδης.

Οἱ Ἀλκιβιάδης, εὐπατρίδης Ἀθηναῖος, τὸ 418 ἔτος τῆς ἥλικας του ἔλασσον εἰς τὴν κατοχὴν του μεγάλην πατρικὴν κληρονομίαν. ἔχων λοιπὸν εὐγένειαν πλούτη καὶ εὐφύειν, παρηκολουθεῖτο ὑπὸ πολλῶν παρασίτων καὶ κολάκων. Συνειθίσμενος οὕτω ν' ἀνευφημῆται ὑπὸ τῆς συνοδίας τούτων καὶ διὰ τὰς πλέον ἀνοήτους πράξεις του, ἐτόλμα νὰ πράττῃ τὸ πᾶν ἀτιμωρητί. Η ἴσχυς τῆς κράσεώς του καὶ ἡ εὐκαμψία τοῦ πνεύματος του τὸν ἀποκαθίσων ἰκανὸν, κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον, εἰς κακίας ἢ ἀρετᾶς, ἔγκρατείας ἢ ἀστωτίας. Νέος ἀκόμη ἐκολάφισε διδάσκαλόν τινα, εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ ὅποιου δὲν εὑρε τὴν Ἰλιάδα τοῦ ὘μήρου. Εἰς τοὺς Ὁλυμπιακοὺς ἀγῶνας μόνος ἐκ τῶν ἰδιωτῶν ἔβαλε νὰ τρέξωσιν ἐπὶ τὰ ἔρματά του, συγχρόνως, ἀμφιώτες οἵτινα τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν βασιλέων τῶν Συρακουσῶν καὶ τῆς Κυρήνης ἐκέρδησε δὲ δύο βραβεῖα ἐν τῷ αὐτῷ σταδίῳ. Οἱ Ἀλκιβιάδης εἶναι τύπος περιφανεστάτου μὲν, ἀλλὰ καὶ κακούθους καὶ ἐπομένως ἐπικινδύνου τῇ δημοκρατίᾳ πολίτου.

Οἱ Νικίας, ἀνὴρ βαθύπλουτος καὶ πρωτεύων ἐν τῇ πόλει, ἦτο ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης διὰ τὸν Ἀλκιβιάδης, διὰ νὰ τὸν ὑποσκελίσῃ, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ πολέμου καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὴν πατρίδα του νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν δλέμιον εἰς αὐτὴν ἐκστρατείαν τῆς Σικελίας.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε, ἐπιτίθέντες διὰ τὰς νίκας των, ἐνόμιζον, ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀνώτερον τῶν δυνάμεων των, καὶ ἐπίσευον, ὅτι ἡ κατάκτησις τῆς Σικελίας θὰ συνεπλήρου τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν των. Ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ δώσωσι βοήθειαν εἰς τοὺς Ἕγεσταίους κατὰ τῶν Συρακουσίων, συνήθροισαν στρατιὰν τοιαύτην καὶ τοσαύτην ὅποιαν οὐδεμία ἄλλη πόλις. Ἐλληνικὴ εἶχεν ἔως τότε ἐξερχομένην τῶν τειχῶν καὶ τῶν λιμένων της, 136 ναῦς, 1,300 τοξότας καὶ 5,100 δπλίτας (415 π. X.).

Τρεῖς ήσαν οἱ στρατηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης δὲ Λάμαχος, δὲ Νικίας καὶ δὲ Ἀλκιβιάδης. Οἱ τελευταῖοι, ἀνακληθεῖς σχεδὸν εὐθὺς διὰ ν' ἀπολογηθῆ, ὡς κατηγορηθεῖς ὅτι ἐνέπαιξε τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, καὶ ὅτι πε-

ριέκοψε νύκτα τινά τους κατά τὰς δόδοις; τῆς πόλεως ἐσταμένους Ἐρμαῖς, κατέφυγεν εἰς Σπάρτην, τὴν δοιάν παρώντας κατά τῆς πατρίδος του. Οἱ δύο δ' ἄλλοι στρατηγοὶ ἔξετέλουν τὰς πολεμικὰς ἔργασίας μὲν ἀδράνειαν καὶ χρονοτριβήν. Η Σπάρτη ἔπειρψεν ἐν τοσούτῳ εἰς βοήθειαν τῶν Συρακουσῶν τὸν Γύλιππον, στρατηγὸν ἐπιτήδειον, δοτις, ἅμα φθάσας, μετέβαλε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἀπέστειλε κατ' ἀρχὰς κύριυγμα εἰς τοὺς Ἀθηναῖς, διὰ νὰ τοὺς προτείνῃ πᾶσαν ἀσφάλειαν, ἐὰν θελον νὰ κενώσωσι τὴν Σικελίαν καὶ ἀπέλθωσιν ἀλλ' ὁ Νικίας οὐδὲ κάν ν' ἀποκριθῇ κατεδέχθη. Ο δὲ Σπαρτιάτης ἐπανήγαγε τὸ θάρρος τῶν πολεμίων τῶν Ἀθηναίων, ἀποκατέστησε τὴν πειθαρχίαν, ἔξησκησε τὰ στρατεύματα καὶ μετὰ ταῦτα ἐκέρδησε τοιαύτην νίκην, ὡστε τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων πολιορκοῦν ἦως τότε, ἐπολιορκεῖτο ἥδη ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ο Νικίας ἐσπευσε νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς Ἀθήνας τὰ περὶ τῆς ἀμηχανίας του. Ἔξ Ἀθηνῶν δὲ τῷ ἐστάλη στρατὸς σχεδὸν ἵσος μὲ τὸν πρῶτον, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ κρατίστου τῶν τότε στρατηγῶν, τοῦ Δημοσθένους. Ότε δὲ στρατὸς ἐφάνη εἰς Συρακούσας κατὰ τὸ 413 ἐν πομπῇ ἐπίσης μεγαλοπρεπεῖ ὡς καὶ τρομερῷ μετὰ 73 πλοίων, φερόντων 5,000 πεζοὺς καὶ 3,000 τεξταῖς, οἱ Συρακούσιοι ἐκ νέου ὑπέπεσαν εἰς μεγίστους φόβους. Ο Δημοσθένης ἤρχετο μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ τελείωσῃ τὸν πόλεμον διὰ δραστηριωτάτης προσβολῆς, ή ἵστη δὲν ἐπετύγχανε, διὰ ταχείας ἀναχωρήσεως. Ο Νικίας κατεπλάγη διὰ τὸ θάρρος τοῦ Δημοσθένους καὶ ἀπώλεσε τὸ πᾶν διὰ τῶν ἀναβολῶν του. Εἴς τινα κατὰ Ἑράν συμπλοκὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν 2,000, εἰς ἄλλην κατὰ θάλασσαν ἤτταν κατετράφη καὶ δύολος των, ή τελευταία των ἐπίσι.

Δυσκόλως θὰ ἡδύναντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς, καὶ ὅμως ἐδοκίμασαν νὰ φύγωσι 40,000 Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν στρατιωτῶν, ἐγκαταλείψαντες τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς ἀσθενεῖς των, οἵτινες παρακαλοῦντες αὐτοὺς νὰ μὴ τοὺς ἐγκαταλείψωσιν εἰς σκληρὸν θάνατον, τοὺς παρηκολούθουν, δοσον αἱ ἐξηντλημέναι δυνάμεις των τοῖς ἐσυγχώρουν. Ἐν διαστήματι δικτὼ ἡμερῶν, καθ' ᾧ διήρκεσεν ἡ ὀλέθριος αὔτη ὑποχώρησις, οἱ ἔχθροι δὲν ἐπαυσαν προσθάλλοντες αὐτοὺς πανταχόθεν, καὶ δὲ μὲν Δημοσθένης, δὲ ἀποτελῶν τὴν διπισθοφυλακήν, περιεκκλώθη τέλος καὶ ἴδιασθη νὰ καταθέσῃ τὰ δπλα' δ δὲ Νικίας ἐξηκολούθει νὰ φεύγῃ, ἀλλὰ ποταμός τις τοῦ ἐκώλυσε τὸν δύσμον. Καταφλεγόμενοι οἱ φεύγοντες ἐκ τῆς διψῆς ἐρρίφθησαν σωρηδὸν ἐπ' αὐτὸν καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν οἱ Συρακούσιοι τοποθετηθέντες ἐπὶ τοῦ πλησίον ὑφους, ἐρρίπτον τὰ βέλη των, καὶ οἱ Πελοποννήσιοι καταβάντες ἔσφαζον τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ, δισὶς ἐπιληρώθη εὐθὺς νεκρῶν καὶ ἔβαψεν ὑπὸ τοῦ αἷματος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δυστύχημα ἡνάγκασε τὸν Νικίαν νὰ παραδοθῇ. Καὶ αὐτοῖς μὲν, ὡς καὶ δ Δημοσθένης, ἰθανατώθησαν, οἱ δ' ἄλλοι αἰχμάλωτοι ἐρρίφθησαν σωρηδὸν εἰς βαθέα λατομεῖα, ὑπαίθρα δοντα, δπου ἴσασανίζοντο ὑπὸ τοῦ πνιγηροῦ καὶ ὑπερβολικοῦ τοῦ ἥλιου καύσωνος, καὶ ἐπάγωνον ὑπὸ τῆς δρόσου τῶν τοῦ φυιοπώρου νυκτῶν, λαμβάνοντες εἰς τρο-

φήν τὸ ἥμισυ τῆς μερίδος ἐνὸς δούλου καὶ οἱ μὲν τραυματίαι καὶ ἀπθενεῖς ἀπέθνησκον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, μὴ δυναμένων νὰ θάψωσι τὰ πτώματά των· οἱ δὲ ἐπιζώντες ἀνέπνεον μεμολυσμένον ἀέρα. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἔμειναν 75 ὑμέρας, περὶ τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἐπωλήθησαν οἱ σωθέντες ὡς δούλοι οἱ πόλεις τῶν νικητῶν.

Οἱ Πλούταρχος διηγεῖται, ὅτι αἰχμάλωτοί τινες Ἀθηναῖοι ἐλευθερώθησαν, διότι οἱ μὲν ἐδίδαξαν τοὺς χυρίους των τεμάχια τῶν δραμάτων τοῦ Εὔριπίδου, τὰ δποτεῖχεν τῇ μημη των κατεῖχον, οἱ δὲ διότι, περιπλανώμενοι εἰς τὴν νῆσον μετὰ τὴν μάχην, ἐτρέφοντο παρ' ἔκεινων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐψκλλον τοὺς στίχους του. Ἐπιστρέψαντες δὲ εἰς Ἀθήνας οἱ αἰχμάλωτοι οὗτοι, ἐπορεύθησαν καὶ ἔζεφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν εἰς τὸν ποιητὴν, τοῦ ὁποίου τὰ ποιήματα τοὺς ἔσωσαν.

§ 25. Τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (413—404).

Η συμφορὰ αὕτη ἐπροξένησεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηνῶν πληγὴν, ἐξ οἵ δεν ἦδύνατο ν' ἀνακύψῃ. Οὔτε δὲ ἀλκιβιάδης, καταφυγὸν εἰς Σπάρτην, ἔμαθεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασσαν εἰς θάνατον, «Ἐγὼ εὐθὺς θὰ τοῖς δεῖξω, ἐφίνωσαν», ὅτι ζῶ εἰσέτι». Όθεν συνεβούλευσε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ὡχύρωσαν τὴν Δεκέλειαν, κώμην τῆς Ἀττικῆς, διὰ νὰ καταστήσωσι τὸν πόλεμον διαρκῆ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας τῶν Ἀθηνῶν ἐπεκαλέσθησαν δὲ καὶ τὴν συμμαχίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀντεστάθησαν ἥρωϊκῶς εἰς τὴν καταγίδα, καὶ διὰ τῆς εὐστοθείας τῶν ὄλους τῶν τοὺς συμμάχους διετήρησαν πιστοὺς εἰς τὸ καθῆκόν των.

Κατ' εὐτυχίαν τῶν Ἀθηναίων ὁ ἀλκιβιάδης ἔνεκα τῆς κακῆς διαγωγῆς τοῦ ἔφυγεν ἐκ Σπάρτης. Μή τολμήτας δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἦτο καταδεικασμένος, προσεπάθησε νὰ γείνη ἄξιος τῆς ἀνακλήσεως διὰ τῶν εὐεργετημάτων του· ὅθεν μεταβάσεις εἰς Ἀσίαν περὰ τὸν σατράπην Τισσαφέρην, κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς Σπάρτης, καὶ νὰ τὸν καταπτήσῃ εὔνουν πρὸς τοὺς Ἀθηναῖους· κατώρθωσεν ἔτι νὰ λάβῃ διὰ χρηματικῆς ἐπικουρίας τῆς Περσίας τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν Σάμῳ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων καὶ δι' αὐτοῦ προσέβαλε τοὺς πρὸ δλίγου φίλους του Σπαρτιάτας. Δύο δὲ ναυμαχίαι εἰς τὸν Ἑλλήσποντον (411), μία μεγάλη κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν νίκη περὰ τῇ Κυζίκῳ (410), τέλος ἡ ἄλωσις τοῦ Βυζαντίου (408) ἐστερέωσαν τὴν ἔξουσίαν τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς Θράκης καὶ τῆς Προποντίδος.

Οἱ ἀλκιβιάδης, διὰ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων κερδήσας τὴν εύνοιαν τοῦ δήμου, ἀνεκλήθη καὶ εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Ἀθήνας. Άλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸν ἔτος, γενόμενος ὑποπτὸς ἐξερήθη τῇ ἀρχῇς καὶ ἤναγκάσθη ἐκ νέου νὰ φύγῃ εἰς ξένην γῆν, ὅπου ἐδολοφονήθη ὑπὸ Περσῶν, ἐνῷ ἔξωρμησεν πῦρ (404). ἔζησε δὲ 46 περίπου ἔτη.

Οἱ Πέρσαι ἤλλαξαν πάλιν τοὺς συμμάχους τῶν, διότι τὸν νέον Κύρον,

ἀδελφὸν τοῦ βρατιλέως Ἀρταξέρκου τοῦ Β', ἐλθόντα διοικητὴν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, Λύσανδρος δὲ Ακεδαιμόνιος κολακεύσας εἶλκυσε πρὸς ἔαυτον. Τότε ἡ ἡττα τοῦ Σπάρτιάτου Καλλικρατίδου ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου Κόνωνος περὶ τὰς νήσους Ἀργινούσας (406) ἀπέβη ἀνωφελῆς· ἐπειδὴ δὲ Λύσανδρος, λαβὼν παρὰ τοῦ Κύρου χρήματα, ἡδυνήθη νὰ συγκροτήσῃ στόλον ἀνώτερον ἐκείνου, τὸν δποῖον ἡ Σπάρτη πρὸ δλίγου ἀπώλεσε. Τέλος πάντων τῷ 405 ἀφήσεσαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν ἡγεμονίαν τῆς θαλάσσης διὰ τῆς ἐν Αἴγαδι ποταμοὶς νίκης.

Ἡ ἐνταῦθα μάχη ὑπὲρ τῆς Σπάρτης ἀποβάσα δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἀνδρίας. Ἐνῷ οἱ δύο στόλοι ἥσαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον δὲ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, οἱ Ἀθηναῖοι ναύαρχοι, τέσσαρες κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἐρχόμενοι καὶ προκαλοῦντες ματαίως εἰς μάχην τὸν Λύσανδρον, ἐπροφυλάττοντο ἀμελῶς, διότι ἐνδύμιζον, δτι οὐδένα κίνδυνον εἶχον παρὰ ἔχθροῦ τόσον δειλοῦ. Ἐντοσούτῳ δὲ Λύσανδρος παρετήρει ἐπιμελῶς τὰς κινήσεις των, καὶ τὴν πέμπτην ἡμέραν μόλις οἱ ναύαρχοι τῶν Ἀθηναίων εἶχον ἐπιστρέψει εἰς τὸν σταθμὸν των, καὶ δὲ Λύσανδρος εὐθὺς ὑψώσει τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως εἰς τοὺς ἴδιοκούς του. Πρῶτος δὲ δὲ Κόνων ἐκ τῶν Ἀθηναίων σρατηγῶν παρετήρησεν ἐκ τῆς ξηρᾶς τὸν σόλον τοῦτον, δτι προύχωρει πλησίστοις καὶ ἐφώναζε νὰ ἐπιβιβασθῶσιν οἱ ναῦται. Κυριευθεὶς δὲ ὑπὸ λύπης ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς ἐπαπειλούσσης τοὺς Ἀθηναίους δυστυχίας, καλεῖ τοὺς μὲν, παρακαλεῖ τοὺς δὲ, καὶ ἀναγκάζει δλους, δσους συναντῷ, νὰ ἐπιβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα ἀλλ' δὲ ζῆλός του ἦτο ἀνωφελῆς, διότι οἱ στρατιῶται ἥσαν διεσκορπισμένοι τῆδε κάκεισε, οἱ μὲν εἶχον μεταβῆ πρὸς ἀγορὰν τροφῶν, οἱ δὲ ἐπειδιάβαζον εἰς τὴν πεδιάδαν· τινὲς ἔκομιδντο εἰς τὰς σκηνάς των· ἄλλοι δὲ ἡτοίμαζον τὸ γεῦμα. Οἱ Πελοποννήσιοι πίπτοντες εἰς τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν ἀνήρπαζον τὰς κενὰς ναῦς, καὶ συνέτριβον διὰ τῶν συγκρούσεών των τὰς ἀρχιζούσας νὰ πληρῶνται. Οἱ δὲ στρατιῶται, τρέχοντες διὰ νὰ τὰς ὑπερασπίσωσιν ἔνει δπλων, ἐφονεύθησαν πλησίον των, καὶ δσοι ἐφύγον πρὸς τὸ παράλιον, ἐσφράγησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀποβιβασθέντων καὶ δραμόντων πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν. Οἱ Λύσανδρος συνέλαβε 3,000 αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τοὺς σρατηγοὺς, καὶ ἐκυρίευσεν δλον τὸν στόλον, ἐκτὸς τῆς νηὸς παράλου, ἥτις σωθεῖσα ἐκδιμισεν εἰς Ἀθήνας τὴν εἰδησιν τοῦ θιλεροῦ γεγονότος· ἐσώθησαν δὲ καὶ δεκτὰ πλοῖα, μετὰ τῶν δποίων δὲ Κόνων κατέψυγεν (405) εἰς τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου.

Οἱ Λύσανδρος ἐν ἀταρξίᾳ ἐσφαξε περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας αἰχμαλώτων δσοι ἥσαν Ἀθηναῖοι, χωρὶς νὰ ἔχῃ δικαιολόγησιν, δτι τοὺς ἐφόνευσε δῆθεν ἔνεκεν ἀντεκδικήσεως ζημιῶν, τὰς δποίας ὑπέστη ἐν συμπλοκῇ, διότι μάχη δὲν ἔγεινεν. Οὔτοι οἱ σραγέντες ἥσαν δὲ τελευταῖος στρατὸς τῶν Ἀθηναίων. Δὲν ὑπῆρχον πλέον οὔτε πλοῖα ἐν Περσεῖ, οὔτε χρήματα ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ, οὔτε δπλεῖται ἐν τῇ πόλει πρὸς συγκρότησιν νέου στρατοῦ. Ἀλλ' δμως ἡ ἡρωϊκὴ πόλις ἀντέστη ἔτι ἔξι μῆνας κατὰ τῶν στρατευμάτων τῶν Ακεδαιμονίων, καὶ μόνη ἡ πεινα τὴν ἡνάγκασε τέλος νὰ καταθέσῃ τὰ δπλα, (τὸ ἔχρ τοῦ 404 π. Χ.).

Αἱ Ἀθῆναι κατεδικάσθησαν διὰ συνθήκης νὰ μὴ ἔχωσι πλέον τείχη καὶ ἀπηγορεύθη ἡ ἔξαρτησις πλειοτέρων τῶν δώδεκα πλοίων. Τὰς ἔξυρησαν μάλιστα ἀφειδῶς, διότι δὲ Λύσανδρος συνήθροισε μέγαν ἀριθμὸν αὐλητρίδων, καὶ προσέταξε νὰ κρημνίσωσι τὰ τείχη καὶ νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα, παιανιζούσης τῆς μουσικῆς, καὶ παρόντων τῶν συμμάχων, οἵτινες, ἐξεμένοι μὲ ἄνθη, ἔψχαλον ἐπὶ τῶν ἑριπίων τούτων τὴν ἐλευθερίαν τῆς λυτρωθείσης τάχα Ἑλλάδας, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν οἱ ἄθλιοι, ὅτι, καταστρέφομένων τῶν Αθηνῶν, συγκατεστρέφοντο καὶ αὐτοὶ οὗτοι, ὃς δὲ ὑπερος χρόνος ἀπέδειξε. Τοιοῦτον ἀπέσθη τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

§ 26. Οἱ 30 τύραννοι (404) καὶ ὁ Θρασύβουλος (403).

Διὰ νὰ μένωσι καταβεβημέναι αἱ Ἀθῆναι, δὲ Λύσανδρος, καταλύσας τὸ ἀρχαῖον πολίτευμά των, ὑπέβαλεν αὐτάς ὅπο τὴν διοίκησιν τριάκοντα ἔγχωρίων τυράννων, τῶν δποίων ἡ βία καὶ ἡ αὐθαίρεσία ἀφῆσε στυγερὰν μνήμην. Καὶ κατ’ ἀρχὰς μὲν ἐπετέθησκεν κατὰ τῶν ὑπαρχόντων συκοφαντῶν πρὸς κοινὴν εὐχαρίστησιν¹ ἔπειτα δμοὶς καὶ κατὰ τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν. Τότε ἔζητοσαν πρὸς ὑποσήρχειν τῶν καὶ ἔλαθον παρὸ τῶν Λακεδαιμονίων φρουρῶν, τοὺς δποίους ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἐθεράπευον δὲ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν (ἀρμοστὴν) Καλλίσιον, διὰ νὰ ἐπιχιῇ δ, τε καὶ ἂν πράττωσιν. Οἱ πολῖται ἀφωπλίσθησαν ἐκτὸς 3,000, οἵτινες ἦσαν ὀλιγαρχικῶν φρονημάτων² οἱ δὲ ἀνίπαλοι τῶν ἡ ἔξωρίσθησκεν κατέδικασθησκεν (1500;) καὶ τὰ κτηματά των ἐδημεύθησαν, διὰ νὰ πορίζωνται καὶ τὸν μισθὸν τῶν φρουρῶν. Μόνος ὁ Θροχαμένης μεταξὺ τῶν τριάκοντα ἦτο μετριοπαθέστερος καὶ φρονιμώτερος³ ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς κατεδικάσθη νὰ πίῃ τὸ κώνειον κατὰ πρότασιν τοῦ παλαιοῦ του φίλου καὶ συντυράννου του Κριτίου.

Οἱ φιλόπατρις Θρασύβουλος, βλέπων τὴν ἀθλίαν ταύτην κατάστασιν τῆς πατρίδος του, ἔσπευσεν ἐν Θηβῶν μὲ ἔβδομηκοντα ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ φυγόντας Ἀθηναῖος καὶ τινας Θηβαίους, καὶ κατέλαβε τὴν Φυλὴν, φρούριον τῆς Ἀττικῆς⁴ ἅμα δὲ ἐπαυξηθέντος τοῦ μικροῦ του στρατεύματος, ἐκυρίευσε τὴν Μουνυχίαν, ἥν τῶν τριῶν λιμένων τῶν Ἀθηνῶν, οἱ δὲ τύραννοι ἦλθον νὰ τοὺς προσβάλλωσι ἐνταῦθα. Τὸ σράτευμα τῶν τυράννων, συγκείμενον ἐξ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ἐνικήθη, δὲ Θρασύβουλος, διὰ νὰ τελείωσῃ τὸ ταχύτερὸν τὸν πόλεμον, τοὺς συνεχώρησεν ν’ ἀποσυρθῶσιν εἰς Ἐλευσῖνα, καὶ προεκήρυξεν ἀμνηστείαν, τὴν δποίαν ἐτήρησε πιστῶς. Ἀντὶ δὲ τῶν τριάκοντα ἐγκατεστάθησαν δέκα, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὡς τυραννικοὶ κατελύθησαν, καὶ οὕτω τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα ἀποκατεστάθη πάλιν μετὰ τὴν δικτάμηνον τυραννίαν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν δέκα.

Τιπποκράτης, Ἀριστοφάνης, Θουκυδίδης, Σωκράτης.

Κατὰ τοὺς ἀξιοθηκότους τούτους καιροὺς ἀνεφάνησαν ἄνδρες τινὲς,

τῶν δοπίων τὰ δυνμάτα κατετάχθησαν μεταξὺ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν, τοὺς δοπίους ἀναφέρει ἡ ιστορία. Ἐκ τούτων είναι δὲ ἐκ τῆς νήσου Κῶ ίστρὸς Ἰπποκράτης (460—390), δοτις ἡζιώθη, διὰ τὴν μεγάλην του ἀγριόνοιαν καὶ τὴν ίστρικήν του δεινότητα, νὰ δονομασθῇ πατήρ τῆς ίστρικῆς ὁ Ἀριστοφάνης, δοτις διὰ τῶν κωμῳδῶν του ἐνέπαιξε καὶ προσέβαλε κκιρίως ὅσους εἰς τὸν καιρόν του ἐξέπειπτον εἰς καταχρήσεις ὁ Θουκυδίδης δοτις μὲ αὐστηρὰν ἀληθείαν ιστόριος τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον.

Ἀλλ᾽ ὁ ἀνὴρ, δοτις ὑπερέβη δλους διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν καρποφόρον διδασκαλίαν του, ὑπῆρχεν δὲ Σωκράτης, γεννηθεὶς τῷ 469. Ὁ πατήρ του Σωφρονίσκος ἦτο λιθοζόος διὸ καὶ δὲδιος μετῆλθε κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπαγγελμα τοῦτο, διότε ὅμως ἐγκατέλειψεν ὕστερον, καὶ τοι πτωχὸς, διὰ νὰ ζητήσῃ οὐχὶ τὰ πλούτη, ἀλλ᾽ ὅτι ἐξετίμα κάλλιον τοῦ χρυσίου, τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπιεικήν. Ἐξεπλήρωσεν ἀπαντα τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου, ἐπολέμησε γενναίως εἰς τὴν Ποτίδαιαν, εἰς τὴν Ἀμφίπολιν καὶ εἰς τὸ Δάλιον καὶ ἔσωτέ ποτε τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλοτε τὸν Ξενοφῶντα. Ηεριπούδαστον εἰς αὐτὸν ὀξίωμα ἦτο τὸ « Γνῶθι σαύτον » ἔλεγε δὲ « ἔν οἶδα, δοτι οὐδὲν οἶδα », καὶ ἐπολέμει αὐστηρῶς πανταχοῦ καὶ πόντοτε τὴν ἀπάτην. Ἡ διδασκαλία του ἔτεινε πρὸς ἀναγγώρισιν ἐνὸς ὑπερτάτου δυντος, δημιουργήσαντος καὶ συντηροῦντος τὸ σύμπαν. Οἱ κενόδοξοι, τοὺς δοπίους προσέβαλλε, καὶ οἱ δεισιδαιμονες; τοὺς δοπίους ἥλεγχεν, ἥρεθισαν κατ' αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνῶμην. Όθεν συκοφάντηθεὶς ὡς διαφθορεὺς τῆς νεολαίας, καὶ ὡς θέλων νὰ καταστρέψῃ τὴν θρησκείαν τοῦ λαοῦ, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εἰς θανάτον. Ἐβλήθη δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου παρέμεινε τριάκοντα ἡμέρας, ἔως νὰ ἐπανέλθῃ ἡ θεωρίας (*) ναῦς ἐκ Δάλου διέστι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀποσολῆς καὶ μέχρι τῆς ἐπισροφῆς τοῦ πλοίου τούτου, οἱ νόμοι ἀπηγόρευον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θανατικῶν ποινῶν. Διῆλθε τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν φίλων του περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, καλλιωτέρας τῆς παρούσης. Τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ Ιερὰ ναῦς ἐπανῆλθεν εἰς Αθήνας, τῶν μαθητῶν του τις, ὁ Κρίτων, τὸν συνεδούλευσε νὰ δραπετεύῃ τῇ συνεργείᾳ αὐτοῦ εἰς Θεσσαλίαν. Ὁ Σωκράτης ἡρονθο, διότι δὲν ἥθελε νὰ γείνῃ παραβιαστὴς τῶν νόμων τῆς πατρίδος καὶ ν' ἀποφύγῃ τὴν εἰς ἔκαστον πολίτην καταδικασθέντα ἐπιβαλλομένην ἡθικὴν ὑποχρέωσιν τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀποφασισθεῖσαν τιμωρίαν. Τέλος πάντων ἡ τελευταία ἡμέρα ἔφθασε καὶ ταύτην δὲ Σωκράτης ἀφίερωσεν δλόκληρον εἰς ὑψηλὴν συνομιλίαν περὶ θανάτου τοῦ σώματος καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐνῷ δὲ δὲ ἥλιος ἔδυε, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ κάνων, τὸ δόπιον ἔπιε σταθερὸς καὶ ἀτάραχος ἐν τῷ μέσῳ τῶν θρηνούντων φίλων του καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσμοφύλακος δικούσαντος καὶ ἀπέθανε μάρτυς τῆς ἀληθείας (399). Ὁ Πλάτων καὶ δὲ Ξενοφῶν ἦσαν οἱ περιφανέστεροι τῶν μαθητῶν του.

(*) Πλοιον ιερὸν στελλόμενον ἀπὸ μέρος πόλεως τινος εἰς ναὸν ἢ μαντείον χάριν θρησκευτικῶν τελετῶν.

Μεταμεληθέντες οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον, τοῦ μὲν Σωκράτους ἔστησαν ἀνδριάντα, τῶν δὲ κατηγόρων του τὸν μὲν ἄνυτον καὶ λύκωνα ἐξώρισαν, τὸν δὲ Μέλητον ἐθανάτωσαν.

§ 27. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ἡ ἀνάδοσις καὶ ἡ κάθιδος τῶν μυρίων (401).

Οὐ Κῦρος οὐδὲ ν' ἀποβάλῃ τοῦ θρόνου τῆς Περσίας τὸν ἀδελφόν του Ἀρταξέρξην, καὶ ἐπειδὴ γνωρίζων τοὺς Ἑλλήνας ἐπίσευεν ὅτι μὲν Ἐλληνίκα στρατεύματα ή νίκη οὐθελεν εἰσθαι βεβαία, ἐλαχεν ἐπὶ μισθῷ 13,000 μισθοφόρους Ἑλληνας, τοὺς δοποίους ηγωσε μετὰ 100,000 βαρβάρων καὶ μετὰ τούτων ἐκινήθη κατὰ τῆς Βαθυλῶνος. Ἀφοῦ διέβη τὸν Εὐφράτην καὶ τὰς ἑρήμους τῆς Μεσοποταμίας, ἀπήντησε τὸν ἐχθρὸν εἰς Κούναξα καὶ συνεκρότησε πρὸς αὐτὸν μάχην, καθ' ἣν οἱ Ἑλληνες διεσκόρπισαν πᾶν διαπόντησαν. Καὶ ὃ μὲν Ἀρταξέρξης πληγώθεις ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐσώθη ὑπὸ τῶν παρακολουθούντων αὐτόν· δὲ Κῦρος ἐφονεύθη ἐν τῷ θριάμβῳ του ὑπὸ στρατιώτων τινὸς καὶ ὁ θάνατός του ἐπέφερε τὴν φυγὴν τῶν ἑστοῦν. Μόνοι οἱ Ἑλληνες ἀντέστησαν καὶ ἀντέκρουσαν ἀνδρείως ὅλας τὰς προσθολὰς, καὶ ἔμειναν κύριοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης μεταξὺ δύο στρατευμάτων, τοῦ μὲν ἐνὸς συμμαχικοῦ, τοῦ δὲ ἄλλου ἐχθρικοῦ, φευγόντων ἀμφοτέρων κατ' ἀντίθετον δρόμον.

Τότε ἥρχισεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπαρτιάτου Κλεάρχου, ἡ περίφημος κάθιδος τῶν δέκα χιλιάδων Ἑλλήνων διὰ μέσου 600 λευγῶν τόπων, κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἀγνώστων, ὑπερνικηθέντων χωρῶν, ποταμῶν, χιόνων, σιτοδείας καὶ ἀγρίων καθ' ὅδὸν φυλῶν. Οἱ σατράπης Τισσαφέρνης τοὺς ἡώχλει κατ' ἀρχὰς, ἔπειτα διὰ προδοσίας συνέλαβε τοὺς ἀρχηγούς των, τοὺς δοποίους ἐθανάτωσε κατὰ προσταγὴν τοῦ βασιλέως. Οὐ Ἐλληνικὸς στρατὸς περιῆλθε τότε πρὸς ὥραν εἰς ἀπελπισίαν· ἀλλ' ἐνεψύχωσε τὸ θάρρος του Ξενοφῶν δὲ θυνταῖος, ὅτις ὑπορέτει ὡς ἔθελοντὴς εἰς τὸ σράτευμα, ἀκολουθῶν φίλον του τινὰ ἀρχηγὸν, Πρόξενον τὸν Βοιώτιον, διὰ νὰ ἔδῃ νέα μέρη καὶ λαοὺς ἀγνώστους. Εἰς τὰς κρισίμους περιστάσεις οἱ ἔζοχοι ἀνδρες λαμβάνουσιν ἀφ' ἔαυτῶν τὴν θέσιν των. Ἐνῷ δὲ οἱ στρατὸς εὑρίσκετο εἰς ἀπελπισίαν, καὶ μέγας ἦτο διὰ τοῦτο δὲ κίνδυνος, δὲ Ξενοφῶν, δριμιλῶν, ἐνεργῶν τὴν ἐκλογὴν ἄλλων στρατηγῶν, συγκατελέχθη εἰς τούτους καὶ αὐτὸς, καὶ μετερρύθμισε τὸν στρατὸν, καὶ ἡ πορεία ἔγκολούθησεν. Οἱ Τισσαφέρνης, ἀπελπισθεὶς νὰ κάμη ὑποχειρίους τοὺς διλίγους ἐκείνους ἀνδρείους, παρητήθη τῆς καταδιώξεως, διπότε ἔφθασαν εἰς τὰ δρη τῶν Καρδούχων· ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη ἡδη νὰ ὑπερρασπίζωσιν ἔχυτοὺς ἀπὸ τῶν φοβερῶν τούτων ὀφειλῶν, τῶν δοποίων τὰ μακρὰ βέλη διεπέρων τὰς πανοπλίας. Άμα δὲ ἤλθον εἰς ἀρμενίαν, ἡ χιῶν τοὺς κατέλαβεν εἰς τὰ δρη, καὶ τόσον ἀφονοῦ ἔπειτεν, ὥστε τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἀπέθανον ἐκ τοῦ ψύχους, καὶ ἄλλοι ἐτερήθησαν τῆς δράσεως ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως, καὶ τὰ πλειότερα δὲ τῶν φορτηγῶν ζώων ἀπω-

λέσθησαν. Ήναγκάσθησαν κατόπιν νὰ διαβθῶσι τὸν Φάσιν, καὶ πολλοὺς ἄλλους ποταμοὺς, καὶ ν' ἀποκρούωσι τὸν πολεμικὸν λαὸν τῶν Χαλέπων. Τέλος φθάναντες εἰς τὸ δρός Θήγην, ἀνεκάλυψκεν ἐν τῷ δρίζοντι τὸν εὐρύχωρον Εὔζεινον Πόντον καὶ μετὰ χρῆσ; ἔρχονται φωνάζοντες—θάλασσα! θάλασσα! ήσπάζοντο δὲ ἀλλήλους μὲ δικριθρέκτους δρθαλμοὺς καὶ ἔπιπτον εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν των. Εὔθης χωρὶς νὰ μάθωσιν ὑπὸ τίνος ή προσταγὴ ἐδόθη, οἱ στρατιῶται κομίσαντες πέτρας, ἥγιειραν ἐπὶ τῆς κορυφῆς πυραμιδᾶ, τὴν δοποῖαν ἐκάλυψαν μὲ σπλαχνής πετράς τῶν ἔχθρων.

Μετά τινας μέχρις κατὰ τῶν πολεμικῶν φυλῶν τῆς παραλίας ἐφθασαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πόλιν Τραπεζοῦντα, ἀποικίαν τῆς Σινώπης, καὶ ἐκεὶ ἔωρτασαν τὴν ἀπελευθέρωσί των διὰ πανδημῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν. Εἶχον ἀπομείνει: 8600 καὶ μεγάλως ἐπειθόμουν νὰ εὑρωσι πλοῖα, τὰ δόποια νὰ τοὺς μεταφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχον· ἔχρειάσθη λοιπὸν νὰ παραπορεύωνται ἔτι τὴν παραλίαν, ἀλλοτε μὲν μαχόμενοι, ἀλλοτε δὲ ἐν εἰρήνῃ μέχοι Χρυσουπόλεως, ἀντικρὺ τοῦ Βιζαντίου, δῆπου ἐτελείωσε πλέον ή κάθοδος τῶν μυρίων. Εἰς 15 μῆνας καὶ μετὰ 515 σταθμοὺς εἶχον διατρέξει εἴς τε τὴν ἀνάβασιν καὶ τὴν κάθοδον 5,800 γριλούμετρων. Αὕτη ή νικηφόρος πορεία διὰ μέσου δόλου τοῦ περσικοῦ κράτους ἀπέδειξε τὴν ἀθεράπευτον ἐξασθένησιν τῶν Περσῶν· καὶ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὡφελήθησαν κατόπιν ὁ Ἀγησίλαος, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος.

§ 28. Αἰτία νέου πολέμου μεταξὺ Σπάρτης καὶ Περσίας.

Αγησίλαος, Λύσανδρος.

Ἐνδο οἱ μέριοι ἀπετελείωνον τὴν ἀξιουμηδνευτὸν ταῦτην εἰς τὰ ἵδια ἐπιστοοφὴν, ὁ σατράπης Τισσαφέροντος ἔσθασεν εἰς τὴν ἐν τῷ μικρῷ Ἀσσα σατοκεπίαν τοῦ, καὶ ἐκεὶ κατεδίωξε τοὺς βοηθούσαντας τὸν Κύρον κατοίκους τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, οἵτινες ἔζητοσαν τότε τὴν βοηθείαν τῆς Σπάρτης. Αὕτη δὲ ἀναλαβόσσα τὴν προστασίαν αὐτῶν, εἰζηπέστειλεν εἰς βοηθείαν των πολλοὺς σρατηγοὺς, ἐξ ὧν μᾶλλον φοβερὸς κατέστη ὁ ἀνδρεῖος Ἀγησίλαος, δοτὶς ἔγινεν βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ἀποκλεισθέντος τοῦ Λεωτυχίδου, υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἄγιδος.

Κατὰ τὸ 396 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀσίας· διθεν ἀναχωρήσας ἐξ Αὐλίδος, ἐνίκησε τὸν Τισσαφέροντον ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Σάρδεων, καὶ μελετήσας πλέον νὰ ἀνατρέψῃ τὸ θρόνον τῆς Περσίας, προύχωρος παρατόλμως μετὰ 20,000 Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἄνω Ἀσίαν, ἐμπνέων εἰς τὴν Περσίαν τρόμον, ἐκ τοῦ διποίου ἐπώθη ὁ μέγας βασιλεὺς διὰ τοῦ χρυσού, μισθώσας ἐν Ἑλλάδι μερίδα τινὰ Ἑλλήνων καὶ ἐξεγείρχες αὐτὴν κατὰ τῆς Λακεδαίμονος ὡς ἀποδεικνύεται εὐθὺς κατωτέρω.

Η Σπάρτη εἶχε μεταχειρισθῆ σκληρῶς τὴν νίκην της κατὰ τῶν Αθηνῶν. Οἱ ἐγκατασταθέντες ἀρμοσταὶ (ἀπεσταλμένοι) αὐτῆς εἰς ὅλας τὰς Ἑλλη-

νικᾶς πόλεις ἐφέροντο τυραννικῶς. Κατ' ἔτος ἡ Σπάρτη εἰσέπραττε περὶ αὐτῶν φόρον 1,000 ταλάντων, βαρύτερον ἔκείνου, τὸν ὅποιον ἐπλήρωναν ἄλλοτε εἰς τοὺς Ἀθηναῖους ὅθεν τὸ κατ' αὐτῆς μῆσος ἐπηγύξανε πολύ. Οὔτε δὲ οἱ Πέρσαι, προσθεβλημένοι ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, εἶδον νὰ γεννᾶται ἡ δυσχέσκεια αὕτη, ήλπισαν νὰ τὴν μεταβάλωσιν, εἰς φανερὸν πόλεμον, καὶ τις τῶν πρατόρων τῶν ἦλθεν εἰς Ἑλλαδαν μετὰ 50 ταλάντων. Λί Θῆσαι πρῶτας ἤρχισαν τὴν συμμαχίαν, εἰς τὴν ὅποιαν ἔλαθον μέρος αἱ Ἀθηναὶ, ἡ Κόρινθος καὶ τὸ Ἄργος. Κατὰ τὸ 394 ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὴν ἐν Ἀλιάρτῳ μάχην, ὅπου ἐφονέψθη ὁ εἰρημένος αἵτιος τῆς σπεριτιατικῆς τυραννίας Λύσαννός. Ἡ Σπάρτη, κινδυνεύουσα μέγαν τίκνουν, ἀνεκάλεσε τὸν Ἀγησίλαον, δοτις παρηγήθη τοῦ κατὰ τῆς Περσίας σχεδίου, ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος του.

Διελθών τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν πολεμῶν, ἔφθισεν εἰς Κορώνειαν, ὅπου οἱ σύμμαχοι τὸν περίεμενον. Συνέβη τότε πεισματώδης σύγκρουσις, κατ' ἥν οἱ Θῆσαις ἔδειξαν προτερήματα στρατιωτικά, τὰ ὅποια ἤσαν κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν Σπάρτην. Οἱ διοις Ἀγησίλαος ἐκαλύφθη ὑπὸ πληγῶν, ἀλλ' ὅμως ἐνίκησεν. (394).

Ἡ νίκη τῆς Κορωνείας ἐστέρεωσε τὴν κατὰ ζηρὸν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης. Άλλ' ὁ Κόνων ναύαρχος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ καὶ τοῦ συμμαχικοῦ τῶν Αἴθηνῶν στόλου, τῆς ἀφῆρε ταῦτοχρόνως τὴν ἡγεμονίαν τῆς θαλάσσης (393). Ή Λακεδαιμονίων τότε φοβηθεῖσα, συνωμολόγησε διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου της Ἀνταλκίδου αἰσχρὰν εἰρήνην μετὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως (387), κατὰ τὴν ὅποιαν ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῆς Περσίας πᾶσαι αἱ ἐν Ἀσίᾳ τῇ μικρῷ ἐλληνιδες πόλεις, ἵτι δὲ καὶ αἱ Κλαζομεναὶ καὶ ἡ Κύπρος. Εἰς δὲ τοὺς Ἀθηναῖους ἐπετράπη νὰ κρατήσωσι μόνον τὴν Ἰμβρον, τὴν Αἴθιμον καὶ τὴν Σκύρον. Πᾶσαι δὲ ἄλλαι ἐλληνιδες πόλεις ἀφίνοντο ἐλεύθεραι.

§ 29. Πεδοπίδας.

Κατάληψις τῆς Καδμείας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων (382).

Εἰς τῶν στρατηγῶν τῆς Σπάρτης, Φοιβίδης, διερχόμενος τὴν Βοιωτίαν μετά τίνος στρατιωτικοῦ σώματος, ὅπερ ἐφέρεν εἰς Ολυμνὸν, ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῶν Θῆσων. Ἐκεῖ δὲ πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Λεωντιάδου καὶ τῶν ἄλλων ὀλιγαρχικῶν Θῆσαιων κατέλαβε, τῇ συνεργείᾳ αὐτῶν, τὴν ἀκρόπολιν Καδμείαν. Οἱ ἀντίπαλοι καὶ συνάρχων τοῦ ὀλιγαρχικοῦ Λεωντιάδου Ισμηνίας, πολέμαρχος τῶν Θῆσων, κατεδικάσθη καὶ ἔθανατῳ, τετρακόσιοι δὲ τῶν ὀπαδῶν του κατέφυγον εἰς Ἀθήνας.

Τὸ συμβάν τοῦτο ἐπροξένησε πανταχοῦ ἀγανάκτησιν, τὴν ὅποιαν οἱ Σπαρτιάται ἐφανησαν ὅτι συνεμερίσθησαν καταδικάσαντες τὸν Φοιβίδαν εἰς ζηρίαν 100,000 δραχμῶν, καὶ ἀφιέρεσαντες τὸ ἄξιωμα τῆς διοικήσεως ἐκράτησαν ὅμως τὴν Καδμείαν, ἐτιμώρησαν δηλαδὴ τὸν πράξαντα, ἀλλ' ἐνέκριναν τὴν πρᾶξιν του.

Τρία έτη ή Καδμεία διετέλει υπό τὴν ἔξουσίαν τῶν Δακκεδαιμονίων. Εὑπιστευόμενοι εἰς τοῦτο τὸ στήριγμα οἱ ἀρχηγοὶ τῆς θηβαϊκῆς ἀριστοκρατίας, Λεωντιάδης καὶ Ἀρχίας, ἔξτραπτησαν εἰς μυρίας κακώσεις. Αἱ φυλακὴι ἐπληρώθησαν, αἱ θανατικαὶ ποιναὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὡς ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἐν Ἀθήναις.

Μεταξὺ τῶν φυγάδων εἰς Ἀθήνας Θηβαίων ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας, ἀνὴρ ἥρωϊς καὶ εὐτολμος, εὐγενής καὶ πλούσιος, ἔχθρος δὲ τῶν τυράννων καὶ συνδεδεμένος μετ' ἄλλου ἐπισήμου Θηβαίου, τοῦ Ἐπαμινώνδα, διὰ στενῆς φιλίας. Οὗτος λοιπὸν ἔγεινεν ἐν Ἀθήναις ἀρχηγὸς συνωμοσίας, διὰ νὰ κατατρέψῃ τὴν εἰς Θήβας τυραννίαν τῆς Σπάρτης καὶ συνεννοήθη μετὰ πολλῶν Θηβαίων, διαμενόντων ἐν Θήβαις, ἐξ ὧν τις δύοματι Φυλλίδας, κατώρθωσε νὰ διορισθῇ γραμματεὺς τῶν πολεμάρχων (ἀρχόντων τῆς πόλεως).

Δώδεκα τῶν συνωμοτῶν, ὡς κυνηγοὶ ἐνδεδυμένοι, εἰσελθόντες μόνος ἔκαστος εἰς τὴν πόλιν διὰ διαφόρων πυλῶν, συνηθροίσθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τινὸς τῶν πλουσιωτάτων Θηβαίων, δονομαζομένου Χάρωνος, διόπου τινὲς τῶν δπαδῶν των ἐλθόντες ἡνώθησαν μετ' αὐτῶν. Οἱ Φυλλίδας προσεκάλεσε τότε εἰς συμπόσιον δύο τῶν πολεμάρχων. Φίλος τις ἔγραψεν εἰς τινὰ τῶν συμποσιαζόντων πολεμάρχων, τὸν Ἀρχίαν, νὰ προσέχῃ, ἐκθέτων εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς λεπτομερίας, ἀλλ᾽ οὔτος οὐδὲ ἀπεσφράγισε τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ ρίψις αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του «ἐεὶς αὔριον τὰ σπουδαῖα» εἴπε· μετὰ τινὰς δύως στιγμὰς οἱ συνωμόται φθάσαντες ἐπενδεδυμένοι μὲ στεφάνους πυκνοὺς ἐξ ἐλάτης καὶ πεύκης κατασκιάζοντας τὰ πρόσωπά των, ἐφρύνευσαν τοὺς πολεμάρχους· ὁ δὲ Φυλλίδας ἔτρεξε παρευθὺς εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἡ-οις τὰς θύρας τῆς. Ταύτοχρόνως δὲ ὁ Πελοπίδας ἔσφαξε τὸν Λεοντιάδην εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἐπεμψε καθ' ὅλας τὰς συνοικίας κήρυκας οἵτινες σαλπίζοντες ἐκάλουν τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωῒ οἱ λοιποὶ φυγάδες ἔφθασαν μετὰ πολλῶν Ἀθηναίων, καὶ περὶ αὐτοῦ; συνήχθη καὶ ὁ λαός. Οἱ Πελοπίδας τότε ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν συνέλευσιν μετὰ τοῦ στρατεύματός του, περιεστιχομένους ὑπὸ ιερέων, φερόντων στέμματα καὶ καλούντων τοὺς πολίτας εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος καὶ τῶν θεῶν. Άπας δὲ λαός τότε ἐξέβαλε φωνὰς εὐγνωμοσύνης, καὶ ἡσπάσθη τοὺς ἐλθόντας φυγάδας ὡς ἐλευθερωτὰς τῆς πόλεως.

Οἱ Πελοπίδας, ὁ Χάρων καὶ ὁ Μέλων, οἱ πρωταίτιοι τῆς συνωμοσίας, ἔξελέγησαν Βοιωτάρχαι, καὶ εὐθὺς ἐπέπεσαν κατὰ τῆς Καδμείας, τῆς δοπίας ἡ φρουρά, μὴ ἔχουσα τροφάς, ἡναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, πρὶν ἡ ἐλθη βοήθεια ἐκ Σπάρτης. Οἱ Σπαρτιάται μαθόντες τὸ συμβάν καὶ κρίναντες ἀπέκτειναν δύο τῶν ἐκεὶ διοικούντων φρουράρχων Σπαρτιατῶν, εἰς δὲ τὸν τρίτον ἀπόντα ἐπὶ τῆς τότε γενομένης ἐφόδου, ἐπέβαλον βαρυτάτην ζημίαν τὴν δοπίαν μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσῃ ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Πελοποννήσου (379).

Δύο τότε μεγάλοι ἄνδρες καὶ φίλοι πρὸς ἄλληλους διώκουν τὰ τῶν Θηβῶν, δὲ ἀνδρεῖος Πελοπίδας, δὲ ἴδρυτης τοῦ ιεροῦ λόχου, καὶ δέ μέγας Ἐπαμινώνδας, ὁ ἐπινοήσας τὴν λοξὴν παράταξιν τῆς φάλαγγος ἐν τῇ μά-

γη. Οὗτοι ἀπέδειξαν τὰς Θήβας, ἐνδιωκόντων, πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος καὶ συνέτριψαν ἀνεπιστρεπτί τὴν δύναμιν τῶν Δακεδαιμονίων.

§ 30. Ἐπαμινώνδας.

Οἱ Ἐπαμινώνδας κατήγετο ἐξ ἐπισήμου οἴκου τῶν Θηβαίων, ἀλλ' ἔγεννηθη πέντης καὶ τοιοῦτος διετέλεσε καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν· ἐξεπαιδεύθη δὲ καλῶς· ἦτο συνετός, αὐστηρὸς, μεγαλόψυχος, εἶχε θαρρός ἀδάμαντον· ἤξευρε νὰ διοικῇ καὶ νὰ ὑποτάσσεται. Τὸ πρὸς τὴν ἀλήθειαν σέβεις του ἦτο τοσοῦτον βαθὺ ὥστε οὐδέποτε ἐψύχετο, μηδὲ ἀστεῖζόμενος. Οὐδεμίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀδικία του δήμου ἐκάλυπτε τοῦ νὰ ὑπηρετῇ καλῶς τὴν πατρίδα του· παρεσκευάζει δὲ δῆλους τοὺς Θηβαίους εἰς ἀσκήσεις πολεμικάς.

Οἱ Σπαρτιάται ἐπειθύμουν ὑπαντήσωσι τὴν Καδμείαν· διὸν δὲ Ἀγνοίλαος εἰσώρμησεν εἰς τὴν Βοιωτίαν. ἄλλ' οἱ Θηβαῖοι, χωρὶς νὰ τὸν περιμένωσιν εἰς τὴν πόλιν των, τὸν ἡκολούθησαν πανταχόσε, συνειθίσαντες εἰς συγνοίς ἀκροβολισμούς νὰ θεωρῶσι τοὺς Σπαρτιάτας κατὰ πρόσωπον. Οἱ βασιλεὺς Κλεόμβροτος, εἰσελθὼν εἰς Βοιωτίαν μετὰ 10,000 ὁπλιτῶν καὶ 1,000 ἵππεων, εὑρέθη εἰς τὴν τῶν Λευκτρῶν πεδιάδα πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τῶν Θηβαίων, οὔτενες εἶχον μόνον 6,000 ἄνδρας, ἀλλ' οἱ ἵπποι; των ἦταν ἀνώτεροι τῶν Δακεδαιμονίων. Οἱ μὲν Πελοπίδας ὡδήγησε τὸν ἵερδον λόχον συγκείμενον ἐξ ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν, δὲ δὲ Ἐπαμινώνδας διώκει ὡς στρατηγός. Οἱ Πελοπίδας ἐπετέθη ὄφρυτικῶς μετὰ τοῦ ἱεροῦ λόχου, καὶ δὲ Κλεόμβροτος ἐπεισεὶς πληγωθεὶς θανατόμως. Ἐφορεύθησαν δὲ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 1,000 Δακεδαιμόνιοι, καὶ ἐκ τῶν 700 καθαυτὸς Σπαρτιάτην 400. Ότε συνεχάρησαν τὸν Ἐπαμινώνδαν εἶπεν· διὰ τοῦ μὲν ὑχαριστεῖ εἶναι « ὅτι οἱ γονεῖς μου, ζῶντες ἔτι, θὰ χαρῶσι διὰ τὴν δόξαν ταύτην ». Μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην οἱ Σπαρτιάται ἔχασαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνεκα τῆς νίκης ταύτης οἱ Θηβαῖοι ἀπέκτησαν τὴν συμμαχίαν σχεδόν ὅλων τῶν πόλεων τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Κορινθίακου ἰσθμοῦ κειμένων, καὶ πολλοὺς φίλους ἐν τῇ Πελοποννήσῳ αὐτῷ. Οἱ Ἀρκάδες, ἕως τότε διεσπαρμένοι εἰς πολυαριθμούς καρμας, ὠφεληθέντες ἐκ τῆς ταπεινώσεως τῆς Σπάρτης ἔκτισαν τὴν Μεγάλην πόλιν (Μεγαλόπολιν), ἥτις ἔγινε πρωτεύουσα καὶ φρούριον τοῦ τόπου. Οἱ Σπαρτιάται μετὰ λύπης ἐδόν τὴν ἀπιχείρησιν ταύτην καὶ ἡθέλησαν νὰ τὴν ταράξωσιν ἀλλ' δὲ Ἐπαμινώνδας εἰσώρμησε πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ ἴσχυροῦ στρατοῦ, καὶ κατεπάτησε τὴν Δακωνικήν ἀκολουθῶν δὲ τὸν Εὐρώταν, ἐπορεύθη μέχρι Σπάρτης, λεηλατῶν τὰς πέριξ χώρας· ἀλλ' δὲ Ἀγιστήλαος δὲν ἔκινθη παντελῶς. Προσθολή τις τῶν ἵππεων τῶν Θηβαίων ἀπέτυχεν, ἀν καὶ προεχώρησαν οὕτοι μέχρι τῆς πόλεως. Ἀπεμακρύνθη τότε δὲ Ἐπαμινώνδας, ἔκυρευσε τὴν Μεσσήνην, καὶ ἐκάλεσεν εἰς αὐτὴν δῆλους τοὺς ἐπιζῶντας καὶ εἰς διάφορα μέρη εὐρίσκομένους Μεσσηνίους, καὶ εἰς τοὺς προελθόντας ξένους ἔδωκε τὰ αὐτὰ δικαιώματα ὡσα εἶχον καὶ οἱ Μεσσηνίοι.

Άφ' οὐ δὲ Ἐπαμινώνδας ἀπέκλεισε τὴν Σπάρτην διὰ τῆς Μεσσήνης πρὸς δυσμάς, ώς ἡτο πρὸς βορρᾶν κεκλεισμένη ὑπὸ τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῆς Τεγέας, ἐξῆλθεν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς χερσονήσου· ἀλλ' εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀπήντησεν ἐχθρὸν ἀπροσδόκητον, τοὺς Αθηναίους ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἰφικράτην, ἀλλ' ὅμως εὐκόλως καὶ χωρὶς μάχης ἀπέψυγεν αὐτοὺς καὶ ἦλθεν εἰς Θῆβας.

Μάχη τῆς Μαντινείας καὶ θάνατος τοῦ Ἐπαμινώνδα (362).

Οἱ Θηβαῖοι ἥρως ἀνεφάνη πάλιν τῷ 362 ἐν Πελοποννήσῳ, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἀποσκίρτισίν τινα τῶν συμμάχων τῶν Θηβῶν. Εἰσῆλθεν εἰς Δακτυνικὴν, καὶ συνεκρότης πλησίον τῆς Μαντινείας τὴν τελευταίαν του μάχην, καθ' ἣν ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς πολεμίους του. Ἐπολέμησεν δὲ ἕδιος εἰς τὸν πρῶτον στίχον, ἀλλ' ἀπομακρυνθεὶς ποιὸν τῶν ἔχιτοῦ, περιεκυκλώθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐξέφιθε εἰς τὸ στήθος του λόγχη τόσον δρυμητικῶς ὥστε τὸ μὲν ξύλον συνετρίβη, δὲ σίδηρος ἔμεινεν ἐμπεπηγμένος εἰς τὴν πληγήν. Οἱ Θηβαῖοι μετὰ κόπου ἀπέσπασαν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν τὸν στρατηγόν των ἀναπνέοντα εἰσέτι· οἱ δὲ ἵκτροι ἀπεφάνθησαν, διὰ ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ ὅμα ἀποτυφθέντος τοῦ σιδήρου ἐκ τῆς πληγῆς. Τότε προσεκάλεσεν τὸν ὑπασπιστὴν του, διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἢν καὶ ἀπτίς του ἔσωθη. Οἱ ὑπασπιστὴς τὴν ἔδειξεν εἰς αὐτὸν. Μαθὼν δὲ, διὰ ἐνίκησαν οἱ Βοιωτοί, εἶπε· « Καλὰ λοιπόν! δύναμαι νὰ ἀποθάνω », καὶ ἐπρόσταξε ν' ἀποσπάσωστ τὸν σιδήρον. Τότε οἱ φίλοι περικυκλώντες αὐτὸν, ἐξέφεραν μεγάλους στεναγμούς κλαίοντες; καὶ δύμριμενοι· ἀναβοήτας δέ τις αὐτῶν εἶπεν. « Ἀποθήνκεις ἄτεκνος, Ἐπαμινώνδα! — Οχι ἐπανέλαβεν δὲ Ἐπαμινώνδας ἀφίνα δύο ἀθανάτους θυγατέρες, τὴν ἐν Λεύκτραις καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ νικην » (362). Μετὰ τὴν μαχὴν ταύτην ἔγεινε πλειοτέρα ταραχὴ ἐν Ἑλλάδι παρά ποτε πρότερον. Ἀληθῶς δὲ πόλεμος οὗτος ἦτο μὲν ἡ τελευταία πληγὴ τῆς σπαρτιατικῆς ἡγεμονίας, ἀλλὰ δὲν ἐστέφεωσε καὶ τὴν θηβαϊκὴν ἀρχὴν. Συνεφώνησαν τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ ἔκαμον εἰρήνην, καθ' ἣν εἶχεν ἀφῆσι συμβουλὴν δὲ Ἐπαμινώνδας.

Αἰχμαλωσία καὶ θάνατος Πελοπίδα, (363).

Τῷ 366 Ἀλέξανδρος δὲ Φεραῖος ἐτυράννει ἐν Θεσσαλίᾳ σκληρῶς; διὸ αἱ Θῆβαι, κατὰ συνέπειαν παραπόνων τῶν διατραχτοτομένων παρ' αὐτοῦ λαῶν, ἐπεμψάν τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν Ἰσμηνίαν νὰ τὸν περιστείλωσιν· ἀλλ' ὁ τύραννος συνέλαβε τοὺς πρεσβευτὰς τούτους καὶ τοὺς ἐψυλάκισεν. Αἱ Θῆβαι ἐπεμψάν τότε στρατὸν πρὸς ἀπελευθέρωσίν των. Οἱ ἀποσταλεῖς στρατὸς ἦθελεν εὐθὺς κατατροπωθῆ, καὶ ἀφανινθῆ. ἐὰν δὲ Ἐπαμινώνδας, δοτις ὑπηρέτει ἐν αὐτῷ ως ἀπλοῦς στρατιώτης, δὲν τὸν διέσωζεν ἀναδειχθεὶς ὁμοφώνως παρὰ τοῦ στρατοῦ τούτου ἀρχηγὸς ἀναξίων φανέντων τῶν ἀλλῶν στρατηγῶν. Τὸ ἐπίον ἔτος ἀπέστειλαν εἰς Θεσσαλίαν στρατηγὸν τὸν Ἐπαμινώνδαν μετὰ δυνάμεως. Οἱ δὲ Ἀλέξανδρος φοβηθεὶς ἀπηλευθέρωσε τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν Ἰσμηνίαν. Αἱ Θῆβαι ἔδωκαν ἦδη

στράτευμα εἰς τὸν Πελοπίδαν διὰ νὰ ἐκδικήσῃ καὶ καθυποτάξῃ δριστικῶς τὴν Θεσσαλίαν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν των. Ἀπαντήσας οὗτος τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν πεδιάδα, τὰς Κυνὸς κεφαλὰς, τὸν προσέβαλε μανιωδῶς καὶ τὸν ἐνίκησεν, ἀλλ᾽ ἐφονεύθη ζητῶν νὰ προσβάλῃ αὐτὸν μέχρι τοῦ μέσου τῆς δρισθοφυλακῆς του ἐντὸς τῆς δοπίας ἐκρύπτετο (363). Αἱ πόλεις τῆς Θεσσαλίας, αἵτινες τὸν εἶχον προσκαλέσει εἰς βοήθειάν των, ἐλυπήθησαν διὰ τὸν θάνατόν του τόσον καὶ οἱ Θηβαῖοι.

§ 31. Φίλιππος (359 — 336)

Γενικὴ τῆς Ἑλλάδος παρακμή.

Αἱ Ἀθῆναι εἶχον καταστραφῆ ὑπὸ τῆς Σπάρτης, ή Σπάρτη ὑπὸ τῶν Θηβῶν, καὶ αἱ Θηβαῖοι ἔξέπεσαν ἀφ' ἔχατῶν, ὡστε δὲν ἀπέμεινε πλέον ἐν Ἑλλάδι λαὸς ισχυρός. Ἄνθρωπός τις ἐφάνη τότε, δοκιμάσας νὰ ὑψώσῃ τὴν δυναστείαν του ἐφ' ὅλων τούτων τῶν λαῶν οὗτος δ' ἦτο ὁ Μακεδὼν Φίλιππος.

Ἡ Μακεδονία, ἐκτεταμένη χώρα πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αιγαίου, εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς βασιλεῖς, οἵτινες, περικυλωμένοι ὑπὸ βαρβάρων καὶ μαχίμων λαῶν, δὲν ἀνεδείχθησάν ποτε ἐπιφανεῖς. Εἰς ἔξ αὐτῶν τῶν βασιλέων, Ἀλέξανδρος δ' Α'. ἐφόνη εἰς τοὺς μηδικοὺς πολέμους ἔξ ἀνάγκης σύμμαχος τοῦ Σέρζου¹ δίδων δὲ εἰς τοὺς Ἕλληνας ὀφελίμους παρατίθεσεις, ἐπέτυχε ν' ἀνομολογηθῇ παρ' αὐτῶν ἀπόγονος τῶν Ἀργείων ἡγεμόνων καὶ τοῦ Ἡρακλέους. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Μακεδονία εἶχε πέσει εἰς χάος. Τέσσαρες δὲ βασιλεῖς ἀλληλοδιαδόχως εἶχον ἀναβῆ τὸν θρόνον ἐν διαστήματι ἔνδεκα ἔτῶν² ἡναγκάσθη δὲ νὰ γείνη φόρου ὑποτελῆς εἰς τοὺς Ἰλλυριούς. Οἱ Θηβαῖοι δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι παρενέθεινον ἀκαταπαύστως καὶ ἀντὶ νὰ ὀφελήσωσιν, νῦζανον τὴν σύγχυσιν αὐτῆς.

Οἱ Πελοπίδας εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ δμήρους εἰς Θήβας τῷ 367 ἐκ Μακεδονίας, ἐν οἷς ἦτο καὶ διὰ τοῦ Αμύντα τοῦ Β'. Φίλιππος. Ἄμα δὲ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον δ' νέος Αμύντας Δ'. ἀνεψιός του, δ' Φίλιππος ἐφυγεν ἐκ Θηβῶν, καὶ ἐλθὼν ἔλαβεν ὡς ἀντιθεσιαλεύς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους του, ὡν τότε 23 ἔτῶν (359). Ἐκ τῶν βαρβάρων οἱ Παίονες ἔβλαπτον τὸ βασίλειον καὶ δύο ἀνταγωνισταὶ διεφίλονείκουν περὶ τοῦ στέμματος. Ὁ Φίλιππος τοὺς μὲν κτυπῶν, τοὺς δὲ διώκων, καὶ, λησμονῶν τὸν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν του ἀνήλικον δρφανὸν, κατοιθώνει νὰ γείνη βασιλεὺς. Όλα ταῦτα συνέθησαν ἐν διαστήματι δύο ἔτων.

Ἡ μεγάλη ἀδυναμία τῆς Μακεδονίας προήρχετο ἐκ τοῦ ἀναρχικοῦ πνεύματος τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς ἐλλείψεως στρατιωτικοῦ δργανισμοῦ. Ὁ Φίλιππος τοὺς μὲν εὐγενεῖς καθυπέταξε, τὸν δὲ στρατὸν ὑπέβαλεν ὑπὸ οὐστηροτάτην πειθαρχίαν. Ἐνθυμούμενος τὸν ίερὸν τῶν Θηβαίων λόχον, κατέστησε τὴν λεγομένην φάλλαγγα τρομερωτάτην εἰς τὰς μάχας.

Ἐλευθερώσας ἥδη τὴν Μακεδονίαν δ' Φίλιππος, ἡθέλησε νὰ τὴν μεγαλύνῃ. Αἱ ἐπὶ τῶν παραλίων της Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τὸν ἐμπόδιζον τὸ κατ'

άρχας νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ ἀποκτήῃ θαλασσίαν δύναμιν ἀλλὰ τέλος τὰς καθυπέταξε μέν πρὸς μίαν. Κατ' ἄρχας ἤρπασε τὴν Ἀμφίπολιν (358), ἐπειτα τὴν Ποτίδαιαν (357), καὶ ὅλον τὸν τόπον τὸν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Νέστου καὶ Στρυμόνος, ὃπου εὗρε καὶ ξυλεῖαν ναυπηγήσιμον καὶ μεταλλεῖα χρυσοῦ τοῦ Παγγαίου ὅρους, ἐξ ὧν εἶχεν ἐπισίως πρόσοδον 1,000 ταλάντων. Ἐκτείνων τὰς κτήσεις του ἔτι ἐμπρὸς, εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Θράκην, ὑποτάξας πολλοὺς λαούς, καὶ ἤρχισε νὰ σκέπτηται ἡδη νὰ βάλῃ χεῖρα εἰς τὸ Βυζάντιον.

'Ἐπέμβασις τοῦ Φίλιππου εἰς Ἑλλάδα. Περός πόλεμος.

Τὸ ἀμφικτυνικὸν συνέδριον κατεδίκασεν εἰς μέγα πρόστιμον τοὺς Φωκεῖς, διότι ἐκαλλιέργησαν μέρος γῆς ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα. Οἱ Φωκεῖς ἀπελπισθέντες τότε, διέρπασαν τοὺς θηταυροὺς τοῦ Δελφικοῦ μαντείου, καὶ ἤρχισαν (357) κατὰ τῶν Θηθαίων καὶ τῶν Δοκρῶν πόλεμον, διαρκέσαντα ἔνδεκα ἔτη. Ὁ πόλεμος οὗτος ἔθλαψε πολὺ τὴν Ἑλλάδα, μεγάλως δὲ ὥριλησε τὸν Φίλιππον. Ἐπειδὴ δὲ εἰσέβαλον οἱ Φωκεῖς εἰς Θεσσαλίαν, ἔδωκαν εὐλογοφρανῆ ἀφορμὴν εἰς αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς ταύτην τὴν ἐπαρχίαν. Ἐκεὶ δὲ νικήσας τοὺς Φωκεῖς (352) ἀνεδείχθη ἐκδικητὴς τῶν διὰ τῆς εἰρημένης ἱεροσυλίας τῶν περιυδρισθέντων Θεῶν. Οἱ Θεσσαλοὶ εὐγνωμονοῦντες παρεχώρησαν εἰς αὐτὸν τρεῖς τῶν πόλεών των, εἰς τὰς δύοις ἐγκατέστησε φρουράν. Μετ' ὀλίγον δὲ ἡ Θεσσαλία ἔγεινε μακεδονικὴ ἐπαρχία. Θελήσαντος τοῦ Φίλιππου ὕστερον νὰ προΐη καὶ νὰ κυριεύσῃ τὰς Θερμοπύλας, οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῆς ἐπαγρυπνήσεώς των ἐμπατάτισαν τὰ σχέδιά του καὶ ἐδῶ ὅπως καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον πρότερον καὶ ἀλλαχοῦ (352).

Δημοσθένης.

Μόνοι τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαγρύπνουν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος ὁδηγούμενοι ὑπὲρ ἐνδεικότερον μεγάλου πολίτου, τοῦ καρυφαίου τῶν Ἑλλήνων ὥρτόρων Δημοσθένους. Οὗτος ἦτο μήδε μαχαιροποιοῦ, ὁ πατέρος του δηλαδὴ εἶχε μέγα ἐργαστήριον καὶ πολυυκρίθμους δούλους κατασκευάζοντας μαχαίρας. Προώρως μείναντος τοῦ Δημοσθένους δρφανοῦ, οἱ κηδεμόνες αὐτοῦ τὸν ἀπεστέρησαν μέρος τῆς περιουσίας του καὶ οὐδὲ τὰ ἔξοδα τῆς ἀνατροφῆς του κατέβαλον. Ἐδικηγόρησεν δὲ τοῖς, ἂμα ἡλικιωθεὶς κατὰ τῶν κηδεμόνων του, καὶ τὸ δικαστήριον τοὺς κατεδίκασεν ἀποζημιώσωσιν αὐτόν.

Οἱ Δημοσθένης ἡσχολήθη ἐπιμόνως καὶ διὰ διαφόρων μεθόδων εἰς τὸ νὰ νικήσῃ τὰς φυσικάς του δυσκολίας ἔνεκα τῶν δύοιν τὰς ἀπέτυχεν ὅταν κατὰ πρῶτον ἀνέσθη εἰς τὸ βῆμα, μὲ τὸν καιρὸν δὲ τὰς ἐνίκησε.

Δασῶν σπουδαίον μέρος εἰς τὰ πράγματα τῆς πολιτείας καὶ ἀποκαλύψας καὶ πολεμήσας δραστηρίως τὴν φιλοδοξίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, κατεστάθη ἡ ψυχὴ τῆς γενναίας ἐκείνης τῶν πολιτῶν μερίδος ἢτις ἦθελε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ λόγοι διοικητικοὶ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ματαιώσωσι τὰ σχέδια τοῦ πονηροῦ καὶ δυ-

νατοῦ Φιλίππου. Ή ὅλυνθος, ἵτις ἡτο τὸ μᾶλλον ἐνοχλοῦν τὴν Μακεδονίαν προπύργιον καὶ τὴν ὁποίαν ἥθέλησε νὰ σώσῃ δ Δημοσθένης, ἔκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου (347) καὶ ὅλη ἡ Χαλκιδικὴ χερασόνησος ἔγεινεν ἥδη ἐπαρχία μακεδονική. Αἱ Ἀθῆναι ἐπαπειλούμεναι ἥδη εἰς Εὔβοιαν καὶ μέχρι τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τῶν μακεδονικῶν στρατευμάτων, ἡναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσι συνθήκην εἰρήνης κατὰ συμβουλὴν αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους. Ἐνῷ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι πιστεύοντες εἰς τὴν συνθήκην, παρεδίδοντο εἰς τὰς ἔσοτάς, δ Φίλιππος προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀμφικτυόνων καὶ διαβάτες τὰς Θερμοπύλας καὶ νικήσας τοὺς Φωκεῖς, ἔλαβε τὴν ψῆφον, τὴν ὁποίαν εἶχον οὕτοι εἰς τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον (346), καὶ οὕτως ἀνεμίχθη πλέον φανερὰ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος πρὸς βλάβην της.

Γενόμενος οὕτω μέλος τοῦ ἑλληνικοῦ σώματος, ἥδυνατο νὰ μετατρέπῃ τὸ συνέδριον τῶν ἀμφικτυόνων κατὰ τὰ συμφέροντά του. Ἐπειδὴ δύως ἤξευρε νὰ περιμένῃ, δὲν προέβη ταύτην τὴν φορὰν ταχέως, καὶ διὰ ν' ἀποφύγη πάταν ἀποτυχίαν κινδυνώδη, ἔστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν Θρακικὴν χερασόνησον, ὃπου δ Φωκίων καὶ δ Ἀθηναῖκὸς στρατὸς τὸν ἀνεχαίτιζον ἔτι, καὶ πρὸς τὸν Δούναβιν, τὸν ὁποῖον κατέστησεν ὅριον τοῦ βασιλείου του.

Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη (338). Θάνατος Φιλίππου.

Ἀλλ' ἐνῷ αὐτὸς ἡτο τόσον μακρὰν τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ μισθωτοὶ του εἰργάζοντο ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, εἰς τῶν ὁποίων ἡτο, ώς λέγεται, καὶ δ Ἀθηναῖος βίτωρ Αἰσχύνης, δοὺς προσεπάθει νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὸν Φίλιππον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀρχηγίαν ἴεροῦ τινος πολέμου νέου κατὰ τῶν Δοκρῶν, οἵτινες ἐπίσης εἶχον καλλιεργήσει μέρος γῆς τοῦ Δελφικοῦ ἄπολλανος.

Ο Φίλιππος διέβη τότε δευτέραν φορὰν τὰς Θερμοπύλας (338), καὶ ἔκυρίευσε τὴν Ἑλλάτειαν. Ἄμα μαθὼν τοῦτο δ Δημοσθένης, ἔξηγέρθη, συναθροίσας τοὺς Ἀθηναῖους καὶ τοὺς Θηβαίους εἰς μέγαν ἀγῶνα ἀλλ' εἰς τὴν Χιρώνειαν ἡττήθησεν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κατὰ κράτος οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι (338).

Ο Φίλιππος προσηνέχθη μετριοπαθῶς πρὸς τοὺς ἡττουμένους. Κατώρθωσε δὲ νὰ διοισιθῇ ὑπὸ τῶν ἀμφικτυόνων ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν καὶ νὰ νομιμοποιήσῃ οὕτω τὴν ἐν Ἑλλάδι ἔξουσίαν του. Ή Μακεδονία τῷ δούτῃ ἡδη ἴσχυρὸν κράτος, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τοῦ Ἰστρου καὶ ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Εὔξείνου πόντου.

Ο Φίλιππος ἄγων ἥδη τὸ 47 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀνεχαίτιοθη ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων σχεδίων του, δολοφονηθεὶς τῷ 336 π. Χ. ὑπὸ τοῦ εὐπατρίδου Μακεδόνος Παυσανίου, ἀφ' οὗ ἐδιαστέλεσεν ἔτη 24.

§ 32. Ἀλέξανδρος (336—323 π. Χ.).

Τὸν Φίλιππον διεδέχθη διαδόχος του Ἀλέξανδρος, γεννηθεὶς τὴν 16 Ιουλίου

356, τὴν αὐτὴν ὥμεραν καθ' θὺν δὲ Ἱέροστρατος, ἐπιθυμῶν φήμην κακόζηλον, ἔκαυσε τὸν ἐν Ἐφέσῳ περίφημον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Τὰ σημεῖα τοῦ μεγάλου λαρακτῆρός του ἐδείχθησαν ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Ἐκόμισάν ποτε πρὸς τὸν Φίλιτπον ἵππον, Βουκέφαλον δνομασθέντα, τὸν δποτεον οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ δ Ἀλέξανδρος, παρατηρήσας δτι τὸ ζῶον, πολὺ ἐξηγγριωμένον, ἐφοβεῖτο περὶ πάντων τὴν ιδίαν του σκιάν, ἐστρεψε τὴν κεφαλήν του πρὸς τὸν ἥλιον, τὸ ἐθώπευσε, τὸ κατεπράυνε, ἔπειτα μὲ ἐν πήδημα ἀνέβη αὐτὸ καὶ τὸ ἐδάμασεν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἤζευρεν ἀπὸ μνήμης τὴν Ἰλιάδα καὶ μέρος τῆς Ὀδύσσείας τοῦ ποιητοῦ Ομήρου. Ὁ μὲν Λεωνίδας, δ γυμναστής του, κατέστησε τὸν μαθητήν του εὐκίνητον καὶ ἔξαρετον στρατιώτην, δ δὲ μέγχς διδάσκαλός του Ἀριστοτέλης τὸν κατέστησεν Ἀλέξανδρον.

Δέκα καὶ ἔξ ἑτῶν ἡλικίας ἦν, ἐπεφορτίσθη νὰ κυβερνᾷ τὸ βασίλειον ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πατρός του, ἐκστρατεύσαντος κατὰ τῶν Βυζαντίων.

Ἄμα δ' ἀναβὰς τὸν θρόνον εἰκοσαπετῆς ἐφάντη αἰφνιδίως μὲ στρατὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι οἱ Ἕλληνες ἔξεγειρόμενοι ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, δὲν ἤθελον ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν του· ἐτακεινώθησαν ὅμως ταχέως, ἔνεκα τῆς ἐμφανίσεώς του καὶ εἰς τὸ ἐν Κορίνθῳ συνέδριον, πάντες (πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων) ἐπεκύρωσαν τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἀρχιστρατηγίαν του. Ἀλλὰ πρὶν ἡ μεταβῆ εἰς Ἀσίαν, ἀπεφάσισε νὰ ἔξασφαλίσῃ τὸ βασίλειόν του πρὸς βορᾶν. Ἐνῷ δὲ κατεπολέμει διαφόρους βαρβάρους λαοὺς, προβὰς καὶ πέραν τοῦ Ἰστροῦ, καὶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του κατετρόπωσε τοὺς Ἰλλυρίους καὶ Ταυλαντίους, ψευδῆς φήμη περὶ τοῦ θανάτου του κίνησε τοὺς Θηραίους εἰς ἀποστασίαν, ἐτάραξε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας. Μαθὼν ταῦτα δ Ἀλέξανδρος κινήσας ἔφθασεν ἐντὸς 12 ἡμερῶν πρὸ τῶν Θηρῶν, κατετρόπωσε τοὺς Θηραίους εἰς μίαν μάχην, κατέδαρισε τὴν πόλιν των (πλὴν τῆς Καρδμείας), καὶ ἀφῆκε μόνον ἀνέπαφ τοὺς ναοὺς καὶ τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου τὴν οἰκίαν. Τοὺς δ' ἐναπολειφθέντας κατοίκους (30,000) ἔξηνδραποδίσεν. Ἡ ταχεῖα του αὗτη ἐνέργεια ἡ σύγκασεν ἐκ φόβου τοὺς ἄλλους Ἑλληνας.

Ἡ ἐν Γρανικῷ ποταμῷ νίκη (334).

Γόρδιος δεσμός.

Ἀφήσας τὸν Ἀντίπατρον ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς τήρησιν τῆς ἡσυχίας τῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεών του, διέβη τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἀπέβη ἐπὶ τὴν πασαλίαν τῆς Ἀσίας μετὰ 30,000 πεζῶν στρατιώτων, καὶ 4,500 ἵππεων. Ὁ ἀγῶν ἤρχισεν ἐπὶ τῶν ὁχθῶν τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, ὅπου 100,000 Πέρσαι προσπαθοῦντες νὰ τὸν ἐμποδίσωσι προσεβλήθησαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκεὶ ἐκινδύνευσε τὴν ζωὴν του, ἀλλ' εἰς τῶν στρατηγῶν του δ Κλεῖτος τὸν ἔσωσε φονεύσας ἐχθρὸν τινὰ μέλλοντα νὰ τὸν κτυπήσῃ εἰς τὰ νῶτα.

Διευθύνθη μετὰ ταῦτην τὴν νίκην κατὰ τὸ μῆκος τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ κυριεύων τὰς παραθαλασσίους πόλεις, τὸν Δαρεῖον ἀπὸ τοῦ νὰ στρατολογῇ ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀπὸ τοῦ νὰ διεγείρῃ

ταραχάς διότι παρετήρησε διαβαίνων τὸν Γρανικὸν, ὅτι τὰ μέγιστα προσκόμματα ἔγινοντο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰ τοῦ Δαχρέος στρατόπεδα μισθωτῶν Ἑλλήνων. Ἐν διαστήματι δὲ διάγων μηνῶν ἐκπέμψαν διλην τὴν χερσόνησον.

Εἰς τὸν ἐν Γορδίῳ πόλει τῆς Φρυγίας ναὸν, ἀνέκειτο ἀρχαίου τινὸς ἐντοπίου βασιλέως ή ἀρμάμαξης, τῆς δποίας δ ζυγὸς ἢ το προσηρτημένος εἰς τὸν ρύμὸν διὰ τινος κόμβου, τόσον ἐντέχνως περικεκομβωμένου, ὃτε παντελῶς δὲν ἔδειπέ τις τὰς ἄκρας του. Λόγος δέ τις, κυκλωφορῶν μεταξὺ τῶν βαρβάρων, ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὸν λύσοντα τὸν δεσμὸν εἶναι προωρισμένον νὰ γείνῃ βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης. Ὁ Ἀλέξανδρος λοιπὸν, μὴ δυνηθεὶς νὰ τὸν λύσῃ τὸν ἔκοψε διὰ τῆς μαχαίρας καὶ ἴσχυρίσθη, ὅτι ἔξεπλήρωσε τὸν διαδεδομένον λόγον.

Ο Ἀλέξανδρος ἐμποδίσθη ἐν Κιλικίᾳ ὑπό τινος ἀσθενείας, λίαν ἐπεικινδύνου, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀπηλπίσθησαν περὶ τῆς ζωῆς του· οὐδεὶς δὲ τῶν ἄλλων ἵστρων ἐτόλμα νὰ τὸν βοηθήσῃ, φοβούμενοι μήπως ἀποτυχόντες διαβληθῶσι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Ἀκαρνάν δέ τις φίλος του ἵστρος, δημοκάζομενος Φίλιππος, μόνος ἐτόλμησε νὰ ἀποπειραθῇ, σπώς τὸν σώηρη, προπαρασκευάσας δὲ αὐτὸν ἵστρικὸν, τὸ δποῖον δραστηρίως ἔμελλε νὰ ἐνεργήσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε λάβει ἐπιστολὴν τοῦ Πλαρμενίωνος ἐκ τοῦ στρατοπέδου, εἰδοποιοῦσαν αὐτὸν νὰ δυσπισθῇ εἰς τὸν ἵστρο τούτον, ὡς ἔνηγρορχομένον δῆθεν ὄντα ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὁ Δαχρεῖος δὲ νεωστὶ εἶχεν ὑποσχεθῆ, ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως, χίλια τάλαντα καὶ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας εἰς τινα τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος δύμως εἰς οὐδὲν τούτων ἥθελησε νὰ πιστεύσῃ· δῆθεν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔγχειρίσας εἰς τὸν Φίλιππον τὴν κατηγοροῦσαν αὐτὸν ἐπιτιθέντην, διὰ τῆς ἑτέρας ἔπιε τὸ ἵστρικόν, δεικνύων οὕτω τὴν πρὸς τοὺς φίλους του καὶ τὴν ἀρετὴν πίστιν του.

Αἱ ἐν Ἰσσῷ καὶ Ἀρβήλοις νίκαι (333—331) καὶ λοιπαὶ κατακτήσεις.

Ἐν τούτοις ὁ Δαχρεῖος ἐπλησίαζε μετὰ μεγάλου στρατοῦ 400,000 πεζῶν καὶ 100,000 ἵππεων. Ὁ Ἀλέξανδρος σπεύσας τὸν ἐπρόφθασεν εἰς Ἰσσὸν, παρὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς Συρίας καὶ τὸν ἐκτύπησεν. Ἐγκαταλείψας δὲ ὑπεροπτικῶς τὸν μέγχαν βασιλέα νὰ φεύγῃ ἔμπροσθέν του ἔηκολούμθησε νὰ παραπορεύηται τὰ παράλια, διηλθε τὴν Συρίαν, ἐκυρίευσε τὴν Τύρον μετὰ ἐπτάμηνον πολιορκίαν, καὶ διὰ τοῦ Πηλουσίου εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον. Ἐκεῖ ἔκτισε τὴν ἐκεῖ καὶ ἔως τώρα σωζόμενην δύμώνυμον αὐτῷ πόλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἡτις τάχιστα ἔγεινεν ἡ πρωτίστη ἀποθήκη τοῦ ἔμπορίου τοῦ κόσμου. Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας μετέβη διὰ τῆς ἑρήμου εἰς τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἀμμωνος, διὰ νὰ συμβουλευθῇ αὐτῷ· ἐκεῖ δὲ προσηγορεύθη ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὃς οὗδε τοῦ Διὸς, ἔπειτα ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγυπτον.

Ο Ἀλέξανδρος εἶχε τότε κυριεύσει δλα τὰ παραθαλάσσαια μέρη τῆς αὐ-

τοκρατορίας τοῦ Δαρείου, ἀτινα ἀντικρύζουσι τὴν Ἑλλάδα καὶ ἥρχισε, δια-
βάς τὸν Εὐφράτην ἥδη, τὴν καταδίωξιν τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Ἐνῷ δὲ
προσῆγγιζεν, οἱ Πέρσαι ἐντρομοὶ ἔφευγον ὅπισθεν τοῦ Τίγριδος. Ὁ Ἀλέ-
ξανδρος δύμως τοὺς ἡκολούθησε μετὰ μεγάλης δραστηρίστητος καὶ ταχύ-
τητος, καὶ καταλαβὼν τὸ στράτευμά των ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀρδήλων,
τὸ κατέστρεψεν ἀνευ πολλοῦ κόπου (331).

Οἱ Ἀλέξανδρος βέβαιος ἦδη ὅτι οὐδεὶς στρατὸς τοῦ βασιλέως τῆς Περ-
σίας ἥδυνατο ν' ἀντισταθῆ εἰς τοὺς Μακεδόνας του, τὸν ἀφῆκε νὰ φεύγῃ
καὶ κατέβη ὁ ἕδιος εἰς τὴν πόλιν Βαθυλῶνα, ὃπου προσήνεγκε θυτίας εἰς
τὸν Θεὸν Βῆλον, οὗτινος τὸν ναὸν, κατεστραμμένον ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, ἀ-
νωκοδόμησεν. Ήτο δὲ τοῦτο ἴκανοποίησις, δοθεῖσα εἰς τοὺς Βαθυλῶνίους
καὶ τρόπος διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ. Οἱ Ἀλέξανδρος ἔπραττε τὸ αὐτὸ
πανταχοῦ ἐπισκεπτόμενος τοὺς ναοὺς καὶ τιμῶν τοὺς ἐν αὐτοῖς λατρευο-
μένους θεοὺς, διὰ νὰ ἐλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν τῶν λαῶν ἀγάπην. Μετὰ
βραχεῖαν ἐν Βαθυλῶνι διαμονὴν, ἐπορεύθη δρομαίως πρὸς καταλήψιν τῶν
ἄλλων πρωτεουσῶν τοῦ Δαρείου, τῶν Σούσων, ὃπου εὗρεν ἀπειρά πλού-
τον, τῆς Περσεπόλεως καὶ τῶν Πασαργαδῶν πόλεως Ἱερᾶς τῶν Περσῶν, ἐν
ἥ ἐγίνετο ἡ στέψις τῶν βασιλέων. Κύριος οὕτω γενόμενος τοῦ μεσημβρί-
νου μέρους τῆς αὐτοκρατορίας, ἀνέβη πάλιν τότε πρὸς τὸ βόρειον, διὰ
νὰ ἀνεύρῃ ἐκ νέου τὰ ἵχνη τοῦ Δαρείου, καὶ ἔφθασεν οὕτως εἰς τὰ Ἕκ-
βάτανα.

Θάνατος τοῦ Δαρείου (330).

Οἱ Δαρεῖος εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως πρὸς ὄκτὼ ἡμε-
ρῶν. Οἱ Ἀλέξανδρος τὸν κατεδίωξε μετὰ μεγάλης σπουδῆς ἐν διαστήματι
ζεῦδεκα ἡμερῶν διατρέξας 3,000 σταδίους, καὶ δύμως δὲν ἥδυνθη νὰ τὸν
φθάσῃ, διτε πρὸς τὰς πύλας τῆς Κασπικανῆς δύο τοῦ βασιλέως ὑπηρέται
ἥλθον ἀναγγέλοντες, διτε δὲ Βῆσσος, σατράπης τῆς Βακτριανῆς, συνομό-
σας μὲ ἄλλους σρατηγοὺς, εἶχεν ἀλυτσοδέσποι τὸν βασιλέα τοῦ Δαρείου καὶ
τὸν ἔσυρεν ὅπισθέν του. Οἱ Μακεδόνες τότε ἐπευσαν εἰς καταδίωξιν του.
Οἱ Βῆσσος δύμως καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ τὸν καταλάβωσιν, ἐσφάξε
τὸν αἰχμάλωτόν του ὡς βραδύνοντα τὴν φυγὴν του, καὶ ἔφυγεν ἐγκατα-
λείψας τὸ πτῶμα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου, διτε καλύψας αὐτὸν μὲ
τὴν ἴδιαν ἐστοῦ χλαμύδα, διέταξε νὰ τὸ μεταφέρωσι καὶ τὸ θάψωσιν ἀ-
ξιοπρέπως εἰς τοὺς τάφους τῶν τῆς Περσίας βασιλέων. Οἱ Βῆσσος κηρυχ-
θεῖς ἦδη βασιλεὺς τῆς Περσίας ἥδυνατο νὰ καταστήσῃ κέντρον ἀντιστά-
σεως ἐν τῇ Βακτριανῇ καὶ τῇ Σογδιανῇ, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔδωκε
καιρὸν εἰς αὐτόν· συλλαβὼν δὲ αὐτὸν πέραν τοῦ ὄζου, τὸν παρέδωκεν
εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Δαρείου, διτε ἔξεδικήθη αὐτὸν σκληρότατα, βασανί-
σας αὐτὸν ἔως θανάτου (329).

Στρατεῖαι πρὸς βορρᾶν τῆς αὐτοκρατορίας (329—328).

Οἱ Ἀλέξανδρος διέτριψε δύο ἔτη εἰς τὰς χώρας ταύτας ὑπὸ μαχίμων

λαῶν κατοικουμένας, ὅπου ἔκτισε πόλεις διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Σιύθας ὅπισθεν τοῦ ποταμοῦ Ἰαξάρτου· κατέτεινεν ἐπαναστάσεις, πρὸ πάντων τὴν ἐπαναστασιν ἀνδρίου τινὸς Σατράπου, τοῦ Σπιταμένους, καὶ κατέσρεψε φρούρια, νομιζόμενα ἀπόρθητα. Ἐν τῇ λεγομένῃ Σογδιανῇ πέτρᾳ, ἀπρόσιτον ἀκρόπολιν, εὑρὼν δὲ Ἀλέξανδρος τὴν οἰκογένειαν Πέρσου τινὸς μεγιστᾶνος, τοῦ Ὁξαρτου, ἐνυμφεύθη τὴν ὥραίν αὐτοῦ κόρην Ῥωξάνην. Ἡ συγγένεια αὕτη ἐξηφάλισε τέλος τὴν ἡσυχίαν τῶν μερῶν τούτων.

Θάνατος τοῦ Κλείτου καὶ τοῦ Φιλώτα.

Μετὰ τοὺς δυσκόλους καὶ κινδυνώδεις ἑκείνους πολέμους συνέβη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κλείτου (328). Εἴκε συμπόσιον, ὅπου ἀφθόνως ἔπινον οἶνον, οὐτιδανοὶ κόλακες ὑπερεξεθείαζον τὸν Ἀλέξανδρον τοσοῦτον, ὥστε τὸν προέκρινον τῶν κοινῶν ὑπολαμβανομένων ἡρώων, τοῦ Κάζορος καὶ τοῦ Πολυδεύκους καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ Κλείτος τότε ἀγανακτήσας ἐφώναξεν, ὅτι δὲ Ἀλέξανδρος δὲν κατώρθωσε μόνος τὸ πᾶν, καὶ ὅτι μέγα μέρος τῆς δόξης του δρεῖται εἰς τὸν Μακεδόνας· καὶ ἐπειδὴ ἐξητέλιξον τὰς πράξεις τοῦ Φιλίππου, ὑπερυψώνοντες τὰ κατορθώματα τοῦ ιεροῦ του, δὲ γηραιὸς στρατηγὸς, παρεκθάς τῶν δρίων τοῦ λόγου, ἤρχισεν ἐπαινῶν τὸν πατέρα, νὰ σατυρίῃ τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ ἐκτείνων τὸν βραχίονα πρὸς τούτον «ἄνευ τῆς βοηθίας τοῦ βραχίονος τούτου, εἶπε, σὺ ἀπώλλυσσο εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Γρανικοῦ». Ὁ βασιλεὺς οἰνοβάρης καὶ πνέων δργὴν, ἀρπάσας λόγχην ἀπό τινος τῶν φυλάκων του, διεπέφρασε τὸν σωτῆρά του, τὸν φίλον του· ἀνανήψας δόμας εὐθὺς μετενόησε καὶ στρέψας κατὰ τοῦ στήθους του τὴν αἰχμὴν τῆς λόγχης, ἔμελλε νὰ λογχίσῃ ἐκυτὸν, ἀν μὴ τὸν ἀνεχαίτιζον. Ἐν διασήματι τριῶν ἡμερῶν διέμεινεν ἐν τῇ σκηνῇ του, δλοιλύζων κράζων τὸν Κλείτον, καταρρώμενος ἔχυτὸν καὶ ἀποποιούμενος πᾶσαν τροφήν.

Ἀλλη τρχικὴ πρᾶξις συνέβη καιρόν τινα μετὰ ταῦτα, ὁ φόνος τοῦ φιλοσόφου Καλλισθένους, κατηγορηθέντος ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως. Πρὸ τούτων δὲ φιλώτας ἀπωλέσθη τῷ ἔτει 329, λιθοβοληθεὶς ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ στρατοῦ δι' ἄλλην τινὰ συνωμοσίαν, μὴ ἀνακαλυφθεῖσάν ποτε. Ἐδολοφονήθη δὲ τι κατὰ προσταγὴν τοῦ Ἀλέξανδρου καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Φιλώτα ἔδομπλοντούτης στρατηγὸς Παρμενίων, πρὶν προφθάσῃ νὰ μάθῃ τὸν φόνον τοῦ ιεροῦ του τούτου. Άι πράξεις αὗται εἶναι κηλίδες δυσάρεστοι ἐπὶ τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.

Αἱ κατὰ τῶν Ἰγδῶν ἐκστρατεῖαι (327—325).

Ἀπὸ τῆς Βακτριανῆς δὲ Ἀλέξανδρος διευθύνθη πρὸς τὸν Ἰνδὸν, ἐπὶ τῶν δχθῶν τοῦ δποίου δύο βασιλεῖς ἐδυνάστευον, δ Ταξίλης, ὅστις ἤλθεν ἐμπροσθεν τοῦ κατακτητοῦ νὰ καθυποταχθῇ, καὶ δὲ Πώρος, ὅστις τὸν περιέμενεν διερηφάνως μεβ' ὅλων τῶν δυνάμεών του πέραν τοῦ ποταμοῦ. Οἱ Μακεδόνες ἔκοψαν δλόκληρον δάσος καὶ κατεσκεύασαν στόλον, ἐνίκησαν δὲ τὸν Ἰνδὸν ἡγεμόνα πλησίον τοῦ Ἰδάσπου. Ἀλλ' δὲ Ἀλέξανδρος οὐ μό-

νον ἀφῆκεν αὐτὸν ν' ἄρχη εἰς τὸ βασίλειον του ὡς σατράπης, ἀλλὰ καὶ ἄλλην χώραν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν, καὶ τὸν ἐπεφόρτιτε νὰ ἐπαγρυπνῇ περὶ τῆς ὑπακοῆς ὅλης ταύτης τῆς χώρας, θέλων δὲ τοῦς ἄνδρας προχωρήσῃ μακρύτερα, διὰ νὰ διαβῆ τὸν Ὕδάσπην καὶ νὰ κατακυριεύσῃ τὰς Ἰνδίας· διατραπός του δημος τῷ ἀντέστη. Ἀνήγειρε δὲ τότε δώδεκα μεγίστους βαμούς, πέριξ τῶν δυοίων ἐτέλεσεν ἀγάνακτος, ἔπειτα κατέβη τὸν Ὅδάσπην μέχρι τοῦ παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν στομίου του, καὶ τὸν Ἰνδὸν μέχρι τοῦ Ὀκεανοῦ, ὑποτάσσων ὅλους τοὺς παραποταμίους λαοὺς, κτίζων πόλεις, γαυπηγεῖα καὶ λιμένας.

Κατὰ ταύτην τὴν πορείαν καὶ τὴν πολιορκίαν φρουρίου τινὸς τῶν Μαλλῶν, τὸ δρμητικόν του θάρρος διήγοντος ἔλλειψε νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωήν του. Πρώτος κατώρθωσε νὰ ἀναβῇ τὰ τείχη· τρεῖς δὲ τῶν ἀξιωματικῶν του τὸν ἥκολούθησαν· ἀλλ' αἱ κλίμακες συνετρίβοσαν καὶ δὲ Ἀλέξανδρος, ἐκτείνειμένος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ προτειχίσματος, εἰς δόλα τὰ βέλη μόνος, ἐρρίφθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου. Ἐπερισθεὶς εἰς τὸ τείχος καὶ προφυλαττόμενος ὑπὸ τείνος κορυμοῦ δένδρου, ἐκράτησε τοὺς ἔγχθρους μακρὰν, ἐφόνευσε τοὺς μᾶλλον ὄρχασεις, οὔτινες τὸν ἐπλησίασαν, ἀλλ' ἔπειτα τέλος προσβληθεὶς ὑπὸ βέλους. Εὕτυχῶς οἱ τρεῖς διπάδοι του συνηνόθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκάλυψαν τὸ σῶμά του μὲ τὰς ἀσπίδας των. Ἡ ἀντίστασις αὗτη ἔδωκε καιρὸν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ ὑπερπῆδήσωσι τὰ τείχη καὶ νὰ τρέξωσι σωρτρὸν τότε. Ὁ Ἀλέξανδρος μετεφέρθη λελειπούσι μημένος εἰς τὴν σκηνὴν του καὶ ἐπὶ τινὰ καιρὸν δὲν εἶχον ἐλπίδας περὶ τῆς ζωῆς του.

Διερευνήσας πεφροντισμένως τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνδοῦ δὲ Ἀλέξανδρος, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Σοῦσα, αὐτὸς μὲν μετὰ τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ στρατοῦ διὰ τῶν ἐρήμων τῆς Γεδρωσίας καὶ τῆς Καρχαμνίας, ὃπου οὐδεὶς στρατὸς εἶχεν εἰσέτι εἰσόδους, δὲ ναυάρχος του Νέαρχος μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου μέρους, παραπλέων τὴν παραλίαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου. Τὸ δὲ φεζῆς ἔπος δὲ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς Βαστιλῶνα.

Ἐκτασις τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ Θάνατός του.

Ἡ αὐτοκρατορία του ἦτο ἡ εὐρυτάτη πασῶν, δσας δὲ ἀρχαῖος κόσμος εἰδεν· ὠρίζετο πρὸς ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Ἰερού, τοῦ Εὐζείνου πόντου, τοῦ Καυκάσου, τῆς Κασπίας θαλάσσης· πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν Ἰμαδῶν δρέων, καὶ τῶν ποταμῶν Ὑφάσιος καὶ Ἰνδοῦ· πρὸς νότον, ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας καὶ τῶν καταρράκτων τῆς Συήνης, πρὸς δυσμὰς δὲ, ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου.

Ἄφοῦ δὲ Ἀλέξανδρος ἐθεμελίωσε τὴν ἐκτεταμένην ταύτην ἐπικράτειαν διὰ τῶν ὅπλων, ἐπρεπε νὰ τὴν κατασήῃ διαρκῆ διὰ τῆς ἐμφρονος διοικήσεως του· διθεν ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ἡττωμένων ἴθυσιαζεν εἰς τοὺς θεούς των, ἐσέβετο τὰ ἔθιμά των, παρέδιδε γενικῶς εἰς χείρας τῶν αὐτοχθόνων τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τοῦ τόπου, καὶ ἡγωνίζετο παν-

τοιοτρόπως νὰ ἔνωση τοὺς δύο λαοὺς διὰ γαμηλίων δεσμῶν, ώς ὁ Ἰδιος ἔδωκε τὸ παράδειγμα. Εκτὸς τούτου, ἵνα μονιμοποιηθῇ καὶ ὡρεληθῇ πλειότερον ἐκ τῆς ἰσχύος τοῦ ἐμπορίου, ἐδημιούργησε μεταξὺ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Περσίας, κοινὰ συμφέροντα. Ἐνεκα τούτου ἔκτισε τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τοσκύτας ἄλλας πόλεις, αἵτινες εἰσέτι ὑφίστανται διὰ τὸ προσφυὲς τῆς θέσεως αὐτῶν ἐθάθυνεν ἐν Βερβουλῶν λιμένα ἵκανὸν νὰ χωρήσῃ 1,000 πλοῖα. Πηραδοθεὶς δὲ ἀκαθέτως εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς μακρὰς εὐωχίας, κατελήφθη ὑπὸ πυρετοῦ, καὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥμεραν ἐξέπνευσεν ἄγων τὸ τριακοστὸν καὶ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του (21 ἀπριλίου 323).

§ 33. Διαμελισμὸς τοῦ μακεδονικοῦ κράτους.

Οἱ Σπαρτιάται οὐδέποτε ήθέλησαν νῦν ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀξίωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ νὰ ἔρχῃ τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν, ώς αἱ ἄλλαι τῆς Ἑλλάδος πόλεις, στρατώτας διὰ τὴν εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείαν. Ἄμα μάλιστα μαθόντες, ὅτι διέβη πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου, συνέζησαν συμμαχίαν κατ' αὐτοῦ, ἵκανὸν λαβόντες, ώς λέγεται πρὸς τοῦτο χουσὸν ἐκ Περσίας. Καί τινες μὲν τῶν πόλεων συνετάχθησαν μετὰ τῆς Σπάρτης, ἄλλαι δὲ ἐκ φόβου ὑπεστήριζον τὰ μακεδονικὰ συμφέροντα. Αἱ Ἀθηναὶ ἔμενον οὐδέτεραι, δὲ ἢντων αὐτῶν Δημοσθένης συκοφαντηθεὶς, διεροδοκήθη ὑπὸ τοῦ Ἀρπάλου ἵνα διεγείρῃ τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ πιστεύεισης τῆς συκοφαντίας, κατεδικάσθη εἰς ζημίαν πεντήκοντα ταλάντων¹ μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ τὰ πληρῶτη ἔφυγεν εἰς Αἴγιναν.

Οἱ Ἀρπαλοὶ οὖτος φοβήθεις τὴν ὁργὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔνεκα καταχρήσεων, πραχθεισῶν εἰς Ἑκβάτανα, ὅπου εἶχεν ἀφῆσει αὐτὸν ἐπιμελητὴν τοῦ θυσαροῦ, κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, φέρων πλῆθος χρημάτων.

Οτε ἐγνωρίσθη ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔγειναν ἔτοιμασίαι πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ταχθέντων εἰς τὸν σρατὸν πάντων τῶν νεωτέρων τῶν 40 ἑτῶν, καὶ στόλου ἔξοπλιτισθέντος. Ἀπόστολοι δὲ ἀπεστάλησαν εἰς τὰς κυριωτέρας τῆς Ἑλλάδος πόλεις καλοῦντες αὐτὰς εἰς ἀπελευθέρωσίν της ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Δημοσθένης συνώδευσε τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ διὰ τῆς πειστικῆς εὐγλωττίας του πολλὰς κατέπιεις πόλεις νὰ συνταχθῶσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Τοῦτο μαθὼν δὲ ἦμος ἀνεκάλεσεν ἐκ τῆς Ἑρειας τὸν Δημοσθένην, ἀποστείλας πλοῖον εἰς Αἴγιναν νὰ τὸν παραλάβῃ· ἐλθόντα δὲ εἰς Ἀθήνας, ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἐν θριάμβῳ.

Ἐν τούτοις πολλὴ ἔγεινε σύγχυσις ἐν Ἀσίᾳ περὶ τῆς δικδοχῆς τοῦ θρόνου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ή γυνὴ αὐτοῦ Ρωξάνη ἔτεκε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱὸν, ὅστις ὠνομάσθη Ἀλεξανδρος, ὑπῆρχε δὲ καὶ εἰς ἑτεροθαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀδελφός, δινόματις Ἀρρέδαλος, ὃς ήτο εὐήθης. Οὕτω διεγείρεισης φιλονεκίας μεταξὺ τῶν στρατηγῶν, ἀν ἐπρεπε νὰ φυλαχθῇ δὲ θρόνος διὰ τὸ νήπιον τῆς Ρωξάνης ή νὰ δοθῇ εἰς τὸν Ἀρρέδαλον, ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ εἰς τοῦτον καὶ οὕτως ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, μετονομα-

σθεὶς Φίλιππος, συμμετασχόντος τῆς βασιλείας κατ' ὄνομα μόνον καὶ τοῦ ἐκ τῆς Ἱωάννης μίου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ ἡτο ἀνίκανος νὰ κυβερνᾷ δ' Ἀρρίδαιος, ἔγεινε κηδεμῶν (ἐπιμελητὴς) αὐτοῦ εἰς τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ χώρας Περδίκκας διέγιζος τῶν Μακεδόνων στρατηγῶν, εἰς τὸν δποῖον δ' Ἀλεξανδρος ἀποθνήσκων ἔδωκε τὸ δακτύλιον του. Ὁ Ἀντίπατρος ἐξηκολούθει τὴν ἡγεμονικὴν ἀσκῶν ἔξουσίαν ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ δ' Πτολεμαῖος διωρίσθη νὰ διοικῇ τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' αἱ διατάξεις αὗται πολλὴν ἐπέφερον σύγχυσιν, διότι ἔκαστος μὲν τῶν εἰρημένων ἀντιβασιλέων ἀπέδειπεν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῆς ὅλης αὐτοκρατορίας, ἄλλοι δὲ ἐπεθύμουν νὰ λά�ωσι διοικήσεις ἐπαρχιῶν ἐπὶ σκοπῷ νὰ μετατρέψωσιν αὐτὰς εἰς βασιλείας ἕκαστην. Εἰς ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιθυμιῶν των, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἐπραττον δολοφονίας καὶ φόνους, ὡς δλίγοι τῶν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἐπισήμων ἀνδρῶν ἀπέθανον ἥσυχον θάνατον. Ἐκ τούτου δὲ σύγχυσις καὶ ἀναρχία ἐπεκράτει πανταχοῦ τῆς μακεδονικῆς αὐτοκρατορίας.

Ο Περδίκκας κατασάς ἀπηνῆς τύραννος, κατέστρεψε πάντας τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσι τῆς Ἀσίας ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξανδροῦ συνοικισθέντας ἀποίκους, ἀπομάχους ὅντας τοὺς πλείστους, διότι ἐπιθυμήσαντες νὰ ἀπέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐμποδισθέντες, ἐπανεστάτησαν. Διὰ τοιούτων πράξεων ἤλπιζεν δ' Περδίκκας νὰ καταλαβῇ ποτὲ τὸν μακεδονικὸν θρόνον.

Δαμιακὸς πόλεμος. Θάνατος Δημοσθένους.

Ο Ἀντίπατρος ἐν τούτοις δ τῆς Μακεδονίας διοικητὴς διετέλει πολεμῶν πρὸς τοὺς Ἑλληνας· πολλαὶ δὲ πόλεις ἐνωθεῖσαι μετὰ τῶν Ἀθηναίων συνῆχθησαν εἰς Θερμοπύλας ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ἀθηναῖον Δεωσθένη. Γενομένης ἐνταῦθα μάχης ἐνίκησαν οἱ σύμμαχοι, καὶ δ' Ἀντίπατρος καταφυγῶν εἰς Λαμίαν, ἐποιορκήθη στενῶς ἀλλ' ἐλθούστης εἰς αὐτὸν ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Λεονάτον ἐπικουρίχες ἐξ Ἀσίας, τὴν δποίαν δὲν ἤδυνθην ὑπὸ αὐτοκρούσης διαδεχθεῖς τὸν πεσόντα εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην Δεωσθένην, ἥττηθησαν οἱ Ἑλληνες ἐν Κρανῶνι (322), καὶ δ τῶν Ἀθηναίων στόλος κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ μακεδονικοῦ· τούτοις ἔνεκεν οἱ σύμμαχοι ἡναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι κατὰ μέρος ἔκαστοι πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. Καὶ αὐτοὶ οἱ κατ' ἀρχὰς ἀναβαλόντες τὴν συνθήκην Ἀθηναῖοι ὑπεχρεώθησαν ἐπὶ τέλους νὰ δεχθῶσι τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀντίπατρου ἐπιβληθέντας ὄρους τῆς εἰρήνης, καὶ νὰ δεχθῶσι σταθμὸν μακεδονικῆς φρουρᾶς ἐν Μουνυχίᾳ. Ἀπήτησε δ' δ' Ἀντίπατρος καὶ τὴν εἰς χειρας αὐτοῦ παράδοσιν τῶν ἀντιπολιτευθέντων πρὸς αὐτὸν πολιτικῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν Δημοσθένην, ἀλλ' οὗτοι εἶχον ἥδη φύγει τῆς πόλεως. Ο Δημοσθένης κατέφυγεν εἰς τὸν Ἀντίπατρον νὰ τὸν συλλαβάσῃ, μασσήσας φάρμακον ἐτελεύτησεν, ἵνα μὴ πέσῃ ζῶν εἰς τὰς χειράς του (322 π. Χ.).

§ 34. Οι τοῦ Ἀλεξανδρου διάδοχοι.

Μαθῶν δὲ δ' Ἀντίπατρος τὰς ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου ἀξιώσεις τοῦ

Περδίκκα καὶ συνενωθεὶς μετὰ τοῦ Πτολεμαίου ἐκήρυξε πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Ὁ Περδίκκας, κατεύθυνθεὶς εἰς Αἴγυπτον μετὰ ἵσχυροτάτου σφατοῦ, καὶ ἔχων μαζὸν τὸν Ἀρρίδαιον καὶ τὴν Ἐωξάνην μετὰ τοῦ μίοντος τῆς Ἀλεξάνδρου, ἐδολοφονήθη ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ὑπό τινος τῶν ἀξιωματικῶν του. Ἡδη δὲ ἡ ἀντιβασιλεία περιῆλθεν εἰς τὸν Ἀντίπατρον, δοτις ἀποθανών τὸ ἐπίδοντόν τοῦ, ἀφῆκε διάδοχόν του τὸν Πολυσπέρχοντα, ἀρχαῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατηγόν. Ἀλλ' ὁ μίος τοῦ Ἀντίπατρου Κάσσανδρος ἀντέστη εἰς αὐτὸν ἴσχυριζόμενος, διτὶ αὐτὸς εἶναι δίκαιοιν νὰ δικαδεχθῇ τὸν πατέρα του. Ἐκ τούτου ἡγέρθη πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν, καθ' ὃν ὑπερίσχυσεν διάσπανδρος, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου.

Μετὰ τὴν ἐκπολιόρκησην τῆς Πύδνας ἐν Μακεδονίᾳ ἐφόρευσεν διάσπανδρος τὴν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διαμένουσαν Ὀλυμπιάδα, μητέρα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου (316), καταδικασθείσαν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν Μακεδόνων, διότι εἶχεν ἀποκτείνει τὴν γυναικα τοῦ Ἀρρίδαιου Εὐρυδίκην σύμμαχον οὖσαν τοῦ Κασσάνδρου, καὶ τὸν Ἀρρίδαιον αὐτὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων.

Εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον ἐποφθαλμιῶν διάσπανδρος ἐφυλάκισεν ἐν Ἀμφιπόλει τὴν Ἐωξάνην καὶ τὸν μίοντον τῆς Ἀλεξάνδρου, τοὺς διποίους ὄστερον ἔστειλε καὶ ἐφόρευσαν (311), εἴτα δὲ διὰ νὰ συνδεθῇ μετὰ τοῦ ἀρχαίου βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας καὶ εὐχολύνῃ τὴν κατοχὴν τοῦ θρόνου, ἔλαβεν εἰς γυναικα τὴν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Θεσσαλονίκην εἰς τιμὴν τῆς δόπιας ἔκτισε τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔτι πόλιν ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ. Οὐ πολὺ δὲ ὄστερον ἤρχισεν ἀνακτίζῃ, τῇ συνδρομῇ ἀπάστης τῇ; Ἐλλάδος, τὰς ἐκ πολλοῦ ἥδη κατεστραμμένας ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Θήβας.

Ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ διά της Ἀντίγονος νικήσας (316) τὸν ἄλλον σφατηγὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου Εύμενην καὶ γενομένος ἴσχυρότατος ἐφρίνετο καὶ αὐτὸς ἐποφθαλμιῶν εἰς τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου θρόνον ἀλλὰ τότε συνεμάχησαν κατ' αὐτοῦ διά Πτολεμαίος, διάσπανδρος, διά Λυσίμαχος καὶ διά Σέλευκος (314). Ἐπὶ πολὺν χρόνον διά της Ἀντίγονος καὶ διάξιος μίος αὐτοῦ Δημητρίου διΠολιορκητῆς, διεξῆγον εὐτυχῶς τὸν πόλεμον, καταναυμάχησαντος τοῦ Δημητρίου τὸν Πτολεμαῖον, καὶ ὠνόμασαν ἑαυτοὺς βασιλεῖς. ἀλλὰ κατὰ μίμησιν αὐτῶν ὠνομάσθησαν βασιλεῖς καὶ οἱ ἀντίπαλοί των, καὶ οὕτω τὸ κράτος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπαυσε πλέον νὰ θεωρῆται ὡς ἐν. Οἱ δὲ Ἀντίγονος ματαίως ἥθελησε νὰ συνενώσῃ αὐτὸν ὑπὸ μίαν ἀρχὴν, διότι ἡ ἀπόπειρα αὐτοῦ νὰ προσβάλῃ τὴν Αἴγυπτον ἀπέτυχε, καθὼς καὶ ἡ τοῦ Δημητρίου νὰ ἐκπολιορκήσῃ τὴν Ἐρύδον. Τέλος δὲ ἐπετεν διέρρεων ἡγέρων Ἀντίγονος ἐν Ἰψῷ τῆς Φρυγίας μαχόμενος κατὰ τοῦ Λυσίμαχου καὶ Σέλευκου (301) καὶ οἱ νικηταὶ σύμμαχοι διεμοιράσθησαν τὰς χώρας του. Τοιουτοτρόπως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ κράτους τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡγέρθησαν ἡ βασίλεια, ἡ Μακεδονία μετὰ τῆς Ἐλλάδος, ὑπὸ τὸν Κάσσανδρον, ἡ Συρία ὑπὸ τὸν Σέλευκον, ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ τὸν Πτολεμαῖον καὶ ἡ Θράκη (μέχρι τοῦ 281) ὑπὸ τὸν Λυσίμαχον.

Ο δὲ Δημήτριος δ Πολιορκητής μετὰ τὴν ἐν Ἰψῷ μάχην κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὃπου τὸν ὑπεδέχθησαν ψυγρῶς καὶ αὐτοὶ οἱ θεοποιήσαντες αὐτὸν καὶ τὸν πατέρα του πρότερον Ἀθηναῖος. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κασσάνδρου, ὡφελήθη ἐκ τῶν διχονοιῶν τῶν οὐδὲν αὐτοῦ καὶ προσκληθεὶς μετὰ τοῦ Πύρρου εἰς βοήθειαν τοῦ ἐνδέξεις ἐξ αὐτῶν, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας, ὃπου ἔδιασίλευσεν ἐπὶ τὰ ἔτη μέχρι τοῦ 287, ὅτε διὰ τὸ βίαιον τοῦ χαρχακτῆρός του καὶ τὴν ἐπιβολὴν βαρέων φύρων ἐδιώχθη καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὃπου συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σελεύκου, περιωρίσθη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Συρίας καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε τὸ 283.

Ο δὲ Πύρρος κατατάχθων τὴν Μακεδονίαν ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου καὶ ἔμενεν εἰς Ἡπειρον, ήσυχως βασιλεύων. Τῷ δὲ 280 π. Χ. προσεκλήθη εἰς Τάραντα τῆς Ἰταλίας, ἵνα βοηθήσῃ τοὺς κατοίκους, ἀποίκους Ἑλληνας δόντας καὶ πολεμουμένους ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

§ 35. Φωκίων.

Ο μέγας οὗτος πολίτης τῶν Ἀθηνῶν ἦτο τιμιώτατος καὶ διλιγχρεέστατος. Ἐλαζεν ἀπέιρους ἀφορμᾶς νὰ πλουτήσῃ ἀλλ᾽ ὅμως ἔμεινε πτωχὸς διὰ βίου. Ο Φίλιππος καὶ δ Ἀλέξανδρος προσεπάθησαν μυστικῷ τῷ τρόπῳ νὰ τὸν προσκτήσωσι διὰ δώρων, ἀλλ᾽ ἀπέρριψε ταῦτα. Ὁτε δὲ τὸν ἐδίαζον οἱ δωροφόροι νὰ τὰ δεχθῇ ἢν σχι: διὰ τὸν ἑαυτόν του, τούλαχιστον διὰ τὰ τέκνα του, « Θὰ πράξωσιν ὡς ἔγὼ ἀπεκρίθη. Ἐὰν μοὶ δομοιάζωσιν, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην χρημάτων» εἰ δὲ μὴ, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τὰ βοηθήσω εἰς τὰς ἀκολασίας των». Όις στρατηγὸς ἦτο πολὺ ἐπιτήδειος, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ ἀνέθεσαν τεσσαράκοντα πέντε φοράς τὴν διοίκησιν τῶν σρχτευμάτων των.

Ως ῥήτωρ εἶχε μεγάλην ἴσχυν τὴν ἀρετὴν του, ἐναντιοῦτο δὲ εἰς τὰ μέτρα τοῦ Δημοσθένους, ἐπιθυμῶν εἰρήνην μὲ τὸν Φίλιππον, οὐχὶ ὅμως διαφθρεῖς ὑπὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν του πεποίθησιν. Ἐδίωξε πολεμῶν τοὺς Μακεδόνας ἐξ Εύβοιας, καὶ ἀλλοτε ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν Θράκῃ, σώσας ἀπὸ τῶν γειρῶν αὐτῶν τὸ Βυζάντιον. Τῷ 319 δ ἀντιβασιλεὺς Πολυσπέρχων, ἔχθρὸς τοῦ Φωκίωνος, καθό δίλου τοῦ Κασσάνδρου τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον δύδοικοντα καὶ πέντε ἑτῶν δοντα, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλους διμόρφοντας του τὸ 317 π. Χ. Ἐπιεὶ δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τὸ κώνιον ἀταράχως (317) καὶ κατὰ ψήφισμα τοῦ δήμου μετεφέρθη δ νεκρός του ἐκτὸς τῶν δρίων τῆς Ἀττικῆς. Εκτιμήταντες διπερον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν γενομένην ἀδικίαν, ἀνεκόμισαν ἐκ Μεγαρίδος, ὃπου εἶχε κηδευθῆ, τὰ δστᾶ του εἰς Ἀθήνας, καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνήγειρεν δ δῆμος; χαλκοῦν ἀνδριάντα, καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν κατήγορόν του.

§ 36. Γαλάται ἐν Ἑλλάδι. (280 καὶ 279 π. Χ.)

Βασιλεύοντος ἐν Μακεδονίᾳ τοῦ τὸν Σέλευκον δολοφονήσαντος Πτολεμαίου τοῦ Κεραυνοῦ, πολυάριθμον στίφος Κελτῶν ἡ Γαλατῶν, κατελθὼν ἐκ τῆς Περσίας, διπερον οἱ βάρβαροι οὖτοι εἶχον 300 ἥδη ἔτη πρό-

τερον ἐγκατασταθῆ, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Μακεδονίαν· νικήσαντες δὲ τοὺς στρατούς της καὶ λεηλατήσαντες αὐτὴν, φονεύσαντες δὲ καὶ Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνὸν, ἀπῆλθον τὸ ἐπίδον δ' ἔτος ἐπανῆλθον ὑπὸ τὸν ἡγήτορα αὐτῶν Βρέννον. Ήσαν, καθ' ἡ κοινῶς λέγεται, 150 χιλ. πεζῶν καὶ 20 χιλ. ἵππεων, ὃν ἔκαστος εἶχε δύο οἰκέτας ἐφίππους. Οἱ Ἑλληνες ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς ἀναχαιτίσωσιν εἰς Θερμοπύλας. Ἡ στερεὰ Ἑλλὰς συνεμάχησεν, ἀναθέσασα τὴν ἡγεμονίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἕδωκαν 1000 διπλίτας καὶ 600 ἵππες, ἔπειψαν δὲ καὶ ὅλα τὰ πλοῖα τῶν νὰ δεθῶσιν ἀπὸ τὴν πρύμνην καὶ πρᾶραν εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, δόποθεν οἱ ἐπιβάται στρατιώται ήδύναντο κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συμπλοκῆς νὰ προσέλλωσι τοὺς βαρβάρους. Ἡ διοίκησις τοῦ τῆς ἔηρᾶς στρατοῦ ἀνετέθη εἰς τὸν Ἀθηναῖον Κάλλιπον.

Δραστηρίως ἀποκρουσθέντες ἀπὸ τῆς τῶν Θερμοπικῶν διόδου οἱ Γαλάται, ἀνεκάλυψαν τὸ μονοπάτιον δι' οὓς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲ Σέρξης, καὶ εἰσελθόντες διευθύνθησαν κατὰ τῶν Δελφῶν διὰ νὰ λεηλατήσωσι τοὺς ἔκει θησαυρούς· ἀλλ' ἀποκρουσθέντες ἐκ τοῦ τόπου τούτου, δρεινοτάτου ὄντος, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, τὴν δοιάν αἱ προσθολαὶ τῶν κατοίκων κατέστησαν δλεθρίον. Ἡ πεντα καὶ τὸ φῦχος τοὺς προδέξανταν τρομερὰς βασάνους. Οἱ ἀρχηγός των, ἐπικινδύνως πληγωθεὶς, ηύτοχειράσθη (278). καταδιωχθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐνῷ ὑπεχώρουν, κατεστράφησαν σχεδὸν ἔπαντες. Ἐκ τῶν δλίγων δὲ σωθέντων οἱ μὲν ἔμειναν παρὰ τῷ Ἰστρῷ, ἄλλοι, εἰς τὰς παραλίας τῆς Θράκης, καὶ ἄλλοι ἔνωθέντες μετὰ ἐπελθόντων ἄλλων δρυοφύλων τῶν, μετέθησαν εἰς Βιθυνίαν καὶ κατέλαβον τὴν ἀπὸ τοῦ ὄνδρατος αὐτῶν ὄνομασθεῖσαν Γαλατίαν.

§ 37. Ἡ Ἀχαικὴ ὁμοσπονδία (συνέδριον) καὶ τὸ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν.

Ἄπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων πρῶτον ἐκ τεσσάρων, εἴτα ἐκ δώδεκα τῆς Ἀχαιας πόλεων συνισταμένη πρὶς θρησκευτικοὺς κυρίως σκοποὺς ἀγοραῖη ὁμοσπονδία, ητίς οὐδέποτε ἔλαβε πολλὴν πολιτικὴν σπουδαιότητα, διετέλει ἡδη ὑπὸ τὴν μακεδονικὴν κατάθλιψιν, καταλαβόντος πάσας τὰς πόλεις τῆς Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, διὰ φρουρῶν ἰδίων ἢ διὰ μακεδονιζόντων τυράννων.

Ἡ ὁμοσπονδία αὕτη διώκετο ὑπὸ ἑνὸς στρατηγοῦ, ἑνὸς γραμματέως καὶ συμβουλίου ἐκ 10 δημιουργῶν λεγομένων. Ἡ ἀνωτάτη δὲ ἔξουσία ἀπέκειτο εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, διὸς τοῦ ἔτους εἰς τὸ πλησίον τοῦ Αἴγιου ἄλσος τοῦ Θρακιγύριου Διός συγκαλουμένην ὑπὸ τῶν δημιουργῶν καὶ συγκροτουμένην ὑπὸ πάντων τῶν ὑπὲρ 30 ἔτη γεγονότων Ἀχαιῶν. Αὕτη δὲ ἐξέλεγε καὶ τοὺς εἰρημένους ἄρχοντας ἐτησίως.

Τὸ δὲ αἰτωλικὸν κοινὸν ἦτο δόμοσπονδία φυλῶν καὶ οὐχὶ πόλεων ὡς ἡ Ἀχαικὴ. Τὸ κοινὸν συμβούλιον αὐτῶν ἐλέγετο Παναιτωλικὸν καὶ συνήρχετο ἐτησίως ἐν Θέρμοις, πόλεις αἰτωλικῆς, ἵνα ἐκλέγῃ τὸν στρατηγὸν καὶ

τοὺς ἄλλους ἀρχοντας. Τὰ καθ' ἔκαστα τῶν πραγμάτων τοῦ κοινοῦ διευθύνοντο ὑπὸ ἐπιτροπείας, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐλέγοντο ἀπόκλητοι. Ωρεληφέντες οἱ Αἰτωλοι ἐν τῆς ἐπελθούσης εἰς Ἑλλάδα ἀνωμαλίας ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐξέτειναν βαθμηδὸν τὴν δύναμίν των καὶ ἔγιναν οὕτως ἐπὶ τέλους κύριοι τῆς Λοκρίδος, τῆς Φωκίδος, τῆς Βοιωτίας, καὶ μέρους τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ήπείρου. Τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ὑπέπεπεν οὕτως εἰς τὴν ἔξουσίαν αὐτῶν. Εἶχον ἡδη λάβει ἀρχήτερα τὴν Ναύπακτον περὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ κατόπιν προσαπέκτησαν καὶ διαφέρους πελοποννησιακὰς πόλεις. Αὕτη ἡτο η τῶν Αἰτωλῶν κατάστασις ἐπὶ τῆς εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον ἀναβάσσως Φιλίππου τοῦ Ε'.

Ἄρατος.

Μετὰ τὴν ἐν ἴψῳ μάχῃ (301 π. Χ.), ἡ Ἑλλὰς ἔγωρίσθη τῆς Ἀσίας καὶ ἔνεκα τῶν ταραχῶν, αἵτινες ἐτάραξαν τὴν Μακεδονίαν ἐν διαστήματι τριάκοντα ἑταῖς, ἔγκατελείφθη αὕτη εἰς ἔσωτήν. Τύραννοι δὲ ἐν ἐκάστῃ πόλει, περικεκυλωμένοι ὑπὸ μισθοφόρων στρατῶν, κατεῖχον τοὺς πολίτας ὑπὸ τρόμου καὶ ἐφορολόγουν αὐτοὺς ἀνικαρῶς.

Οἱ Ἅρατοι, υἱὸς τοῦ Κλείνου, ἐμελέτησεν ὑπελευθερώση τὴν πατρίδα του Σικουῶνα¹ θέθεν ἀναχωρήσας ἐξ Ἀργους ὅπου διέμενεν, ἥνωθι μετὰ τῶν περιμενόντων αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Πολυγνάτου στρατιωτῶν, τοὺς ὀδήγησεν εἰς Νεαρέαν, καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτοὺς τὸ σχέδιόν του φθάσαντες δὲ εἰς Σικουῶνα ἔτρεξαν εἰς τὸ ἀνάκτορα τοῦ τυράννου Νικοκλέους, σωθέντος διά τινων βαθέων ὑπονόμων, καὶ ἔβαλαν πῦρ. Οὐδὲ εἰς καθ' ὅλην ταύτην τὴν συμπλοκὴν ἐφονεύθη ἢ ἐπληγώθη. Οἱ Ἅρατοι οὔτερον ἀνεκάλεσεν τινὸς ὑπὸ τοῦ τυράννου ἔξορισθέντας 580 καὶ τοὺς περὶ ἄλλων τυράννων, μὴ ὄντας καὶ τούτους δλιγωτέρους τῶν 500, οἵτινες εἶχον περιπλανηθῆ μακρὰν τῆς πατρίδος των σχεδὸν 40 ἔτην ἐπέστρεψαν δὲ οἱ πλεῖστοι τούτων ἐν ἐσχάτῃ ἀθλιότητι καὶ ἀνέκτησαν τὰς οἰκίας, τὰς γαίας καὶ ὄλα των τὰ κτήματα, τὰ δποῖα κατεῖχον πρὸ τῆς ἔξορίας των.

Ἡ Σικουῶν γίνεται παραδεκτὴ εἰς τὴν ἀχαϊκὴν συμμαχίαν.

Ἡ Σικουῶν οὕτως ἀπελευθερωθεῖσα, εἶχεν ἀνάγκην νὰ εὑρῇ συμμάχους, διότι δὲ τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς, γενόμενος κύριος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κορίνθου, ἐπεθύμει καὶ ταύτην νὰ καθέξῃ. Οἱ Ἅρατοι τὴν συνέταξεν εἰς τὴν Ἀχαικὴν συμμαχίαν, ἥτις ἦδυνατο νὰ κατασταθῇ ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος, ἀν συμπεριελάμβανεν δλας τὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἀράτου.

Ἄλλα διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἐπρεπε νὰ καταβάλῃ τοὺς τυράννους, ὑπὸ ἀναχαιτίση τὴν Μακεδονίαν, ἥτις ἐπὶ τοῦ νέου αὐτῆς βασιλέως Ἀντιγόνου τοῦ Γονατέσ, υἱοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, εἶχεν ἀποκατασταθῆ φιλόδοξος καὶ ἰσχυρός τέλος νὰ καταφέρῃ τοὺς Αἰτωλούς, λαὸν ληστρικὸν, ὅπως ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὴν ἀχαικὴν συμμαχίαν. Ως πρὸς τὸ πρῶτον

ἐπέτυχε σχεδὸν, διώξας τοὺς τυράννους ἀπὸ τοῦ Ἀργους, τῆς Μεγαλοπόλεως, τῆς Ἐρμιόνης, τοῦ Φιλοιούντος, καὶ ἐνώσας μὲ τὴν συμμαχίαν τὰ Μέγαρα, τὴν Τροιζῆνα καὶ τὴν Ἐπίδαυρον. Ἐπέτυχεν ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον τῶν Μακεδόνων ἐμποδισθέντων ἔνεκα τῶν ἑσωτερικῶν ταραχῶν, νὰ παρεμβάλωσι πρόσκομμα εἰς τὰ σχέδιά του. Κατέλαβε τὴν Ἀκροκόρινθον, ἀπέδωκεν εἰς τὸς Κορινθίους τὰς ακετούς τῆς ἀκροπόλεως των ταύτης, τὰς δοποίας δὲν εἶχον λάβει ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Φιλίππου πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπέκτησε τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, διωξάντων τὴν ἐν τῇ πόλει των μακεδονικὴν φρουράν. Καὶ οἱ Λίτωλοὶ ἐφαίνοντο πρὸς στιγμὴν διατεθειμένους νὰ φιλιωθῶσιν εἰλικρινῶς πρὸς τοὺς Ἀχαιούς· ἀλλ’ ὅτε οἱ ἐκ Μακεδονίας κίνδυνοι ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσιν ἀνεφύησαν ἄλλοι ὡς ἔξης.

§ 38. Ἅγις καὶ Κλεομένης.

Μεταρρυθμίσεις ἐν Σπάρτῃ.

Ἐν Σπάρτῃ τὸ τοῦ Λυκούργου πολίσευμα ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ εἶχε πάθει τὴν ἐντελεστάτην ἀνατροπήν. Ἀντὶ τῆς ισότητος τῆς περιουσίας, τὴν δοποίαν δὲ Λυκούργος εἶχεν εἰσάγει, εὐρίσκετο ἥδη ἐλάχιστος ἀριθμὸς πλουσίων καὶ πλῆθος πτωχῶν τοὺς δοποίους ἡ πτωχεία των αὗτη ἐστέρει τοῦ δικαιώματος τοῦ πολίτου, ἐπειδὴ δὲ μὴ ἐπαρκῶν εἰς τὰ ἔξοδα τῶν συστίτιων Σπαρτιάτων ἀπέβαλλε τὰ πολιτικὰ του δικαιώματα. Πρὸς τούτοις ἐκ τῶν 700 Σπαρτιατῶν, οἵτινες εἰσέτι ὑπῆρχον, μόλις ἔκατὸν ἔχουσιαζον τὴν γῆν. Ἡ Σπάρτη δὲν ἦτο πλέον Σπάρτη, ἀλλὰ πόλις τις ὡς πολλαὶ ἄλλαι, χαύνη, δικηρά καὶ διεφθαρμένη, μίγμα μισοπόντον ὑπερβάλλοντος πλούτου καὶ ἐσχάτης ἀθλιότητος. Ἅγις δὲ Δ. βασιλεύσας τῷ 244 π. Χ. εἰκοσαετής τὴν ἡλικίαν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν Σπάρτην εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς πολίτευμα· ἔπρεπε δὲ ν’ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς ἐκ νέου διανομῆς τῶν γαιῶν, καὶ τὸ πρῶτον τοῦτο τόλμημα ἦτο μᾶλλον ἐπικίνδυνον, διότι ἔμελλε ν’ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν πλουσίων καὶ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πτωχούς. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πλουσίων, οἱ γέροντες, συνειθισμένοι ἥδη εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἔχθροι παντὸς νεωτερισμοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες τρέμουσαι μὴ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν αὐτηράν διαιταν τὴν δοποίαν δὲ Λυκούργος τὰς ἀπέβαλε, συνεκρότησαν τὴν ἀντίθετον εἰς τὴν μεταρρύθμισιν μερίδα, τῆς δοποίας κομματάρχης ἦτο ὁ βασιλεὺς Λεωνίδας, συνάρχων τοῦ Ἅγιδος, δοτούς τῆς ζωῆς του διέμεινεν εἰς τὰς ἀσιατικὰς αὐλὰς καὶ εἶχε διδάξει τοὺς συμπολίτας του νέας εὐπαθείας. Μετὰ τοῦ Ἅγιδος ἦσαν οἱ πτωχοί, οἱ φιλότιμοι, καὶ οἱ φιλοπάτριδες, πρὸς τούτοις ἡ μήτηρ του Ἅγνησιστράτη καὶ ἡ προμήτωρ Ἀρχιδάμεια, δύο πλουσιώταται γυναῖκες τῆς πόλεως. Οἱ δύος ἀνατραφεῖς παρ’ αὐτῶν εἰς τὴν πολυτέλειαν, εἶχεν εἰς τὴν ἔχουσιαν του ἐκτεταμένα κτήματα καὶ θησαυρὸν 600 ταλάντων, ἀλλ’ ἀπέβαλε τὰς ἔξεις του, ἐνεδύθη τὸ τραχὺ τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν ἔνδυμα καὶ ἐκῆρυξεν δτι ἔκαμψε τὰ κτήματά του κοινά. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ προμήτωρ του ἐγγραφῆσαν τὸ αὐτό.

Άλλ' οἱ πλούσιοι διὰ διαβολῶν κατέστρεψαν τὴν δημοτικότητα τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἀνάγκην τιὰ ἀπόντος. Οὔτε ἐπέστρεψεν, οἱ ἔχθροι τοῦ τὸν κατεδίωξαν, καὶ μόλις ἔλαβε καιρὸν γὰρ καταφύγῃ εἰς τινὰ ναὸν, ὅποθεν ἐλκυσθεῖς ἐπιβούλως κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Απαγθεῖς εἰς φυλακὴν, ἀπηγχονίσθη ἐκεῖ κατεδικάσθησαν δὲ καὶ ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν ποινὴν ἐπὶ τοῦ πτώματός του ἡ τε μήτηρ καὶ ἡ μάρμη του (241). Ό λεωνίδας τότε ἐνέχειτο μόνος.

Κλεομένης καὶ Ἀράτος.

Οἱ τοῦ Λεωνίδου υἱὸς Κλεομένης, νυμφευθεὶς τὴν χήραν τοῦ Ἀγιδος, ἐκατηγῆθη παρ' οὐτῆς εἰς τὰ σχέδια τοῦ πρώτου ἀνδρός της. Νικήσας καὶ ἀρχάς, τῇ βοηθείᾳ τῶν Αἰτωλῶν, τὴν ἀρχαϊκὴν συμμαχίαν, καὶ φονεύσας κατόπιν τοὺς ἐν Σπάρτῃ ἐφόρους καὶ πάντας τοὺς ἐναντίους συμπολίτας του καταβαλὼν ἀποκατέστησεν ἐν τῇ πατρίδι του τὴν ἀρχαϊκὴν πειθαρχίαν, τὴν ἀνατροφὴν, τὰ συστίτια, ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους τῶν γειτόνων τόπων, τοὺς διένειμε γαλας καὶ ἔδωκεν εἰς ὅλους τοὺς πτωχοὺς τῆς Πελοποννήσου τὴν ἀλπίδα δροίας παλινορθώσεως (225 π. Χ.).

Οἱ Ἀράτος ἐντρομοὶ ἐκάλεσε τότε τοὺς Μακεδόνας πρὸς βοήθειαν τῆς συμμαχίας. Οἱ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονος Δώσων ἐσπευσε μετὰ 30,000 στρατιωτῶν κατὰ τοῦ Κλεομένους, ἔχοντος μάνον 20,000. Συνεκρούθησαν δὲ ἐν Σελασίᾳ ὅπου ὁ τελευταῖος στρατὸς τῆς Σπάρτης κατεστράφη μετὰ σφοδρὰν ἀντίστασιν (221), καὶ τὸ πρῶτον ἄθλιον πολίτευμά της ἀποκατέστη πάλιν.

Οἱ Κλεομένης ἔφυγεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς Αἴγυπτον, ἐλπίζων γὰρ ὅτι ἐνέρη ἐκεῖ βοήθειαν διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἐκ νέου τὸν πόλεμον. Δεκτὸς δὲ γενόμενος εὐμενῶς καὶ ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου, κατέστη ὑποπτὸς εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Πτολεμαίον τὸν Φιλοπάτορα, δοτὶς διὰ τοῦτο τὸν περιώρισεν ἐν τινὶ μεμονωμένῃ οἰκίᾳ μετὰ δεκατριῶν φίλων του. Ἀποκαμόντες ἐκ ταύτης τῆς αἰχμαλωσίας, ἔξηλθον τέλος ξιφίρρεις ὅλοι καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς ὅδους τῆς Ἀλεξανδρείας, καλοῦντες τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ τὸ πλῆθος τοὺς ἤκουσε χωρὶς νὰ τοὺς ἔννοῃ· εὐθὺς δὲ περιεκυλώθησαν καὶ, διὰ νὰ μὴ ζωγρηθῶσιν, ἐφονεύθησαν ὑπὸ ἀλλήλων (219).

Συμμαχικὸς πόλεμος, θάνατος Ἀράτου.

Εἰσβαλόντων τῶν Αἰτωλῶν εἰς Πελοπόννησον πρὸς λεηλασίαν καὶ πορθούντων τὴν Μεσσήνην, ἥλθεν ὁ Ἀράτος εἰς βοήθειαν τῶν Μεσσηνίων· ἥττηθεὶς δὲ περὶ Καρύας, ἐζήτησε κατὰ τῶν Αἰτωλῶν τὴν βοήθειαν Φιλίππου τοῦ Ε'. βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Οἱ φιλόδοξοι Φίλιπποι, συμμαχήσας προθύμως μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἐπολέμησε τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς πολλὰς μάχας κυριεύσας πολλὰς αὐτῶν πόλεις. Οἱ πόλεμοι οὕτοις διήρκεσε τρία ἔτη (220—217) δυομασθεὶς συμμαχικός. Άλλα μαθών δ Φίλιππος ὅτι ἥττήθησαν κατὰ κράτος οἱ Ρωμαῖοι ὑπὸ τῶν Καρ-

ηδονίων στρατηγουμένων ύπό τοῦ Αννίβεα, καὶ ἐπιθυμήσας νὰ σρέψῃ τὰ
ὅπλα του πλέον κατά τῶν Ρώμαιων, ἀσθενῶν ἥδη ἐκ τῆς ἡττης τῶν ὅν-
των, ἔκαμεν εἰρήνην πρὸς τοὺς Αἰτωλούς.

Οἱ Ἀρατοὶ ἐπέζησεν δλίγα ἔτη καὶ ἀπέθανεν ἐν Αἰγίῳ περίλυπος, δη-
λητηριασθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Φιλίππου (243).

Εἰς τὸν Ἀρατὸν ἀπεδόθησαν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ θεῖαι τιμαὶ
καὶ θυσίαι εἰς μνήμην αὐτοῦ ἐτελοῦντο παρ' αὐτῶν δις τοῦ ἔτους.

§ 39. Ύποταγὴ τῆς Ἐλλάδος εἰς τοὺς Ρώμαιους (207—164).

Η Ἐλλὰς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐξέπιπτεν εἰς χειροτέραν κατάστασιν.
Τὰ ἐλαττώματα τὰ δόποικα ἢ τότε κοινωνία εἶχεν, ἐφαίνοντο ἀπροκαλί-
πτως. Αἱ Ἀθηναὶ ἤσαν ἥδη μουσεῖον ἢ σχολεῖον, ὃπου πολλὰ μὲν συνεζη-
τοῦντο, οὐδὲν δὲ ἐπράττετο. Ἐν Θήβαις τὸ κύριον ἔργον ἦτο τὰ συμπόσια.
Η δὲ Σπάρτη εἶχε τυράννους ἀποτροπαίους ὡς τὸν Νάβιδα ἐκείνον, ἐπι-
νοοῦντα καθ' ἕκαστην νέας βασιλίους. Οὗτος εἶχε διατάξει νὰ κατασκευά-
σωσιν εἰδώλον γυναικεῖον, τοῦ δόποιον οἱ βραχίονες, τὰ σήθια καὶ αἱ χεῖρες
ἥσαν ὠπλισμένα μὲν σιδηροῦς γόμφους, καὶ τὸ δόποιον ὀνόμαζε μὲ τὸ δ-
νομα τῆς γυναικός του Ἀπήγαν. Άγ τις ἥρνειτο εἰς αὐτὸν ζητοῦντα χρή-
ματα, ἔλεγεν, « Ἐγὼ μὲν ἵσως δὲν δύναμαι νὰ σὲ πείσω, νομίζω δμως
ὅτι ἡ Ἀπήγαν αὕτη θὰ σὲ πείσῃ », καὶ παρειθὺς τὸ τρομερὸν ἄγαλμα ἤρ-
παζε τὸν δυστυχὴ καὶ τὸν κατεκερμάτιζεν, ἢ τοῦλάχιστον τὸν ἔβασανίζε
δεινῶς. Πολλοὺς λοιπὸν τῶν ἐξαρνουμένων διέφθειρεν οὕτως ὁ Νάβις.

Φιλοδοξία τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ρώμης.

Τοιοῦτοι ἔνθρωποι ὡς ὁ Νάβις, ἥταν ἀνίκανοι νὰ σώσωσι τὴν ἐλευθε-
ρίαν των, ἀλλως τε καὶ δύο ἔχθροι ἐπίφοβοι τὴν ἡπείλουν. Η Μακεδονία,
διοικουμένη ἥδη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε'. (220—179), εἶχεν ἀνανεώσει τὰ
περὶ Ἐλλάδος σχέδια τοῦ Ἀλεξανδροῦ. Καὶ ἐν τῇ Δύσει οἱ Ρώμαιοι τὰ
αὐτὰ διενοοῦντο, ἢ δὲ Ἐλλὰς ἐπρόκειτο λείπειν εἰς τοὺς νικητάς.

Οἱ Φιλίπποι μαθών, ὅτι οἱ Ρώμαιοι ἥττήσαν ἥδη ὑπὸ τοῦ Αννίβεα
εἰς τὴν ἐν Κάνναις μεγάλην μάχην (216) συνεμάχησε μετὰ τοῦ στρατη-
γοῦ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἡτοιμάσθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Η Ρώμη,
τὸν προέλαβε καὶ δι' ἵσχυρας προσβολῆς τὸν ἀνεχαίτισεν ἐν Ἐλλάδι, καὶ
τῷ ἐπέβαλε συνθήκας (205). Ή σύγκλητος, ἀπελευθερωθεῖσα ἀπὸ τοῦ
Ἀννίβεα, ἥθλησε νὰ ἐκδικηθῇ τὴν Μακεδονίαν, καὶ δι' ἐπιτηδείων δια-
πραγματεύσεων, ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τοὺς συμμάχους του Ἐλλη-
νας. Απομονώσαντες οὕτως αὐτὸν οἱ Ρώμαιοι τὸν ἐστενοχώρησαν δεινῶς:
κατατροπωθεὶς δὲ εἰς Κυνὸς κεφαλὰς τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν
λεγεώνων ὑπὸ τὸν ὑπατὸν Φλαμίνιον (167), ἥναγκάσθη νὰ δεχθῇ εἰρήνην
ἐπὶ τῷ δρόῳ νὰ περιορισθῇ εἰς τ' ἀρχαῖα δριτὰ τοῦ βασιλείου του.

Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο δ Φιλίππος οὗτος εἰς νέον πόλεμον, ἀπέθανεν. Ο
υίδες αὐτοῦ Περσεὺς τὸν ἥρχισεν εὔτυχῶς: ἀλλ' ουδεὶς τὸν ἔσοδήσει καὶ

ἥ ἐν Πύδνᾳ μάχῃ (168) συνέτριψε τὸν θρόνον τοῦ τελευταίου διαδόχου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οἱ Περσεὺς, δόηγηθεὶς εἰς Ρώμην δπισθεν τοῦ θριαμβευτικοῦ ἀρμάτος τοῦ Παύλου Αἰμιλίου τοῦ νικητοῦ του, μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀπέθανεν αἰχμάλωτος τῆς Ρώμης εἰς Ἄλειαν Λόγγαν. Τὸ Μακεδονικὸν κράτος τότε διηρέθη εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, ὃν ἐκάστη ἐτέθη ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν ἰδίου διλιγαρχικοῦ συμβουλίου. Μετὰ δὲ καὶ εἰκοσιν ἔτη η Μακεδονία κατέστη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (142).

Οἱ ἔντες πίναξ δεικνύει χρονολογικῶς τὴν διαδοχὴν τῶν ἡγεμόνων τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ θανάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μέχρι τῆς ἐξαφάνισεως τῆς μοναρχίας αὐτῆς.

Φίλιππος Γ'. Ἀρρίδατος	323—316
Κάσσανδρος	316—296
Φίλιππος Δ'. . . .	296—295
Δημήτριος Δ'. δ Πολιορκητής	295—287
Πύρρος	287—286
Λυσίμαχος	286—280
Πτολεμαῖος Κεραυνὸς καὶ ἄλλοι	280—277
Ἀντίγονος Γονατᾶς	277—239
Δημήτριος Β'. . . .	239—229
Ἀντίγονος Δώσων	229—220
Φίλιππος Ε'. . . .	220—178
Περσεύς	178—167

Φιλοποίημην.

Οἱ ἐκ Μεγαλοπόλεως Φιλοποίημην, ἀγαθὸς πολίτης καὶ ἐπιτήδειος στρατηγὸς, συναισθανόμενος τὴν τῶν ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ὑπεροχὴν, δὲν ἐδοκίμασε μὲν ὑ ἀγωνισθῆ πρὸς αὐτὰς, ἀλλ᾽ εἰργάσθη ἀκαταπαύστως ὑ ἀπομακρύνη τὴν μέλλουσαν ἀναπόφευκτον καταστροφήν. Ανεζωπύρησε μεταξὺ τῶν Ἀχαιῶν τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα ἐπολέμησεν, ὡς ἐπράξεν ὁ Ἀρατος, τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνυψομένους τυράννους, καὶ ἡγωνίσθη νὰ προλάβῃ πάσαν ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἀχαικῆς συμμαχίας διαίρεσιν. Δικτηρῶν αὐτὴν ἡνωμένην καὶ ἴσχυρὰν, ἥπιζε τούλαχιστον νὰ ἀξιώσῃ αὐτὴν τοῦ τῆς Ρώμης σεβασμοῦ. Μετερχόμενος τοιαύτην πολιτικὴν ἐπιτηδείαν ἐνταυτῷ καὶ ὑψηλὴν, ἐγένετο θύμα αὐτῆς οὕτως. Ἡμέραν τινὰ, ἐν ᾧ εὑρίσκετο εἰς Ἀργὸς πυρέσσων, ἔμαθεν, ὅτι ἡ Μεσσήνη, κατὰ παρακίνησην τῆς Ρώμης, χωρίζεται ἀπὸ τῆς δμοσπονδίας. Ἅμα μαθὼν τοῦτο, καὶ τοις διεθνεῖς καὶ ἔθνομηκοντούτης ἡδη, ἀνεχώρησεν εἰς Μεγαλόπολιν, ὅπου ἐφθασεν αὐθημερὸν, διανύσσας εἴκοσιν ὡρῶν δρόμουν συλλεξάς δὲ ἐπικινδυνούσιν σῶμα, ἐπορεύθη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν δποῖον ἀπέκρουσεν ἀλλὰ περικυλωθεὶς ὑπὸ ἀνωτέρων δυνάμεων, ὡπισθοδρόμησε, προασπίζων ὁ ἰδιος τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἰδίων του. Ἐν τῇ διόδῳ γενοῦ τινος, ὁ ἵππος του δλισθήσας τὸν ἔρριψεν δρυπτικῶς κατὰ γῆς. Οἱ Μεσσήνιοι ἥρπασαν αὐτὸν, τὸν ἀπήγαγον εἰς Μεσσήνην σιδηροδέσμιον καὶ τὸν κατέκλεισαν εἰς ὑπόγειον, πνιγηράν

καὶ σκοτεινὴν φυλακήν. Ἐνῷ δὲ πολλοὶ Μεσσήνιοι φιλανθρώπως ὑπὲρ αὐτοῦ διέκειντο, Δεινοκράτης δὲ ἀρχηγὸς τῆς ἐναντίας μερίδος, ἐπέσπευδε μᾶλλον τὸν θάνατόν του· διεν τὸ ἐσπέρας, δὲ δήμιος προσετάχθη καὶ τῷ προσέφερε φάρμακον. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ οἱ Ἀχαιοὶ καταπλαγέντες, ἔδραμον εἰς τὰ ὅπλα καὶ ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Λυκόρτα, τοῦ πατρὸς τοῦ ἱστορικοῦ Πολύθιου, εἰσώρημσαν εἰς Μεσσηνίαν, καταστρέφοντες πᾶν τὸ προστυχόν, ἔως οὗ, συμφωνήσαντες οἱ Μεσσήνιοι ἐδέχθησαν τοὺς Ἀχαιούς. Καὶ δὲ μὲν Δεινοκράτης ηὔτοχειρίασθη, δωσάντως δὲ καὶ πολλοὶ τῶν δπαδῶν του, οἱ δὲ λοιποὶ συνελήφθησαν ἵνα βασανισθῶσι. Καύσαντες τὸ σῶμα τοῦ Φιλοποίμενος καὶ συνάξαντες τὴν τέφραν του εἰς ὑδρίαν, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Μεσσήνης ἡσύχως καὶ ἐν τάξει. Οἱ Ἀχαιοὶ ἐβάδιζον ἀνθοστεφεῖς, ἀλλὰ πλήρεις δχερύων· ἡκολούθουν δὲ αὐτοὺς αἰχμάλωτοι Μεσσήνιοι ἀλυσίδετοι· δὲ Πολύθιος, υἱὸς τοῦ Λυκόρτα, περιεστοιχισμένος ὑπὸ τῶν ἐπισημοτάτων Ἀχαιῶν, ἔφερεν εἰς Μεγαλόπολεν τὴν ὑδρίαν κεκαλυμμένην ὑπὸ τοσούτων στεμμάτων καὶ στεφάνων, ὥστε μόλις ἡδύνατο τις νὰ τὴν ἴῃ.

Ἡ ζημία αὕτη ἦτο ζημία γενικὴ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, διότι ἀπωλέσθη τὸ τελευταῖον στήριγμα τῆς ἰσχύος της. Ὁρθῶς λοιπὸν οἱ ἱστορικοὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Φιλοποίμην ἦτο δὲ ἕσχατος τῶν Ἑλλήνων.

Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ρώμην.

Ἡ σύγκλητος τῆς Ρώμης εἶχε κατ’ ἀρχὰς κηρύξει ἐπισήμως, δτι ἐμάχετο ὑπὲρ τῆς ἀνέκαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ δὲ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς μάχην (196 π. Χ.), δὲ ὑπατος Φλαμίνιος εἶχε κηρύξει εἰς τοὺς Ἱσθμικοὺς ἀγώνας ἐπισήμως τὴν ἐλευθερίαν ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν. Ἄλλος ὅμως καθίστατο ἐν ἑκάστῃ πόλει, προτροπῇ τῶν πρακτόρων τῆς συγκλήτου, ῥωμαϊκὴ φατρία, ἀρπαζούσα ἀξιώματα, καὶ ὑπακούουσα εἰς ὅλας τὰς ἐκ Ρώμης ἐρχομένας προσταγάς.

Ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως (§ 39) χίλιοι Ἀχαιοὶ καταγγελθέντες, ὡς εὐχηθέντες μυστικῶς ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων, ἀνηρπάσθησαν ἀπὸ τῶν πόλεών των καὶ ἐξωρίσθησαν εἰς Ἰταλίαν. Μετὰ παρέλευσιν 17 ἑτῶν ἐξορίας, ἡ σύγκλητος ἀπέλυσε τοὺς ἐπιζήσαντας 300, ἐν οἷς ἦτο καὶ δὲ ἱστορικὸς Πολύθιος, διὰ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα. Τινὲς τούτων ἔνεκεν ἀσκόπου μίσους προδύκαλεσαν φῆξιν πρὸς τὴν Ρώμην, καὶ ἡ Ἑλλὰς συνεκρότησε πλησίον που τοῦ Κορινθιακοῦ ἴσθμου τὴν τελευταῖαν αὐτῆς μάχην. Ἡ Κόρινθος ἥλωθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Μουμπίου, (π. Χ. 146 ἡ κατά τινας 145). Λί Θῆβαι καὶ ἡ Χαλκίς κατηδαφίσθησαν, ὅλαι αἱ πόλεις ἀπετείχισθησαν καὶ ἡ Ἑλλὰς προσετέθη, δυνομασθεῖσα Ἀχαΐα, εἰς τὸ ἥδη μακρὸν κατάλογον τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν.

Οἱ Μούμιοι ἔμεινεν ἐν Ἑλλάδι δύο ἔτη ὡς ἀνθύπατος. Τῷ 145 ἐστάλησαν ἐκ Ρώμης ἐπίτροποι, ἵνα διατάξωσι τὰ τῆς Ἑλλάδος, ἃτις ἐξαιρουμένης τῆς Θεσσαλίας, ἔγεινεν ἡδη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία· ἡ δὲ Θεσσαλία καὶ ἡ Ἱπειρος ἀπετέλεσαν μέρος τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας.

§ 40. Έλληνικαὶ ἀποικίαι ἐν Ἀσίᾳ, Αφρικῇ καὶ Γαλατίᾳ.

Οἱ Ἑλληνες εἶχον καλύψει διὰ τῶν ἀποικιῶν των ὅλα τὰ τῆς Μεσογείου παράλια, καὶ τινὲς τῶν ἑκεῖ θεμελιωθεισῶν πόλεων διέπρεψαν πολὺ, οἷον ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἡ Ἐφεσος, ἡ Μίλητος, ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Φώκαια· ἐν Ἀφρικῇ, ἡ Κυρήνη· ἐν Ἰσπανίᾳ, τὸ Σάγουντον· ἐν Γαλατίᾳ ἡ Μασσαλία· ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ Κρότων, ἡ Σύβαρις καὶ ὁ (ἡ) Τάρας· ἐν Σικελίᾳ, ἡ Μεσσήνη, ὁ Ἀκράγας καὶ αἱ Συρακοῦσαι.

Η Μίλητος, περίφημος διὰ τὸ μέγα ἐμπόριον της, τοὺς τριακοσίους ἐμπορικοὺς σταθμοὺς της (ἐμπορεῖα), τοὺς συστημέντας ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Εὔξεινου, ὑπετάχθη ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπὶ Κύρου, ἀλλὰ μέτα ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡλευθέρωσαν· δὲ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας πάλιν τὴν ὑπέταξεν, οἱ δὲ Ἕωμαῖοι ἀπέδωκαν εἰς αὐτὴν τὴν σκιὰν ἐκείνην τῆς ἐλευθερίας, τὴν δποίαν παρεῖχον ἔκουσίως εἰς ἐκείνους, τοὺς δποίους δὲν ἐφοδοῦντο. Οἱ Θαλῆς, ἐκ τῶν μεγίστων σοφῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος, εἶχε γεννηθῆ ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν ἔθδομον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ.

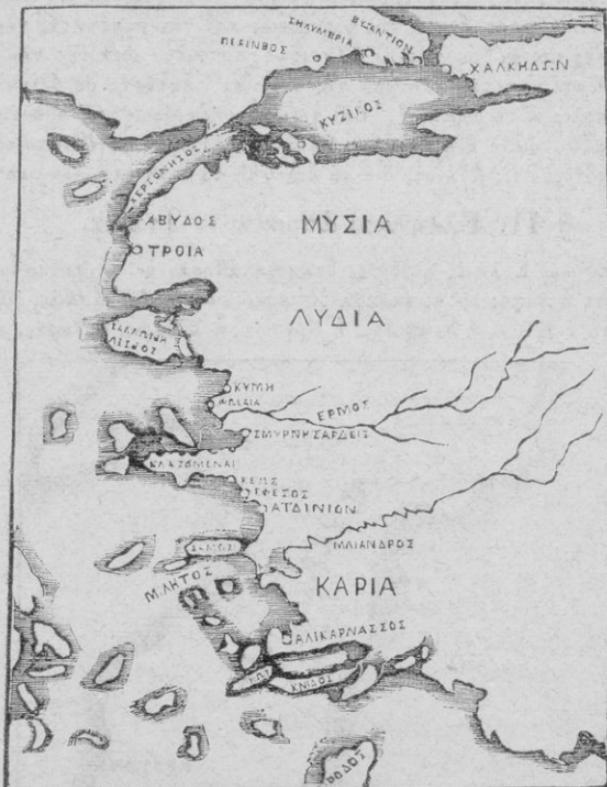
Η Σμύρνη, ὑπέστη σκληροτέρας περιπτείας ἢ ἡ Μίλητος. Ταύτην, καταστραφεῖσαν ὑπὸ τῶν Λυδῶν, ἀνήγειρεν δὲ Μ. Ἀλέξανδρος· σεισμὸς δὲ τὴν κατέστρεψεν ἐκ δευτέρου, ἀλλ' δὲ Μάρκος Αὐρήλιος προσέταξε καὶ τὴν ἀνέκτισαν.

Η Ἐφεσος, ὡς ἡ Μίλητος, εἶναι ἥδη σωρὸς ἐρειπίων, ἐνῷ ἀλλοτε ὑπερέσαινεν ἀπάστας τὰς πόλεις κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Οἱ ἐν αὐτῇ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἐνομίζετο ἐν ἐκ τῶν ἐπτὰ Θυματῶν τοῦ Κόσμου ἄφρων δέ τις δὲ Ἡρόστατος, τὸν ἐπυρπόλητο διὰ ν' ἀποκτήσῃ ἀθάνατον ὄνομα. Ἐκτίσαν δὲ πάλιν αὐτὸν κοινῶς αἱ Ιωνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ Ἐφεσος ὑπετάγη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Πέρσας, εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλέξανδρου καὶ τέλος εἰς τοὺς Ἕωμαῖους μετὰ τὴν ἡτταν τοῦ Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου τῷ 189 π. Χ.

Η Φώκαια, ἀκμάζουσα κατὰ τὸν ἔκτον αἰῶνα π. Χ. ἡμιλλᾶτο κατά τε τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἴσχυν πρὸς τὴν Μίλητον. Ἐνῷ δὲ οἱ Μιλήσιοι ἐκαρποῦντο ὅλον τὸν Εὔξεινον πόντον, οἱ τολμηροὶ θαλασσοπόροι τῆς Φώκαιας ἐπορεύοντο πρὸς δυσμάς μέχρι τῶν παραλίων τῆς Ἰταλίας, τῆς Κορσικῆς, τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Ἰσπανίας, καὶ ἐτόλμων μάλιστα νὰ ῥυφοκινδυνεύωσι πέραν τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. Πλουτήσαντες δὲ ἐντεῦθεν, περιέβαλον τὴν πόλιν των μὲ τεῖχος ὑψηλῶν· ἀλλὰ πολιορκηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρπάγου, τοποτηρητοῦ τοῦ Κύρου, ἔφυγον διὰ συνθήκης καὶ μετενάστευσαν εἰς τὴν Κορσικὴν (Κύρονον), διου εἴχον κτίσει πρότερον τὴν πόλιν Ἀλαλίην· τινὲς ὅμως αὐτῶν, μεταμεληθέντες καθ' ὅδον, ἐπανῆλθον εἰς Φώκαιαν. Οἱ εἰς τὴν Κορσικὴν ἐγκατασταθέντες ἐπολέμησαν πολὺν καὶ βόν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους καὶ τοὺς Τυρρηνούς, δεσπόζοντας εἰς ταύτας τὰς θαλάσσας· διλύγον δὲ κατ' ὅλην τινὲς μὲν ἡγώθησαν μετὰ τῶν κατοτ-

κων τῆς Κορσικῆς καὶ τῆς Ἰταλίας, ἀλλοὶ δὲ μετέβησαν εἰς τὴν περιφερούτατην τῶν ἀποικιῶν των, τὴν Μασσαλίαν.

Βάττος δὲ ἐκ Θήρας, ἀκολουθῶν χρησμόν τινα, ἔκτισε τὴν Κυρήνην (632 π. Χ.) εἰς εὐφοριωτάτην καὶ τερπνοτάτην χώραν τῆς βορείου Αφρικῆς.

Mixra' Asla.

Οἱ Πέρσαι ἐγκατέστησαν τὴν ἔξουσίαν των ἐν τῇ Κυρηναϊκῇ ἐπὶ Δαρείου, ἀλλὰ τὴν ἀπώλεσαν μετὰ τὰς ἐν Ἑλλάδι μεγάλας των ἥττας. Οἱ Πτολεμαῖοι ἐκυρίευσαν τοῦτον τὸν τόπον, καὶ τις ἐξ αὐτῶν συνέζησεν ἐνταῦθα ἔδιον βασίλειον διὰ τὸν οὔνον του Ἀπίωνα. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἔνεκεν ἀτεκνίας ἐκληροδότησε τὴν ἐπικράτειάν του εἰς τοὺς Ρωμαίους (96 π. Χ.).

Σάγουρτον. Ἡ πόλις αὕτη κτισθεῖσα ἐν Ἰσπανίᾳ ὑπὸ ἀποικίας Ζηκινθίων, εἶναι περίημος διὰ τὴν πολιορκίαν της ὑπὸ τοῦ Ἀννίδος, ἥτις ἔγεινεν αἵτινα τοῦ Καρχηδονικοῦ πολέμου. Ἄντε νὰ παραδοῦσιν οἱ κάτοικοι ἐπυρπόλησαν τὴν πόλιν των καὶ δὲν παρέδωκαν τῷ νικητῇ ἡ καπνίζοντα ἐρείπια μετ' ἀξιομνημονεύτου παραδείγματος φιλοπατρίας.

Mασσαλία. Θεμελιώτης τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας (600 π. Χ.) ἔγινεν δὲ Φωκαεὺς Εὔζεινος. Ἡ πόλις αὕτη ἐφθισσεν εἰς ὑψίστον βαθμὸν ἴσχυρος καὶ κατέστη ἔνεκκ τοῦ ναυτικοῦ της ἐφάμιλλος τῆς Καρχηδόνος καὶ τῶν Τυρρηνῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ τῇ περιβρεχόντῃ τὰ παράλια τῆς Γαλατίας καὶ τοῦ βορείου μέρους τῆς Ἰσπανίας. Ἡ ἐσωτερική της διοίκησις ἔγινεν ἀξιοσημείωτος ἐνεκα τῆς φρονήσεως καὶ τῆς πρᾳτητός της. Τὴν διὰ θανατικὰς ποινὰς ὠρισμένην μάχαιραν τοσοῦτον σπανίως τὴν μετεχειρίζετο, ὥστε κατετρώγετο ὑπὸ τῆς σκωρίας· κατέστη δὲ δλίγον κατ' δλίγον δὲ πόλις αὕτη ῥωμαϊκή. Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων τὰ σχολεῖά της τόσον ἡκμαζον, ὥστε ἡ φιλομαθής νεολαία τῆς Ρώμης μετέβινεν εἰς αὐτὴν, ὡς πρότερον εἰς Ἀθήνας, διὰ νὰ διδχθῇ τὰ ἐλληνικὰ γράμματα.

§ 41. Έλληνικαὶ ἀποικίαι ἐν Ἰταλίᾳ.

Τόσον πολλοὶ Ἕλληνες ἐλθόντες ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰ-
ταλίᾳ, ὡς τε ὁ τόπος οὗτος ἐκλήθη ὑπ' αὐτῶν Μεγάλη Ἐλλάς. Τῷ ὅντε
ἐκεῖ ἔκειντο ἡ Κύμη, ἡ Νεάπολις, ἡ Κρότων, ἡ Σύρχος, ὁ Τάρχας, οἱ Δο-

Piraeus μεσημβρινῆς Ἰταλίας

κροί, τὸ Ἀγγειον, καὶ εἴκοτιν ἀλλαι πόλεις ἐλληνικαῖ. Τὸ πλεῖστον μέρος τούτων τῶν πόλεων ὑφίσταται εἰσέτι, ἀλλ' ἡ γλῶσσα τῶν κτισάντων αὐτὰς ἐξέλιπεν.

Η Κύμη, ἐπὶ τῆς τυρρηνικῆς θαλάσσης, ἔγεινεν ἀκμαιοτάτη καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν εὐτυχεσάτη ἡ Νεάπολις δύμως ὕσερον τὴν ὑπερτέρην. Ἀμφότεραι δὲ πρῶται ὑπετάγησαν εἰς τὴν Ρώμην.

Η Σύβαρις ὑψώθη εἰς τοσοῦτον βαθμὸν δυνάμεως, ὥστε διώκει, λέγουσιν, εἴκοσι καὶ πέντε πόλεις, καὶ ἡδύνατο νὰ ὅπλισῃ 300,000 μαχητῶν ἀλλὰ τὰ πλούτη τὴν διέφειραν, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ταχέως ἔγειναν διαβότοις διὰ τὴν μαλθακήν καὶ τρυφολήν ζωήν των, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἡδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των, καταστραφέντες ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν.

Η Κρότων ἔκειτο εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Βρεττίας. Οἱ Κροτωνῖται διεφημίζοντο διὰ τὴν σωματικὴν ἰσχύν των καὶ τὴν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν κλίσιν των. Ο φιλόσοφος Πυθαγόρας ἐλθὼν διέτριψε περὶ αὐτοῖς, ἀναμορφώσας τὰ ἥπη καὶ τοὺς νόμους των. Ἐνίκησαν μὲν τοὺς Συραίτας, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθησαν ν' ἀντιστθῶσιν εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Ο Τάρας ἐκτίνθη κατὰ τὸ ἔτος 707 ἐπὶ τοῦ πρώτου μεσσηνιακοῦ πολέμου ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀποίκων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις αὕτη εἶχε κατάληκτον λιμένα ἐν τῷ Ταραντίνῳ κόλπῳ, τὸ ἐμπόριον συνέρρεευσεν εἰς αὐτὴν· ἡ δὲ περίχωρός της, εἰς ἄκρον γόνυμος οὖσα ἡδυνήθη νὰ θρέψῃ πολυάριθμον λαὸν, ὅπτις διά τε τὰ πλούτη καὶ τὴν ἰσχύν του ἐνόμισεν ἔσυτὸν ἴσον πρὸς τοὺς Ρωμαίους. Οἱ Ταραντῖνοι ἐμεστίευσάν ποτε ὑπερνάνως μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Συνιτῶν· ἄλλοτε δὲ πάλιν προσέδαλον βαναύσως τοὺς πρόσθιες τῆς συγκλήτου τῆς Ρώμης. Ότε δὲ οἱ ῥωμαῖκοι λεγεώνες ἥλθον νὰ ζητήσωσιν ίκανονοποίησιν, οἱ Ταραντῖνοι ἐζήτησαν εἰς βοήθειάν των τὸν Πύρρον, βασιλέα τῆς Ἡπείρου, ἡγεμόνα ῥιψοκίνδυνον, μεγαλεπήθολον καὶ ἐπιχειρηματίαν (289), πιεύσαντες, διτὶ ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον μόνον νὰ μισθοδοτῶσι τοὺς στρατιώτας του ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἀφίξιός του προσέταξε νὰ κλείσωσι τὰ λουτρά καὶ τὰ θέατρα, καὶ ἡνάγκασε τοὺς Ταραντίνους νὰ ὅπλισθωσιν· διάγονος δύμως ἔχροσίμευσαν εἰς αὐτόν. Καὶ ἐνίκησε μὲν τὸ πρῶτον δι Πύρρος τοὺς Ρωμαίους, ἀλλὰ ὕστερον μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἡμίσεως στρατοῦ του, πεσόντος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, κατατροπώθεις, ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ, καὶ οἱ Ταραντῖνοι ἡναγκάσθησαν μετὰ μαχρᾶν πολιορκίαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτοὺς. (272 π. X.)

Λοχροὶ ἐπιζερύριοι (700 π. X.) ἐν Βρεττίᾳ (Καλαυρίᾳ) ἐν τῶν Λοχρῶν τῇς Ἐλλάδος ἀποικίσαντες, καὶ διώξαντες τοὺς ιθαγενεῖς. Διὰ νὰ ἐπιτύχωτι θεραπείαν τῶν μακρῶν διχονοιῶν των, συνεδουλεύθησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν· τοῦτο δὲ εἴπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι νομοθέτην, καὶ ὡς τοιοῦτον εὗρον τὸν Ζάλευκον, ἀνδρά πολυμαθῆ καὶ εὐγενῆ. Οὗτος λοιπὸν ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τοὺς νόμους του κατὰ τινας μὲν τῷ 644 π. X. κατ' ἄλλους δὲ τῷ 660 π. X. Οἱ Λοχροὶ τόσον προσηλωμένοι εἰς

τούς νόμους των ήθελον νὰ μένωσιν, ὥστε, κατὰ τὸν Δημοσθένην, δ πολέ-
της, δ θέλων νὰ προτείνῃ νέον νόμον, παρίστατο εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἔχων
ἐν βρόχῳ τὸν τράχηλον. Αὖτις πρότασις ἐγίνετο παραδεκτή, ἐσώζετο· ἐὰν
δὲ ἀπερρίπτετο, τὸν ἐπνιγον παραχρῆμα.

Τὸ Ρήγιον ἦτο ἀποικία Χαλκιδέων, μεθ' ὧν οἱ Μεσσήνιοι ἤνωθησαν.
Ἐν τέλει τοῦ δευτέρου μεσσηνιακοῦ πολέμου μέγα μέρος Μεσσηνίων με-
ταβάντες ἀποκατεστάθησαν εἰς Ρήγιον. Τὸ 494 π. Χ. δ Μεσσήνιος Ἀνα-
ξίλαος κυριεύσας τὴν ἐν Σικελίᾳ Ζάγχην ὠνόμασεν αὐτὴν Μεσσήνην.

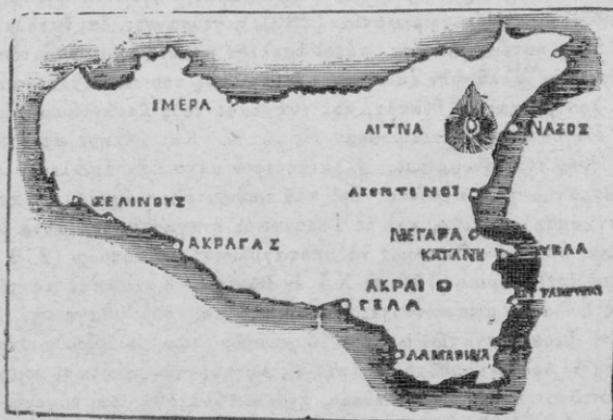
Καὶ οἱ Ἐπιζεφύριοι Δοκροὶ καὶ τὸ Ρήγιον ἔγεινεν πρωτεῖας σύμμαχος
τῶν Ρωμαίων. Ἐκ τῆς πρώτης σωζονται ἡδη μόνον ἐρείπια· ἀλλὰ τὸ Ρή-
γιον εἶναι ἡ πλουσιωτάτη μετὰ τὴν Νεάπολιν πόλις τῆς μεσημβρινῆς. Ἰτα-
λίας ἔχουσα 30,000 κατοίκους.

§ 42. Ελληνικαὶ ἐν Σικελίᾳ ἀποικίαι.

Συρακοῦσαι, Ἀκράγας.

Οἱ Ἀθηναῖοι Θεοκλέης, ριψθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς
Σικελίας, παρετήρησεν ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν πολὺ ἀδύνατοι καὶ εὔκόλως
ἡδύναντο νὰ καταβληθῶσιν· ὅθεν ἐπιστρέψας διηγήθη ὅ,τι εἶδε, καὶ πε-
ριέγραψε τὸ ὄρανον κλίμα, τὰ πλούτη καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν εὐφορίαν
τῆς νήσου ταύτης. Κάτοικοι τινες τῆς ἐν Εύβοϊ πόλεως Χαλκίδος, μετὰ
τῶν ὅποιων ἤνωθησαν καὶ τινες ἐκ τῆς νήσου Νάξου, συγκατένευσαν ν' ἀ-
κολουθήσωσι τὸν Θεοκλέα· προσορμίσαντες δὲ εἰς τὰ ἀνατολικὸν παρά-
λιον τῆς Σικελίας, ἐθεμελίωσαν (736) τὴν πόλιν Νάξου (ἐπειτα Ταυρομέ-
νον), ὑφ' ἣς ὑστερώτερον ἐκτίσθησαν οἱ Δεοντῖνοι καὶ ἡ Κατάνη.

Τὰ ἔχην τοῦ Θεοκλέους ἡκολούθησαν οἱ Δωριεῖς τῆς Κορίνθου. Κατὰ

Πίναξ Σικελίας.

τὸ 734 π. Χ. διορίθμιος Ἀρχίας, ἐλθών εἰς Σικελίαν, ἔκτισεν αὐτόθι πόλιν, ήτις ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πλησίον λίμνης Συρακούσαι. Άντι Συρακοῦσαι ἔγειναν ἐν δλίγῳ χρόνῳ διὰ τῆς ἀξιοθαυμάσου θέσεως των ἡ σημαντικωτάτη τῶν πόλεων τῆς Σικελίας, καὶ συνέστησαν ἄλλας ἀποικίας. Έξ ὅλων τῶν μερῶν συνέρρεον ἥδη πρὸς τὸν νέον τοῦτον κόσμον. Μεγαρεῖς ἀνήγειραν τὴν μικρὰν Τύραν (τὴν ὑστερὸν Μέγαρα), η; ἀποικία ἔγεινεν δὲ Σιλενοῦς (628). Ρόδιοι καὶ Κρήτες ἔκτισαν τὴν Γέλαν (690) ἰδρύσασαν ἐν τῇ ὅχθῃ τοῦ Ἀκράγαντος ποταμοῦ τὴν ἐφάμιλλον τῶν Συρακουσῶν πόλιν τὸν Ἀκράγαντα (582).

Γέλων, Ιέρων, Διοκλῆς.

Αἱ Συρακοῦσαι ἐλαχιπρύνθησαν μεγάλως, ἀφ' οὗ ὁ Γέλων, τύραννος τῆς πόλεως Γέλας, ἀνεγνωρίσθη δ; ἔζουσιαστής αὐτῶν. Οὗτος κατεπολέμησε τὸν Ἀμίλκαν καὶ ἔνικησε τοὺς Καρχηδόνιους τὴν μεγάλην νίκην τῆς Ἰμέρας, φονεύσας ἐν αὐτῇ περὶ τὰς 100,000 Καρχηδόνιους καὶ συμμάχων αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸν τὸν Ἀμίλκαν, ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἥ, οἱ Ἐλληνες κατετρόπωνον ἐν Σαλαμῖνι τοῦ Ξέρξου τὸν στόλον (480).

Τὸν Γέλωνα διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Ιέρων (479), κατ' αἵτησιν τοῦ δροίσου ὁ Ἀναξίλαος, τύραννος τῆς Ζάγκλης καὶ τοῦ Πηγίου, ἀφῆκε τοὺς Λοκροὺς ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἡ Κύμη, τὴν δροίσαν οἱ Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρρηνοὶ προσέβαλλον, ἐσώθη διὰ τοῦ σόλου του. Ἡ τυραννία δμῶς τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἀδελφοῦ του Θρασυβούλου ἐπροξένησεν ἐπανάστασιν, καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς νήσου ἴσθιθησαν τοὺς Συρακουσίους πρὸς ἔξωσιν τοῦ τυράννου (465). Καταργηθείσῃ; οὕτω τῆς τυραννίας, εἰσῆχθη εἰς δλας τὰς πόλεις δημοκρατικὸν πολίτευμα. Ἡ κατ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων σταλεῖσα στρατιὰ δλίγον ἔλειψε νὰ προξενήσῃ τὴν ἀπώλειάν της. Ἄλλα τούναντίον ἡ δλεθρία εἰς τοὺς Ἀθηναίους ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως ἔκβασις ἐπέθηκε κορωνίδα εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Συρακουσῶν (§ 24. σελ. 53.).

Μετά τινα καιρὸν ἡθέλησαν αἱ Συρακοῦσαι νὰ μεταρρυθμίσωσι τοὺς νόμους καὶ ἐνεπιστεύθησαν τὴν φροντίδα ταύτην εἰς; τινα τῶν συμπλοιτῶν των, τὸν Διοκλέα. Διὰ ν' ἀπομακρύνῃ οὗτος ἀπὸ τῶν δικαικέψεων τοῦ λαοῦ πᾶσαν ἐνδεχομένην στρατιωτικὴν βίαν, εἴχεν ἀπαγορεύσει, ἐπὶ ποινῆς θανάτου εἰς τοὺς πολίτας νὰ παρουσιάζωνται μὲ σπλα εἰς τὴν δημοσίαν συνέλευσιν. Ἐπανερχόμενος δέ ποτε ἐκ τίνος ἐκστρατείας, ἤκουσε τὸν θύριδον δλαγωγίας, τὴν ὁποίαν θέλων νὰ καταπραῦνη, ἔτρεξεν εἰς τὴν ἀγορὰν, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ διτὶ ἡτο δπλισμένος. Διόκλεις, τῷ ἐφώναξαν εὗδε; οἱ ἔγθοι του, σὺ δὲ δίδιος παραβάνεις τὸν νόμον σου.—Οχι, ἀπεκρίθη ἐκείνος, δίδω κύρος εἰς αὐτὸν, καὶ εὔθὺς διεπέρχεσε τὸ στῆθός του μὲ τὸ ξίφος. Οἱ Συρακούσαι ἀνήγειραν ἵερὸν αὐτοῦ καὶ αἱ πλειότεραι πόλεις τῆς Σικελίας παρεδέχθησαν τοὺς νόμους του. Συγγραφεῖς τινες ἀποδίδουσι τὴν πρᾶξιν ταύτην εἰς τὸν Χαρώνδαν, καὶ ἄλλοι εἰς τὸν Ζάλευκον.

Τῷ 410 οἱ Καρχηδόνιοι ἀνεφάνησαν πολυάριθμοι εἰς τὴν Σικελίαν, δ-

πόθεν ήθελον νὰ ἔξωσωσι τοὺς Ἑλληνας, διὰ νὰ καταλάβωσι μόνοι τὴν μεγάλην ταύτην νῆσον. Οἱ Ἀννίθαι, ἔγγονοις τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἱέρωνος ἐν Ἰμέρᾳ ἡττηθέντος καὶ φονευθέντος ἀμίλκα, ἐκρίευσε κατ' ἀρχὰς τὴν Ἐγεσαν, ἔπειτα τὸν Σελινοῦντα, τὸν ὅποιον κατεδάφισεν, ἀφ' οὗ κατέσφαξε τοὺς κατοίκους. Ἐν Ἰμέρᾳ ἀποσπάσας 3,000 ἐπὶ τῶν κατοίκων ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν στρατιωτῶν του, ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον, ὅπου διπάππος του εἶχε φονευθῆ, καὶ ἐλει προσέταξε καὶ τοὺς ἐσφαξκαν μετὰ φρικτῶν βασάνων, τὴν πόλιν δὲ κατέσρεψεν ἐξ ὀλοκλήρου. Φάνονται εἰσέτι τὰ ἐρείπια τῆς καταστροφῆς ταύτης.

Ἐνθαρρύθμέντες ἐκ τούτων τῶν ἐπιτυχιῶν οἱ Καρχηδόνιοι, προέβησαν μετὰ 120,000 ἀνδρῶν κατὰ τοῦ Ἀκράγαντος. Ἡτο δὲ η πόλις αὕτη ἐκ τῶν πλουσιωτάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἐκτεθηλυσμένων. Οἱ Ἀκραγαντῖνοι, δταν ἐπλησίασαν οἱ Καρχηδόνιοι, προσέλαθον μισθωτοὺς σρατιώτας, νομίζοντες ὅτι ἕμελλον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν ἀλλ' οἱ μισθοφόροι οὗτοι τοὺς προέδοσαν, καὶ δ μὲν λαὸς μόλις ηδυνήθη νὰ φύγῃ τὴν νύκτα, η δὲ πόλις κατεστράφη (π. X. 406).

Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος (405—368).

Τὸ συμβάν τοῦτο ἐπροξένησε τρόμον εἰς τὰς Συρακούσας· ζθεν συνέλευτις συνεκλήθη, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἐκφέρῃ γνώμην. Τότε διονύσιος, υἱὸς Ἐρμοτίμου, γεννηθεὶς τὸ 430 π. Χ. χρηματίσας δὲ γραμματεὺς δικαστηρίου, προελθὼν εἴλκυσεν εἰς ἔσωτὸν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ διὰ διαφόρων πράξεων θαρρόχλεών, τὸ δὲ ἀτρόμητον αὐτοῦ ἐνεψύχωσε τὸν λαὸν, δτις τὸν ἀνέδειξε τύραννον (405).

Περιεκύλωσεν οὗτος τὰς Συρακούσας μὲ προτειχίσματα ἰσχυρὰ καὶ προσεπάθησε νὰ ἔξωσῃ τοὺς Καρχηδόνιους ἐκ τῆς Σικελίας. Νικήσας δ Καρχηδόνιος Ἰμίλκων εἰς ναυμαχίαν τινὰ, ἥλθε μέχρι τοῦ λιμένος τῶν Συρακουσῶν. Συμβάντος δὲ λοιμοῦ εἰς τὸν στρατὸν τῶν Καρχηδόνιων καὶ παραλυθείσας τῇ πειθαρχίᾳ του, δ Διονύσιος ἐπιπεσὼν κατ' αὐτῶν τοὺς κατετρόπωσε καὶ κατέστρεψε πάντας (394). Ήπειρον δὲ, φιλιωθεὶς μὲ τὴν Καρχηδόνα, ἔσοεψε τὰ δόπλα κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλλήνων.

Τὸ ῥήγιον καὶ ἡ Κρότων ἐπεσαν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν του· δ στόλος του ἐλεηλάτησε τὰ παράλια τοῦ Λακτίου καὶ τῆς Τυρρηνίας, ὅπου ἀπὸ μόνου τοῦ ναοῦ τῆς πόλεως ἄγυλλης ἐσύλησε 1,000 τάλαντα· ἐβασίλευσε δὲ 38 ἔτη.

Διονύσιος ὁ νεώτερος (368—343). Διῶν, Τιμολέων.

Τοῦτον διεδέχθη δ υἱὸς αὐτοῦ Διονύσιος δ νεώτερος· ἀλλ' ἔχων πλεῖστα ὅτα ἐλαττώματα, ἀπώλεσε μετά τινα ἔτη τὴν ἔξουσίαν, ἔξωσθεις ὑπὸ ἐναρέτου τινὸς πολίτου, τοῦ Δίωνος, τὸν ὅποιον εἶχεν ἐξορίσει (357)· ἀλλ' οὗτος, δυταρεστήσας τὸν λαὸν ἔνεκα τῆς αὐτηρότητός του, ἐδολοφυνήθη. Οἱ Διονύσιος δ νεώτερος, ὠφεληθεὶς ἐκ τῶν συμβασῶν ταραχῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δίωνος, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν (346). Ἐδειξε δὲ τό-

σην σκληρότητα πάλιν, ὥστε οἱ Συρακούσιοι, ἐπαναστατήσαντες ἐκ νέου, τὸν ἡνάγκασαν νὰ κλεισθῇ εἰς τὴν ἀκρόπολιν.

Οἱ Τιμολέων διωρίσθη τότε ὑπὸ τῶν Κορινθίων διὰ τῆς ἀποκαταστήσης τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ἀποικίᾳ των ταύτη. Οὗτος δὲ ἦτο ἄνηρ δραστήριος καὶ ἔνθερμος φίλος τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἶχε θυσάτει καὶ τὸν ἕδιόν του ἀδελφὸν, διὰ νὰ μὴ γείνῃ τῆς Κορίνθου τύραννος. Ἡδυνόθη νὰ καταπείσῃ τὸν Διονύσιον νὰ τῷ παραδώσῃ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ διὰ πρώτην τύραννος οὗτος μετεκομίσθη μετὰ τῶν θησαυρῶν του εἰς Κόρινθον, διου ἔζησεν διὰ ἀπλοῦς ἴδιωτης (343). Ἡ πρώτη φροντὶς τοῦ Τιμολέοντος ἦτο νὰ καταστρέψῃ τὸ φρούριον, τὸ δόποιον ἡ τυρκνία εἶχε κτίσει. Ἐπὶ τῆς θέσεώς του ἀνήγειρε στοὰς καὶ δικαστήρια, τὴν δὲ ἐλευθερωθεῖσαν πόλιν ἐγέμισε πάλιν κατοίκων, διότι ἔγειρα τῶν ἐπαναστάσεων πολλοὶ εἶχον ἀπέλθει. Ἔγραψε δὲ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, προσκαλῶν ἀποίκους, ἵνα ἐλθόντες κατοικήσωσιν εἰς Συρακούσας, καὶ εἰς 60,000 δεχθέντας τὴν πρόσκλησιν του, διένειμε γαῖας. Ἀφ' οὗ δὲ ἀποκατέστησε τὴν τάξιν εἰς Συρακούσας διὰ Τιμολέων, ἐπεχειρίσθη νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὴν καὶ εἰς τὴν Σικελίαν. Περιέστειλε τοὺς τυράννους τῶν πόλεων, ὥστε νὰ ζῶσιν διὰ ἀπλοῖ ἴδιωται, καὶ ἐνίκησε λαμπρὰν νίκην κατά τίνος στρατεύματος 70,000 Καρχηδονίων. Τότε θεωρῶν τὸ ἔργον του τετελεσμένον, παρηγένθη ἀπὸ τῆς ἑουσίας του διήγαγε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἐν ἀναχωρητηρίῳ, διὰ ἀπλοῦς πολίτης τιμώμενος ὑφ' ὅλων τῶν τῆς νήσου κατοίκων, οἵτινες προσερχόμενοι τὸν συνεδουλεύοντο περὶ τῶν συνθηκῶν, περὶ τῆς δικνομίας τῶν γαιῶν, περὶ τῶν νόμων κλπ. Οἱ Συρακούσιοι ἐτίμησαν μέχρις τελευταῖας του ἡμέρας τὸν ἐλευθερωτὴν των, ἐξαίτοῦντες τὰς συμβουλάς του καὶ φέροντες πρὸς αὐτὸν τοὺς διὰ τῆς πόλεως των διερχομένους ζένους, νὰ βλέπωσι τὸν εὑεργέτην αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς τελευταῖους χρόνους τῆς ζωῆς του διὰ Τιμολέων κατέστη τυφλός· ἀλλὰ καὶ τότε οἱ Συρακούσιοι ἐξηκολούθουν νὰ τὸν συμβουλεύωνται. Ἀπειχαλμένοι τὸν ἔφερον ἐφ' ἀμάξῃς εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, διὰ νὰ δίδῃ τὴν γνώμην του, τὴν δόποιαν δὲ λαδὸς προσεκτικὸς ἐδέχετο μὲσα σέριας καὶ ἐφύλαττε πάντοτε. Ἀπέθανε τέλος πλήρης δόξης καὶ ἡμέρων (337), ἔγκαταλιπὼν τὴν νέαν πατρίδα του μεγάλην καὶ ἐλευθέραν καὶ μνήμην ἀκηλίδωτον. Ἐψηρίσθη δὲ νὰ τελῶσι κατὰ τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ θανάτου του μουσικοὺς καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας καὶ ἵπποδρόμια.

Αγαθοκλῆς, Πύρρος.

Μετὰ τὸν Τιμολέοντα φάνεται ὅτι ἡ πόλις αὐτὴ ἔπεσεν ἐκ νέου εἰς σύγχυσιν καὶ ἀναρχίαν. Τίρχνος τις ἀνεψύν ἀκόμη δὲ πρώτην κεραμεὺς Ἀγαθοκλῆς διεκρίθη δὲ, διὰ δὲ πρεσβύτερος Διονύσιος, διὰ τὸ θάρρος του, καὶ διὰ ἐκεῖνος εἴλκουσεν εἰς τὸ μέρος του τοὺς στρατιώτας καὶ διὰ αὐτῶν ἤρπασε τὴν ἑουσίαν. Διὰ νὰ ἔχῃ δὲ στρατὸν πρὸς ὑποστήριξιν του, ἐκήρυξε πόλεμον πρὸς τὸν Καρχηδονίους. Νικηθεὶς δὲ ἐν τινὶ μεγάλῃ μάχῃ καὶ πολιορκηθεὶς εἰς τὰς Συρακούσας, συνέλαβε τὸ τολμηρότατον σχέδιον

ν' ἀντιπολιορκήσῃ τὴν Καρχηδόνα. Χωρὶς δὲ νὰ ἐμπιέσει οὐ εἰς τινὰ τὸν σκοπὸν του, ἔξαρτίσας στόλον καὶ ἐμβιβάσας 14,000 ἀνδρῶν ἔξερχεται τοῦ λιμένος, ἀπατᾷ τὸν ἔχθρικὸν σόλον βοηθείᾳ τινὸς ἐκλείψεων; καὶ προσοργίζεται εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἐκευσε δὲ εὐθὺς τὸν στόλον του, ἵνα μὴ ἀφῆσῃ ἐλπίδα ἐπιστροφῆς εἰς τὸν στρατόν. Διεκόσιαι πόλεις, λέγουσιν, ἐκριεύθησαν ἢ μετέβησαν εἰς τὴν συμμαχίαν του. Οἱ Ὀφελλαῖς διοικητὴς τῆς Κυρήνης, ἔφερεν εἰς αὐτὸν 20,000 ἀνδρῶν, οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, μαθόντες τὰ γεγονότα, ἔντρομοι ἐγκραταλείπονται τὰς Συρακούσας. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ δώσῃ μέρος εἰς τὸν Ὀφελλαῖν ὁ Ἀγαθοκῆς ἔβαλε καὶ τὸν ἐδόλοφόνησαν εἰς τινὰ στάσιν. Ἐνεκα τούτου ἀποσπάται μέρος τῶν προσελθόντων στρατευμάτων του· κακαὶ δὲ ἀγγελίαι ἐκ Σικελίας τὸν ἀναγκάζουσι νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νῆσον. Ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του οἱ τοποτηρηταί του κατετροπώθησαν ἐν τῇ Ἀφρικῇ ὅπου ἐπανελθόντα οἱ ἀντάρται σρατιῶται του τὸν φυλακώνουσι· δραπετεύσας δὲ ἐπενέρχεται εἰς Συρακούσας (307), ἐνῷ οἱ μὲν οὗτοι του σφάζονται ὑπὸ τῶν ὀργισθέντων στρατιωτῶν, ή δὲ Καρχηδόνων εὐχαριστεῖ τοὺς αἰμοχαρεῖς θεούς της, θυσιάζουσα αὐτοῖς τοὺς καλλιωτέρους τῶν Συρακουσίων αἰγματώτων.

Οἱ Ἀγαθοκῆς μετὰ ταύτην τὴν συμφορὰν ἀποκαθίσταται σκληρός. Διὰ νὰ ἐκδικήτῃ τοὺς μίσους, του, ἐπλημμύρησε τὰς Συρακούσας αἷματος, θυντώτας δλοὺς τοὺς συγγενεῖς τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἐν Ἀφρικῇ στρατοῦ ἀλλὰ ἐθνατώθη καὶ διδοῖς φρεμακωθεῖς καὶ ἐτέθη, λέγουσιν, ἐπὶ τῆς πυρᾶς πρὶν ἐκπνεύσῃ (288).

Ολίγα ἔτη ὑπέρεον οἱ Συρακούσιοι ἐκάλεσαν εἰς βοήθειάν των τὸν Πύρρον βρασιέα τῆς Ἡπείρου. Ἀπώθησε δὲ ἐλθὼν οὗτος τοὺς Καρχηδονίους πρὸς δυσμάς, ἀλλὰ δοκιμάσας νὰ προσβάλῃ τὸ Λιλύθιον καὶ ἀποκρουσθεῖς δεινῶς, ἐμποδίσθη νὰ τελειώσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς νήσου, δθεν ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἤδια συλήστας τοὺς καθ' ὅδὸν ναούς.

Αἱ Συρακοῦσαι ὑποτάσσονται εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Οἱ Συρακούσιοι δὲν ἤσαν πλέον ἴσχυροι ν' ἀντιστῆσιν εἰς τὴν Καρχηδόνα^ν διην ἐπὶ τοῦ διοικήταντος αὐτοὺς φρονίμως ἀπὸ 275 ἔως 215 π. Χ. ἱέρωνος, συνερμάχησαν κατ' ἀρχὰς μετ' αὐτῆς κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἐξ ὅ, προήρχετο εἰς τὸ ἔπιπολο μέγχας κίνδυνος· νικηθεῖς δὲ μετὰ τῶν Καρχηδονίων ὁ ἱέρων, κατωρθώσεις νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῶν Ρωμαίων 50 ἐτῶν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνενόγχλητον ἔξουσίαν μικροῦ μέρους τῆς Σικελίας. Ἡ περίοδος αὗτη μᾶς φέρει μέχρι τοῦ 212 π. Χ. διπότε οἱ κατανικήσαντες πολλάκις τὰς τῶν ἀθηνῶν δυνάμεις ἐπίστησαν καὶ τὰς τῆς Καρχηδόνος Συρακούσιοι ὑπετάγησαν εἰς τὴν καταβαλοῦσαν αὐτοὺς Ρώμην.

Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις τῆς αὐτονομίκες τῶν Συρακουσῶν, ἔζη δὲ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης περίφημος μαθηματικὸς Ἀρχιμήδης, ὃτις διὰ τῶν μηχανῶν αὐτοῦ ὑπερήσπισε τὴν ἔκπτον πατερίδα ἐπὶ δύο ἔτη πολιορκούμενην ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Μηρκέλλου (214—212 π. Χ.). Λέγουσι μάλιστα καὶ κατέκαυτε τὸν ῥωμαϊκὸν στόλον, συγκεντρώσας διὰ μηχανήμα-

τος τὰς ἀκτίνας τοῦ ήλιου ἐπ' αὐτόν ἀλλὰ τοῦτο δὲν περιβάλλονται οἱ νεώτεροι ὡς ἀληθέες.

§ 43. Οἱ Ἑλληνες ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἑλληνες δὲν ήσαν πλέον ἔλευθεροι καὶ αὐτοκέφαλοι. Καὶ συνεχώρειτο μὲν εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσι δημοκρατικὰ πολιτεύματα, ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν κατὰ τύπον τοι-αὐτα, διότι πραγματικῶς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκυρεῖντο, ὅπως ἤ-ρεσκεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Αἱ Ἀθήναι διετέλουν ἐπὶ πολὺ ἀκόμη ἡ ἔδρα τῆς παιδείας οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Οἱ ἐπισημότεροι τῶν Ῥω-μαίων ἀπέσελλον εἰς Ἀθήνας τὰ τέκνα των νὰ τελειοποιῶσι τὴν ἐκπαί-δευσιν των. Δὲν ἐπενέδαινον οὐδόλως εἰς τὰ τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄρχοντές των οὗτοι, ἐλάμβανον μάλιστα μέρος καὶ εἰς τὰς ἴθυμικάς των ἕσπειρος, διατηρηθεῖσας ὡς πρότερον. Δὲν συνέδαινε δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα διετέλεσαν τὰς ἀλλας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτηθεῖσας χώρας διότι εἰς ταύτας μὲν, βαρβάρους οὔσας, εἰσήγετο διὰ τῶν κατακτητῶν εἰς τὸν λαὸν δ πο-λιτισμὸς, εἰς τὴν Ἑλλάδα δύμας οἱ κατακτηταὶ αὐτοὶ ἐβελτιώντο ὑπὸ τῶν ὑποδεδουλωμένων Ἑλλήνων. Όθεν ποιητής τις Ῥωμαῖος εἶπεν, « Ἡ Ἑλλὰς κυριευεῖται, τὸν ἄγριον νικητὴν ἐκυρίευσε, καὶ εἰς τὸ ἀγροτικὸν Λάτιον τὴν καλλιτεχνίαν εἰσήγαγεν ».

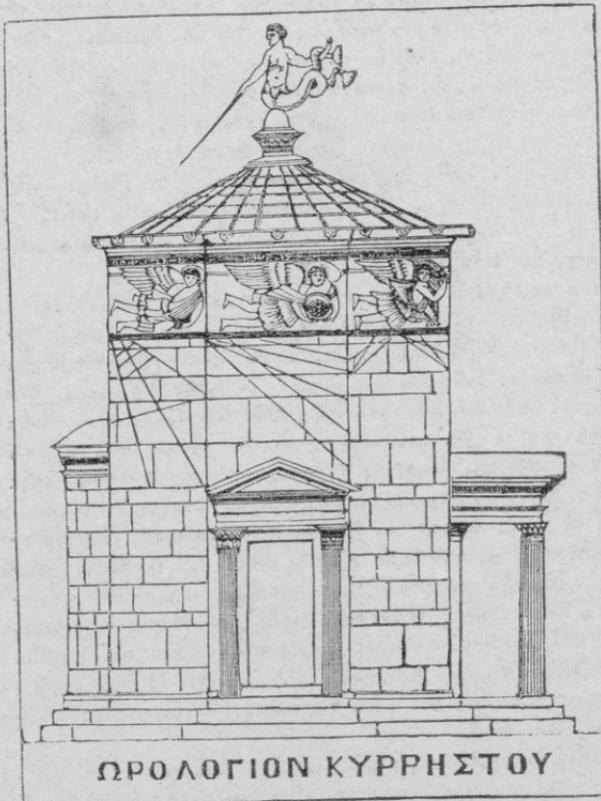
Ἐξήκοντα περίπου ἥτη μετὰ τὴν ὑποταγήν των οἱ Ἑλληνες ἐδοκίμα-σαν ν' ἀνακτήσωσι τὴν ἔκυρτην ἔλευθερίαν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ βασι-λέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου, πολεμίου ὃντος τῶν Ῥωμαίων, καὶ πολλά-κις ἡδη νικήσαντο τοὺς σρατοὺς αὐτῶν ἐν Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ. Οὗτος ἀπέ-στειλεν εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα στόλον, εἰς δὲ τὴν Μακεδονίαν στρατὸν, μεῦ-εῦ ἥνωθησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀλλ' οὐδὲν ἡδυνήθη-σαν νὰ κατορθώσωσι. Ῥωμαῖος στρατὸς ὑπὸ τὸν Σύλλαν, ἐκσρατεύσας ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τὰς μὲν ἄλλας τῶν ἐπαναστατησῶν πόλεων καθυπέ-ταξε, τὰς δὲ Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιά ἀντισταθεῖσας ἐπολιόρκησε. Κα-τατρέψας δὲ τὰ ἐιώνοντα τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς μακρὰ τείχη, διέκοψε τὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων κοινωνίαν καὶ ἐκ τούτου ἐπῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας δεινότατος λιμός. Ἐπὶ τέλους ἐκυρίευσε τὴν πό-λιν καὶ τὸν Πειραιά' οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐνίκησε καὶ τὸν Ἀρχέλαον, σρα-τηγὸν τοῦ Μιθριδάτου ἐν Χατιρωνείᾳ καὶ κατόπιν ἐν Ορχομενῷ, καὶ οὕ-τως ἐπήνεγκε τέλος εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἔκυρτης ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῶν Ἑλλήνων τῷ 85. π. Χ.

Ἐκτὸς δὲν ἐπετρέπετο εἰς οὐδεμίναν ἐλληνίδα πόλιν νὰ ἔχῃ στρατὸν ἵδιον· θεν συμμορίαι λιγσῶν καὶ πειρατῶν ἥρχισαν νὰ ἐνοχλῶσι τὴν χώραν πανταχοῦ· καὶ ἡ διοίκησις δὲ αὐτῆς κατέστη καταθλιπτική, διότι οἱ ἀνθύ-πατοι ἀπήτουν πολλάκις φόρους παρανόμους, καὶ ἔτι, διότι, ἀγοραζόντων τῶν πλουσίων Ἑλλήνων τὸν τίτλον Ῥωμαίου πολίτου, δι'οὓ ἐγίνοντο ἀσύ-δοτοι, ἐπιπτε τὸ βάρος τῶν φόρων εἰς τοὺς πτωχοτέρους, θεν τάχιστα

παρήκμασε τὸ ἐμπόριον καὶ ή βιομηχανία, ωλιγόσευσεν δὲ πληθυσμὸς καὶ πολλαὶ τῆς Ἑλλάδος πόλεις περιῆλθον εἰς ἔξουδένωσιν καὶ ἕρημωσιν.

Οἱ ιούλιοι Καΐσαρ ἔκτισεν ἐκ νέου τὴν Κόρινθον, καταστήσας αὐτὴν στρατιωτικὴν ἀποικίαν. Πρὸς οἰκοδομὴν δὲ αὐτῆς κατεστρέφοντο ἀνιλεῖς ὑπὸ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἐργολάθων καὶ αὐτοὶ οἱ τάφοι χάριν τῶν μαρμάρων.

Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἔξηκολούθει ἔτι νὰ συνεδριάζῃ καὶ τὸ δελφικὸν χρηστήριον νὰ ἐργάζηται. Ομοίως δὲ καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄρειος Πάγος καὶ ὅμοιον τούτου δικαστήριον ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχον ἔτι. 'Αλλ' ἡ πτωχεία πολὺς πολὺς οὖσα καὶ Ρωμαίοις τοκογλύφοις ἐπώλουν τὰ κτήματα τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἔξοφλησιν τῶν δανείων καὶ μετέβαινον οὕτω ταῦτα εἰς τὴν κυριότητα ξένων.

(*'Er. Αθήναις.*)

Τινὲς τῶν Ρωμαίων αὐτοκράτορων ἐράνησαν τῷ ὄντι εὐεργέτας τῆς Ἑλλάδος, οἷον ὁ Ἀδριανὸς, κτίσας διάφορα μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, ἐν οἷς

καὶ τὸν ἐν Ἀθήναις ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, καὶ κατασκευάστας δημοσίας δδούς· δὲ Μάρκος Αὐρήλιος, βελτιώσας τὰ ἐν Ἀθήναις σχολεῖα καὶ αὐξήσας τὸν μισθὸν τῶν διδασκάλων. Καὶ ἄλλοι αὐτοκράτορες καὶ ἡγεμόνες καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἀνθρώποι κατεσκεύαζον εἰς Ἀθήνας πρὸς δόξαν ἴδιαν μνημεῖα μεγαλοπρεπῆ, ως ὁ Φιλόπαππος, δὲ Ἀνδρόνικος Κυρρήστης, καὶ ἄλλοι δὲ ὅχι μόνον τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος περιεποιοῦντο ἀνακτίζοντες ἢ ἐπισκευάζοντες κατεστραμμένας πόλεις, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ Ἑλλὰς διημέραι περήκμαζεν.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου, οἱ Ἑλληνες αἴφνης ἡγέρθησαν ἔνεκα τῆς εἰσβολῆς τῶν Γότθων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ βάρβαροι οὗτοι λαφυραγωγήσαντες τὰς Ἀθήνας καὶ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταφράξαντες τὴν Ἀττικὴν, ἐπῆραν αἰχμαλώτους πολλοὺς τῶν κατοίκων. Εὗκτος δὲ ἡ Ἑλλὰς συχνὰ παρηνωπλεῖτο καὶ ἐκακοῦτο ὑπὸ τῶν εἰσβαλόντων Γότθων, καταλυσάντιν ἐπὶ τέλους καὶ τὴν δυτικὴν ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν.

Ἐπὶ τούτοις δὲ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, κηρυχθεῖσα ὑπ' αὐτῶν ἀποστόλων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, προώδευεν ἀκαθέκτως εἰς αὐτὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν.

Μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς δυτικὴν καὶ ἀνατολικὴν, ἡ ἀνατολικὴ περιελάμβανε πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ Ἑλληνες ἦσαν δὲ ἔξαρχοι ἐν αὐτῇ λαός.

ΡΩΜΑΙΟΙ.

§ 44. Κτίσις τῆς Ῥώμης καὶ πρῶτοι βασιλεῖς της.

Ῥωμύλος καὶ Ῥώμος ἡ Ἱέρως ἦσαν, κατὰ τὴν μυθώδη παράδοσιν, τέκνα δίδυμα τῆς Ηέας Σιλβίας ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου Ἄρεως. Αὗτη δὲ ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀλβας Νουμίτορος, ἀπογόνου τοῦ Τρωαδίτου Αίνεού, δστις μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Τρωάδος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἶχε καταφύγει εἰς τὸ Δάτιον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν Λαβίνιαν, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τοῦ τόπου ἔκεινου Δατίου.

Οἱ δύο εἰρημένοι ἀδελφοὶ ἡλικιωθέντες ἔκτισαν τὴν Ῥώμην ἐπὶ τοῦ Παλατίνου λόφου (753 π. Χ.). Γενομένης δὲ μεταξύ των ἔριδος, ἐφόνευσεν δὲ Ῥωμύλος τὸν Ἱέμον καὶ κατέστη μονοκράτωρ τῆς πόλεως αὐτῆς, εἰς τὴν δοπιάν ἐδέχθη ως κατοίκους τοὺς φυγάδας τῶν γειτονιῶν ἔθνῶν. Οἱ Ῥωμύλος διήρεσε τὸν λαὸν εἰς τρεῖς φυλὰς καὶ ἐσύστησε τὴν σύγκλητον (γερουσίαν) ἐξ ἑκατὸν γερόντων, τοὺς δοποίους ὡνόμασε πατέρας καὶ συγκλητικούς, ἐχώρισε δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς καταγομένους ἐξ αὐτῶν, πατρικίους δονομασθέντας πάντας, ἀπὸ τῶν δημοτῶν δονομασθέντων πληθείων, ἐκ τῶν δοποίων ἐκαστος ἐξέλεγε προστάτην του ἐνα τῶν

πατροικίων. Έπειδὴ δὲ οὐδεὶς τῶν πέριξ λαῶν ἐδέχετο αὐτοὺς εἰς γάμον, ἥρπασαν πολλὰς κόρας ἐκ τῶν γειτονικῶν τόπων, μάλιστα δὲ διὰ στρατηγήματός τινος ἐκ τῶν Σαβίνων, καὶ ἐνυμφεύθησαν αὐτάς.

Ἐκ τούτου γίνεται πόλεμος μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Σαβίνων, τῶν διοίων δὲ βασιλεὺς Τίτος Τάτιος, συμβίβασθεὶς μὲ τοὺς Ρωμαίους, μετοικεῖ εἰς Ρώμην μετὰ τῶν Σαβίνων, καὶ συμβασιλεύει μὲ τὸν Ρωμύλον· ἔγειναν δὲ καὶ ἑκατὸν Σαβίνοις συγκλητικοὶ (πατρίκιοι). Δολοφονηθέντος τοῦ Ρωμύλου καὶ ἐπισυμβάστης στάσεως μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ Σαβίνων περὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, ἀνακρύπτεται βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ ὑπερισχύσαντος σαβίνητικοῦ μέρους τῆς συγκλήτου δ Νομᾶς Πομπίλιος (716) μετὰ ἐνὸς ἔτους μεσοβασιλείαν, ἦτοι διακοπὴν τῆς βασιλείας.

Οὗτος ἐτακτοποίησε τὰ τῆς θρησκείας τῶν Ρωμαίων, διώρισεν Ἱερεῖς, διέταξε θυσίας, ώκοδόμησε ναούς, ἐνίσχυσε τὰς εἰρηνικὰς τέχνας καὶ ἐπέφερεν ἀρμονίαν μεταξὺ τῶν Σαβίνων καὶ τῶν Ρωμαίων· ἀπέθανε δὲ τῷ 673 π. Χ.

Μετὰ τοῦτον ἀνηγορεύθη βασιλεὺς δ Τύλλος Όστίλλιος, ὅστις κατέστρεψε τὴν ἀντίζηλον τῆς Ρώμης πόλιν Ἀλβαν Λόγγαν, μετοικίσας εἰς Ρώμην τοὺς κατοίκους τῆς.

Τοῦτον διεδέχθη (640 π. Χ.) δ Ἅγκος Μάρκιος (Σαβίνος), ὃς εἰς ἐνίκησε τοὺς Λατίνους καὶ ἔθεμελίωσε τὸ ἐπίνειον (λιμένα) τῆς Ρώμης, τὰ Ἰτία.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσεν δ Ταρκύνιος Πρίσκος ἢ πρεσβύτερος (616 π. Χ.). Οὗτος ἔκτισε πολλὰς μεγάλας οἰκοδομάς ἐν Ρώμῃ, καὶ καθηπτάταξε τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Σαβίνους. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν δ Σερούσιος Τύλλιος (578 π. Χ.) καὶ αὐτὸν τέλος δ Ταρκύνιος Σούπερβος ἢ ὑπερήφανος (534), ὅστις πειρετείχησε τὴν Ρώμην. Διὰ τὴν σκληρότητα του ἐδιώχθη οὗτος, καὶ οὕτω κατηργήθη ἡ βασιλεία (510 π. Χ.). Ἀντὶ δὲ βασιλέων ἐλάμβανον τὴν ἔξουσίαν δύο ὄπατοι, ἐκ τῶν πατρικίων ἐκλεγόμενοι καὶ ἐπὶ ἐν ἔτος ἔχοντες τὴν ἀρχήν.

Ο Ταρκύνιος ἐδοκίμασε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν βασιλικὴν ἔξουσίαν, ἀλλ᾽ εἰς μάτην. Οὔτε ἡ γενομένη ἐν Ρώμῃ συνωμοσία ὑπὸ νέων τινῶν, οὔτε ἡ συνδρομὴ τοῦ Πορσήνου βασιλέως τῆς Τυρρηνικῆς πόλεως Κλουσίου, ἐκστρατεύσαντος κατὰ τῆς Ρώμης, ἡδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὴν τοιαύτην ἔξουσίαν.

Μετὰ τὴν κατάργησην τῆς βασιλείας δ φιλοπόλεμος λαὸς τῆς Ρώμης δὲν ήγχαριστεῖτο εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πατρικίων, οἵτινες κατέστησαν ὑπερήφανοι, ἰδιοτελεῖς καὶ ἐπέβαλλον νέα βάρον εἰς αὐτὸν· θίθεν ἔγεινεν ἀποστασία (500 π. Χ.), τῆς διοίκησις τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο δημιμετοχὴ τοῦ λαοῦ εἰς τὰ προνόμια τῶν πατρικίων. Εἰς κατάπαυσιν δὲ τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν καὶ τῶν ἐλθόντων ἐναντίον τῆς Ρώμης Λατίνων, διώρισθη δικτάτωρ, δηλαδὴ ἀρχων ἔχων ἀπεριόριστον ἔξουσίαν ἐπὶ δέκα μῆνας. Ἐκτοτε ἔγεινε σύνθετος εἰς τὴν Ρώμην τὸ ἀξίωμα τοῦτο, διάκις συνέβαινον ἐμφύλιοι ταραχαί καὶ ἦτο κίνδυνος καταστροφῆς. Πρῶτος δικτάτωρ διωρίσθη δ Τ. Λάρτιος Φλάδιος.

Ο λαὸς ἔκτοτε κατ' ἀναγκαστικὴν παραχώρησιν τῶν πατρικίων, ἐξέλεγε δύο δημάρχους, οἵτινες ἐπροστάτευον τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἀντιτασσόμενοι εἰς τὰς τυχὸν βιαίας καὶ αὐθαιρέτους ἀπαιτήσεις τῆς συγκλήτου καὶ ἀκυροῦντες πᾶν ἀντιβαῖνον εἰς τὰ συμφέροντά του βούλευμα αὐτῆς. Οἱ πατρίκιοι ὑπέβλεπον πάντοτε τὴν τοιαύτην τοῦ δῆμου ἐξουσίαν. Συμβάντος δὲ ἐν Ἐώμῃ λιμῷ, ἐστάλη σῖτος ἐκ Σικελίας ὑπὸ τίνος τῶν ἔκει Ἑλλήνων ἡγεμόνων· τότε δὲ Γάϊος Μάρκος Κοριολάνος ἔδωκε γνώμην νὰ μὴ διανεμηθῇ διὰ τοῦ σῖτος εἰς τὸν λαὸν, ἢν μὴ παρητεῖτο τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἔχῃ δημάρχους· διὰ τοῦτο καταδικασθεὶς εἰς ἔξορίαν (491 π. Χ.) κατέφυγε πρὸς τοὺς ἔχθρους τῶν Ῥωμαίων Οὐολούσκους καὶ μετ' αὐτῶν ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Ῥώμης. Ιδόντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι πλησιάσαντα εἰς τὴν πόλιν ἀπέστειλαν πρεσβείας πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν σημαντικώτέρων πολιτῶν, ἀλλ' αὐτὸς οὐδεμίαν ἔδιδεν εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς Ῥώμης παρακλήσεις τὴν προσοχήν. Τότε αἱ πρῶται τῆς Ῥώμης κυρίαι μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Κοριολάνου Οὐετούριας καὶ τῆς γυναικός του Οὐολούμνιας καὶ τῶν δύο τέκνων του προσῆλθον εἰς τὴν σκηνήν του· δὲ Κοριολάγος, καμφθεὶς εἰς τὰς ἐπιπλήξεις τῆς μητρός του καὶ τὰ δάκρυα τῆς γυναικός του καὶ τῶν ἄλλων δεσποινῶν, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ του καὶ διέμεινεν ἐξόριστος παρὰ τοῖς Οὐολούσκοις μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἀξιομνημόνευτος εἶναι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ διαγωγὴ τοῦ Δ. Κοίντου Κιγκινάτου. Διαμένων οὗτος εἰς τὸν ἄγρον του καὶ μὲ τὰς ιδίας του χειρας καλλιεργῶν τὰς γαίας του, διωρίσθη ὑπατος (460 π. Χ.). Τὸ δὲ 458 διωρίσθη δικτάτωρ, κληθεὶς ἐκ τοῦ ἀγροῦ του. Ἀφεὶς τὸ ἄροτρον καὶ ἀναλαβὼν τὴν δικτατορίαν ἔσωσε τὸν στρατὸν τῆς Ῥώμης, κινδυνεύοντα νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν περικυκλωσάντων αὐτὸν Αἰκανῶν, προμερῶν πολεμίων τῶν Ῥωμαίων. Νικήσας αὐτοὺς καὶ κρατήσας τὴν δικτατορίαν 16 μόνον ἡμέρας, ὅσον δηλαδὴ ἐχρειάζετο, ἐπανῆλθε μετὰ ταῦτα πάλιν εἰς τὰς ἀργοτικὰς ἔργασίας. Τῷ 439 π. Χ. ἀγων τὸ ἐγδονικοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔγεινε πάλιν δικτάτωρ διὰ νὰ καταβάλῃ τὸν δημαγωγὸν Μαΐλιον, κολλακεύσαντα τὸν δῆμον, καὶ διανοηθέντα νὰ καταλύσῃ τὸ πολίτευμα διὰ συνωμοσίας καὶ νὰ ἀναδειχθῇ βασιλεύς.

§ 45. Δεκανδρία. Πύρρος ἐν Σικελίᾳ.

Ἀνεφάνη δὲ ἥδη ἀνάγκη ὑπάρξεως ἐν Ἐώμῃ γραπτῶν νόμων· οὗτοι διωρίσθησαν δέκα ἄνδρες ἐκ τῶν πατρικίων νὰ συντάξωσι νόμους (451 π. Χ.) καὶ παρεδόθη εἰς αὐτοὺς πᾶσα ἐξουσία. Οὗτοι, συμβουλευθέντες τὰ νομοθετήματα τῶν Ἑλλήνων, ἔγραψαν νόμους ἐπὶ δώδεκα πινάκων. Οἱ νόμοι οὗτοι κυρωθέντες τὸ 449 π. Χ. ἔλαβον πλήρη ἴσχυν. Οἱ δὲ δέκα ἄνδρες ἐπαύθησαν τῆς ἀρχῆς, ἀδίκως καὶ κακῶς πολιτεύθεντες ὡς ἀρχοντες.

Τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐξέλιπεν ἡ διάκρισις μεταξὺ τῆς τάξεως τῶν πατρικίων καὶ τῆς τῶν πληθείων καὶ εἶχον ὅλοι ἥδη τὰ αὐτὰ δικαιώματα.

τα. Δεν δημοσίες δε ἀλλη πλέον διάκρισις είμην ή διαίρεσις τῶν Ῥωμαίων εἰς οὕκους πλουσίους καὶ πτωχούς (π. X. 437).

Ἐνῷ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπολέμουν πρὸς ἑγχωρίους ἔχθρους τῶν, ζένοι ἔξωθεν ἔχθροι, ἐπιπεσόντες κατ’ αὐτῶν δόλιγον ἔλειψε νὰ τοὺς ἔζοντώσωσι. Πλήθη Γαλατῶν ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Βρέννον ἐπέδραμον τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐπειδὴ Ῥωμαῖοι τινες εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν Τυρρηνῶν πολεμοῦντες τοὺς Γαλάτας, ὁ Βρέννος ἐπροχώρησε κατὰ τῆς Ῥώμης.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀπαρασκεύαστοι ὅντες εἰς ἀντίκρουσιν τόσον φοβεροῦ πολεμίου, ἡττήθησαν κατὰ κράτος πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἀλία (390 π. Χ.), οἱ δὲ Γαλάται, εἰσελθόντες εἰς Ῥώμην, ἐλαφυραγώγησαν τὴν πόλιν καὶ ἔκαυσαν αὐτήν. Μόνον τὸ Καπιτώλιον (ἀκρόπολις μὲν ναὸν τοῦ Δίὸς) ὑπερήσπισεν ὁ Μάνιλος, ἀποκρούσας τὰς κατ’ αὐτοῦ ἐφόδους τῶν πολεμίων, οἵτινες ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ταύτης καὶ ἔνεκα ἐνσκηψασῶν ἀσθενεῖσιν καὶ πείνης ἐδέχθησαν ἐπὶ τέλους συνθήκην, δι’ ἣς ἐλαθον χρήματα καὶ ἀνεγώρησαν.

Οἱ νικηφόροι πόλεμοι τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Ἐρνίκων, τῶν Οὔσλούσκων, τῶν Τυρρηνῶν καὶ πρὸ πάντων κατὰ τῶν ὁρεινῶν Σαυνιτῶν, οἵτινες εἶχον ἔλθει νὰ προσβάλωσι τὴν Καμπανίαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης τεθεισαν, καὶ τοὺς δόποιους ἐνίκησαν κατὰ κράτος (290 π. Χ.) μετὰ πόλεμον, 50 ἔτη διαρκέσαντα (ἐκτὸς δλίγων διαλειμμάτων), ἐγύμνασαν αὐτοὺς εἰς τὰ πολεμικὰ καὶ εἰς τὰς κακουχίας τῶν ἐκστρατειῶν καὶ κατέστησαν αὐτοὺς οὕτω τρομερὰν καὶ ἀκατάβλητον δύναμιν, ὥστε περὶ τὸ 272 ἔτος π. Χ. κατέστησαν κύριοι ἀπάσης σχεδὸν τῆς Ἰταλίας καὶ ἦρχισαν ἥδη νὰ μπορέπωσι τὰς πρὸς Ν. κειμένας ἐλληνικὰς ἀποικίας.

Οἱ Ταραντίνοι, προσβάλοντες τοὺς πρεσβευτὰς τῆς συγκλήτου τῆς Ῥώμης, διηρέθισαν τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες διὰ ταῦτα ἐστράτευσαν κατ’ αὐτῶν.

Οἱ Ταραντίνοι προσεκάλεσαν τότε εἰς βοήθειάν των τὸν βασιλέα τῆς Ἡπείρου Πύρρον. Ἐλθὼν ὁ Πύρρος μὲ τοὺς στρατὸν καὶ ἐλέφαντας, ἀγνώστους ὅντας ἔως τότε εἰς τοὺς Ρωμαίους, καὶ διὰ τοῦτο κατατρομάξαντας τὸ ἱππικὸν αὐτῶν, ἐνίκησαν αὐτοὺς, μὲ πολλὴν τοῦ δόμως ζημίαν, διὸ καὶ ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἰταλίας (280 π. Χ.). Προσκληθεὶς δὲ καὶ δεύτερον ὑπὸ τῶν αὐτῶν Ταραντίνων καὶ ἐλθὼν, νικᾶται ἐν Βενουέντῳ κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, διηγουμένων ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Κουρίου Δεντάτου, καὶ φεύγει εἰς Ἡπείρον.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἦρχισαν ἥδη νὰ διαπερῶσιν εἰς Σικελίαν, ἀφοῦ πᾶσα ἥδη η μεσημερινὴ Ἰταλία μπετάγη εἰς αὐτούς.

§ 46. Καρχηδονικοὶ ἢ λιβυκοὶ πόλεμοι καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν.

Η ἐν Ἀφρικῇ μεγαλόπολις Καρχηδὼν, αὐξῆσασα διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς, καὶ πολλὰς ἀποκτήσασα ἀποικίας, ἔβλεπε μὲ τὴν ὅμμα τὴν ἐπίφοβον αὔξησιν τῆς δυνάμεως τῆς Ῥώμης. ἔχον-

τες οἱ Καρχηδόνιοι κτήσεις ἐν Σικελίᾳ, ἔμαθον ὅτι Μαμερτῖνοι (Καμπανοὶ μισθοφόροι, πρότερον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ἀγαθοκλέους) ἔκυρίευσαν διὰ προδοσίας τὴν πόλιν Μεσσήνην· ὅθεν ἀποστέλλουσιν εὐθὺς ἐκ Καρχηδόνος στρατὸν ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ βοηθήσῃ τοὺς πολίτας αὐτῆς, βοηθούμενους ἡδη καὶ ὑπὸ τῶν Συρακουσίων, ἐπὶ σκοπῷ δὲ κυρίως νὰ ἔξουσιάσωσιν αὐτοὶ τὴν εἰρημένην πόλιν. Οἱ Μαμερτῖνοι ζητήσαντες ἔλαθον ἐκ Ρώμης ἐπικουρίαν καὶ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἥρχισεν δὲ εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη διαρκέσας πόλεμος μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ Καρχηδονίων, πρῶτος δνομασθεῖς (ἀπὸ τοῦ 264—241 π. Χ.).

Διαβάντες οἱ Ρωμαῖοι ἐπὶ σχεδιῶν τὸν σικελικὸν πορθμὸν καὶ ἐπιπέσοντες ἐπὶ τὴν Σικελίαν, κατέζουσιάσαν πᾶσαν σχεδὸν τὴν νῆσον. Ἐνταῦθα δὲ ἐναυπήγησαν τὸν πρῶτον αὐτῶν στόλον ἐξ 120 πλοίων, λαβόντες δὲ σχέδιον καρχηδονικὸν πλοίον ναυμαχήσαν, καὶ ναυμαχήσαντες οὕτω ὑπὸ τὸν Δουέλιον ἐνίκησαν ἴσχυρὸν ἔχθρικὸν στόλον τὸ 260 π. Χ.

Ἀποτολμήσας δὲ Ρωμαῖος Ὑπατος Ῥήγουλος νὰ καταπλεύσῃ εἰς Ἀφρεκήν, ἀνεδείχθη μὲν κατ’ ἀρχὰς νικητής, ὕστερον δὲ μιας ἡττήθη καὶ ἤχυμαλωτίσθη (254 π. Χ.). Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐβοηθήθη ἡ Καρχηδὼν ὑπὸ τοῦ τυχόντος μεταξὺ τῶν ἐκεῖ Ἐλλήνων μισθοφόρων στρατηγοῦ Ξενθίππου Σπαρτιάτου. Μετὰ πολλὰς ἀποτυχίας ἡδυνήθησαν οἱ Ρωμαῖοι κατὰ τὸ ἔτος π. Χ. 250 νὰ κατατροπώσωσι τοὺς Καρχηδονίους ἐν ναυμαχίᾳ, ἀλλ’ ἐπανερχόμενοι ἀπώλεσαν ἐκ τρικυμίας τὸν στόλον των. Οἱ Καρχηδόνιοι ἡναγκάσθησαν μετὰ μεγάλην νίκην τῶν Ρωμαίων εἰς Πάνορμον τῆς Σικελίας νὰ ζητήσωσιν εἰρήνην καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ρώμην τὸν αἰχμάλωτον αὐτῶν Ῥήγουλον νὰ πραγματευθῇ τοὺς δρους, ἀφοῦ ὅμοσεν, ὅτι θέλει ἐπανέλθει εἰς Καρχηδόνα.

Ἐλθὼν δὲ Ῥήγουλος εἰς Ρώμην, ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, μετεχειρίσθη ἀπ’ ἐναντίας πᾶσαν τὴν ἴσχύν του, ὅπως πείσῃ τοὺς συμπολίτας του νὰ μὴ δεχθῶσι τὰς περὶ αὐτῆς προτάσεις τῶν ἀποστειλάντων κυρτὸν Καρχηδονίων. Τηρήσας δὲ μιας τοὺς δρους του, ἐπανηλθεν εἰς Καρχηδόνα, δημοσίᾳ ἐθανατώθη διὰ πολλῶν βασάνων ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων. Μετὰ ταῦτα οἱ Ρωμαῖοι ἀπώλεσαν διαφόρους στόλους των καὶ ἔχντηλησαν τὸ ταμεῖόν των· τότε δὲ πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συντελέσαντες ἐναυπήγησαν ἀλλον μέγαν στόλον. Καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ὡσεύτως ἐπραξαν δὲ τις ἡδυνήθησαν, ἀλλ’ δὲ μιας δὲ τὸν ναύαρχον αὐτῶν ἄννωνα στόλος των ἐνικήθη παρὰ τὸ Λιλύβαιον τῆς Σικελίας (241 π. Χ.) ὑπὸ τοῦ Ἱπάτου Λουτατίου Κατούλλου, ὅθεν ἡναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσιν εἰρήνην ἐπὶ τοῖς προταθεῖσι παρὰ τῶν νικητῶν Ρωμαίων δροῖς, ὑποχρεωθέντες δὲ αὐτῶν νὰ ἀπέλθωσι τῆς Σικελίας καὶ νὰ δύσωσι περὶ τὰ 20,000,000 δραχμῶν. Μετὰ τὴν εἰρήνην, μὴ εὐχαριστηθέντες οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὰς νέας κτήσεις των, κατέλαθον παρὰ τὰς συνθήκας τὰς νήσους Κύρων καὶ τὴν Σερδὼ, τῶν Καρχηδονίων οὕτας. Όθεν οἱ Καρχηδόνιοι, διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι τοὺς Ρωμαίους, διαβάντες εἰς Ισπανίαν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἀμίλκαν καὶ Ἀσδρούβαν, κατέλαθον μέγα μέρος

τῆς χώρας ταύτης μέχρι τοῦ Ἱερος ποταμοῦ καὶ ἔκτισαν τὴν νέαν Καρχηδόνα (Καρθαγένην τὰ νῦν). Φοβηθέντες οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὺς ἐσυνθηκα- λόγησαν νὰ μὴ διαβῶσι τὸν Ἱερό ποταμόν. Ἀλλ' ὁ Ἄννιβας, ἀναγορευ- θεὶς στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῶν Καρχηδονίων, διέβη τὸν Ἱερό, παρὰ τὰς συνθήκας, καὶ πολιορκήσας τὸ Σάγουντον ἐκυρίευσεν αὐτό. Ἐκ τούτου προέκυψεν ὁ δεύτερος καρχηδονικὸς πόλεμος, διαρκέσας ἀπὸ τοῦ 218 μέχρι τοῦ 201 π. Χ.

§ 47. Δεύτερος Καρχηδονικὸς πόλεμος.

Ἄννιβας εἰς τῶν μεγαλειτέρων στρατηγῶν τῆς παγκοσμίου ἴστορίας, διαβάς μετὰ τοῦ στρατεύματός του, ἐξ 69,000 ἀνδρῶν καὶ 32 ἐλεφάντων συγκροτουμένου, τὰ Πυρηναῖα ὅρη, καὶ διελθὼν δι' ἐχθρικῶν τόπων τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ἀναβαίνει μὲ πολλὴν θρησκευτικὸν τοῦ στρατοῦ του τὰς Ἀλπεις, καταβάς δὲ μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν καὶ κινδύνων πολεμεῖ μετὰ τοῦ ἀπομείναντος στρατοῦ του (26,000) εἰς Ιταλίαν, νικᾷ τοὺς Ῥωμαίους παρὰ τὸν Τίκινον ποταμὸν ὑπὸ τὸν Ἡπατὸν Κορνήλιον Σκηπίωνα, καὶ παρὰ τὸν Τρεβίζαν ὑπὸ τὸν Ἡπατὸν Σεμπρόνιον (218 π. Χ.) κατόπιν δὲ νικᾷ πάλιν αὐτοὺς ὑπὸ τὸν Φλαμίνιον παρὰ τὴν Τρασιμένην λίμνην καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐν Κάναις. Ἐν δὲ ἡ Καρχηδόνων ἀπέστελλε τὰς αἰτηθείσας παρὰ τοῦ Ἄννιβα ἐπικουρίας, ἡ Ῥώμη ἥθελεν εἶναι ἥδη εἰς τὴν διάκρισιν αὐτοῦ ἐντελῶς.

Μετὰ τὰς νίκας ταύτας δὲ Ἄννιβας διαχειμάζει ἐν Καπύρῃ. Μὴ λαβῶν δὲ ἐκ Καρχηδόνος τὰς ζητηθείσας ἐπικουρίας, ἀναγκάζεται νὰ ζητήσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Σικελιωτῶν. Ἦτηθη ἥδη πολλάκις, καὶ ἡ Σικελία ὑποτάσσεται πᾶσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀναλαβόντων αὖθις τὰς δυνάμεις των, καὶ γίνεται ἐπαρχία Ῥωμαϊκή.

Η Καρχηδόνων ἀποστέλλει ἥδη δυνάμεις εἰς τὸν Ἄννιβαν, ὑπὸ τὸν Ἀσδρούζαν, ἀλλὰ πρὶν ἡ φθάσωσιν εἰς αὐτὸν κατατροπώνονται καθ' ὅδον (207 π. Χ.).

Οἱ Σκηπίων κυριεύει τὴν Ισπανίαν, καὶ ἐκ τῆς Σικελίας διαπερφέζει εἰς Ἀφρικήν. Οἱ Ἄννιβας προσκαλεῖται ὑπὸ τῆς πατρίδος του εἰς βοήθειάν της, ἀλλὰ πρὶν ἡ φθάσῃ τὸν νικῷ δὲ Σκηπίων εἰς Ζάμαν κατὰ κράτος (202 π. Χ.) καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὴν ταπεινωθείσαν Καρχηδόνα αἰσχράν εἰρήνην, δι' ἣς οἱ Καρχηδόνιοι ὑπεχρεώθησαν νὰ καύσωσι πάντα τὰ πλοιά των, πλὴν 10, καὶ εἰς τὸ ἔξης νὰ μὴ ἔχωσιν ἔξουσίαν νὰ κινῶσι πόλεμον ἀγνεύ ἀδείας τῆς Ῥώμης, νὰ δώσωσιν ἀποζημίωσιν τῶν ἔξόδων τοῦ πολέμου 10,000 τάλαντα καὶ ἔκατὸν δρῦρους.

Οἱ Ἄννιβας ἀναγορευθεὶς Σουφρέτης, ἥτοι ὑπέρτατος ἄρχων, καὶ βελτιώσας καθ' ἡσυχίαν τὰ πολεμικὰ καὶ οἰκονομικὰ τῆς πατρίδος του, ἡναγκάσθη ἔνεκα διαβολῶν καὶ ῥαξιοργιῶν τῆς Ῥώμης ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Καρχηδόνος ἐλθὼν δὲ εἰς Ἀντίοχον τὸν τῆς Συρίας βασιλέα παραπείθει αὐτὸν νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἡττηθεὶς οὗτος παραχωρεῖ εἰς αὐτοὺς τὴν Μικρὰν Ασίαν. Οἱ Ἄννιβας, τὸν ὅποιον ἀπήτησε

παρὰ τοῦ ἡττηθέντος ἡ Ρώμη, κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βιθυνίας Προυσίαν· ἵνα δὲ μὴ αἰχμαλωτισθῇ καταδιωκόμενος καὶ ἐνταῦθα, ἐφρα-
μακώθη μόνος του (183 π. Χ.). Τὸ αὐτὸ δέ ἔτος ἀπέθανε καὶ ὁ κατα-
τροπώσας αὐτὸν Σκηπίων, δὲ ἐπονομασθεὶς Ἀφρικανός.

§ 48. Τρίτος Καρχηδονικὸς πόλεμος.

Η Καρχηδὼν ἀπολαύσουσα ἥδη τελείας εἰρήνης ἥρξατο ἀνάγεννωμένη καὶ προοδεύουσα πρὸς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ἀκμὴν. Η Ρώμη παρετίθει μετὰ πολλῆς ζηλοτυπίας καὶ ἀνησυχίας τὴν ἀνάστασιν ταύτην τῆς ἀντιζῆλου της. Κάτων δὲ ὁ Ρωμαῖος δὲν ἔπαινεν μποθάλπων τὸ μίσος τῶν συμπο-
λιτῶν του κατὰ τῆς Καρχηδόνος καὶ παρασκευάζων τὸν ὅλεθρόν της.

Κατ’ αὐτὸν τοῦτον τὸν καιρὸν (149 π. Χ.), Μασσανάσσης δὲ βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας καταλαμβάνει καὶ ἔχουσιάζει τὴν καρχηδονικὴν χώραν, Ἐμπορεῖα. Οἱ Καρχηδόνιοι μὴ δυνάμενοι διὰ τὰς συνθήκας νὰ πολεμήσωσι τὸν ἄρπαγα αὐτὸν ἀνεύ ἀδείας τῆς Ρώμης, παρεπονήθησαν εἰς αὐτὴν καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν της. Οἱ Ρωμαῖοι οὐ μόνον ἥρνηθησαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἀπεφάνθησαν, ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι οὐδεμίαν ἀξίωσιν δύ-
νανται νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῆς ἀφαιρεθείσης χώρας. Τοῦτο κατέτησε τὸν Μασ-
σανάσσην θρασύτερον πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, ὅθεν ἐκινήθησαν οὗτοι εἰς
ὑπεράσπισιν ἔσωτῶν. Οἱ Ρωμαῖοι κηρύττουσι παραχρῆμα, ὅτι οἱ Καρχη-
δόνιοι παρέβησαν τὰς συνθήκας καὶ ἀποστέλλουσι στρατὸν εἰς τὴν Σικε-
λίαν. Η Καρχηδὼν ἐκπλαγεῖσα παρέδωκε καὶ τοὺς ὑπηκόους της καὶ τὰς
κτήσεις τοὺς Ρωμαίους, ἀλλ’ οἱ Ρωμαῖοι, μὴ εὐχαριστηθέντες εἰς ταῦτα,
ἐπλευσαν εἰς Ἀφρικὴν καὶ προσεκάλεσαν τοὺς Καρχηδονίους νὰ καταθέ-
σωσι τὰ δύλα. Γενομένου καὶ τούτου, ἀπητήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων νὰ
κατασρέψωσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὴν πόλιν των καὶ νὰ οἰκοδομήσωσιν ἄλ-
λην δύο γεωγραφικὰ μίλια ἐνδοτέρω τῆς παραλίας. Ἀπελπισθέντες οὗτοι
ἀπεφάσισαν ν’ ἀντισταθῶσι μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Ὁθεν κατεδαφί-
σαντες τὰς οἰκίας των ἔλαθον τὴν ξυλείαν καὶ ἐναυπήγησαν πλοῖα. Τὰ
μέταλλα μετεποιήθησαν εἰς δύλα, καὶ γυναικες κείρουσσι τὰς κόρμας των
ἐποίουν χορδὰς τῶν τόξων. Οὕτω ἡδυνήθησαν ν’ ἀντισταθῶσιν ἐπὶ δύο
ἔτη. Τὸ τρίτον ἔτος (147 π. Χ.) ἡ πόλις των καταλαμβάνεται ἐξ ἐφό-
δου ὑπὸ τοῦ Ἰπάτου Ποπλίου Κορνηλίου Σκηπίωνος Αἰμιλιανοῦ. Τὸ πᾶν
παρεδόθη εἰς πῦρ καὶ σίδηρον· μετὰ ἔξαήμερον σφαγὴν, ἐπῆλθεν δὲ τῆς
πόλεως ἐμπρησμὸς διαρκέσας ἡμέρας δεκαεπτά· κατὰ προσταχὴν δὲ τῆς
συγκλήτου κατεδαφίζεται πάσα ἐκ θεμελίων. Οὕτω δὲ ἡ πάλαι μεγαλο-
δύναμος Καρχηδὼν γίνεται ἥδη ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, μετονομασθεῖσα Ἀ-
φρικήν.

Η Ρώμη ἥδη κατέχει, πρὸς διλοχήρω τῇ Ἰταλίᾳ, τῇ Σικελίᾳ, τῇ Σαρ-
δοὶ καὶ τῇ Κύρων, πᾶσαν τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Δυσιτανίαν (Πορτογαλ-
λίαν) μετὰ τῶν Βαλεαρίδων νήσων, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν
Ἐλλάδα καὶ Ἀσίαν τὴν μικράν. Αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἐδιοικοῦντο ὑπὸ ἀνθυ-
πάτων καὶ ἀντιστρατήγων κατ’ ἔτος διοριζομένων, οἵτινες, πτωχοὶ ἐρ-

χόμενοι εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπανήρχοντο εἰς Ρώμην μετὰ τὴν ἐτοῖσαν ἀρχήν των πλουσιώτατοι ἐξ ἀρκαγῶν καὶ πάσης ἀδικίας.

§ 49. Ἐμφύλιοι πόλεμοι.

Ἐνῷ τροπαιοῦσι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεδίωκον οὕτω τὰς ἁσυτῶν κατακτήσεις ἐν Ἀφρικῇ, Ασίᾳ, Ἑλλάδι καὶ Ἰσπανίᾳ, μεγάλαι ἀταξίαι καὶ διαφθορὰ ἡθῶν ἐπεκράτουν ἐν Ρώμῃ. Τινὲς τῶν Ῥωμαίων κατέστησαν ὑπέρπλουτοι, ἄλλοι δὲ ἥσαν πάμπτωχοι· οὐδεὶς ηὔχαριστεῖτο νὰ ἐργάζηται καὶ πάντες ἐπεπόθουν θεάματα καὶ ἀπολαύσεις· οὐδενὸς οὐδὲν πτωχὸς συνετάσσοντο τῷ πλειοδοτοῦντι οἱ δὲ πλούσιοι διὰ χρημάτων ὑπεχρέουν αὐτοὺς εἰς τὰς θελήσεις των, ἐντεῦθεν προέκυψαν φατρίαι καὶ ἀκολούθως δλέθριοι ἐμφύλιοι πόλεμοι.

Τὸ πρῶτον αἷμα ἐχύθη, ὅτε δὲ δῆμαρχος Τιβέριος Γράκχος ἐπρότεινε νόμον δι' οὗ δὲν ἐπετρέπετο εἰς οὐδένα πολίτην νὰ κατέχῃ γῆν περισσότεραν τῶν 1000 πλέθρων. Οἱ πλούσιοι ἀντισταθέντες ἐφόνευσαν αὐτὸν (113 π. Χ.). Ολίγα ἔτη μετὰ ταῦτα δὲ ἀδελφός του Γάιος Γράκχος ὑπέστη τὴν αὐτὴν τύχην μὲν πολλοὺς τῶν ὀπαδῶν του δι' αὐτηροτέρας τῶν τοῦ ἀδελφοῦ του προτάσεις (122 π. Χ.).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην Κίμριοι καὶ Τεύτοτες (γερμανικὰ φύλα), πρώτην φορὰν ἔξορμήσαντα ἐκ τῶν χωρῶν των ἐπέπεσαν, εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος (114 π. Χ.). Εἰς τὰ φύλα ταῦτα προστεθέντες καὶ ἄλλοι ἡγάνησαν τοὺς Ῥωμαϊκοὺς στρατοὺς καὶ κατερήμωσαν τὴν Γαλλίαν. Άλλα τὴν εἰς Ιταλίαν εἰσόδον αὐτῶν ἀντέκρουσεν δὲ πατος Μάριος¹ κατέστρεψεν οὕτος τόσον τοὺς Κίμριους μάλιστα, ὅστε ἔκτοτε δὲν ἤκουσθησαν πουθενά πλέον.

Κατὰ τὸν πρῶτον ἐμφύλιον πόλεμον γεννηθέντα ἐκ τῆς ἀντιζηλίας τῶν στρατηγῶν Μαρίου καὶ Σίλλα περὶ τῆς ἀρχηγίας εἰς τὸν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου βασιλέως τοῦ Πόντου πόλεμον, δεινὴ ἐγένετο μάχη ἐν Ρώμῃ, τὸ αἷμα ἔρρευσε ποταμῷδὸν καὶ ὑπὲρ τὰς ἐκατὸν χιλιάδας ἀνδρῶν ἐφονεύθησαν.

Η διαπραγθεῖσα τρομερὰ σφαγὴ ὑπὸ τοῦ Μαρίου καὶ τοῦ Σύλλα ἐν ταῖς βύμασι τῆς Ρώμης οὐδεμίαν ἐπανήγαγε τάξιν.

Οἱ Κατιλίνας, ἀνὴρ ἀσωτος, συνέπλεξε μετὰ ταῦτα συνωμοσίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν συνηνώθησαν χιλιάδες ἀσώτων καὶ κακούργων, οἵτινες ἦλπιζον ὅλικὰς ὥφελείας ἢν ἦθελε καταστρῆφη ἡ Ρώμη καὶ ἐθανατώνοντο οἱ ἔξοχοι αὐτῆς ἄνδρες. Κικέρων, δὲ μέγας τῆς Ρώμης ἡγέτωρ, φιλόσοφος καὶ πολιτικός, ἐματάιωσε τοὺς καταχθονίους σκοπούς των καὶ δὲ Κατιλίνας μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἔξωλοθρεύθησαν μετὰ φονικωτάτην μάχην (63 π. Χ.).

§ 50. Πρώτη τριαρχία ἡ τριανδρία.

Μετὰ ταῦτα (60 π. Χ.) τρεῖς ἄνδρες ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῆς Ρώμης, δὲ Καίσαρ, δὲ Πομπήιος καὶ δὲ Κράτσος. Ο Κρά-

σος ἦτο πάμπλουτος, δὲ ιούλιος Καίσαρ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ μέγιστος τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν καὶ ὡς ἴκανώτερος τῶν δύο ἄλλων, ἦτο δὲ καὶ πολὺ φιλόδοξος. Διὰ τῆς ἐπιδεξιότητός του κατέρθισε νὰ ἐκλεχθῇ μέγας ἀρχιερεὺς, ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐδίδετο συνήθως εἰς τοὺς πρεσβυτάτους, τοὺς σεβαστοτάτους καὶ τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν συγκλητικῶν.

Οἱ Πομπήιοι καὶ ὁ Κράτος παρετήροσαν, ὅτι ἥρχιζαν νὰ χάνωσι τὴν σπουδαιότητά των παρὰ τῇ συγκλήτῳ καὶ πάρα τῷ λαῷ, ἐπειδὴ ὁ Καίσαρ ἀφειδῶς διένειμεν εἰς αὐτὸν χρήματα· ὅθεν ἐθεωρησαν οὗτοι φρονιμώτερον, παρὰ νὰ ἔχωσιν αὐτὸν ἀντίζηλον νὰ διαμερισθῶσι μετ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν τῆς Ῥώμης. Τὴν εἰς τρία διαιρέσιν αὐτῆς, προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἐνέκρινε καὶ ὁ λαός καὶ ἡ σύγκλητος. Οἱ τρεῖς λοιπὸν οὕτοι διένειμαν μεταξύ των τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους. Καὶ ὁ μὲν Καίσαρ ἔλαβε τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν καὶ πέραν τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν, ὁ δὲ Κράτος μετέβη εἰς Ασίαν· ἔκει δὲ πολεμῶν τοὺς Πάρθους, ἐφονεύθη (53 π. Χ.). Εκ τούτου ἔγεινε διαρχία, δηλαδὴ ἔμεινεν ἡ ἔξουσία εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας δύο συνάρχοντας αὐτοῦ Καίσαρα καὶ Πομπήιον. Οἱ Πομπήιοι δὲν μετέβη εἰς Ιερίαν, διότι προτίμα νὰ μένῃ ἐν Ῥώμῃ ἐν ᾧ δὲν ἐπετρέπετο τοῦτο καὶ ὥφειλε νὰ μεταβῇ εἰς Ιερίαν τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἔκβερνων ἄλλοι ἐν δυναματὶ του. Εἶτελέχθη δὲ καὶ ὑπατος χωρὶς συνυπάτους καὶ συγχρόνως ἐτήρησε τὴν ἐπὶ τῆς Ιερίας κυβέρνησιν, πρᾶγμα ἔως τότε ἀγνωστον ἐν Ῥώμῃ. Οἱ Καίσαρες ἔζητοσι τὸ αὐτὸν προνόμιον, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀντέστη ἡ Σύγκλητος ἐνεργείᾳ τοῦ Πομπήιου καὶ τὸν διέταξε μάλιστα νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπολύσῃ τὸν στρατόν· ἀλλ' ὁ Καίσαρ μετὰ τοῦ πιστοῦ στρατοῦ του ἐπανῆλθεν ἐκ Γαλλίας, ὁ δὲ Πομπήιος ἐν τοσούτῳ ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐξ Ἰταλίας· διωκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἡττήθη τῷ 48 π. Χ. περὶ Φάρσαλον τῆς βορείου Ἕλλαδος καὶ κατέφυγεν εἰς Αἴγυπτον διου ἐδολοφονήθη, ἥματος ἀποβάτας ἔκεισε, ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Αἴγυπτου Πτολεμαίου, θέλοντος νὰ περιποιηθῇ οὕτω τὸν Καίσαρα· καὶ οἱ ὀπαδοὶ δὲ αὐτοῦ ἡττήθησαν ἐν τε Ισπανίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Οἱ Καίσαρες τότε ἔζελέχθη ἰσόδιος, δῆμαρχος, ὑπατος ἐπὶ πενταετίαν καὶ δικτάτωρ ἐπὶ ἓν ἔτος· δὲν ἔδεχθη δὲ τὴν ὑπατείχην.

Οἱ μεγάλοι καὶ ἴσχυροι οὐδέποτε στεροῦνται κολάκων· ἡ δὲ κολακεία δύναται νὰ διαφθείρῃ καὶ τὸν ἄριτον τῶν θυητῶν. Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Καίσαρα, στις ἀπαλλαγείς παντὸς ἐπιφόρου ἔχθροῦ, κατέστη ἀλαζών καὶ δυσπρόσιτος, ἀπωθῶν τοὺς ἀξίους καὶ ἀνυψῶν καὶ περιποιούμενος τοὺς ὑποδεεστέρους. Τὸ μέγιστον δὲ τῶν σφαλμάτων του ἦτο ὅτι μεγάλως ἐπεθύμει νὰ γίνῃ βασιλεὺς, καὶ τούτου ἔνεκα διηγέρθη πρόληψις κατ' αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν καὶ αὐτὴ ἡ ὑπερβολικὴ ἐλευθεριότης του δὲν ἡδυνήθη

νὰ ἔξαλείψῃ. Ἐπὶ τέλους συνεστάθη συνωμοσία, τοῦ Κασσίου καὶ τοῦ Βρούτου ἔξαρχόντων, καὶ τὴν 15 Μαρτίου τοῦ ἕτους 44 π. Χ. ὁ Καῖσαρ ἐδολοφονήθη ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς συγκλήτου τῆς Ῥώμης.

Οὐ Βροῦτος ταχέως ἐννόησεν, ὅτι διὰ νὰ σωθῇ, ἐπρεπε νὰ φύγῃ ἐκ Ῥώμης· θεν ἀπῆλθεν αὐτῆς καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ.

§ 51. Δευτέρα τριαρχία Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα.

Τὸ Ρωμαικὸν κράτος.

Οἱ Ὀκταβιανὸς, ὁ Λέπιδος καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐμοίρασαν πρὸς ἀλλήλους τὸ ῥωμαικὸν κράτος καὶ ἔγεινεν οὕτω δευτέρα τριαρχία, καὶ ὁ μὲν Ὀκταβιανὸς ἔλαβε τὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ Λέπιδος τὴν Ἀφρικήν, ὁ δὲ Ἀντώνιος τὴν Ἀσίαν· ἀπεφασίσθη δὲ ἵνα δὲ μὲν Λέπιδος μείνῃ ἐν Ῥώμῃ· οἱ δὲ ἄλλοι δύο καταδιώξωσι τοὺς δολοφόνους τοῦ Καίσαρος Κάσσιον καὶ Βρούτον, οἵτινες ἤσαν ἡδη εἰς τὴν Ἀνατολὴν μὲ στρατὸν ἀπειλοῦντες τὴν Ἰταλίαν· θεν ἐλθόντες εἰς Μακεδονίαν, συνῆψαν δύο μάχας περὶ Φιλίππους, πόλιν αὐτῆς (42 π. Χ.) καὶ μετὰ μὲν τὴν πρώτην μάχην, ἀν καὶ ἀμφιρόπον ἀποβάσαν, ἔγεινεν αὐτόχειρ δι Κάσσιος, νομίσας ἔξι ἀπάτης, ὅτι ἡττήθησαν δλοσχερῶς· εἰς δὲ τὴν εἰκοσιν ἡμέρας ὅστερον γενομένην δευτέραν μάχην, ἡττηθέντων κατὰ κράτος τῶν λεγένων τοῦ Βρούτου, ἔπειτα οὗτος ἐπὶ τῆς σπάθης του καὶ ἐφόνευσεν ἔχυτόν.

Μεταβάς δὲ ὁ Ἀντώνιος εἰς Ἀσίαν, προσεκάλεσε τὴν βασίλισσαν τῆς Αἴγυπτου Κλεοπάτραν νὰ τὴν κρίνῃ, ὡς συνένοχον δῆθεν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος· ἀλλ' ἂμσα ἴδων αὐτὴν, τὴν ἡγάπησε περιπαθῶς καὶ ἤδη ἐφαίνετο, ὅτι ἔζη μόνον δι' αὐτήν· λησμονήσας δὲ τὴν ἀποστολήν του, ἐπέρνα τὸν καιρὸν τοῦ συνδιασκεδάζων μετὰ τῆς Κλεοπάτρας. Ἐνεκκα δὲ διενέζεων του πρὸς τὸν Ὀκταβιανὸν, ἡναγκάσθη ἵνα ἐπανέληῃ εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐκεὶ συνδηλλάχθησαν· κατὰ γενικὴν δὲ εὐχὴν ἔλαβεν εἰς γυναικα Ὀκταβίαν, τὴν δωρίαν καὶ ἐνάρτον τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἀδελφήν. Ἡ γυναικα αὕτη ἐπὶ τίνα καιρὸν κατέστελλε τοῦ Ἀντωνίου τὰς παρεκτροπὰς· καὶ διετήρει τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ὀκταβίανοῦ εἰρήνην. Ἀλλ' ἐπιστρέψας ὁ Ἀντώνιος εἰς Ἀσίαν καὶ ἐπαναλαβὼν τὰς μετὰ τῆς Κλεοπάτρας ἀθεμίτους σχέσεις του, ἀπέβαλε πᾶσαν ἀγάπην πρὸς τὴν πιστὴν αὐτοῦ γυναικα· τὸ δὲ ἀπονεμηθὲν εἰς αὐτὸν μέρος τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας κατένειμεν εἰς τοὺς υἱούς τῆς Κλεοπάτρας. Ἡ Ὀκταβία, μεθ' ὑπομονῆς ἔως τότε τὰς παρεκτροπὰς τοῦ ἀνδρός της ἀνεχομένη, κατὰ πρώτην φορὰν ἤδη ἐδήλωσε τὴν ἀγανάκτησίν της· θεν ὁ ἀδελφός της Ὀκταβίανὸς, ἐπὶ τῇ αἰτίᾳ ἢ τῇ προφάσει ταύτῃ, κατεδίωξε τὸν Ἀντώνιον. Ἐν ναῦμαχίᾳ δὲ γενομένῃ ἐν Ἀκτίῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιπάλων, παρευρέθη καὶ ἡ Κλεοπάτρα, ἡτις φοβηθεῖσα φεύγει εἰς Αἴγυπτον, ἀπίστως καταλιποῦσα τὸν Ἀντώνιον, διστας ὅμως τὴν παρηκολούθησε πρὶν ἡ φανῇ τὸ ἀποβησμένον τῆς μάχης, ἐγκαταλείψας τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον του εἰς τὴν διάκρισιν

τοῦ ἔχθροῦ του. Ὁ Ὀκταβιανὸς κατεδίωξε, μεταβάξε καὶ αὐτὸς εἰς Αἴγυπτον, τὸν ἀντώνιον, ἀλλ᾽ οὐτος ηύτοχειριάσθη, ἵνα μὴ πέσῃ ζῶν εἰς χεῖρας τοῦ ἔχθροῦ του· τούτου δὲ τὸ παράδειγμα ἐμψήθη κατόπιν καὶ ἡ Κλεοπάτρα, φοβηθεῖσα μὴ ἀπαχθῆ εἰς Ρώμην αἰχμάλωτος (30 π. Χ.).

Οἱ Ὀκταβιανὸς ἐπωνομάσθη Αὔγουστος καὶ Καίσαρ, ὡς θετὸς υἱὸς τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος, καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔφερον ἕκτοτε οἱ τῆς Ρώμης ἡγεμόνες, διότι οἱ πλεῖστοι ἐκ τοῦ οίκου αὐτοῦ κατήγοροι. Ὁ Ὀκταβιανὸς, μετονομασθεὶς ἥδη Καίσαρ Αὔγουστος, λαμβάνει τὴν κυβερνητικὴν διοίκησιν ἀπάσης τῆς βαριατικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ δημως δὲν ἦτο εὐτυχής, διότι ἡ οἰκογενειακὴ του εἰρήνη διεταράττετο ἐκ τῆς ἀθλίας γυναικός του Λιβίας, ἣτις βαθμηδὸν ἐζηφάνιζε καὶ ἀπεμάκρυνε πάντας τοὺς φίλους του καὶ κατηνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὁνομάσῃ διάδοχόν του τὸν μιστητὸν θετὸν υἱόν του Τιβέριον.

Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὔγουστου Καίσαρος ἐγεννήθη κατὰ σάρκα ἐν Βηθλεέμ τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, 5,508 ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας.

Οἱ Αὔγουστοι ἐκυβέρνησεν ἡπίως, εἰσήγαγε καλοὺς νόμους, ἔγεινε προσάτης τῶν γραμμάτων, καὶ ἔξετεινε τὴν αὐτοκρατορίαν διὰ νέων κατακτήσεων ἀπέθανε δὲ τῷ 14 μ. Χ. ἄπαις· διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ προγόνος καὶ θετὸς υἱός του Τιβέριος (14 μ. Χ.), δοτὶς ἔγεινε δεσποτικὸς καὶ σκληρός. Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τούτου ἐξαυρώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Οἱ ἄμεσοι διάδοχοι αὐτοῦ Καλλιγόλας, Κλαύδιος καὶ Νέρων ὑπῆρξαν ἐπ' ἵσης ώς διοίκησις ὁ Τιβέριος ὡμοὶ, καὶ μάλιστα διοίκησις Νέρων, δοτὶς ἐφόνευσε τὴν μητέρα του καὶ τὴν γυναικά του καὶ τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν του καὶ τὸν διδάσκαλόν του Σενέκαν, ἔκαυσε δὲ καὶ τὴν Ρώμην (64 μ. Χ.) ἀλλὰ τέλος, ἔγκαταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων, ἔβαλε ἀπελεύθερόν τινα καὶ τὸν ἔθνατωσεν, ἵνα ἀποφύγῃ τὰ χειρότερα (68 μ. Χ.).

Μετὰ ἐπισυμβάσεις ταραχῆς ὑπερισχυσεν ώς αὐτοκράτωρ ὁ Οὐεσπασιανὸς, δοτὶς ἦτο ἐν μέρει χρηστὸς ἡγεμών, ὡς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Τίτος, δοτὶς δημως πρὶν ἔτι βασιλεύση, πολιορκήσας κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του τὴν Ιερουσαλήμ καὶ κυριεύσας αὐτὴν (70 μ. Χ.), κατέσφαξεν ἀδικητίων ἀνδράς γυναικας καὶ παιδία, καὶ ἐξηνδραπόδισε μυριάδας Ιουδαίων, τὴν δὲ πόλιν κατέστρεψεν ἄπασαν. Ἔκτοτε ἐπαυσεν διοίκησις Ιεραχλιτικὸς λαὸς τοῦ νὰ ἦναι ἔθνος. Τὸ ἀλιμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῶν (Ματθ. ΚΖ'. 24).

Οἱ τοῦ Τίτου διάδοχος Δομιτιανὸς ἔγεινεν ἀπηνὸς καὶ τρομερὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Ὁ διάδοχος τούτου Νέρβας ἦτο ἐνάρετος καὶ χρηστός δημως δὲ ἔξης καὶ διοίκησις Τραϊανὸς, διάδοχος, ἀντώνιος δὲ Εὐσεβῆς καὶ διοίκησις Μάρκος Αὐρήλιος, φιλόσοφος καὶ κοινωφελής γενόμενος. Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱός του Κόρμυοδος (180 μ. Χ.) ἀνάξιος ὅλως τοῦ πατρός του υἱὸς μαλθακὸς καὶ φυλος· ἐδολοφονήθη δὲ τριακοντάτης (192 μ.

Χ.). Μετὰ τοῦτον ἔγειναν αὐτοκράτορες ἄνδρες ἀστοι καὶ αἰμοθόροι, ὑπὸ τῶν στρατῶν ἐκλεγόμενοι, ἐκ τῶν δοτοίων δλίγοι ἀπέθανον ἐν εἰρήνῃ· οὐτοις ἡ αὐτοκρατορία κάτερρεεν δυημέραι.

Ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης τῆς Ρώμης ἐπωφελούμενα ἂλλα ἔνη ἥρχισαν νὰ ἐπιπίτωσι κατ' αὐτῆς.

§ 52. Παραχμὴ τῆς Ρώμης.

Κατὰ τὸ 200 ἑτοῖς μ. Χ., ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία περιελάμβανε τὴν Πορτογαλλίαν, τὴν Ισπανίαν, τὴν Γαλλίαν μέχρι τοῦ Ήνου, τὴν Όλλανδίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν μεσημβρινὴν Σκωτίαν, τὴν Ἐλλειτίαν, μέρη τινὰ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Δακίας, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νῆσους, τὴν Οὐγγαρίαν μέχρι τοῦ Δανουβίου, τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἐλλάδα, τὴν Κριμαίαν, τὴν Κιρκασίαν, πᾶσαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Αἴγυπτον καὶ πάσας τὰς ἄλλας βορείους χώρας τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὰς νῆσους τῆς Μεσογείου, ἐν ἐν λόγῳ, ἢτοι κυρία σχεδὸν ἀπάστης τῆς γνωστῆς τότε οἰκουμένης. Ἀλλ’ ἥδη ἡ εὐρυτάτη αὐτοκρατορία ἥρχισε νὰ προσβάλληται ὑπὸ τῶν Φράγκων εἰς τὸν Ἕνον, ὑπὸ τῶν Ἀλαμανῶν ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ Δανουβίου, ὑπὸ τῶν Γότθων ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ Εὔξείνου πόντου καὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐν Ἀσίᾳ, καὶ τὸ χείριστον ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχοστασιῶν. Εἰς ἀποφυγὴν τοῦ πανταχόθεν ἀπειλουμένου κινδύνου, δύο αὐτοκράτορες, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Δικινίος, διένειμαν μεταξὺ τῶν τὸ ρωμαϊκὸν κράτος τῷ 313, λαθόντες ὁ μὲν Κωνσταντῖνος τὸ δυτικὸν μέρος αὐτοῦ, ὁ δὲ Δικινίος τὸ Ἀνατολικόν. Περιελθόντες δὲ ἐξ ἀμοιβαίας ζηλοτυπίας εἰς ἔριδας, ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους· καταβληθέντος δὲ καὶ αἰχμαλωτισθέντος τοῦ Δικινίου, ἔμεινε μόνος αὐτοκράτωρ ὁ Κωνσταντῖνος, διτὶς διὰ τὰ κατορθώματα καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ὀνομάσθη μέγας. Οὗτος ἀπώθησεν ἐκ τῶν δρίων τῆς ἐπικρατείας του τοὺς κατ' αὐτῆς ἐπιδραμόντας λαούς. Βαπτισθεὶς δὲ χριστιανὸς, κατέστησε τὴν χριστιανικὴν πίστιν θρήσκευμα τοῦ κράτους, ὥκοδόμησεν ἐν Βυζαντίῳ ναὸν τῆς ἀγίας Σοφίας, καὶ ἀνευρόν τετὰ τῆς βαπτισθείστης ὅμοιώς εἰς Χριστὸν μητρὸς αὐτοῦ Ἐλένης, τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὥκοδόμησεν ἐπ’ αὐτοῦ τὸν λαμπρὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Τῷ 325 συνεκροτήθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ ἡ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ συγτάξασα τὸ σύμβολον τῆς δρθιοδόξου ἡμῶν πίστεως. Κατέστησε δὲ ὁ Κωνσταντῖνος πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας τὸ παλαίον Βυζάντιον, διπερ ὀνόμασε νέαν Ρώμην, ἐξ αὐτοῦ δ’ ὀνομάσθη ὑπερον Κωνσταντινούπολις.

Ἀποθανὼν δ’ μέγας οὗτος καὶ εὐεσθῆς αὐτοκράτωρ (337 μ. Χ.), ἀφῆκεν εἰς τοὺς τρεῖς νιόὺς του Κωνσταντίνου, Κωνστάντιον καὶ Κώνσταντο τὸ ρωμαϊκὸν κράτος. Ἀλλ’ ἡ διανομὴ αὐτοῦ εἰς τρία ἐπήνεγκεν ἐμφύλιούς τοῦ, ἐξ ὃντος τὸν πάλιν οἱ ἔξωθεν ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἐπίκηποι τοῦτος ν’ ἀποσπασθῶσιν ἀπ’ αὐτοῦ λαοῖ. Ἐξαφανισθέντων τῶν τριῶν τούτων αὐτοκρατόρων, ἐμονάρχησε μετὰ τούτους ὅλου τοῦ ρωμαϊκοῦ κρά-

τους δὲ Ιούλιανδες, ἀνέψιδες τοῦ Κωνσαντίνου. Οὗτος ἐπανήγαγε τὴν τάξιν καὶ προήγαγε τὸ κράτος του· ἐφάνη δὲ καὶ προσάτης τῆς παιδείας ἀρνηθεὶς δὲ τὸν χριστιανισμὸν, ὧνομάσθη παραβάτης ἐφονεύθη δὲ τὸ 363 ἐν τινε
μάχῃ κατὰ τῶν Περσῶν.

Μετὰ τοῦτον ἀναγορεύεται ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοκράτωρ δὲ Ιονίχιανδες,
ὅστις συνομολογεῖ ἄτιμον εἰρήνην πρὸς τοὺς Πέρσας, παραχωρήσας εἰς
αὐτοὺς πολλάς ἐν Ἀσίᾳ ἐπαρχίας. Ἀποθνάντος δὲ τούτου τῷ 364 μ. Χ.
ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ δὲ Οὐάλεντιανὸς Α'. δοτις ἀπώθησε τῇ βοηθείᾳ
τοῦ στρατηγοῦ του Θεοδόσιου, τοὺς πανταχόθεν εἰσορμήσαντας εἰς τὸ
κράτος του λαούς προσέλαθε δὲ συνάρχοντας τὸν ἀδελφὸν του Οὐάλεντα,
παραχωρήσας εἰς αὐτὸν μὲν τὴν Ἀνατολὴν, δι' ἔχιτὸν δὲ κρατήσας τὴν
Δύσιν.

Ἀποθανόντα τοῦτον διαδέχεται ἐν τῇ δύσει δὲ οὐδές του Γρατιανὸς καὶ
ῶς συμπράκτωρ αὐτοῦ δὲ νέος ἀδελφὸς τούτου Οὐάλεντιανὸς Β'.

Ἀποθανόντος δὲ ἐν τῇ ἀνατολῇ τοῦ Οὐάλεντος τῷ 378 μ. Χ. λαμβά-
νει τὴν ἀρχὴν Θεοδόσιος δὲ μέγας παρὰ τοῦ Γρατιανοῦ τῷ 379. Κατα-
βαλὼν οὕτος τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀνωτέρω δύο ἀδελφῶν ἀντι-
πάλους του, μένει μονοκράτωρ ὅλου τοῦ κράτους καὶ φαίνεται ἐπὶ τῶν
ἡμερῶν αὐτοῦ κάποια ἐλπὶς σωτηρίας ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν βραχίων ἐ-
θνῶν. Ἀποθανὼν δὲ τῷ 395, κατέλιπε τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τοὺς δύο
ἀνηλίκους οἵους του, τὴν μὲν Ἀνατολὴν εἰς τὸν Ἀρκάδιον, τὴν δὲ Δύσιν
εἰς τὸν Ὀνώριον. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἡσαν ἀνήλικοι, τίθενται δὲ μὲν Ἀρκάδιος
ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Γαλάτου Ρουφίνου, δὲ δὲ Ονώριος ὑπὸ τὴν τοῦ
Βανδήλου Στιλίχωνας. Ἐκτοτε ἐξέλιπε πᾶσα ίδεα ἐνότητος καὶ αἱ ἔξωθεν
προσθολαὶ κατέστησαν ἥδη ἐπιφοβώτεραι. Ἡ γενομένη δὲ ἥδη μεγάλη
τῶν ἐθνῶν μετανάστασις ἐπήνεγκεν ἐπὶ τέλους τὴν κατάλυσιν τῆς δυτι-
κῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος αὐτῆς Ρωμύλου τοῦ
Αὐγουστύλου (476 μ. Χ.) ἀναγορευθέντος ἐν Παυΐᾳ βασιλέως τῆς Ἰτα-
λίας τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἐρούλων Θρακών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ιστορία μέση, ἡτοι τοῦ μέσου αἰώνος (476 μ. Χ.—1500).

• • •

§ 53. Ἔθνη εἰσβαλόντα εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος,
ἥτοι μεγάλη τῶν ἐθνῶν μετανάστασις.

Ἀπὸ τὰ μέσα τῆς τετάρτης μ. Χ. ἔκατονταετηρίδος μέχρι τῆς ἑβδό-
μης εἰσβαλλον ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰς συγκροτούσας τὸ μέγα Ρωμαϊ-
κὸν κράτος χώρας, διάφοροι βάρβαροι φυλαί, αἱ πλεισται ἐκ τῆς Γερμα-

νίας καὶ τῆς Σκανδιναύες κατελθοῦσαι. Αὗται κατέλυσαν τὸ ἐν τῇ δύσει κράτος τῶν Ρωμαίων καὶ ἐν αὐτῷ συνέστησαν νέα βασίλεια, ἐκ τῶν διπόιων σώζονται τινα ἔτι μέχρι σήμερον. Ή κίνησις τῶν λαῶν αὕτη λέγεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ μεγάλῃ τῷ θρῶν μεταράστασις.

Οἱ κυριώτεροι τῶν λαῶν τούτων ἦσαν οἱ ἔξης.

Οἱ Βουργούνδοι: ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Γονδικάρου (411), διηλθον τὴν Γερμανίαν καὶ κατεστάθησαν εἰς Γαλατίαν, διοικούμενοι ὑπὸ Δουκῶν. Κλόδιοι ὁ θεμελιωτὴς τῆς γαλλικῆς μοναρχίας κατέστησεν αὐτοὺς φόρου ὑποτελεῖς; οἱ δὲ οἱοί του ἦνωσαν τὸ κράτος αὐτῶν τὴν Βουργουνδίαν μὲ τὴν ἐπίλοιπον Γαλατίαν.

Οἱ Σουηδοί, συμμορία τυχοδιωκτῶν, ὑπὸ Ἐρμαρικον τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, καταβάντες ἐκ Γερμανίας καὶ διελθόντες τὴν Γαλατίαν, ἐγκατεσάθησαν ἐν Ἰσπανίᾳ, ἔνθα ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν Οὐεστγότθων (585).

Οἱ Βανδάλοι (ἢ Βάνδαλοι), ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Γενζερίχου ἡγεμόνος τῶν, διηλθον τὴν Γερμανίαν· συνενωθέντες δὲ μετὰ τῶν Σουήδων καὶ λεηλατήσαντες τὴν Γαλατίαν μετέβησαν εἰς Ἰσπανίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ μεσημβρινὰ αὐτῆς μέρη· μετὰ ταῦτα δὲ, ἐπελθόντων τῶν Οὐεστγότθων, μετέβησαν εἰς Ἀφρικὴν καὶ συνέστησαν βασίλειον ἐπὶ τῶν ἀραιπίων τῇ Καρχηδόνος.

Ἐνρόντες οὗτοι ἐπαρχίας καλῶς κεκαλλιεργημένας καὶ ὠραίας, ἥρημωσαν αὐτὰς διὰ τῶν λεηλασιῶν των, τὰ πάντα καταστρέφοντες διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Δὲν ἐφείσθησαν δὲ οὔτε τῶν ἀμπελώνων, οὔτε τῶν καρποφόρων δένδρων, ἵνα οἱ καταφεύγοντες εἰς βράχους καὶ σπήλαια μὴ εὑρίσκωσιν οὐδενὸς εἰδούς τροφήν. Ἐβασάνιζον τοὺς αἰχμαλώτους τῶν μετὰ μεγάλης σκληρότητος, ἵνα ἀναγκάζωσιν αὐτοὺς νὰ δεικνύωσι τοὺς κεκρυμμένους θυσαρούς των. Δὲν ἐσέβοντο οὔτε τὴν ἀδυναμίαν τῆς προθετῆκυίας ἡλικίας, οὔτε τὴν τοῦ γυναικείου φύλου, οὔτε τὸ ἀξιώματα τῶν εὐγενῶν, οὔτε τὴν ἀγιότητα τῶν ἴερέων, ἀλλ᾽ οἵσον μᾶλλον περιφρενεῖς ἦσαν οἱ αἰχμαλώτοι των, τόσον βραχερώτερον τοὺς μετεχειρίζοντο. Ἐκρήμνισαν τὰς δημοσίας οἰκοδομάς, οἵσαι δὲν εἶχον γείνει παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ ἀφήκαν πόλεις οὐκ δίλιγας ἀνεύ κατοίκων. Ὁτε ἐπλησίαζον εἰς θέσεις ὅχυρα, τὰς ὁποίας δὲν ἤδυναντο νὰ κυριεύσωσι τὰ ἀγύμναστα ταῦτα στήριγμα συνήθροιζον πληθὺν αἰχμαλώτων, τοὺς ἐφόνευον καὶ ἄφιναν τὰ σώματα αὐτῶν ἀταφα, ἵνα σήπωνται εἰς τὸν ἥλιον, ὅπως ή ὑπὸ τὰ τείχη δυσωδία ἀναγκάσῃ τὴν φρουρὰν νὰ παραδοθῇ. Κατεστράφησαν δὲ οἱ βάρβαροι οὗτοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Βελισαρίου τὸ 534 μ. Χ. ἐν Ἀφρικῇ.

Οἱ Ἀλανοί, φυλὴ σκυθικὴ, ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Γονδερίκον, διελθόντες τὴν Παννονίαν (Οὐγγαρίαν), τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλατίαν, ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἰσπανίᾳ ὅπου κατεστράφησαν καὶ οὗτοι ὑπὸ τῶν Οὐεστγότθων (419).

Οἱ Φράγκοι ἦσαν ἀνεξάρτητος συμμορία γερμανικῶν λαῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρατηροῦνται οἱ Σικάμδροι. Διαβάντες τὸν Ρήνον ὑπὸ τὸν

Φαραμόνδον, τὸν φημιζόμενον ἀρχηγὸν αὐτῶν (418), ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς Γαλατίας, καὶ κατ’ ὀλίγον ἐπεκτεινόμενοι κατέλαβον ἕπι τέλους πᾶσαν τὴν χώραν, ἡτις ὥνομασθη ἀπ’ αὐτῶν Φραγγία (France).

Οἱ Ἀγριλοὶ καὶ οἱ Σάξωνες, κατοικοὶ τῆς εἰς τὴν Βελτικὴν θάλασσαν παραλίας τῆς Γερμανίας (Ολστάτιν), ἔχοντες ἀρχηγοὺς τὸν Ἑγγιστὸν καὶ τὸν Ὁρσαν, προσεκλήθησαν εἰς τὴν μεγάλην Βρεττανίαν ὑπὸ τῶν καταίκων, ἵνα βοηθήσωσιν αὐτοὺς κατὰ τὸν ἐπιδρομῶν τῶν Πίκτων καὶ τῶν Σκωτῶν (449). Ἐκδιόξαντες δὲ εὗτοι τὸν βαρβάρους τούτους, κατέκτησαν αὐτοὺς τὴν Βρεττανίαν καὶ συνέστησαν ἐν αὐτῇ ἐπτὰ κυβερνήσεις (ἐπταρχίαν).

Οἱ Γότθοι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ Σουηδίας καταγόμενοι, ὡς καὶ οἱ Βανδῆλοι κατέβαλον τὴν ἁμαρτικὴν δύναμιν, ἐλεηλάτησαν τὴν Πόμην, ἔβασιλευσαν εἰς Γαλλίαν, Ισπανίαν καὶ Ιταλίαν. Διηροῦντο δὲ οἱ Γότθοι εἰς ἀνατολικοὺς καὶ δυτικοὺς (Οστρογότθους καὶ Οὐεστγότθους).

Τινὲς τῶν Γότθων ἀποκατεστάθησαν εἰς Ἰκραινεῖαν καὶ δι’ ίσχυροῦ ἐν τῷ Εὐείνῳ στόλου ἔξουσίαζον τὸν Βόσπορον. Κατὰ τὸ 395 ἔτος περίπου, ἐπειδὴ δ ἀυτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἀρκάδιος ἡμέλησε νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν Ἀλάριχον ἡγεμόνα τῶν Οὐεστγότθων τὸ ἐπήσιον σιτηρέσιον, ὅπερ ἔχοργει εἰς αὐτὸν ἡ αὐλὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλεηλάτησεν οὗτος τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἐλλάδα, ἐκυρίευσεν ἀπάσας τὰς πόλεις, ἐκτὸς τῶν Θηρῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ κατέστρεψε πολλὰ τῶν ὥραίων ἐν αὐταῖς μνημείων. Ὁ Στιλίχων δὲ, στρατηγὸς τοῦ Ονορίου, δραμὼν κατ’ αὐτῶν μόλις ἡδυνήθη νὰ τοὺς ἔξωσῃ ἐκ τῆς Ἐλλάδος. Μετ’ ὀλίγον δὲ δ ἀλάριχος εἰσέβαλεν εἰς Ιταλίαν.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 549 οἱ Οστρογότθοι ἐκυρίευσαν τὴν Πόμην. Ἄλλὰ πάλιν ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ιουστινιανοῦ, Βελιστρίου καὶ Ναρσοῦ, τοῦ νικήσαντος καὶ φονεύσαντος τὸν τελευταῖον ἡγεμόνα τῶν Τίτων (553 μ. Χ.).

Οἱ Ούννοι ἦλθον ἀπὸ μεγάλης ἀκάρπου χώρας, κειμένης οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἀρκτικοῦ μεγάλου τείχους τῆς Σινικῆς, ἔχοντος ἔκτασιν μὲν 1500 μιλίων, σκοπὸν δὲ νὰ ἐμποδίζῃ τὰς εἰσβολὰς αὐτῶν εἰς τὸ σινικὸν κράτος. Οἱ Σινι (100 π. Χ.) ἐπλήρωντον εἰς αὐτοὺς φόρον, ἵνα κρατῶσιν αὐτοὺς μακρὰν τῆς χώρας. Ἄλλ’ δ τῶν Σινῶν αὐτοκράτωρ Ίουτις (441 μ. Χ.) κατεδίωξεν αὐτούς οἱ δὲ ἀνατολικοὶ Τάρταροι ἡνῶθησαν νὰ καταθάλωσι τὴν δύναμιν τῶν Σανιώνων (οὗτοις ἐκαλοῦντο οἱ ἀρχηγοί των), ἀφοῦ διέκρεσε 1300 ἔτη. Τοῦτο συνέβη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου αἰῶνος μετὰ Χριστόν. Οἱ Ούννοι ὕερον φαίνονται κατὰ τὸ 350 περίπου ἔτος μ. Χ. πλησίον τοῦ ποταμοῦ Βόλγα, τοῦ Τανάϊδος καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, ὥθησαν δὲ πρὸ αὐτῶν τοὺς Γότθους καὶ τοὺς Βανδῆλους εἰς τὴν ἁμαρτικὴν αὐτοκρατορίαν. Κατὰ δὲ τὸ 433 ἔτος φαίνονται οἱ Ούννοι ἐν τῇ νῦν Ούγγαρᾳ, καταστρέφοντες τὰς δυνάμεις των διὰ τῆς διχονοίας τῶν ἀρχηγῶν των, μέχρις οὖς ἡνῶθησαν ὑπὸ τὸν Ἀττίλαν.

Ἀττίλας, δὲ ἡγήτωρ τῶν Ούννων, κληθεὶς μάστιξ Θεοῦ, δι’ ὅσα ἐπήνεγ-

καὶ κακὰ, ἦνωσε τὰ κράτη τῆς Σκυθίας καὶ τῆς Γερμανίας, εἰσέβαλεν εἰς Περσίαν καὶ εἴτα προσέβαλε τὴν ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. λεηλατῶν τὰς χώρας αὐτῆς μέχρις αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ δ' αὐτοκράτωρ ήταγκάσθη ν' ἀγοράσῃ τὴν εἰρήνην δι' ἀμέσου πληρωμῆς 6,000 λιτρῶν χρυσοῦ διὰ τὰς δεπάνας τοῦ πολέμου, τὸν δποῖον δύμας δὲν ἐπροκάλεσεν. Οἱ δὲ Αἰττίλας ἀπεσύρθη εἰς Οὐγγαρίαν, ὅπου ὑπερηφάνως ὑπεδέχθη πρέσβεις παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, διὰ τοὺς μετὰ ταῦτα ἐπλήρωσεν Οὐννόν τινα νὰ τὸν δολοφονήσῃ, ἀλλ' ἀνακαλυψθεὶστης τῆς συνωμοσίας, διὰ τοῦ βασιλέως τῶν βαρβάρων. Κατὰ δὲ τὸ 451 ὁ Αἰττίλας εἰσέβαλεν εἰς τὴν Γαλλίαν κατεχομένην ὑπὸ τῶν Οὐεστγότθων ὑπὸ τὸν Θεοδέριχον, μεθ' ὧν ἐνωθέντες οἱ Ρωμαῖοι, στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Αἰττίου καὶ οἱ Φράγκοι ὑπὸ τοῦ Μεροβίσιου, τὸν ἀπέκρουσαν· ἥττηθεις δὲ εἰς τὴν ἐν τοῖς Καταλαυνικοῖς πεδίοις μάχην, ἀπῆλθε τῆς Γαλλίας. Κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ τότε ἐθεμελώθη ἡ Ἐνετία ὑπὸ τῶν ἐκφυγόντων τὸν Αἰττίλαν καὶ σωθέντων εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Αἰδριατικοῦ Ἐνετῶν.

Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Οὐννων, ἀποθανόντος τοῦ Αἰττίλα [ἔξι] αἰμορρήγιας, ἔλαβε τὴν τύχην τῆς μακεδονικῆς αὐτοκρατορίας, τελευτήσαντος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, διαιρεθεῖσα καὶ ἀφανισθεῖσα ἐνεκα τῶν διχονιῶν τῶν ἀρχηγῶν.

Οἱ Ἐροῦλοι εἶχον ἀρχηγὸν τὸν Οδόσακρον. Ἀποκατεστάθησαν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἔξωσαν τοῦ θρόνου τὸν Ρωμαύλιον Αὐγούστολον (476)· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἡττηθέντες ἔξωσθησαν ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων.

Οἱ Λογγοθάρδοι ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ἀλβοίνον, ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἰταλίας (568), δθεν ἔξωσαν τοὺς Ὀστρογότθους.

Οἱ Ἀβάροι φυλὴ οἰννικῆ, ἀναχωρήσαντες ἐκ τῶν παραλίων τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἤλθον καὶ κατέλαβον τὴν Δακίαν καὶ τὴν Παννονίαν, οὖσας τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μόλις δὲ ἀποκαταστάθησαν, διεπόρθησαν τὴν Θράκην, καὶ ἡνάγκασαν τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ἀνατολῆς νὰ πληρώνωσιν εἰς αὐτοὺς φόρον. Ἰπετάχθησαν δὲ δλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου (798).

Οἱ Βούλγαροι, Σκύθαι τὸν καταγωγὴν, διεδέχθησαν τοὺς Ἀβάρους ἐπὶ τῶν δχθῶν τοῦ Δακούσιου, κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα (679) καὶ ὑποδιηρέθησαν εἰς Κροάτας, Μοραβοὺς, Βλάχους καὶ κυρίως Βουλγάρους.

Οἱ Γεπίδαι προσῆλθον ἐκ τῆς Σουηδίας, καθὼς καὶ οἱ Οὐεστγότθοι καὶ οἱ Οστρογότθοι, τῶν δποίων ἔχωρίσθησαν κατὰ τὴν εἰς Γερμανίαν ἄφιξιν αὐτῶν. Κατά τινας συγγραφεῖς, ἡ λέξις Γεπίδαι σημαίνει ὀκνηροί.

Οἱ Βένδοι καὶ οἱ Σλαύοι διέμενον παρὰ τὴν Βελτικὴν θάλασσαν, περὶ τὸ στόμιον τοῦ Οὐεστούλα.

Οἱ Δχνοὶ, οἱ Νορμανδοὶ, οἱ Οὐαρέγγοι, φυλαὶ τῆς βορείου Εὐρώπης, ἐγένοντο ἐπίφοβοι εἰς πάντας. Ἐκαμαν κατακτήσεις εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐν τῇ δποίᾳ ἔβασιςεσαν κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα (1066) καὶ εἰς τὸ βασί-

λειον τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας, ἔνθα κατέλαβον ὡσκύτως τὸν θρόνον τὸν 12ον αἰῶνα (1130). Τὸ γενικὸν σημορά πῶν Νορμανδῶν καὶ τῶν Σκανδιναῦων ἀπωλέσθη, ἀλλὰ τὸ τῶν Δανῶν, Σουηδῶν καὶ Νορουεγῶν διαμένει ἕτερος.

§ 54. Ἀνατολικὸν ῥωμαϊκὸν κράτος ἢ (Βυζαντινὸν κράτος).

Ίουστινιανός.

Ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας αὐτοκρατόρων τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἄξιος λόγου ἀνεδείχθη ὁ Ίουστινιανὸς (527 — 565 μ. Χ.). Ἐχων οὗτος δύο ἀξίους στρατηγοὺς, τὸν Βελισάριον καὶ τὸν Ναρσῖν, ἥδυνθήθη δι' αὐτῶν ὑποκρούσῃ τοὺς ἀπειλοῦντας καὶ τὸ βασιλεῖον τοῦτο ἔχθρούς, νὰ καταστήσῃ αὐτὸδ ἵσχυρὸν, καὶ νὰ ἐνώῃ πάλιν μὲ αὐτὸδ τὰς ὑπὸ τῶν Βαρβάρων ἀφαιρεθείσας χώρας.

Τὸν ἐν Ἰταλίᾳ καταλύσαντα τὴν δυτικὴν αὐτοκρατορίαν Ὁδόσχρον ἀνατρέψεις δ τῶν Ὀστρογότθων βασιλεὺς Θεοδέριχος, κατὰ προτροπὴν τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς Ζήνωνος, ἔλαβεν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν, ἀναγνωρίζων ὅμως τοῦ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὡς κυριάρχην τῆς Ἰταλίας. Στερεωθεὶς δὲ δ Θεοδέριχος εἰς τὸν θρόνον καὶ συνάψας συμμαχίας μὲ ἄλλα ἔθνη, κατέστη ἀπόλυτος ἔχουσιασῆς τῆς Ἰταλίας καὶ ἄλλων παρακειμένων μερῶν. Ἐκτὸτε ἔμεινεν ἢ Ἰταλία ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων κατεχομένη. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Ίουστινιανοῦ Βελισάριος, δισὶ εἶχεν ἥδη ἀποκρούσεις τοὺς Πέρσας ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μεθορίων τῆς αὐτοκρατορίας, καταβαλὼν καὶ ἔξαρφνίσας καὶ τοὺς Βανδήλους ἐν Ἀφρικῇ, μετέθη εἰς Ἰταλίαν τὸ 536 μ. Χ. καὶ προέβη ἀκωλύτως μέχρι Νεαπόλεως· εὗρών δὲ ἐνταῦθα ἀντιστασιν, καταβάλλει αὐτὴν καὶ κυριεύει τὴν πόλιν. Προχωρήσας δὲ κυριεύει καὶ τὴν Ἱώμην, διποὺς πολιορκήσεις οὔτερον ὑπὸ τῶν Γότθων, κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπίδεξιότητός του νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν. Πολιορκήσας δὲ τὴν τότε πρωτεύουσαν τῆς Ἰταλίας Ἰαύεννην καὶ κυριεύσας αὐτὴν (540 μ. Χ.), αἰχμαλωτίζει τὸν βασιλέα τῶν Γότθων Οὐΐτιγην ἢ Βιτιγένην, καὶ φέρει αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν· εἴτα δὲ διοικεῖ τὴν Ἰταλίαν, ὡς ἐπίτροπος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου· ἀλλὰ τότε, εἴτε διότι τὸν ἐφοβήθη δ αὐτοκράτωρ, ἢ ἐκ συκοφαντιῶν ἢ φόδνου πρὸς αὐτὸν τὸν ἀνεκάλεσεν. Οἱ δὲ Γότθοι, ἐκλέχαντες βασιλέα τῶν τὸν Τωτίλαν (541 μ. Χ.) ἐκυρίευσαν πάλιν σχεδὸν ὅλην τὴν Ἰταλίαν.

Οἱ Ίουστινιανὸς ἐπεμψε μὲν ἐκεῖσε καὶ πάλιν τὸν στρατηγὸν τοῦ τούτου (544), ἀλλὰ μὲ εὐάρθμον στρατὸν καὶ χωρὶς χρημάτων. Μή δυνήθεις δὲ οὕτω νὰ κατορθώσῃ τι ἄξιον τῆς ἐπιθυμίας του, ἐζήτησε ὑπὸ αὐτηληθῆ καὶ ἀνεκλήθη (549 μ. Χ.). Τὸν Βελισάριον διεδέχθη δ Ναρσῖς, δ ἔτερος στρατηγὸς οὐ Ίουστινιανοῦ, εἰς διαδόθησαν καὶ χρήματα καὶ στρατεύματα. Οἱ Γότθοι, καὶ περ ἀνδρείως ἀντισταθέντες, ἦττηθησαν ὅμως ἐπὶ τέλους, φονευθέντος καὶ τοῦ Τωτίλα, καὶ οὕτως ἢ πολλὰ παθοῦσαν ἴ-

ταλίχ, ἔγεινε μετὰ ταῦτα ἐπαρχία τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ζοτέλλετο εἰς διοίκησιν αὐτῆς ἔξαρχος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐδρέων ἐν Ράμεννῃ, πρώτου τοιούτου γενομένου τοῦ Ναρση (554 μ. Χ.) Κατὰ δὲ τὸ 568 ἔτος μ. Χ. ἄλλο στῖφος βαρβάρων, οἱ Λογγοθάρδοι, κατελθόντες ἐκ Γερμανίας κατέκτησαν τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς Ἰταλίας, ὑπὸ τὸν Ἡγήτορα αὐτῶν Ἀλβιστον, κατὰ πρόσκλησιν, ὃς ἴστορος, τοῦ Ναρση, διότι προσβλητικῶς τὸν ἀνεκάλεσεν ὁ διάδοχος τοῦ Ἰουστινιανοῦ Ἰουστενούς Β'. ἐπειδὴ ἐδιοίκει τυραννικῶς τὴν Ἰταλίαν.

Οἱ Ἰουστινιανὸς εἰσήγαγεν εἰς τὸ κράτος του νόμους σοφοὺς καὶ ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Σοφίας, πυρποληθέντος τοῦ πρώτου, θνεῖται οἰκοδομήσει Κωνσταντίνου ὁ Μέγας. Εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτοῦ, ἔχει ἔτη διαρκέσασαν, εἰργάζοντο δέκα χιλιάδες ἀνθρώπων. Ἐν γένει δὲ ὑπῆρξεν ὁ Ἰουστινιανὸς ζηλωτὴς τῶν καλῶν καὶ προστάτης τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἦκμαζεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ἀληθολογία δύο φατριῶν, τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Γαλαζίων, γεννηθεισῶν ἐκ τῶν ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ ἀγώνων, καὶ ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ ἱματισμοῦ τῶν ἡνίοχων οὔτως δινομασθεισῶν¹ μετὰ πολλὴν δὲ ἀληθινοφαγίαν, 30, 000 θανατωθέντων ἐκ τῶν Πρασίνων (452 μ. Χ.), μόλις ἡδυνθήτη νὰ καταστείῃ τὰς δύο αὐτὰς φατρίας ὁ Ἰουστινιανός.

Μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπετίθετο, ὅτι ἡ μέταξ (σηρικὸν νήμα), ἥτο προϊὸν δένδρου ἐν Ἰνδίᾳ, ὀλίγοι δ' ἐφόρουν σηρικὰ ἐνδύματα, διὰ τὸ ὑπέρογκον τῆς ἀξίας των. Μεθόν δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς παρὰ δύο μοναχῶν τὴν φύσιν τῆς μετάξης καὶ τὴν βομβικοτροφίαν, καὶ λαβὼν δι' αὐτῶν ὡὲ (κουκουλόσπορον) συνέστησε μεταξουργεῖον εἰς τὸ κράτος του, ἀλλ' ἐτήρει μυστικὴν τὴν ἀνατροφὴν τῶν μεταξοκωλήκων τούτων. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1130 μ. Χ. βασιλεύεις τις τῆς Σικελίας, πολεμῶν πρὸς τὸν τότε τοῦ ἀνατολικοῦ βασιλείου αὐτοκράτορα, συνέλαβε μεταξὸν ἄλλων καὶ πολλὰς χιλιάδας μεταξουργῶν καὶ μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Ἰταλίαν ὃς αἰχμαλώτους. Ἐκ τούτων διεδόθη ἡ μεταξουργία εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκ ταύτης εἰς Ἰσπανίαν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1600 ἔτους εἰς Γαλλίαν, ἐκ Γαλλίας δὲ τῷ 1700 ἔτος εἰσήχθη εἰς Γερμανίαν.

Οἱ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν αὐτοκράτορες.

Μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν εὑρίσκομεν ἐν τῇ ἀνατολικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἄξιον λόγου αὐτοκράτορα μετὰ παρέλευσιν ἄλλων ἀσημάντων προκατόχων του, τὸν Ἡράκλειον. Ἀναβὰς οὗτος τὸν θρόνον τῷ 610 μ. Χ. ἐβελτίωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους καὶ τὰ στρατιωτικά. Νικήσας δὲ τοὺς Πέρσας, οἵτινες ἐπὶ τοῦ ἀδλίου προκατόχου αὐτοῦ Φωκᾶ εἶχον φθάσει μέχρι τῆς Χαλκηδόνος νικηταῖ, ἀνέκτησε τὰς παρ' αὐτῶν ἀφιρεθείσας χώρας καὶ τὸν τίμιον Σταυρὸν, τὸν ὅπιον εἶχον λαβεῖ πορθήσαντες τὴν Ἱερουσαλήμ² ἀνύψωσε δὲ αὐτὸν αὕθις ἐκεῖ μετὰ λαμπρᾶς τελετῆς. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔօρτάζει ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία τῇ 14 Σεπτεμβρίου. Οἱ μετὰ τούτου καὶ πρὸ τοῦ Λέοντος βασιλεύσαντες ἀπεδείχθησαν ἄθλιοι οἱ πλεῖ-

στοι εἰς μικρὰ δὲ ἀσχολούμενοι καὶ εἰς θεολογικὰς ἔριδας προσέχοντες,
ἀφηναν τοὺς Σαρακηνούς νὰ κυριεύωσι σημαντικὰς χώρας τῆς αὐτοκρα-
τορίας.

Λέων Γ'. ὁ Ἰσαγόρος, βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 717—741, κατήργησε τὴν
προσκύνησιν τῶν εἰκόνων καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν τῶν εἰκονοκλασῶν
Θρησκευτικὴν ἔριδαν ἡδυνήθη ὅμως νὰ σώσῃ τὸ κράτος του, ἀπειλούμε-
νον ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἐλθόντων μέχρις αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
κατακαύσας τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων των διὰ τοῦ λεγομένου Ἑλληνικοῦ
ὅγρου πυρός. Τὸ τοιοῦτον πῦρ ἐπενόησεν ὁ ἐκ Συρίας Ἐλλην Καλλίνικος,
ἔκαιε δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ ὄδοτος. Ἀγνοοῦμεν δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ, διότι ἐ-
τηρήθη μυστικὴ ἡ κατακαύσει του.

Τὸν Λέοντα Γ'. Ἰσαγόρον διεδέχθη διοίκησις τοῦ Κωνσταντίνου ὁ Κοπρώ-
νυμος, 741 μ. Χ., δοτις ἡτο ἐπίσης εἰκονομάχος καὶ ἐφάνη μὲν οὕτος
εὐτυχὴς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν (Ἀράβων), ἀλλ ἐνικήθη ὑπὸ τῶν Βουλγά-
ρων, καὶ οἱ Δογγοθάρδοι τοῦ ἀφήρεσαν τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἔξαρχίαν.

Οἱ ιεροὶ του Λέωνος δ. Δ'. (775) ἡτο ἐπίσης εἰκονομάχος ἔειψε δὲ διάδο-
χον τὸν δεκαετὴν ιερόν του Κωνσταντίνον τὸν σ'. ἔκσαίλευσε δὲ οὗτος ὑπὸ¹
τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρός του Εἰρήνης Ἀθηναίας, ἡτις συγκροτήσασα
εἰς Νίκαιαν οἰκουμενικὴν Σύνοδον (787), ἐπανήγαγε τὴν προσκύνησιν τῶν
ἄγιων εἰκόνων. Δολοφονηθέντος δὲ τοῦ ιεροῦ της, διεδέχθη αὐτὸν τὸ 797.
Ἐπιθυμήσασα δὲ νὰ ἐνώσῃ αὐθις τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν βασίλειον,
ἔζητησεν ἀνδρα Κάρολον τὸν μέγαν βασιλέα τῶν Φράγκων ἀλλ ὁι πρά-
κτιοι ἀνέδειξαν αὐτοκράτορα Νικηφόρον τὸν τότε λογοθέτην, η δὲ Εἰ-
ρήνη ἔξωρίσθη εἰς Λέσβον (802 μ. Χ.). Τοῦτον δὲ ὑπεχρέωσαν οἱ Ἀράβες,
εἰσβαλόντες εἰς τὰς χώρας του νὰ τοὺς πληρώσῃ φόρον ἐφονεύθη δὲ πο-
λεμῶν πρὸς τοὺς Βουλγάρους (811).

Μεταξὺ τῆς Η'. ἐκατονταετηρίδος σλαυηκαὶ φυλαὶ, προχωρήσασαι εἰς
τὴν κυρίων Ἑλλάδα, ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ ὅτι γάρ τεροι
τούτων ὅντες οἱ Σλαῦοι, ἀπέμαθον τῷ χρόνῳ τὴν γλώσσαν των, ἐτήρη-
σαν δὲ αὐτὴν μόνον οἱ εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας μείναντες, διότι ἦσαν
περισσότεροι τῶν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη προχωρησάντων.

Τῷ 867 ἀναβὰς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρό-
νον Βασίλειος ὁ Μακεδών, πρώτος γνήσιος Ἐλλην αὐτοκράτωρ, ἐπήνεγκε
σημαντικὰς βελτιώσεις, εἰσήγαγε καλοὺς νόμους, καὶ μετεχειρίσθη εἰς τὰ
δημόσια ἔγγραφα μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν, ἐν ᾧ πρότερον ἐγράφον-
το καὶ λατινοτέλι. Ἐπ' αὐτοῦ ἔξηπλώθη ὁ χριστιανισμὸς μέχρι περάτων
τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔξηλείφθη ἡ ἔως τότε εἰς τινὰ μέρη ἐπικρατοῦσα εἰδω-
λολατρεία. Διάδοχος τούτου ἔγεινεν διοίκησις τοῦ Λέωνος δ. σ'. ὁ ἐπονομασθεὶς
σοφὸς, προσατεύσας τὰ γράμματα καὶ συμπληρώσας τὴν νομοθεσίαν τοῦ
πατρὸς του.

Ἐκ τῶν ἔξης αὐτοκρατόρων τοῦ ἀνατολικοῦ ἡ βαζαντινοῦ βασιλείου,
διὰ της Νικηφόρου Φωκᾶς (963—969) ἐνίκησε τοὺς Σαρακηνούς καὶ ἀνέ-
κτησε τὴν παρ' αὐτῶν τότε κατεχομένην Κρήτην καὶ τὴν Κύπρον, περὶ

ἔτι βασιλεύση στρατηγὸς ὃν δὲ Ἰωάννης Τσιμικσῆς (969—976) καθυπέταξε τοὺς Βουλγάρους καὶ ἀνέκτησε τόπους τοὺς ὅποιους εἶχον κυριεύσει οἱ Σαρακηνοί, ἐνίκησε δὲ καὶ τοὺς Ρώσους. Μετὰ τοῦτον ἔβασιλευσεν δὲ τρισέγγονος Βασιλείου τοῦ Μικεδόνος Βασίλειος δὲ Β'. διτις ἐπωνυμάσθη Βουλγαροκτόνος, διότι τοὺς δοκιμάσαντας ν' ἀποστατήσωσι Βουλγάρους καθυποτάξας, συνεχώνευσεν αὐτοὺς τέλος εἰς τὸ βασίλειόν του δλοκλήρως. Οὗτος κατηνάγκασε καὶ τοὺς Ἀραβαῖς νὰ πληρώνωσιν εἰς αὐτὸν φόρον.

Χωρισμὸς Ἐκκλησιῶν. Κομνηνοί.

Ἄπὸ τῆς πατριαρχίας ἥδη τοῦ πολυμαθεστάτου Φωτίου, 886 μ. Χ. ἀποτυχοῦσας ἡ ἐν Φύμη παπικὴ ἀρχὴ νὰ ἐπεκτείνῃ, ὅπως πρὸ καιροῦ ἐνήργει ἐκ φιλαρχίας τὴν ἔξουσίαν της καὶ εἰς τὴν ἀνατολὴν, ὅπως εἶχεν αὐτὴν ἐν τῇ δύσει, ἥρχισεν ἀπομακρυνομένη τῆς ὁρθοδόξου ἐκκλησίας δι' ἑρίδων καὶ καινοτομιῶν εἰς τε τοὺς τύπους καὶ τὰ δόγματα ἐνόθευτεν ἰδίως τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, προσθέσασα εἰς αὐτὸν ἐσφαλμένως διτὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται « καὶ ἐκ τοῦ Τίου ».

Οἱ ἀρξάμενος ἔκτοτε χωρισμὸς ἔγεινε τέλειος ἐπὶ τοῦ ὑζερώτερον πατριαρχεύσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει Σεργίου (998) καὶ ἐστερώθη ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Μιχαὴλ Κυρουλαρίου (1038). ἔκτοτε οὐδεμίᾳ πλέον ὑπῆρξεν ἐκκλησιαστικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ Πάπτικα καὶ τῆς ἀνατολικῆς ὁρθοδόξου ἐκκλησίας.

Ἐκ τῶν ἑξῆς αὐτοκρατόρων περιόνυμος ἔγεινεν Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς (1001—1117). Οὗτος καθυπέταξε τοὺς τόπους, ὅσους εἶχον ἀφαιρέσει πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε βαθμηδὸν εἰς τὴν προτέραν του δύναμιν τὸ βασίλειον, πολεμήσας τοὺς παντοδαποὺς ἔχθρούς του.

Ἄπὸ τούτου ἀρχεται ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν καὶ ἐπὶ τούτου ἔγεινεν ἡ πρώτη σταυροφορία.

Μετὰ τοῦτον ἔβασιλευσαν δὲ Ἰωάννην Κομνηνὸς (1114—1143) καὶ δὲ Μανουὴλ Κομνηνὸς (1143—1180), ἀμφότεροι τηρήσαντες τὸ βασίλειον σεβαστόν. Οἱ μετὰ τούτους ἀλλοι Κομνηνοὶ διὰ τὰς ἀλληλομαχίας των ἑξησθέντων μὲν τὸ βασίλειον, ἀλλὰ διετήρησαν ὅπως δήποτε τὴν δυναστείαν των μέχρι τοῦ 1185.

§ 55. Λατίνων δυναστεία ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Οἱ Ἰσαάκιος Ἄγγελος, βασιλεύσας τῷ 1185, κατέστη εὐάρεστος εἰς τὸν λαὸν διὰ τὴν πρόδητητά του, ἀλλ' ἦτο ἀδυνάτου χαρακτῆρος καὶ φιλήδονος· ἔξειρόνισε δὲ αὐτὸν δὲ ἀδελφός του Ἀλέξιος Ἄγγελος καὶ τυφλώσας αὐτὸν τὸν ἐφυλάκισεν ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ τυφλωθέντος Ἀλέξιος Δ'. ἐκφυγὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, προσῆλθεν εἰς τοὺς Ἕνετοὺς καὶ τοὺς Γάλλους σταυροφόρους καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομήν των ὑπὲρ τοῦ πατρός του καὶ ἑαυτοῦ. Ἐλόθυτες οὖτοι διὰ θαλάσσης ὑπὸ τὸν Δάργην Δάνδαλον καὶ κυριεύσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐγκατέστησαν εἰς τὸν θρόνον πάλιν τὸν τυφλὸν Ἰσαάκιον καὶ τὸν υἱόν του φυγόντος τοῦ Ἀλεξίου Ἄγγελου.

Ἐπειδὴ δὲ συνέβησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ταραχαὶ, Ἀλέξιος Δούκας, δὲ πονομαρχεὶς Μούρτζουφλος, ἐφόνευσε τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ἰσακίου Ἀλέξιον Ἅ'. καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν. Μαθόντες τοῦτο οἱ σταυροφόροι, ἐκυρίευσαν ἐκ δευτέρου τὴν Κωνσταντινούπολιν, προεχείρισαν αὐτοκράτορα τὸν Γάλλον κόμητα τῆς Φλανδρίας Βαλδουΐνον (1204) καὶ οὕτως ἤρχισεν ἡ βασιλεία τῶν Λατίνων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Λατίνους δὲ καὶ Φράγκους ὠνόμαζον τότε πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς δύσεως ξένους. Οὐ Βαλδουΐνος συλλαβὼν ἀπεκεφάλισε τὸν Μούρτζουφλον, καὶ κατηνάγκασε τὸν Ἀλέξιον Γ'. νὰ φύγῃ. Πρὶν δὲ κατασῆσαν οἱ σαυροφόροι τὸν Βαλδουΐνον, δὲ λαὸς ἀναγνωρίζων ὡς κυριάρχην τῶν τὸν αὐτοκράτορα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, ὅπτις ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ κατέσησε καθέδραν του τὴν Νίκαιαν, ἀναγνωρισθεὶς αὐτοκράτωρ. Οὐ δὲ ἔγγονος Ἀνδρονίκου τοῦ Ἅ'. Ἀλέξιος Ἅ'. Κομνηνὸς ἔστησε τὸν θρόνον ἰδίου βασιλίου εἰς τὴν Τραπεζοῦντα. Μιχαὴλ δὲ ὁ Κομνηνὸς ἐγένετο δεσπότης τῆς Ἡπείρου.

Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ βυζαντινοῦ κράτους κατενεμήθησαν ἥδη εἰς τοὺς ἄλλους ἡγήτορας τῶν σταυροφόρων Ἐνετοὺς καὶ Γάλλους, ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει νὰ ἀναγνωρίζων ὡς κυριάρχην τῶν τὸν αὐτοκράτορα· οὕτω δὲ τὸ κράτος τοῦτο διηρέθη εἰς πολλὰς ἡγεμονίας· καὶ δὲ μὲν Βουιφάτιος ἔλαβε χώρας ἐν τῇ μικρῇ Ἀσίᾳ, τὰς δοπίας δύμως ἀντήλαξε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ κατέλαβεν οὕτω μέγα μέρος τῆς Μακεδονίκης καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἔξετάθη ὑστερώτερον μέχρι αὐτῆς τῆς Πελοποννήσου. Τούτου δὲ θανόντος, δὲ μὲν Γοδοφρεῖδος δὲ Βαλλαρδουΐνος συνέστησε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Κορίνθου, ὁ δὲ ὄθινος Δελαράχιος ἐκ Βουργουνδίας τὴν τῶν Ἀθηνῶν. Μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλοι λιμένες τοῦ βασιλείου καὶ αἱ νῆσοι παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Ἐνετοὺς, καὶ εἰς ἄλλους δὲ ἄλλα μέρη. Ἐπειδὴ δὲ, ἔνεκα τῆς εἰς πολλὰς μικρὰς ἡγεμονίας διαιρέσεως τοῦ λατινικοῦ τούτου κράτους, καὶ τῆς μεταξὺ τῶν ἔξουσιαστῶν Φράγκων καὶ Ἑλλήνων θηρητικῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ ἐντεῦθεν μίσους, κατέφευγον οἱ Ἑλληνες εἰς τοὺς δροπίζους ἡγεμόνας, κατελύθη ταχέως ἡ τῶν Φράγκων δυνατεῖα, ἀλλὰ δὲν ἀνεστήθη πλέον ὀλόκληρον τὸ βυζαντινὸν κράτος ὑπὸ τοὺς δροδόξους αὐτοκράτορας, διότι οἱ Ἐνετοὶ καὶ μικροὶ ἄλλοι ἡγεμόνες Φράγκοι κατείχον, ὡς εἴρονται, πολλὰ μέρη αὐτοῦ.

§ 56. Παρακμὴ καὶ τέλος τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Η βασιλεία τῶν Λατίνων ἡ Φράγκων διακρέσασα ἀπὸ τοῦ 1204 μέχρι τοῦ 1261 κατελύθη ὀλόκληρως· ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, κυριεύσαντος τὴν Ἡπείρον, τὴν Αιτωλίαν, μέγα μέρος τῆς Πελοποννήσου, καὶ τέλος αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ 1261. Ἀλλὰ τὸ ἐλληνικὸν βασίλειον ἤρχισε τότε νὰ ἀπειλῆται σπουδαῖως καὶ ὑπὸ τῶν ἔξαπλούντων δσημέραι τὴν ἔξουσίαν των εἰς τὴν Ἀνατολὴν Τούρκων, τῶν ὁποίων δὲ πρῶτος ἡγεμὼν Σουλτάνος Ὁσμάν ἔστησεν ἥδη τὸν θρόνον του εἰς Προύσσαν τῆς Βιθυνίας. Οὐ δὲ Σουλτάνος Βαγιαζίτης (τῷ 1381), βασιλεύοντος Μανουὴλ τοῦ Β'. ἐκυρίευσεν ὅλους σχεδὸν τόπους τοῦ

βασιλείου, καὶ ἐπολιόρκησε καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἦθελε δὲ
ἴσως καὶ ταύτην κυριεύσει, ὃν μὴ ἀνεφαίνετο διώκτης αὐτοῦ ἄλλος ἐπί-
σημος κατακτητής, δὲ Ταμερλάνος.

Οἱ Τούρκοι, ἀπαλλαγέντες τοῦ τρομεροῦ τούτου ἔχθροῦ, ἔγκολούθουν
κυριεύοντες τὰς τοῦ ἀνατολικοῦ βασιλείου χώρας. Ἐν Ήπείρῳ δὲ μόνον ἐ-
πολεμήθησαν γενναῖοι· ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Καστριώτου, δι', Σκενδέρμπεν
οἱ Τούρκοι ὠνόματαν διὰ τὴν ἀνδρίαν του (δηλαδὴ ἡγεμόνα 'Αλέξανδρον).
Οἱ Γεώργιοι οὕτος ἦτο Ἑλλην, υἱὸς Ἰωάννου Καστριώτου ἡγεμόνος τῆς Ἀλ-
βανίας.

Βασιλεύσαντος τῷ 1448 ἐν Κωνσταντινούπολει τοῦ Κωνσταντίνου Πα-
λαιολόγου Δραγάστη, δὲ τότε Σουλτάνος τῶν Τούρκων Μωάμεθ ὁ Β'. ἐπο-
λιόρκησεν αὐτὴν τῷ 1453 διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης μὲ στρατὸν 300
χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ 400 πλοίων. Οἱ ἐν αὐτῇ Ἑλληνες μιμούμενοι τὸ
παράδειγμα τοῦ αὐτοκράτορος, ἀντέστησαν πεισματωδῶς καὶ μὲ μοναδι-
κὴν ἀνδρίαν εἰς τοὺς πολιορκητὰς ἐπτὰ δλας ἔβδομαδας· ἀλλ' ἐκυριεύθη
οὗτος τὴν 29 Μαΐου 1453 ἔτους, πεσόντος εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους
καὶ γενναῖος μαχομένου τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ οὕτω κατελύθη ἡ Ἑλληνι-
κὴ αὐτοκρατορία. Οἱ αὐτὸς δὲ Μωάμεθ ἐκυρίευσε κατόπιν τῷ 1462 καὶ
τὴν Τραπεζούντα, τῆς δοπίας δισχατος βασιλεὺς ἦτο Δαρεὶδ ὁ Κομνηνός.

§ 57. Ἀραβεῖς Μωάμεθ.

Οἱ Ἀραβεῖς εἶναι ἔθνος ἀρχαιότατον, καταγόμενον κυρίως ἀπὸ τοῦ
Ισμαήλιον τοῦ Ἀβραὰμ ἐπ τῆς Ἀγρα. ὅθεν ἀπὸ μὲν τοῦ Ισμαήλ ὥνο-
μάσθησαν Ισμαήλιται, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀγρα Ἀγρηνοί, Σαρακηνοί δὲ ἀπό
τινος δμωνύμου ἐν Ἀραβίᾳ φυλῆς. Διγροῦντο δὲ εἰς φυλὰς, ἐξ ὧν ἐπι-
κρατεστέρα ἀνεδείχθη ἡ τῶν Χουρεῖστῶν, τῆς δοπίας κλάδοις ἦσαν οἱ
Χασιμῖται, δνομασθέντες οὕτω ἀπὸ τοῦ ἀρχηγέτου των Χασιμ. Τούτου
δισέγγονος ἦτο δὲ Μωάμεθ, γεννηθεὶς τῷ 571 μ. Χ. εἰς Μέκκαν, ἐπὶση-
μον πόλιν τῆς Ἀραβίας, ἵεράν θεωρουμένην, διότι ἐν αὐτῇ ἐτιμάτο ἐξ ἀρ-
χαιοτάτων χρόνων μέλας τις λίθος, Κααβέ δνομαζόμενος καὶ κείμενος ἐν
τόπῳ περικεκλεισμένῳ ὑπὸ τεσσάρων τοίχων. Οἱ πατήρ τοῦ Μωάμεθ
Ἀβδουλάχ, ἐμπορος, ἀποθανὼν ἀφῆκεν εἰς τὸν νεόν του τοῦτον κληρο-
νομίαν μίαν οἰκίαν, μίαν δούλην Αἴθιοπίδα, πέντε καμήλους καὶ δλίγα
πρόβατα. Κατὰ πρῶτον ἔζησεν δὲ Μωάμεθ ὡς ποιμὴν, εἴτα δὲ μετῆλθε
τὸν ἐμπορικὸν βίον ὡς καὶ δὲ πατήρ του· εἴκοσι δὲ καὶ πέντε ἐτῶν γε-
νόμενος, ἀνέλαβε τὴν ἐπιστασίαν τῶν ὑποθέσεων πλουσίας τινὸς δμοφύ-
λου του χήρας, τὴν δοπίαν ὑστερὸν ἐνυμφεύθη καὶ ἔγινεν οὕτω κάτοχος
καλῆς περιουσίας· ἔκτοτε δὲ ἔζη βίον ἐρημικόν. Τεσσαρακοντούτης δὲ
γενόμενος, ἐπαρουσιάσθη μεταξὺ τῶν δμοφύλων του καὶ ἐκήρυττεν, ὅτι
ἀπεστάλη εἰς αὐτὸν δ ἄγγελος Γαβριήλ, δστις τὸν προσέταξε νὰ ἀποκα-
ταστήσῃ τὴν προγόνων του παλαιὰν θρησκείαν. Εὑρὼν δὲ πολλοὺς
καὶ λευκοὺς πολεμίους τοῦ κηρύγματός του, ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ διὰ
νυκτὸς ἐκ τῆς Μέκκας καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς Μέδιναν, ἄλλην ταύτην τῆς Ἀρα-

Σίας πόλειν (Τάτρέθην τότε δνομάζομένην. Μέδινα ώνομάσθη, ότε δι Μωάμεθ ήλθεν εἰς αὐτήν· δηλοῦ δὲ τὸ δνομαχ πόλιν προφήτου). Ἡ φυγὴ του αὗτη, γενομένη τῇ 4 Ιουλίου 622 μ. Χ. δνομάζεται Ἐγίρα (Χέτζτζιρε) καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἀρχονται νῦν μετρῶν τὰ ἔτη τῆς χρονολογίας των οἱ Μωαμεθῖνοι. Ἀφοῦ δὲ κατώρθωσε νὰ ποιήσῃ ἵκανον; προσηλύτους εἰς Μέδιναν, ἐξετράπευσε μετ’ αὐτῶν κατὰ τῆς Μέκκας καὶ κυριεύσας αὐτὴν, ἐξῆπλωσε τὴν θρησκείαν του, τὴν Ἰσλάμ δνομασθεῖσαν, διὰ τε τῶν ὅπλων καὶ τῆς διδασκαλίας. Ὁλίγον δὲ κατ’ δλίγον ὑπέταξεν ἄπασαν τὴν Ἀραβίαν καὶ κατόπιν τὴν Συρίαν καὶ τὴν μέχρι τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ χώραν. Οἱ διπάδοι αὐτοῦ δνομάζοντο Μουσουλμάνοι, ὃ ἐστι θεοσεβής. Ἰσχυρὸς δὲ γενόμενος, ἐμήνυσεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλους νὰ ἀσπασθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν. Ἀνήσυχοι οὖτοι διὰ τὴν ἀναφαίνομένην ἴσχυρὰν αὐτοῦ δύναμιν, ἀπήντησαν οἱ πλεῖστοι περιποιητικῶν πρὸς αὐτόν. Ἀπέθνεσε δὲ δι Μωάμεθ καὶ ἐτάφη ἐν Μεδίνῃ (632) συστήσας εἰς τὸν διαδόχους του τὴν διὰ τῶν ὅπλων διάδοσιν τῆς θρησκείας του. Τὸ σῶμά του δὲ μετεκομίσθη ὅπεραν εἰς Μέκκαν, διοῦ θεωρεῖ χρέος του πᾶς εὐσεβῆς Μουσουλμάνος νὰ μεταβείνῃ τούλαχιστον ἀπαξ τοῦ βίου του νὰ προσκυνήσῃ.

Τὸν Μωάμεθ διεδέχθη ὁ πενθερός του Ἀβουμεκήρ, δστις συνέλεξε τὰ διάφορα χειρόγραφα τεμάχια τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ εἰς ἐν βιβλίον, δνομασθὲν Κοράνιον (Κχοῦρ—ἄν), τὸ δποτον εἶναι ἔως τώρα τὸ ταμεῖον τῆς μωαμεθικῆς θρησκείας. Ἐξακολουθῶν δ Ἀβουμεκήρ τὰς κατακτήσεις, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Μωάμεθ, ἐκρίευσε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ καθυπέταξε μέρος τῆς Παλαιστίνης. Δνομάσθησαν δὲ οἱ τοῦ Μωάμεθ διάδοχοι Καλίφαι. Ἀποθανόντος τοῦ Ἀβουμεκήρ, διεδέχθη αὐτὸν δ Ὁμάρ.

§ 58. Καλίφαι.

Αἱ τῶν Σαρακηνῶν κατακτήσεις.

Ο Ὁμάρ ἐπῆρε τῶν Ἐρωματίων τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Χαλδείαν. Μετὰ διετῆ δὲ ἐκστρατείαν ὑπέταξε τὴν Ιερσίαν καὶ ἐξήλεψε τὴν ἀρχαίαν τοῦ Ζωροάστρου θρησκείαν, τῆς δποιας ἔχνος μένει εἰσέστη μικρά τις κοινωνία, ή τῶν Γουέδρων. Προσέτι ἡ Αἴγυπτος, ή Λιβύη καὶ ἡ Νομιμίδια μετ’ δλίγον ἔγειναν σαρακηνικὰ βασίλεια. Ἐν τῇ εἰς ταῦτα τὰ μέρη ἐκστρατείᾳς οἱ ἀντιστράτηγοι τοῦ Ὁμάρ ἐκαυσαν τὴν περίφημον Ἀλεξανδρινὴν βιβλιοθήκην, τὴν ὅποιαν εἶχε συγκροτήσει Πτολεμαῖος δ Φιλάδελφος, διεσχυριζόμενοι, δτι πᾶσα γνῶσις ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν ἐξησφράσθη διὰ τοῦ Κορανίου, καὶ ἐπομένως πᾶσα ἄλλη μάθησις ἦτο ματαία καὶ πειριτή, ἀν μὴ ὑπάρχῃ εἰς τὸ Κοράνιον.

Τὸν Ὁμάρ διεδέχθη δ Καλίφης Ὅθμανος, δστις καθυπέταξε τὴν Βαχτριανὴν, τὴν Ταρταρίαν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἴγαιου πελάγους· ἐπειτα μεταβάς εἰς Σικελίαν κατετρόμαξε τὰ ἴταλικὰ κράτη.

Τοτερον ἔγεινε Καλίφης δ καὶ μέχρι σήμερον σεβαστὸς εἰς τοὺς Μωά-
μεθανόν; Ἀλῆς γαμβρὸς τοῦ Μωάμεθ. Οὗτος μετέθεσε τὴν ἔδραν τῆς
σαρακηνικῆς ἔξουσίας ἐκ τῆς Μέκκας εἰς τὴν παρὰ τὸν Εύφρατην Κούφ-
φαν, καὶ ἥδη οἱ Σαρακηνοὶ ἐνόμισκαν ἑαυτοὺς κυρίους τῆς γῆς, διότι ἐντὸς
ἡμίσεως αἰώνος ἀπὸ τῆς Ἐγύρεως αἱ κατακτήσεις τῶν ἔγειναν εὐρύτεροι τοῦ
ὑπολειφθέντος μέρους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Μετὰ τὸν Ἀλῆ ἐξηκολούθησαν διαδοχικῶς δεκαεννέα Καλίφαι ἐκ τῆς
γενεᾶς τοῦ Ὁμάρ, καλούμενοι Ὁμυλιάδαι· ἔπειτα δὲ ἥλθεν ἡ δυναστεία
τῶν Ἀβασσιδῶν, ἐξ ἀρρένων ἀπογόνων τοῦ Μωάμεθ. Ἀλλὰ Μανσούρ, δ
δεύτερος Καλίφης τῆς γενεᾶς ταύτης, μετέφερε τὴν ἔδραν τοῦ Καλιφά-
του εἰς Βαγδάτιον καὶ ἔκτοτε ἤχισκαν οἱ Σαρακηνοὶ νὰ διακρίνωνται ἐπὶ
φιλολογίᾳ καὶ ἐπιστήμαις, αἵτινες δὲ καὶ ἡ καλλιτεχνία ἤκμασκαν παρ'
αὐτοῖς ἐπὶ Ἀραδὸν ἀλ-Ρασίδ, συγχρόνου Καρόλου τοῦ Μεγάλου, μάλιστα
δὲ ἡ γημεία, ἡ ιατρικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία. Τὴν ἀλγεθραν, ἀν καὶ δὲν
τὴν ἐφεύρον πρῶτοι τῶν ἀνατολικῶν, τὴν παρεδέχθηταν ὅμως, καὶ τὸ
ὄνομα φάνεται ἀραβικῆς καταγωγῆς.

Οἱ Καλίφαι, θεμελιώσαντες τὸ βασίλειον τοῦ Μαρόκου, διέβησαν ἐκεῖ-
θεν εἰς Ἰσπανίαν, ἔνθα καθυπέταξαν τοὺς ἐν αὐτῇ Γότθους, ἀλλ᾽ ἀφῆκαν
αὐτοὺς νὰ ἔχωσι τοὺς νόμους τῶν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν. Τινὲς δὲ τῶν
Γότθων τούτων κατέψυγον εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἰσπανίας μέρη, τηρήταντες
ἐκεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῶν. Οἱ Σαρακηνοὶ ἐν Ἰσπανίᾳ ἀναφέρονται συνήθως
ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαύροι (Μαυρούσιοι), ἐπειδὴ ἡσαν ἀνάμικτοι; λαὸς ἐξ Ἀρά-
βων καὶ Ἀφρικανῶν. Κυριεύσαντες τὴν Ἰσπανίαν, προθέησαν (732) πέραν
τῶν Πυρναϊών δρέων εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ᾽ ἐντάθια ἀπεκρούσθησαν ἐν
τῇ μεταξὺ Πικταύων καὶ Τορώνων γενομένῃ μεγάλῃ μάχῃ, κατὰ κράτος
ἥττηθέντες ὑπὸ τοῦ Καρόλου μεσοῦ τοῦ Πιπίνου, καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ Εὐ-
ρώπη ἀπὸ τοῦ μωαμεθανισμοῦ. Ἐνεκα δὲ τῆς νίκης του ταύτης δ Κά-
ρολος ὠνομάσθη Μάρτελος ἡτοι σφύρα. Μετὰ τῶντα οἱ Φράγκοι ἐκυρίευ-
σαν τὴν Βρετανῶν καὶ δῆλην τὴν Καταλανῶν (801). Ἐνῷ δὲ οἱ Μαύ-
ροι ὡπισθοχώρουν ἐκ τῶν ἀρκτικῶν τῆς Ἰσπανίας μερῶν, οἱ συμπατριῶ-
ται αὐτῶν εἶχον ἀποκαταστήσει ἴσχυρὸν βασίλειον εἰς τὰ μεσημβρινά.
Οἱ Ἄβδουρραχμάντες, τελευταῖος ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὁμάρ, ἀνώτατος
ἄρχων τῶν κτήσεων τῶν Μαύρων, κατέτησε τὴν Κορδύλην πρωτεύου-
σαν περιφανοῦς μοναρχίας. Ἀπὸ τοῦ 750 περίπου ἔτους μέχρι τοῦ 950
μ. Χ., ὑπῆρχεν ἡ λαμπρὰ ἐποχὴ τοῦ ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ Σαρακηνοὶ ἔζειναν ἔτι τὰς κατακτήσεις τῶν καὶ διέδοσκαν τὴν
μωαμεθανικὴν θρησκείαν εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ τὰ ἀ-
νατολικὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Κατασταθέντες δὲ εἰς Σικελίαν, ἔπλευ-
σαν ἐντὸς τοῦ Τιθέρεως καὶ ἐπολιθρέκησαν τὴν Ρώμην. Ἀλλ᾽ ἐν ᾧ περιέ-
μενον οὗτοι ἐπικουρίαν, Δέων Δ'. (Πάπας 847—855), μετεχειρίσθη τοὺς
Θησαυροὺς τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν καὶ ἐξήπλωσε σιδηρᾶς
ἀλύσσεις ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Τιθέρεως· τῶν ἐπιδραμόντων
δὲ ἐνταῦθα Σαρακηνῶν οἱ μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ ἤχμαλωτίσθησαν.

Άλλα συνέβη εἰς τοὺς Σαρακηνοὺς, ὅτι συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ μὴ ἔχοντα ἐναὐτῷ ἀρχηγὸν ἡ ἐν κέντρον ἔξουσίας μεγάλα κράτη. Οἱ στρατηγοὶ ἥρχισαν νὰ γίνωνται ἡγεμόνες ἀνεξάρτητοι καὶ τὸ κράτος βαθμοῦ κατενεματίσθη. Άλλ' ὅμως καὶ τὰ κεχωρισμένα αὐτοῦ μέρη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνέπνεον σεβασμὸν εἰς τὰ γειτνιάζοντα ἔθνη. Ἡ Αἴγυπτος εἶχε τὸν ἄρχοντα αὐτῆς ἐκ δὲ τῆς Μαχούτανίας ἔγεινεν ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Μαρόκου. Τὸ βασίλειον τῆς Κορδούνης ὑπέκειτο εἰς ἀνεξάρτητον μέλος τῆς γενεᾶς τοῦ Ὁμάρ. ὅλοι δὲ οὗτοι οἱ ἡγεμόνες ἔξηκολούθουν νὰ σέβωνται τὸν ἐν Βαγδατίῳ Καλίφην, ὅμως δὲν ἀπετέλουν πλέον μέρος τῆς ποτὲ Ἰσχυρᾶς καὶ ἡιώμενῆς αὐτοκρατορίας των.

Καθυποτάξαντες οἱ Σαρακηνοὶ τὴν Περσίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ Η'. αἰώνος μ. Χ. προσέλαθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν Τούρκους ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν μωαμεθανισμὸν ἀσπασιμένων. Προελθόντες δὲ οἱ Τούρκοι οὗτοι βαθμοῦν εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα καὶ λαβόντες διοικήσεις, ἀπεστάτησαν καὶ ἔγειναν ἡγεμόνες αὐτόνομοι, σφετερισθέντες βαθμοῦν τὴν κοσμικὴν τῶν Καλιφῶν ἔξουσίαν, καὶ ἀφήσαντες εἰς αὐτοὺς τὸ δνομα μόνον καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ θρησκεύματός των.

Η ἐν Ἰσπανίᾳ αὐτοκρατορία τῶν Μαύρων διεμελίσθη κατὰ τὸ 1027 ἔτος, καὶ κατὰ τὸ 1221 τὸ βασίλειον τῆς Γρενάδης κατελύθη. Άλλα μετ' δλίγον διαμάρτυροι ἀλλαγὴν ἔθεμελίσαν εἰς νέου τὸ βασίλειον τῆς Γρενάδης, καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἔβασιλευσαν μέχρι τοῦ ΙΕ'. αἰώνος. Ότοτε δὲ βασίλεὺς τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Καστιλίας Φερδινάνδος καὶ ἡ γυνὴ του Ἰσαβέλλα ἐκυρίευσαν τὴν Γρενάδαν μετὰ διετὴ πολιορκίαν (1492).

Κυριαρχήσαντες ἐπὶ ἐπτακοσίους ἐνιαυτούς οἱ Μαύροι ἐν Ἰσπανίᾳ, δὲν ἀνεγάρησαν ἐκ τοῦ τόπου· ἔμειναν δὲ διεσπαρμένοι εἰς διαφόρους ἐπαρχίας αὐτῆς, διατηροῦντες ἕτι τὰ χαρακτηριστικὰ τὰ διακρίνοντα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Ἰσπανῶν, δηλαδὴ τὴν γλώσσαν, τὰ ἔθη καὶ τὰ ζῆτη των, καὶ πρὸ πάντων τὴν θρησκείαν των· δλαὶ δὲ αἱ προσπάθειαι τῶν Ἰσπανῶν μοναχῶν μόνον δλίγους τινας ἡδυνήθησαν νὰ φέρωσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Ἰσπανίας, ἔζητον ἐκ παντὸς τρόπου νὰ προσηλυτίσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν· ἀλλ' εὔτε τὸ κήρυγμα τῶν μοναχῶν, οὔτε τὰ βρασινοτήρια τοῦ ἰεροδικείου ἡδυνήθησαν νὰ καταστήσωσι τοὺς Μαύρους ἀποστάτας τῆς θρησκείας αὐτῶν. Τέλος 100,000 οἰκογενειῶν τῶν ἡσυχωτάτων, τῶν φιλεργοτάτων καὶ τῶν ωφελιμωτάτων ὑπηκόων τῆς Ἰσπανίας, ἀνιλεῶς καὶ ἀσπλάγχνως ἐδιώχθησαν. Ἡ σκληρὰ αὐτὴ πρᾶξις ταχέως ἐφάνη διτὶ ἵτο καὶ ἔγκλημα καὶ σφάλμα μέγιστον· διότι δλη ἡ Ἰσπανία ἡθιάνθη μεγάλην ἐλάττωσιν τοῦ ἐμπορίου της καὶ τοιαύτην πληγὴν εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς πρόδοδον, ὃστε δὲν ἀνέλαβε πλέον.

§ 59. Ο χριστιανισμὸς εἰσάγεται εἰς Γερμανίαν.

Ἡ παπικὴ ἔξουσία. Λογγιθάρδοι.

Ἡ Γερμανία κατὰ τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς χρόνους, δτε ἔγεινε γνωστὴ ἐκ

της εἰσοδολῆς τῶν βαρβάρων εἰς τὰ ῥωμαϊκὰ κράτη, ἵτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ ἔθνη καὶ ἡγεμονίας, τῶν δποίων τινὰ μὲν ἐδιοικοῦντο ὑπὸ περιφρισμένην τὴν ἔξουσίχν ἔχοντων βασιλέων, ἀλλὰ δὲ ὑπὸ ἀπολύτων μοναρχῶν. Τινὲς τῶν ἡγεμόνων τῶν ἥταν αἱρετοί, ἀλλοὶ διαδοχικοί. Πολλὰ τῶν κρατῶν τούτων συνηνώνοντο πολλάκις ὑπὸ ἐνα δρυγήδην καιρῷ πολέμου.

Οἱ βίοι αὐτῶν ἵτο ἀπλοῦς καὶ λιτότατος· ἥταν δὲ χρηστογένθεστατοι καὶ εἰς τὸ θρήσκευμα αὐτῶν πιστοὶ καὶ εὐλαβεῖς. Ἐπίστευον εἰς τὴν μετεμψύχωσιν καὶ θεώρουν τὸν ἥλιον ὡς θεὸν ὑπέρτατον καὶ μὲ τὸ δνομακαύτου ὕνδρον τὴν πρώτην τῆς ἐδομάδος ἡμέραν. Τὰς θυσίας τῶν ἐποίουν εἰς τὰ ἄλση, καὶ ἔθυον οὐ μόνον κτήνη, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους ἐκ τῶν δύσλιων αὐτῶν ἢ τῶν κακούργων. Η πίστις, δτι ἡ ψυχὴ τῶν μέλλει νὰ ἐμψυχώσῃ ἀλλα σώματα μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν, καθίστα αὐτοὺς ἀτρομήτους καὶ προθύμους νὰ θυσιάζωσι τὴν ζωήν τῶν ἐκτάκτοις ἀνάγκαις.

Τοιούτοις ἥταν οἱ Γερμανοὶ καὶ δ βίος αὐτῶν πρὶν ἢ καταβληθῶσιν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες εὖρον παρ' αὐτοῖς τόσην ἀντίστασιν, ὥστε εὐχαριστήθησαν νὰ ἔχωσιν ὡς δριον τῶν ἐκεὶ κατακτήσεών των τὸν Φῆνον καὶ τὸν Δακούβιον. Ἐκτισαν δὲ ὁχυρὰ φρούρια καὶ ἔθεσαν φρουράς εἰς τὰς ὅχθας ἀμφοτέρων τούτων τῶν ποταμῶν, ἵνα ἐμποδίσωσι τὰς ἐπιδρομάς τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων βαρβάρων τούτων λαῶν, ὅπερ δύμας δὲν κατωρθώθη.

Η σπουδαιοτάτη δλων τῶν μεταβολῶν ἐν Γερμανίᾳ ἵτο ἡ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἥτις μετὰ πολλὰς προσπαθείας ἐπραγματοποιήθη οὐσιωδῶς ὑπὸ τοῦ ἐπὶ Καρόλου Μαρτέλου καὶ ἐπὶ Πιπίνου ἀκμάσαντος Οὐένφρείδου τοῦ ὑστερον δνομασθέντος ἀγίου Βονιφατίου μοναχοῦ Ἀγγλου. Οὗτος ἐβάπτισε πολλοὺς γερμανούς, καὶ ἴθεμελίωσε πολλὰς ἐπισκοπὰς εἰς Φραγκονίαν, Βαυαρίαν καὶ Ἑσπερίην δλας δὲ ταύτας κατέστησεν ὑποτελεῖς τοῦ Πάπα, ἐπισκόπου Φώμης τότε καλουμένου, δστις τοιουτοτρόπως ἀπέκτησε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς Γερμανίαν, δχι μόνον ἐπὶ τοῦ κλήρου αὐτῆς καὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων της. Τότε δὲ μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἤρχισε νὰ εἰσάγεται εἰς Γερμανίαν καὶ ἡ παιδεία.

§ 60. Γαλλία. Κάρολος ὁ Μέγας.

Οἱ Φράγκοι, γερμανικὴ φυλὴ, διαβάντες τὸν Φῆνον ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Φραραμόνδον (418), ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν βόρειον Γαλατίαν καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπλωθέντες ἐκυρίευσαν βαθμηδὸν πᾶσαν τὴν Γαλατίαν, παρ' αὐτῶν δνομασθεῖσαν Φραγκίαν (France) καὶ ὑπὸ τὸν Κλόδινον βασιλέα αὐτῶν συνέπτησαν τὸ βασίλειον τοῦτο (481), εἰς δὲ τοῖς λευκανοῖς διαδοχικῶς τρεῖς κυρίως δυναστεῖται ἀδιακόπως μέχρι τοῦ 1792.

Α'. Ἡ τῶν Μεροβίγτων, ἐπὶ τῶν δποίων εἰσήχθη εἰς Γαλλίαν δ χριστιανισμὸς καὶ ἡττήθησαν οἱ εἰς Γαλλίαν πειραθέντες νὰ εἰσβάλωσι Σα-

φακηνοὶ ὑπὸ τοῦ Αὐλάρχου Καρόλου Μαρτέλου (752). ἀλλ᾽ ἡ νωθρότης τῶν ἐκ τῆς δυναστείας ταύτης τελευταίων βασιλέων ἐπέφερε τὴν κατάλυσιν αὐτῆς (752).

Β'. Ἡ τῶν Καρολιδῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ διαχρέψυχς Κάρολος ὁ Μέγας (768—814) ἔζετεινε τὴν ἔζουσίαν αὐτοῦ ἐφ' ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην (ὅς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω).

Γ'. Οἱ Καπέται (987), ἐφ' ὧν ἔζετελέσθησαν μεγάλα γεγονότα, περὶ ὧν θὰ γείνη λόγος ἐν τοῖς ἔξι.

Οἱ αὐλάρχης (§ 59) Πιπήνος ὁ Μικρὸς (751—768) συγκαταθέσαι τοῦ Πάπα Ζαχαρίου καθηιρέσας τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Χιλδερίκον, ἀνεδίειχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῶν Φράγκων. Ἀπὸ τοῦ Πιπίνου τούτου ἀρχεται ἡ τῶν Καρολιδῶν δυναστεία. Ἀποθανὼν οὗτος ἀφῆκε δύο υἱούς, Κάρολον τὸν ἐπικληθέντα μέγαν καὶ τὸν Καρλομάνον, τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐπικήσαντα. Μείνας οὕτω μονάρχης τῆς μεγάλης ταύτης μοναρχίας Κάρολος ὁ μέγας, ἀνεδίειχθη καὶ μέγας κατακτητής καὶ ἐκπολιτευτής τοῦ βασιλείου του. Καὶ πέραν μὲν τῶν Ἄλπεων ἀπετελείωσε τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῶν Λογγοβάρδων, πέμψυχς τὸν τελευταῖον αὐτῶν βασιλέα Δεσιδέριον εἰς μοναστήριον ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐκρίευσε τὰ δύο τρίτα τῆς Ιταλίας (774). Πέραν δὲ τῶν Πυρηναίων κατέκτησε τὰς δύο ἐπαρχίας τῶν Ἀβάρων, τὴν Μάρκαν τῆς Γασκωνίας καὶ τὴν Μάρκαν τῆς Ισπανίας, ὃν ὑστερώτερον τὴν μὲν ἐκάλεσε βασίλειον τῆς Ναβάρρας, τὴν δὲ κομπτείαν τῆς Βαρκελώνης.

Διαβάς δὲ τὸ Ρήνον ἐδάμασε τοὺς Σάξωνας μετὰ τριάκοντα καὶ δύο ἰτῶν ἀγῶνας (772—804) καὶ διὰ μέσων σκληρῶν ἔζετεινε παρ' αὐτοῖς τὸν χριστιανισμόν. Ἰνα δὲ διαδώσῃ τὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν βάρβαρον ταύτην χώραν, συνέστησεν ἐπισκοπὰς καὶ ἐθεμελίωσε μοναστήρια καὶ πόλεις.

Πέραν τοῦ Ἀλβίος, ἀνατολικοῦ ὁρίου τῆς Σαξωνίας, ἤναγκασθη νὰ πολεμήσῃ πρὸς πολλοὺς λαοὺς, τοὺς ὁποίους κατέστησε μὲν ὑποτελεῖς, ἀλλὰ δὲ συνεσωμάτωσε μὲ τὸ κράτος του. Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Βοημίας ἀπέτυχεν, ἄλλη κατὰ τῶν Ἀβάρων, ἀποκαθεσταμένων παρὰ τὰς δύο ὅχθας τοῦ Δυνουθίου, εἰς τὴν νεωτέραν Οὐγγαρίαν, ἐπέτυχε καὶ ἔζετεινε τὸ δριόν τοῦ κράτους του πρὸς τὸ μέρος τοῦτο μέχρι τοῦ Τιβίσκου ποταμοῦ, ἐκύριευσε δὲ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς Ἰλλυρίας¹ τέλος οἱ σόλοι του ἐδίωξαν τοὺς Σαρακηνοὺς; ἐκ τῆς Κορσικῆς, τῆς Σαρδοῦς καὶ τῶν Βαλεαρίδων νήσων. Τὸ κράτος Καρόλου τοῦ μεγάλου ἔγεινεν ἡδη σχεδὸν τόσον εὐρὺ, δόσον ἥτο τὸ παλαιὸν ῥωμαϊκὸν κράτος τῆς δύσεως, διότι, εἰ καὶ τοῦ ἔλειπον ἡ Ἀφρικὴ καὶ ἡ μεγάλη Βρεττανία, εἰ καὶ εἴχε μόνον μέρος τῆς Ισπανίας καὶ τῆς Ιταλίας, κατείχεν ὅμως ὅλην τὴν Γερμανίαν, θίν ἡ Ρώμη δὲν ἡδυνήθη νὰ κατακτήσῃ. Ἐζαιρουμένων τῶν Ἀγγλο-Σαξώνων, ὅλοι οἱ γερμανικοὶ λαοὶ, δοι: δὲν εἶχον εἰσέτι διασπαρῆ, ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν. Ὁτε δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, τὸ 800 ἔτος ἥλθεν εἰς Ρώμην νὰ καταβάλῃ ἀποστασίαν τινὰ καὶ νὰ στε-

ρεώση τὸν Πάπαν, ὁ μὲν λκὸς ἀνεκήρυξεν αὐτὸν αὐτοκράτορα Ρωμαίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὁ δὲ Πάπας ἔθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα.

Ούτω λοιπὸν Κάρολος δέ μέγας συνήνωσεν εἰς ἐν ὑπ' αὐτὸν κράτος πολλοὺς ἀνεξαρτήτους ἔως τότε λαούς. Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς διὰ τοῦ ξέφους νίκας καὶ εἰς τὰς κατακτήσεις του, ἥθελησε προσέτι νὰ ὑποτάξῃ τοὺς λαούς καὶ εἰς νόμους. Κατ' ἕτος δὲ οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους συνῆρχοντο μετὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἡγουμένων περὶ αὐτὸν, ἵνα φωτίζωσιν αὐτὸν διὰ τῶν συμβουλῶν των, καὶ καταρτίζωσι τοὺς νόμους (καπιτουλάρια), οἵτινες ἔχρησίμευον εἰς τὸν διοργανισμὸν τοῦ εὑρέος κράτους του. Εν ταῖς ἐπαρχίαις οἱ κόμητες ἐπηγγύπτουν περὶ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὴν διανομὴν τῆς δικαιοσύνης. Βασιλικοὶ ἀπεσταλμένοι κατέτοις διέτρεχον τὰς κομητείας ἵνα ἀκούσωσι τὰ παράπονα, δικαιῶσι τοὺς ἀδικουμένους καὶ πληροφορῶνται περὶ τοῦ ἀν οἱ κόμητες ἐξεπλήρουν ἀκριβῶς τὰ καθήκοντά των.

Κάρολος δ μέγας ἔδωκεν ἐξαίρετον προσοχὴν εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαιδεύσιν, ἐθεμελίωσε σχολὰς καὶ ἐντὸς ἀκόμη τῶν μεγάρων του, καὶ παρερίσκετο ἐνίστε εἰς τὰς παραδόσεις προσεκάλεσε δὲ πλησίον του τοὺς μαλιστα ἐπὶ σοφίᾳ διακεκριμένους ἄνδρας.

Ο μέγας ούντος αὐτοκράτωρ κατὰ τὸ 814 ἔτος μ. Χ., ἕγων τὸ 72 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀπέθανεν εἰς Ἀκυτσγρανόν, ἐνθα ἦγάπτε νὰ διατρίβῃ, βασιλεύσας ἔτη τεσσαράκοντα.

§ 61. Ἐρβίκος τῆς Σαξωνίας καὶ Ὀθων.

Λουδοβίκος ὁ Εὐσεβής, υἱὸς καὶ διάδοχος Καρόλου τοῦ μεγάλου, ἦτο
χρονιστὸς ἀνθρωπος καὶ ἐπιμελῶς ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ χρι-
στιανισμοῦ καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ
διατηρήσῃ συνηνωμένον τόπον μέγα κράτος, διένειμεν αὐτὸ εἰς τοὺς τρεῖς
υἱούς του Δοδάριον, Πιπήνον καὶ Λουδοβίκον, τὸν δεύτερον ἐπικληθέντα
Γερμανόν· οὗτος δὲ μετὰ διαφόρους ἀλληλομαχίας καὶ ἥψ' οὐκ ἀπέθανεν
δι Πιπήνος καὶ ἀπήγοσε μέρος εἰς τὴν διανομὴν καὶ ὃ ἔκ δευτέρας γυναι-
κὸς τοῦ Λουδοβίκου υἱὸς Κάρολος ὁ φαλακρός, διήσεσταν διὰ τῆς ἐν Βερο-
δούνῳ συμβάσεως των (843 μ. Χ.) τὴν φραγκικὴν μοναρχίαν εἰς τρίχ
αὐτόνομα κράτη, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ιταλίαν. Μετ' ὀ-
λίγον τὸν Η Γερμανία, ὅτε ἀπέθανεν ἄκληρος Λουδοβίκος ὁ γ'. περιέπεσεν
εἰς ἀταξίαν καὶ ἔνεκα τῶν διενεζεών περὶ διαδοχῆς τοῦ στέμματος, κα-
ταστάντος ἡδη ἐκλογικοῦ (1), καὶ ἔνεκα τῶν ἀλληλομαχιῶν τῶν ἴσχυρῶν

(4) Ἀπαλλαγέντες τὸ 914 οἱ Γερμανοὶ τῆς φραγκικῆς δυναστείας, ἐξέλεγον πλέον αὐτοὶ ἔξ αὐτῶν τὸν αὐτοκράτορά των. Οἱ τὸ δικαιωμα τῆς ἐκλογῆς ἔχοντες ὑνομάζοντο Ἐκλέκτορες, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο ἀπεριόριστος, κατὰ τὸν Π'. δὲ αἰώνα περιωρίσθη εἰς ἑπτὰ μόνον, δηλαδὴ τοὺς ἀρχιεπισκόπους τῆς Μογούτιας, τοῦ Τρεβηρίου καὶ τῆς Κολωνίας, τοὺς δύοκας τοῦ Παλατινάτου, τοῦ Βρανδεσβούργου καὶ τῆς Σαξωνίας καὶ τὸν βασιλέα τῆς Βοημίας.

μεγιστάνων. Τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην ταραχὴν ἐπιβῆσαν καὶ εἰσθολαὶ τῶν Οὐένδων καὶ τῶν Οὐγγρῶν, οἱ δόποιοι ἀκόμη δὲν εἶχον ὑποταχθῆ ἐντελῶς. Ἐκ τούτου ἐφάρινετο ὅτι τὸ βασίλειον ἐκινδύνευε νὰ κατακερματισθῇ εἰς πολλὰ μικρότερα κράτη.

Κορόβαδος δὲ δοῦξ τῶν Φράγκων, ἐκλεγθεὶς αὐτοκράτωρ τὸ 901 μ. Χ. δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα νὰ κυνηγήσῃ τὸ μέγα βασίλειον τῆς Γερμανίας, διατελοῦν μάλιστα εἰς τοσαύτην ἀταξίαν. Κατὰ δὲ τὸ 919 μ. Χ., συνέστησεν ἀποθήνακων ὡς διάδοχον του τὸν ἔως τότε ὡς ἔχθρον του θεωρούμενον Ἑρρίκον τὸν δοῦκα τῆς Σαξωνίας, τὸν ἐπονομασθέντα δινοθίθηρα, διότι ἥγαπα νὰ κυνηγῇ πτηνά. Άναβας οὗτος τὸν θρόνον τὸ 919 μ. Χ., κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην διῶν τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων διὰ τοῦ εὐπροστηγόρου αὐτοῦ Ἡθούς, καὶ νὰ διελλάξῃ καὶ ἐνώσῃ αὐτοὺς πάλιν. Οὗτος εἰσῆγγε νόμους σοφοὺς, ἔκτισε πολλὰ φρούρια, τὰ δόποια κατεστάθησαν βαθμηδὸν πόλεις μεγάλαι, κατετρόπωσε τοὺς Οὐγγρούς εἰς Μερσεδούργον, δομοίως δὲ καὶ τοὺς Σλαύους, τοὺς Δανούς καὶ ἄλλους ἔχθρούς του καὶ κατεδάμασε τοὺς ἀποστατήσαντας Γάλλους, βοσθήσας τὸν τότε βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν ἀπλοῦν ἀπέθανε δὲ τὸ 936 μ. Χ.

Διάδοχος αὐτοῦ ἦξελέχθη, κατὰ σύστασίν του, δὲν οὗτος του Οὐθων δὲν τὰ κατορθώματά του δύναμισθεῖς μέγας. Καταβλήσων οὗτος τὸν ἀποστατήσαντα ἀδελφόν του Ἑρρίκον, παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν τὸ δουκάτον τῆς Βυσιρίας καὶ ἡνάγκασε τὸν δοῦκα τῆς Βυσιρίας νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸ γερμανικὸν κράτος, καὶ τοὺς Βοημούς νὰ δεσθῶσι τὸν χριστιανισμόν. Κατετρόπωσε πλησίον τῆς Αὐγούστης τοὺς Οὐγγρούς καὶ ἐταπείνωσε τὸν βασιλέα τῆς Δανίας. Καθιερέσσεις δύο Πάπκες ἐν Ἰταλίᾳ, ἐστέφη εἰς μὲν τὰ Μεδιόλανα βασιλεὺς τῆς Λαμπταρδίας, εἰς δὲ τὴν Ρώμην αὐτοκράτωρ Ρώμαλων (962). ἔκτοτε δὲ ἡνάθη ἡ Ρώμη μὲ τὸ γερμανικὸν κράτος. Καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ χωροδεσπόται ἥχισαν νὰ κτίζωσι φρούρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήρχοντο, ἵνα γυμνώνωσι τοὺς δόδοις πόρους καὶ ἵνα κάμνωσι μικράς τινας μάχας πρὸς ἀλλήλους, ἀπειθοῦντες καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μονάρχην τῶν.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτη τῶν πραγμάτων, ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ πᾶν εἶδος μαθήσεως ἡμελήθη, ὥστε τινὲς καὶ αὐτῶν τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Γάλλων βασιλέων δὲν ἤξευρον οὔτε ν' ἀναγινώσκωσιν, οὔτε νὰ γράφωσιν.

Ἡ δὲ διαφθορὰ τῶν ἡθῶν κατέστη γενική, καὶ ἡ βία, ἡ πυγμοκρατία, ὡς ἐκαλεῖτο, παντού συμπερίσχε τῆς δικαιοσύνης. Ἡ κοινωνία συ-

^ο Ο περιορισμὸς οὗτος ἐκεῖσθι θιδὺς χρυσοῦσθούσου τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Δ'. τὸ 1356, δι' οὗ δρίζονται καὶ τὰ δικαιώματα καὶ δὲ βαθμὸς τῶν ἐκλεκτοτέρων καὶ δὲ τρόπος τῆς ἐκλογῆς κατοικεῖ. Μετὰ ταῦτα ὁ ἀρμόδιος τῶν ἐκλεκτόρων ἀνένθη εἰς 8, δετηρήθη δὲ τὸ σύστημα τοῦτο μὲ μικράς τροπολογίας μέχρι τοῦ 1806. Ἀπὸ τῆς συγχροτήσεως δὲ τῆς γερμανικῆς ὄμοσπον διὰς κατελύθη ὁρίστικῶς, σωθέντος μόνον τοῦ τίτλου εἰς τινας τῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας ταύτης.

νέκειτο μόνον ἐκ δεσποτῶν καὶ δούλων, καὶ οἱ πτωχοὶ ὑποκείμενοι εἰς τὰς διηνεκεῖς λεηλασίας καὶ τὰς καταπιέσεις τῶν χωροδεσποτῶν, ἔζυθισθησαν βαθμηδὸν εἰς ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν.

Πρὶν ἀποθάνη δὲ μέγας Ὅθων ἔστεψεν αὐτοχρά τορα τὸν μέν του Ὅθωνα Β'. Ἐκστρατεύσας δὲ οὗτος κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὑπηκόων τοῦ Βυζαντίου κράτους καὶ τῶν Σαρακηνῶν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, ἡττήθη κατὰ κράτος καὶ ὡς ἐκ θαύματος μάνος αὐτὸς σωθεὶς ἀπέθυνεν ὑπὸ τῆς λύπης του (983 μ. Χ.) ἐν Ρώμῃ.

§ 62. Νορμανδοί.

Ἐκ τῆς ἀδυνατίας τῶν διαδόχων Καρόλου τοῦ μεγάλου καὶ ἐκ τῶν ἀδιακόπων διενέξεων αὐτῶν ὥφελούμενοι οἱ Νορμανδοί εἰσέβαλλον συχνὰ εἰς Γαλλίαν καὶ τὰς κάτω χώρας καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Καὶ ἡδυνήθη μὲν Ἀλφρέδος δὲ μέγας (871) νὰ διώξῃ αὐτοὺς ἐξ Ἀγγλίας, ἀλλ' ὅμως πάλιν αὐτοὶ μετὰ καιρὸν ἐπανῆλθον (1014), δδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Κανούτου.

Μία τῶν συμμοριῶν τῶν Νορμανδῶν τούτων ἐγκατεστάθη εἰς τὰ βρεια μέρη τῆς Γαλλίας (τὴν Νορμανδίαν) καὶ ἡσπάσθησαν τὸν χριστιανισμόν. Δούξ τις τοῦ ἔθνους τούτου, Οὐτλίελμος Α'. δὲ ἐπονομασθεὶς κατακτητὴς, κατέλαβε τὴν Ἀγγλίαν (1066) καὶ κατένειμε τὴν γῆν εἰς τοὺς διπαδούς του, οἵτινες ἔγιναν οὕτω οἱ τῆς χώρας ταύτης ἀριστοκράται. Όλίγα δὲ πρότερον ἔτη, ἄλλος Νορμανδὸς ἀρχηγός δὲ Ροβέρτος Γούτσαρδος, ἐπῆρε τὴν ἀνάκουσαν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ ἐθεμελίωσε τὸ βασίλειον τῆς Νασπόλεως, τὸ ὄποιον ὠνομάσθη βασίλειον τῶν δύο Σικελιῶν, δτε οἱ Νορμανδοὶ ἐπῆραν τὴν Σικελίαν παρὰ τῶν ἀράδων.

§ 63. Δύναμις τῶν Παπῶν.

Γρηγόριος Ζ'. Ἐρρίκος Δ'.

Οἱ τῆς Ρώμης ἐπίσκοποι, ἰσχυρίζοντο δτε εἶναι διάδοχοι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὡνομάσθησαν δὲ Πάπαι, καὶ μετὰ τὴν διαίρεσιν μάλιστα τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν, ἐζήτησαν νὰ ἀρχωσι καὶ νὰ ἴησι ἀνώτεροι τῶν ἄλλων τῆς χριστιανωσύνης ἐπισκόπων. Τῇ βοηθείᾳ δὲ τῶν ἰσχυρῶν βασιλέων τῶν Φράγκων, ἀπέβαλον τὴν πόδε τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑποταγῆν των (περὶ τὰ 800 μ. Χ.) καὶ ἐκυβέρνων ἀνεξαρτήτως τὴν εἰς αὐτοὺς παραχωρηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Φράγκων βασιλέων ἐν Ἰταλίᾳ χώραν (§ 59), ἥτις ἦτο δὲ πρώτη τῶν Παπῶν κοσμικὴ κτῆσις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησία ἤρετο νὰ ἀναγγωρίσῃ τὴν ἀντιποιουμένην δύο τῶν Παπῶν ὑπεροχὴν, καὶ δι' ἄλλας δογματικὰς παραδρομάς των, ἀπεσπάσθησαν οὗτοι ἀπὸ τῆς δρυθοδοξίας καὶ οὕτως ἡ ἐκκλησία διηρέθη εἰς δύο, ἀνατολικὴν δρυθοῦσον καὶ δυτικὴν. Οἱ δὲ Πάπαι, ὥφελούμενοι ἐκ τῆς ἀμάθειας, εἰς ἣν

διετέλει βεβουθισμένη, ή Εύρωπη, ηδησαν σημαντικώς τὴν ἔξουσίαν των, καὶ κατέστησαν τρομεροί, μάλιστα διὰ τοῦ ὅπλου τοῦ ἀφορισμοῦ, πολλῶν στρατῶν ἵσχυροτέρου.

Γρηγόριος δ' Ζ'. (διλδεῖράνδης) ἐκλεγθεὶς Πάπας Ἐώμης (1073) ἡγεμονίαν διστονίην νὰ καταπείσῃ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, διτι, ὡς ἐπίτροπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἵτο ἀνώτερος αὐτῶν, ἀνεύθυνος καὶ ἐπὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἔξουσίαν ἔχων. Ἀπηγόρευε τὴν παρὰ κυριάρχων χορηγίαν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων, ὡς ἐγίνετο ἔως τότε, καὶ ὁ κειμονίθη τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ διορίζῃ ἐπισκόπους καὶ ἡγουμένους, καὶ νὰ δίδῃ αὐτὸς εἰς αὐτοὺς τὰ σημεῖα τῆς ἔξουσίας των, σταυρὸν καὶ δακτύλιον (δικαίωμα περιβολῆς). Οὕτω δὲ καθήρεσε πολλοὺς ἐπισκόπους τῆς Γερμανίας, προχειρισθέντας παρὰ τῶν ἡγεμόνων, καὶ ἀπηγόρευε τὸν γάμον εἰς τοὺς ἱερῷς αὐτῶν.

Οὔτε ταῦτα διενηργοῦντο, ἀποθανὼν (1056) Ἐρέτικος δὲ Γ' αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἀφῆκε διάδοχον τοῦ τὸν δεκαετῆ νίόν του Ἐρέτικον τὸν Δ'. Ὁπό τὴν κυδαιιμονίαν τῆς μητρός του Ἀγνῆς, Ἡλικιωθεὶς ὁ Ἐρέτικος καὶ ἀσχολούμενος εἰς πολέμους πρὸς τοὺς Σάξωνας, ὑπεσχέθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς περὶ ἐκκλησίας διατάξεις τοῦ Πάπα Γρηγορίου Ζ', ἀλλὰ λησμονήσας ὑσερὸν τὴν ὑπόσχεσιν του, ἐπεπλήθη δεινῶς ὅπὸ τοῦ Πάπα καὶ προσεκλήθη εἰς Ἐώμην ν' ἀπολογηθῇ. Ἅγανακτήσας δὲ διὰ τὴν αὐθάδειαν ταύτην τοῦ Πάπα, συνεκάλεσε σύνοδον εἰς Οδορματίαν (Wormes) Γερμανῶν ἐπισκόπων, καθήρεσε τὸν Γρηγόριον καὶ τὴν καθαίρεσιν ταύτην ἐνέκρινε καὶ ἀλλη σύνοδος Λογγοθάρδων ἐν Πλακεντίᾳ. Ὁ Πάπας, συγκαλέσας καὶ αὐτὸς σύνοδον, ἀφώρισε τὸν αὐτοκράτορα, ἐκήρυξεν αὐτὸν ἔκπτωτον τοῦ θρόνου καὶ τοὺς ὑπηκόους του ἀπηλλαγμένους τοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα των ὄρκου.

Ἀμα γνωσθέντος τοῦ ἀφορισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, οἱ καταπιεζόμενοι Σάξωνες ἔξηγέρθησαν καὶ οἱ ἡγεμόνες, συνελθόντες εἰς Τερβηρίαν, ἐμήνυσαν ἔμοφώνως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, διτι, ἀν ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἀφορισμοῦ του μὴ συγχωρθῆ παρὰ τοῦ Πάπα, δὲν τὸν ἀναγνωρίζουσιν ὡς βασιλέα. Καταπλαγεὶς ὁ Ἐρέτικος ἐκ τούτου καὶ τῶν ἀλλων περιορισμῶν, μετέθη εἰς Ἰταλίαν (1077) ἐν καιρῷ χειμῶνος, τεταπεινωμένος, καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν Πάπαν, εὑρεθέντα τότε ἐν Κανουσῷ παρὰ τῇ πλουσίᾳ κομήσῃ καὶ κυρίᾳ μεγάλου μέρους τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας Ματθίλδῃ. Ὁ Πάπας ἐνδοὺς εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῆς, ἐπέτρεψε τῷ Ἐρέτικῳ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἔξωτέρων αὐλὴν τοῦ ὅπλου τριπλοῦ τείχους περικυκλωμένου φρουρίου αὐτῆς, καὶ ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας ἔξυπόλυτος καὶ τὸν τρίχινον ἐνδεδυμένος χιτῶνα τῆς μετανοίας¹ τὴν τετάρτην δὲ ἡμέραν ἀπέλυσεν μὲν αὐτὸν ὁ Πάπας τοῦ ἀφορισμοῦ, ἀλλ' ἐντοσούτῳ οἱ ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας εἶχον ἥδη ἐκλέξει συνεργείας τοῦ Πάπα, αὐτοκράτορα τὸν Φοδόλφον τῆς Σουηδίας. Ὁ Ἐρέτικος, ἐπανελθὼν καὶ συλλέξας ὀπαδούς του τινὰς ἐν Γερμανίᾳ, κατέξανέστη πάλιν κατὰ τοῦ Πάπα, διτις καὶ ἐκ δευτέρου ἥδη ἀφώρισεν αὐτόν. Ἀφοῦ δὲ, πολεμήσας ὁ Ἐρέτικος, κατέβα-

λε τὸν Ρωδόλφον, διαβάς τὰς Ἀλπεις καὶ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, ἐποιούρκησε τὸν Γρηγόριον Ζ'. ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ ἀγίου Ἀγγέλου. Ὁ Πάπας ἡδυνήθη νὰ καταφύγῃ εἰς Σάλερνον, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1085) εἰπὼν, «Ἀποθνήσκω ἔξοριστος, διότι ἡγάπησα δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησα ἀδικίαν».

Οἱ Ἐρρίκοις ἐν τούτοις ἡναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ ἕτι ὑπὲρ τῶν δικαίων του πρὸς πολλοὺς ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Τὸ δὲ 1097 ἔχανεστη κατ' αὐτοῦ δι πρεσβύτερος τῶν οἵων του· τούτου δὲ ἀποθανόντος, ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα αὐτοῦ δι νεώτατος οὗτος του, δοτις συλλαβῶν ἀλημάλωτον τὸν πατέρα του Ἐρρίκον, ἔλαβεν αὐτὸς τὸ στέμμα (1105), δὲ δυστυχὴς Ἐρρίκος κατέντησε, λέγουσι, νὰ ζητησῃ νὰ γείνῃ ἀναγνώστης ἐκκλησίας ἵνα πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ δὲν τὸ ἐπέτυχεν· ἀπέθανε δὲ τὸ ἐπιδύετος δυστυχὴς, ταπεινὸς καὶ ἔξουθενημένος.

§ 64. Σταυροφορίαι.

Σταυροφορίαι δυναμάζονται αἱ ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἔθνῶν τῆς Δύσεως γενέμεναι ἐκστρατεῖαι ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς IA'. ἐκατονταετηρίδος μέχρι τέλους τῆς II'. πρὸς κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης. Ἔισαλοῦντο δὲ σαυροφορίαι, διότι πάντες οἱ πολεμισταὶ, οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν Ἱερὰν σπαίαν, ἔφερον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στήθους ἢ τοῦ ὥμου.

Τὰ χριστιανικὰ καὶ τὰ μωαμεθινικὰ ἔθνη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦσαν πολέμια ὅχι μόνον ἐν Ἀσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ὅπου οἱ Μαύροι, Μωαμεθανοὶ ἐκ θρησκείας, κατέκτησαν μέρος τῆς Ἰσπανίας. Τὰ χριστιανικὰ ἔθνη τῆς Δύσεως ἐλύποῦντο, βλέποντα εἰς τὴν ἔχουσίαν τῶν Μωαμεθανῶν τὴν ἀγίαν γῆν, ὅπου δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, ἐδίδαξε καὶ ἀπέθανε διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅπου εὐσεβεῖς προσκυνηταὶ ἐσύχναζον πρὸς παρηγορίαν τῶν λυπῶν των καὶ ἐπικλητινῆς τῆς ἐξ ὑψίου βοηθείας. Οἱ προσκυνηταὶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ των διηγοῦντο τοὺς κινδύνους καὶ τὰς καταδυναστείας, τὰς ὁποίας ὑπέφερον, καὶ οὕτως ἀνεπύρωσαν τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ γενικῆς δρμῆς διηγέρθη αὕτη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Μωαμεθανῶν.

Πέτρος δὲ ἐξ Ἀμβιανοῦ ἢ δὲ ἐρημίτης, ἐπιερέψκης ἐκ τῶν ἀγίων τόπων, ὅπου εἶχε μεταβῆναι εἰς προσκύνησιν, διηγήθη εἰς τὸν Πάπαν Οὐρβανὸν, τὸν δεύτερον τὸν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανῶν, καὶ ἀπέδωκεν, ὡς λέγουσιν, αἴτησιν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, διὰ τῆς ὁποίας οὕτως ἐπεκαλείτο ἐπιμόνως τὴν βοήθειαν τῶν τῆς Δύσεως χριστιανῶν ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν αὐτῶν. Ὁ πάπας ἀνεκήρυξεν εἰς τὴν σύνοδον, ἢ δοπία ἔγεινεν ἐν Πλακεντίᾳ τὸ 1095 ἐν ὑπαίθρῳ, ἐνεκά τοῦ συναθροισθέντος ἀπέιρου πλήθους ὅσα ἔμαθε παρὰ τοῦ μοναχοῦ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου, καὶ παρεκίνησε τοὺς πρόσθιες τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος Ἀλεξίου νὰ ἔξιστορήσωσι τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανισμοῦ, καὶ κατέπεισεν οὕτω πολλοὺς νὰ ὑποσχεθῶσι τὴν συνδρομήν των πρὸς βοήθειαν καὶ ἀνακούφισιν τῶν κατατεθλιψμένων ἀδελφῶν. Ἡ

συγκίνησις δὲ, τὴν δποίαν οὗτος προδέσεων ἐν τῇ ἐν Κλαρεμόντι, ἀλλη περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως συνδόψι τῷ 1096, ἔνθα οἱ πρέσβεις πάντων τῶν ἔθνῶν ἦσαν παρόντες, ἵτο ἔτι μεγαλητέρω. Τοσοῦτον δὲ ἐνθουσιασμὸν ἐνέβαλεν εἰς πᾶσαν τὴν συνέλευσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ του ὡς ὁμοθυμαδὸν ἀπαντεῖ ἀνέκραξαν, μετὰ τὴν περὶ τῆς ἀθλιότητος τῶν χριστινῶν διήγησίν του καὶ πρόσκλησιν τῆς Δύσεως πρὸς βούθειαν, εἰναι θέλημα Θεού! Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐξεκίνησαν μετὰ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου ἀπειρα στρατεύματα κατὰ διαφόρους τάξεις. Αὕτη δὲ θεωρεῖται ἡ πρώτη σταυροφορία.

Πολλὰ τῶν στρατευμάτων τούτων, ἄμοιρα πάστις στρατιωτικῆς πειθαρχίας, ἀνευ ἐφοδίων καὶ ὅλως ἀπαρασκεύαστα πρὸς τοιαύτην ἐκστρατείαν, κατεστράφησαν εἰς διαφόρους χώρας, διὰ τῶν δποίων διηλθον πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ δποία ἐξελέχθη ὡς τόπος συναντήσεως. Τοὺς δλίγους περισωθέντας μέχρι Κωνσταντινουπόλεως παρέπεισεν δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Α'. ὁ Κομνηνὸς νὰ μεταβῶσι παρευθὺς εἰς Ἀσίαν, δποι μεταβάντες ἀπωλέσθησαν πρὶν ἢ ἔλθωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ. Τοσερώτερον ἀλλος στρατὸς εὐάγωγος καὶ πειθαρχικὸς ἐξ 80,000 ἀνδρῶν, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Γοδεφρείδου τῆς Βουηλλῶνος, δουκὸς τῆς κάτω Λοθαριγγίας, καὶ ἀλλων ἥρων ἀνεχώρησεν εἰς Ἀνατολήν. Μετὰ τοῦ στρατοῦ δὲ τούτου οἱ ἔμπειροι ἀρχηγοὶ διηλθον τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν, καὶ διαβάντες τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκυρίευσαν τὴν Νίκαιαν τὸ 1098 καὶ τέλος τὰ Ιεροσόλυμα τῷ 1099. Ο Γοδεφρείδος τῆς Βουηλλῶνος ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῶν Ιεροσολύμων ἀποθανόντα δὲ τὸ 1100, διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Βαλδουΐνος τῆς Φλανδρίας.

Η κατάκτησις τῶν Ιεροσολύμων ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἀνεζωγόνησε τὸν ὑπὲρ τῶν ἀγίων τόπων ζῆλον τῆς Δύσεως· θεον τὸ 1102, στρατὸς ἀλλος ἐκ 260,000 ἀνδρῶν ἀνεχώρησεν ἐξ Εὐρώπης, ἀλλὰ μέρος μὲν τούτου ἐφθάρη καθ' ὅδον, μέρος δὲ διὰ τῆς σπάθης τοῦ ἐν Ικονίῳ Σουλτάνου. Ή Γένουα καὶ ἄλλα ναυτικὰ ἔθνη ἐξετέλεσαν ναυτικάς τινας ἐκ στρατείας πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Η δευτέρα μεγάλη σταυροφορία ἔγεινεν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπωλείας τῆς Ἐδέσσης, τὴν δποίαν οἱ Σχρακηνοὶ ἐκυρίευσαν τὸ 1142. Η εἰδόσις τῆς ἀπωλείας ταύτης ἐξέπληξε μεγάλως τὴν Εὐρώπην, καὶ φόβος ὑπῆρχε μήπως ἀποτύχωσι καὶ ἄλλαι κατακτήσεις, καὶ αὐτὰ τὰ Ιεροσόλυμα πέσωσι πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μωαμεθινῶν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν Πάπας Εὐγένιος ὁ τρίτος παρεκίνησε τὸν Γερμανὸν αὐτοκράτορα Κορδάδον τὸν τρίτον καὶ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον τὸν ἔδυτον νὰ μπερασπισθῶσι τὸν σταυρόν. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ μονάρχαι συνήνεσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν τὸ 1147, καὶ ὠδήγησαν μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία αὐτῶν δὲν ἀπέβη εύτυχής θεον ἡνχάκασθησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἀφίσαντες τὸ βασίλειον τῶν Ιεροσολύμων εἰς πολὺ ἀσθενεστέραν κατάστασιν παρὰ εἰς ἥν εῦρον αὐτό.

Οτε δ Σουλτάνος Σαλαδίνος τὸ 1187 ἐκυρίευσε τὰ Ιεροσόλυμα παρὰ

τῶν χριστιανῶν, ὁ ζῆλος τῆς Δύσεως κατέστη ἔτι ζωηρότερος καὶ οἱ μονάρχαι τῶν τριῶν ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης, Φρειδερίκος πρῶτος, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, Φίλιππος Αὔγουστος, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, καὶ Ρίχάρδος πρῶτος, βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ὁ λεγόμενος λεοντόκαρδος, ἀπεφάσισαν νὰ ὀδηγήσωσι τοὺς στρατοὺς αὐτῶν αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν (1189). Αὕτη δὲ θεωρεῖται ἡ τρίτη σταυροφορία. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Φρειδερίκου ἀπέβη ἀτυχής, διότι αὐτὸς μὲν πρὶν ἡ φθάση εἰς Παλαιστίνην ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου του εἰς τὸν ποταμὸν Κύδον καὶ ἀπέθανεν (1190), ὁ δὲ στρατός του κατεστράφη ὑπὸ λοιμοῦ ἀλλ' οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐπέτυχον καὶ ἐκυρίευσαν εὐθὺς κατὰ τὸ ἔτος 1191 τὴν ὁχυρὰν Πτολεμαΐδα, ἥτις ἔκτοτε καὶ μέχρι τέλους τῶν σταυροφοριῶν διετέλει οὕτα ὁ προμαχῶν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανῶν. Καὶ ὁ μὲν Ρίχαρδος ἐπεθύμει νὰ προχωρήσῃ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἐκ δυταρεσκείας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του ἡναγκάσθη δὲ οὕτω καὶ ὁ Ρίχαρδος νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.

Οἱ Πάπαι ἐν τούτοις δὲν ἔπαιναν κηρύττοντες ἐπανάληψιν τοῦ ἱεροῦ πολέμου. Τοῦτο δὲ ἥτο ἰδίως τὸ θέμα τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. ἀπὸ τοῦ 1198 μέχρι τοῦ 1216 ἔτους. Πολλοὶ σταυροφόροι ἐκστρατεύσαντες ὑπὲρ τοῦ Ἅγιου τάφου, ἀντὶ νὰ ὑπάγωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, προσέβαλον καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὸ ἔτος 1204, καὶ ἐθεμελίωσαν λατινικὴν αὐτοκρατορίαν. Προσέτι καὶ Ἄνδρεας ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Παλαιστίνης ἥτο ἀδύνατον πεντήκοντα χιλιάδες παιδίων, συναθροισθέντων ὑπὸ τῶν ἱερέων νὰ ὑποφέρωσι τοὺς κινδύνους καὶ τὰς δυσκολίας τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Τέλος Φρειδερίκος ὁ δεύτερος, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, φοβούμενος ἀφορισμὸν, ἐξεστράτευσεν εἰς Παλαιστίνην, κατὰ τὸ ἔτος 1228, καὶ οὐ μόνον ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς πόλεις, τὰς ὅποιας εἶχον ἀπολέσει οἱ χριστιανοί. Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν του οἱ Σαρακηνοὶ ἀνέκτησαν δόλας τὰς κυριευθείσας ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου πόλεις. Λουδοβίκος δὲ ὁ ἔννατος τῆς Γαλλίας, κινήσας τὴν τελευταίαν καὶ δυστυχεστάτην πασῶν τῶν σταυροφοριῶν τὸ 1248, ἐκυρίευσε μὲν τὴν Δαμιέττην τῆς Αἴγυπτου, ἀλλ' ἔπειτα ἡχμαλωτίσθη μεθ' ὅλου σχεδὸν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, καὶ μόλις ἡδυνήθη νὰ ἀπέλθῃ οἰκαδε τὸ 1254, πληρώσας λύτρα 8,000 σταθμοὺς χρυσίου (περὶ τὸ 7,000,000 φράγκων). Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1270, πολεμῶν κατὰ τῆς Τύνιδος, ἵνα φέρη τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς τὸν χριστιανισμόν. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ ἐκυρίευσαν ἀλληλοδιαδόχως πάσας τὰς χριστιανικὰς πόλεις καὶ τέλος τὸ 1291 μ. Χ. καὶ αὐτὴν τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ οὕτω ἀπωλέσθη καὶ τὸ τελευταῖον λείψανον τῶν σταυροφοριῶν.

Ἡ Εὐρώπη ἀπώλεσεν ἔξι ἐκατομμύρια ἀνθρώπων ἔνεκα τῶν ἐκστρατειῶν τούτων ἀλλὰ καὶ ἔνεκα αὐτῶν συνεσχετίσθησαν πρὸς ἀλληλα τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη· ἡ τῶν πολιτῶν τάξις ἐβελτιώθη, ἐκπεσόντων τῶν χωροδεσποτῶν ἔνεκα τῶν διὰ τὰς σταυροφορίας χρηματικῶν ἐπιδόσεων. Τὸ ἐμ-

πόριον ἔξετάθη καθ' ἄπασαν τὴν Εὐρώπην, η διάνοια τῶν ἀνθρώπων ἀνεπτύχθη, καὶ πολλαὶ τέχναι καὶ μαθήσεις τῶν Ἐλλήνων καὶ τῶν Ἀρά-
Εων, ἔως τότε ἄγνωστοι ἐν Εὐρώπῃ, εἰπήθησαν εἰς αὐτήν. Οἱ νέοις εὔρω-
παῖκδες πολιτισμὸς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀποτέλεσμα τῶν σαυροφοριῶν.

§ 65. Ζίγγις-Χάν καὶ ἡ μογγολικὴ αὐτοκρατορία.

Εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας μεταξὺ τῆς Σινικῆς, τῆς Σιβηρίας, καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης πολλαὶ νομαδικαὶ φυλαὶ κατὰ τὸν Ιανον αἰῶνα ἤνωθησαν ὑπὸ τοῦ περιβοήτου Ζίγγις-Χάν, ὃστις ἀνεκηρύχθη αὐτοκρά-
τωρ τῶν Μογγόλων καὶ τῶν Ταρτάρων. Ἄφοῦ δὲ ἀλλεπαλλήλων νικῶν ἐγένετο μονάρχης ἐκατομμυρίων νομάδων καὶ στρατιωτῶν, ἀπώθησε τὸν
αὐτοκράτορα τοῦ Ούρανίου κράτους πέραν τῆς Κιτρίνης θαλάσσης καὶ ἐ-
κυρίευσε τὸ Πεκίνον ἐξ ἐφόδου μετὰ τρομερὰν πολιορκίαν, καθ' ἣν οἱ Στ-
ναι ἡναγκάσθησαν νὰ τρύγωσι τοὺς συμπολίτας τῶν.

Πρὸς δυσμάς δὲ κατέκτησε τὰ κράτη τῶν Μωσμεθανῶν ἀπὸ τοῦ Περ-
σικοῦ κόλπου μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ἰνδίας καὶ τοῦ Τουρκεστάν. Λέγε-
ται δὲ, ὅτι ἔφερεν εἰς τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον 700,000 ἀνδρῶν εἰς τὸ
πεδίον τῆς μάχης καὶ ὅτι ἐφόνευσεν 150,000 ἔχθρῶν ἀπὸ τῆς Κασπίας
θαλάσσης μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ἀνέτρεψε τὰς δύο αὐτοκρατορίας τῆς
Ταρταρίας καὶ τέλος κατὰ τὸ 1227 ἀπέθανε, συμβουλεύσας τοὺς υἱούς
του νὰ κατακτήσωσιν δλοκλήρως τὴν Σινικήν. Οἱ μετ' αὐτὸν Μογγόλοι
αὐτοκράτορες καθυπέταξαν πρῶτον τὸ ἀρκτών μέρος τῆς Σινικῆς, ἐπειτα
δὲ τὸ μεσημβρινόν. Οἱ Σιναι τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους κατέψυγον εἰς τὰ
πλοιάριά των· ὅτε δὲ τὰ μογγολικὰ πλοῖα περιεκύλωσαν αὐτοὺς, δ ἀ-
τοκράτωρ αὐτῶν ἐρρίφθη εἰς τὸ ὄδωρ εἰπών. Ἐνδοξότερον εἶναι ν' ἀποθάνῃ
τις ὑγειῶν, παρὰ νὰ ζῇ δοῦλος! — καὶ πολλαὶ δὲ χιλιάδες Σινῶν ἡκολού-
θησαν τὸ παράδειγμά του.

Οἱ Μογγόλοι κατέκτησαν μετὰ ταῦτα τὴν Περσίαν καὶ τὰ κράτη τῶν
Καλιφῶν, ἐλεγλάτησαν δὲ καὶ τὸ Βγυδάτιον, φονεύσαντες τὸν Καλίφην
Μοσταχάζεμ (1258) τελευταῖον διάδοχον τοῦ Μωάμεθ, καὶ ὑπὲρ τὰς 200
χιλ. ἐκ τῶν κατοίκων. Υστερὸν δὲ εἰσέβαλον εἰς μικρὰν Άσιαν, Ρωσίαν,
Πολωνίαν καὶ Ούγγαρίαν. Κατὰ δὲ τὸ 1240 ἔκαυσαν τὴν Μόσχαν. Προ-
σέτι στῖφος αὐτῶν κατέκτησε τὴν Σιβηρίαν καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὰ
παράλια τῆς παγωμένης θαλάσσης. Ὁλαι δὲ αὗται αἱ νίκαι κατορθώθησαν
ὑπὸ Μογγόλων στρατηγῶν, ἐνῷ δὲ μέγας Χάν ἔμενεν εἰς Χόλμην ἡ Κα-
ρακούμην, 600 μίλια πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τοῦ Πεκίνου, καὶ εἰς τὸ μέρος
τοῦτο, τὸ οἰκητήριον τοῦ χρυσοῦ στῖφου, ὡς ἐκαλεῖτο, οἱ πρέσβεις τῆς
Άσιας καὶ τῆς Εὐρώπης ἡναγκάζοντο νὰ ἔρχωνται.

Οἱ κατακτηταὶ ἐμικρήθησαν τοὺς τρόπους τῶν Σινῶν, ἀλλ' δὲ δεσποτι-
σμὸς ἔξηντλησε τὰς δύναμεις τῆς αὐτοκρατορίας, αἱ ἐπαρχίαι ἐμαζίζοντο
ὑπὸ πείνης καὶ 140 ὅτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζίγγις-Χάν οἱ διάδοχοι
του ἐδιώχθησαν τῆς Σινικῆς τὸ 1368 καὶ παρήκμασαν ἐντελῶς ἐδῶ καὶ
ἐκεῖ διασπαρέντες.

§ 66. Αρχὴ τῆς ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.
Ταμερλάνος.

Μεταξύ τῶν Ταρταρικῶν στιφῶν, τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κασπίκης θαλάσσης, ἀτινα ἀπειρύθησαν ἔμπροσθεν τῶν Μογγόλων καὶ τοῦ Ζιγγιέ-Χάν, ἥσαν οἱ Τουρκομάνοι, οἵτινες ἀποκατεστάθησαν κατὰ τὸν ιβ'. αἰώνα εἰς τὴν μικρὰν Ασίαν καὶ κατέστησαν καθέδραν τῆς ἔξουσίας των τὸ Ικόνιον. Εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, δὲ Ὀσμάν ὁ Θεμάν (1299), συνενώσας πάσας τὰς φυλὰς αὐτῶν ὑπὸ ἐν σκηπτρον, ἐκάλεσεν αὐτοὺς Ὀσμαν-λίδας· ἐκ τούτου δὲ ὠνομάσθησαν καὶ οἱ Τούρκοι Θεμανοί, οἵτινες ἔξουσιαζον, προΐόντος τοῦ χρόνου, διαφόρους ἐν Ἀσίᾳ τῇ μικρῇ χώρᾳ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, εἰς τὰς δύοις ἴσθαισίλευσεν δὲ Ὀσμάν, ὃς πρῶτος Σουλτάνος καὶ θεμελιωτής τῆς διωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καταστήσας καθέδραν του τὴν Προσάκην (1326).

καθέδρων του τὴν Προῦσαν (1326).
Καὶ δικαῖα τὸ 1346 γάμος τοῦ Σουλτάνου Ὀρχάνου μὲ τὴν Θεοδώραν,
ἥγεμονόπαιδα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θυγατέρα δηλονότι τοῦ αὐτο-
κράτορος, Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ ἔγινεν αἴτιος ἵνα οἱ Τούρκοι βά-
λωσι πόδα ἐπὶ τῆς Βιρώπης. Κατὰ δὲ τὸ 1360 ἀμοιράτης ὁ πρῶτος
ἡδύνατο εὐκόλως νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἀρκούμενος
εἰς τὸν δουλικὸν σεβασμὸν τῶν ἡγεμόνων της, ἔστρεψε τὰ δύπλα του κατὰ
τῶν σλαυκῶν φυλῶν, καὶ λαβὼν πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν των αἰχμα-
λιτούς, συνεκρότησεν ἐξ αὐτῶν σῶμα δύπλα τὸ σημεῖα Γλαυτσάροι, ἦτοι
νέοι στρατιώται, οἵτινες ἔγιναν υπέρτερον διάρρομος τῶν ἔθνων καὶ οὐχὶ
σπανίως τῶν Σουλτάνων αὐτῶν. Απὸ τοῦ 1389 μέχρι τοῦ 1403 ἔτους
Βαζαρζίτης δι πρῶτος κατέστη νικηφόρος ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ
Δκνουσίου, καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις αὐτῇ θὰ ἐξουσιάσετο, ἀν μὴ ἀνε-
φάνετο δι μέγας Ταμερλάνος (Ἄ. Τιμούρ-Λένγγ), καθ' οὓς ἡναγκάσθη ὁ
Βαζαρζίτης νὰ στρέψῃ τὰ δύπλα του (§ 56).

Ο Ταμερλάνος, καταγόμενος ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ζίγγις-Χάν, ἦτο ἐκ τῶν μεγίστων Μογγόλων καταχτητῶν. Κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, γενόμενος ἀρχηγὸς τῶν Ταρτάρων ἐκυρίευσε τὴν Περσίαν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φωσσίαν καὶ ἔκαυσε τὸ Ἀστραχάν. Διαβάς τὸν Ἰνδὸν, ἥκολούθησε τὸ ἔγχον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὰς πέντε διακλαδώσεις τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ. Διαβάς δὲ τὸν Γρασιν ποταμὸν, δῆπου καὶ δ' Ἀλέξανδρος, ὁ Ταμερλάνος ἐπροχώρησε πολεμῶν μέχρι Δελχίου, πρωτευούσης τοῦ Ἰνδοσάν. Ἐντεῦθεν ἀποσυρθεὶς εἰς Σαμαρκανδὸν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του, ἐσχεδίασεν ἄλλην ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Βαχιζίτου καὶ τῶν Τούρκων εἰς τὴν δυτικὴν Ασίαν. Όθεν εἰσβαλὼν εἰς Συρίαν κατὰ τὸ 1400 ἐλελάτησε τὸ Χαλέπιον, τὴν Δαμασκὸν καὶ τὸ Βαγδάτιον, εἰς δὲ τὴν μάχην τῆς Άγκύρας ἐζήγηρης τὸν Βαχιζίτην, μετὰ δὲ τοῦτο ὑπέταξε τὴν Σμύρνην. Εἰς ὅλας δὲ αὐτοῦ τὰς ἐκστρατείας ἔφερε μεθ' ἔαυτοῦ τὸν Βαχιζίτην δ' Ταμερλάνος ἐντὸς αὐδηροῦ κλωθίου ἐφ' ἀμάξης. Κατὰ τὸ 1403 ἀπὸ τοῦ Βόλγα μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ ἀπὸ τοῦ Γάγγου μέχρι τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῦ Αλγαίου πελάγους ἡ Ασία ἦτο ὑποχείριος τοῦ Ταμερλά-

νου. Καὶ περ δὲ ὁδηγῶν μυριάδας πολεμιστῶν, δὲν εἶχεν οὐδὲ ἐν πλοῖον, καὶ αἱ δύο εἰς τὴν Εὐρώπην διαβάσεις, ἡ τε τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, κατείχοντο ὑπὸ τῶν ἔχθρων του, ἐκείνη μὲν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὕτη δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες τότε, φρονίμως ποιοῦντες, ἐλησμόνησαν τὰς διαφοράς των καὶ κοινῶς ἀπεράσισαν νὰ μὴ μεταβιβάζωσι τὰ στρατεύματά του, ζητοῦντος τοῦτο ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ νὰ προσβάλῃ τὸν ἔχθρὸν τοῦ ἑνὸς ἡ τοῦ ἐτέρου ἔθνους. Ταῦτοχρόνως δὲ τοσοῦτον φόβον ἔνεποιεὶ δὲ Ταμερλάνος, ὃστε καὶ δὲ Σουλτάνος τῶν Τούρκων καὶ δὲ αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων προσείλκουν τὴν εὔνοιάν του διὰ φόρων καὶ πλαστῆς ὑποταγῆς καὶ αὐτὸς δὲ τῆς Αἴγυπτου Σουλτάνος φοβήθης μήπως δὲ Ταμερλάνος ὑποτάξῃ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀφρικήν, ἔτειλε πρὸς αὐτὸν μίαν καμηλοπάρδαλιν καὶ ἔνα δρουθοκάμηλον εἰς Σαμαρκάνδην ὡς δεῖγμα τοῦ πρὸς αὐτὸν σεβόμοσυ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐνῷ δὲ ἦτοριμος μὲ περίπου 200,000 ἀνδρῶν, 500 ἀμχέῶν καὶ ἀπείρων φορτηγῶν ζώων νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Σινικήν, ἀπέθανε, καὶ ἡ Σινικὴ ἐσώθη δεκατέσσερα δὲ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, δὲ λειχύροτας τῶν μῆνων αὐτοῦ ἔτειλε πρεσβείαν περὶ φιλίας καὶ ἐμπορίου εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πεκίνου.

Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ταμερλάνου τὸ κράτος βριθμηδὸν παρήκματε καὶ αἱ ἐπαρχίαι του ἀπεστάτησαν πρὸς ἄλλους κυρίους.

§ 67. Ἀγγλία.

Οἱ κάτοικοι τῆς Βρεττανίας ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τῶν τὰ βόρεια τῆς νήσου κατοικούντων Σκώτων καὶ Πίκτων μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τῶν ῥωμαϊκῶν στρατῶν, ἐκάλεσαν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῶν τῷ 449 ἐκ Γερμανίας τοὺς Σάξωνας καὶ τοὺς Ἀγγλούς. Ἐλθόντες οὗτοι ὑπὸ ἡγήτορα τοὺς ἀδελφοὺς Ἕγγιστον καὶ Ὁρσαν καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς Σκώτους καὶ Πίκτας κατέλαχθον αὐτοὶ τὴν Βρεττανίαν, ὑποτάξαντες τοὺς τὴν βοήθειαν αὐτῶν ἐπικαλεσθέντας κατοίκους, καὶ συνέστησαν κατ' ἀρχὰς μὲν τέσσαρα, εἶτα δὲ καὶ ἔτερα τρία βασίλεια, καὶ ὠνόμασαν τὸν τόπον Ἀγγλίαν. Περὶ τὸ 600 δὲ μ. Χ. ἔτος εἰσήχθη ἐκεῖ καὶ δὲ χοιριτιανισμὸς, δι᾽ οὓς ἐξημερώθησαν τὰ ἔως τότε ἄγρια ἥθη τῶν Ἀγγλῶν.

Τὴν εἰρημένην ἐπταρχίαν καταλύσας δὲ Σάξων Ἐθγερτος, βασιλεὺς ἐνὸς τῶν ἐπτὰ κρατῶν, συνήνωσεν εἰς ἐν ὑπὸ αὐτὸν βασιλείου (827 μ. Χ.). Ἄλλ᾽ οἱ Δακοὶ ἐπερχόμενοι ἐβλαπτούν τὸ βασίλειον τοῦτο μέχρις οὗ δὲ ἀπὸ τοῦ 891—900 βασιλεύσας Ἀλφρέδος δὲ μέγας, νικήσας αὐτοὺς, τοὺς ὑπέβαλεν εἰς εἰρήνην, εἰσήγαγε δὲ εἰς τὸ βασίλειόν του νόμους καλούς, εὐταξίαν, τέχνας καὶ ἐπιστήμας.

Τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἦσαν ἡ ὑπὸ ιωάννου τοῦ ἀκτήμονος παραδοχὴ τοῦ προταθέντος παρὰ τῶν βαρώνων τῆς Ἀγγλίας μεγάλου χάρτου (συντάγματος), δοσὶς εἶναι ἡ βάσις τοῦ ἀγγλικοῦ πολιτεύματος (1204). δὲ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας (1339—1453) ἐκκοινωνεῖ πόλεμος, περὶ οὓς κατωτέρω θὰ γείνη λόγος (§ 69) καὶ τέλος δὲ περὶ διαδοχῆς τοῦ θρόνου ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τοῦ οἰκείου

τοῦ Ἐβράκου καὶ τοῦ Λαγκαστηριανοῦ, ὅστις λέγεται πόλεμος τῶν δύω
ρρόδων, διότι οἱ μὲν δπαδοὶ τοῦ Ἐβρακικοῦ οἶκου ἔφερον εἰς διάκρισιν
ρρόδον λευκὸν, οἱ δὲ τοῦ Λαγκαστηριανοῦ ἔρυθρὸν, καὶ ὅστις ἐπέφερε τὴν
πτῶσιν τῆς ἔως τότε βασιλευούσης οἰκογενείας (1461—1485).

§ 68. Γερμανία. Γάλλοι ἐν Σικελίᾳ.

Ἐνῷ αἱ σταυροφορίαι ἔξηκολούθουν, ἡ Γερμανία ἔπεσεν εἰς μεγάλην
σύγχυσιν, ἐκ τῆς δποίας δὲν ἀνέλαβε μέχρις οὗ ἡ Ἰσχυρὰ γενεὰ τῶν Ὀ-
χεστάουφεν ἀνέβη εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον (1137)¹ εἰχεν δμως φι-
λονεικίαν πολυχρόνιον πρὸς τὸν οἶκον τῶν Γουέλφων τῆς Βυαρίας καὶ τῆς
Σαξωνίας, εἰς τῶν δποίων τὴν φατρίαν προσετέθη καὶ δ Πάπας καὶ κατὰ
παρακίνησιν αὐτοῦ αἱ λογγοβρδικαὶ πόλεις. Ἡ ἄρνησις τοῦ αὐτοκράτο-
ρος Φρειδερίκου Βαρβαρόσση τοῦ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Πάπαν Ἀλέξανδρον
τὸν Γ'. ἦτο ἵσως τὸ αἴτιον, δὶ' δ δ Πάπας ἔμεινε προσκεκολλημμένος
πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ διενέξει τῶν κατὰ τῶν Ὁχενστάουφεν, τῶν
δποίων ἡ φατρία ὠνομάσθη τῶν Γιβελλίνων. Αἱ λέξεις δὲ Γουέλφος καὶ
Γιβελλίνος κατήντησαν τότε νὰ σημαίνωσι παπικὴν καὶ αὐτοκρατορικὴν
φατρίαν.

Οἱ Φρειδερίκος οὗτος ἀπέκτησε διὰ γάμου τὰ βασίλεια τῆς Νεαπόλεως
καὶ τῆς Σικελίας ὑπὲρ τοῦ οἵου αὐτοῦ Ἐρρίκου τοῦ Δ', δ δ' ἔγγονος αὐτοῦ
αὐτοκράτωρ Φρειδερίκος δ Β'. Ἐζησεν ἔχων ἀκατάπαυστον πόλεμον πρὸς
τοὺς Πάπας καὶ τοὺς Λογγοβρδους. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἡγεμόνες τῆς οἰκο-
γενείας ταύτης ἀπέθανον ἐκ βιαίων θυνάτων² δ τελευταῖος δὲ γόνος τῶν
Οχενστάουφεν, δ νέος Κορρέδινος, ἐκαρατομήθη ἐν Νεαπόλει κατὰ τὸ ἔ-
τος 1268, ἀγωνιζόμενος νὰ ἀνακτήσῃ τὴν κληρονομίαν του, ἦτις ἐδωρή-
θη ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος τοῦ Δ'. εἰς τὸν Γάλλον Κάρολον Δοῦκα τῆς
Ἀνδεγαυίας (Ανjou).

Μετ' ἀλλην περίοδον ἀταξίας, ἥτις ἤπειλει τὴν δλοσχερῆ καταστροφὴν
τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, δ κόμης Ρουδόλφος τῆς Ἀψβούργης ἔλαβε
τὸ σέμμα (1274) καὶ ἀφῆκε τὰς ἐπὶ τῆς Ιταλίας ἀπαιτήσεις του, αἵτινες
ἔγειναν πρόξενοι τοσαύτης δυστυχίας εἰς τὴν Γερμανίαν, λαβὼν διὰ
τοὺς ἐκεῖ Γάλλους. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔγεινε καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Τὸ συμβεβη-
κός τοῦτο λέγεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ «σικελικὸς ἐσπερινός»³ τούτου δὲ ἔνεκεν
ἡ Σικελία ἔπεσεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν Πέτρου βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας,
καὶ δ Κάρολος περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Νεάπολιν⁴ ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔ-
ζουσίας τὸ 1504 Φερδινάνδος δ τῆς Ἀραγωνίας βασιλεὺς, δ πάππος
Καρόλου τοῦ Ε', καὶ ἤνωσεν οὗτῳ πάλιν τὴν Σικελίαν μὲ τὴν Νεάπολιν.

§ 69. Ἐκατονταετής πόλεμος.

Οτε ἐν Γαλλίᾳ ή γενεὰ τῶν Καπέτων ἔζηλιπεν, ἐκ πλαγίου συγγενῆς τις οἰκογένεια, ή Βαλεσινὴ ἔλαθε τὸν θρόνον· ἀλλ' ἐπειδὴ Ἐδουάρδος δὲ τρίτος τῆς Ἀγγλίας ἀπήτει αὐτὸν, διηγέρθη κατὰ τὸ 1339 πόλεμος μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, διτὶς ἔφερε τὴν Γαλλίαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὁλέθρου. Οὗτος εἶναι διλεγόμενος Ἐκατονταετής πόλεμος, διτὶς ἥρχισε τὸ 1339 καὶ ἐτελείωσε τὸ 1453, διαρκέσας 116 ἔτη. Ἐνεκα δὲ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ διατειμμάτων διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους: 1) ἀπὸ τοῦ 1337 μέχρι τοῦ 1360· 2) ἀπὸ τοῦ 1369 μέχρι τοῦ 1380· 3) ἀπὸ τοῦ 1415 μέχρι τοῦ 1453. Ἀμφότεροι δὲ οἱ ἡγεμόνες οἱ ἀρξάμενοι τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ πολέμου, ἀνέβησαν τὸν θρόνον σχεδὸν ταύτοχρόνως· ἐν Ἀγγλίᾳ Ἐδουάρδος δὲ Γ'. τὸ 1327, καὶ ἐν Γαλλίᾳ δὲ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Βαλεσινῆς Φίλιππος τὸ 1328.

Οἱ μὲν πρώτοις, ἔγγονος ἐκ μητρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φίλιππου τοῦ Καλοῦ, ἀντεποιείτο τοῦ στέμματος τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν ἀληθοδιαδόχως συμβάντα θάνατον τῶν τριῶν αὐτοῦ θείων, Λουδοβίκου Ι., Φιλίππου Ε'. καὶ Καρόλου Δ'. Οἱ δὲ δεύτεροι προέτεινεν ὡς πρόφασιν τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐθνικῶν συμβουλίων, τὰ δποῖα εἰχον ἀποφασίσει αἱ γυναῖκες ἐν Γαλλίᾳ νὰ μὴ βασιλέεύσωσι καὶ ἐπομένως νὰ μὴ παραχωρῶσι δικαιώματα τὰ δποῖα δὲν εἶχον.

Ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ συνέβησαν μεγάλαι μάχαι, ή περὶ Κρέσιν (1349) καὶ περὶ Πωατιέρην (Μωπερτουύσιον) 1356, τὰς δποῖας οἱ μὲν Γάλλοι ἀπώλεσαν ἔνεκεν ἀπερισκεψίας, οἱ δὲ Ἀγγλοι ἐκέρδησαν ἔνεκα τῆς ἀπαθείας αὐτῶν καὶ τοῦ θάρρους.

Αἱ δύο αὗται ἦτται ἐπήνεγκον εἰς τὴν Γαλλίαν φοβερὰ δυστυχήματα τὰ δποῖα Κάρολος δὲ Ε'. (1364—1380) ἐπεμελήθη νὰ ἐπανορθώσῃ. Ἀποκατέστησεν οὗτος τὴν τάξιν πανταχοῦ, εἰς τὰ οἰκονομικὰ, εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὴν χώραν. Μετά τινα δὲ ἔτη χωρὶς νὰ συγκροτήσῃ οὐδεμίαν κυρίως μάχην, ἀλλὰ διὰ πολλῶν πολιορκιῶν καὶ ἀκροβολισμῶν ἐπιτυχῶν, ἔκειδίως σχεδὸν τοὺς Ἀγγλοὺς ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ δὲν κατεῖχον πλέον τὸ 1380 οὕτοι εἰμὴ μόνον τὴν Βαυόνην, τὴν Βορδὼ καὶ τὸ Κάλαισον.

Οἱ ἐμπειροις οὗτοι ήγειράν θυσιαὶ ἀπέθανε προώρως. Ἀφῆσε δὲ οὗτον ἀνήλικον Κάρολον τὸν σ', ἀπομωρανθέντα ἐκ τῶν πρωτίων αὐτοῦ ἀκολαστῶν, καὶ ἀδελφοὺς, θείους τοῦ νέου βασιλέως, οἱ δποῖοι ἐφιλονείκουν περὶ τῆς ἀρχῆς, προβάντες καὶ εἰς δολοφονίας. Οἱ δοῦξ τῆς Βουργουνδίας Ἰωάννης δὲ ἀτρόμητος, ἰδολοφόνησεν εἰς δόδον τινα τῶν Παρισίων τὸν δοῦκα τῆς Αὐρηλίας. Ἐξερήγη δὲ τότε ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἀρμανιακῶν καὶ τῶν Βουργουνδῶν καὶ διεπράχθησαν ἐκατέρωθεν ἀποτρόπαιοι ὡμότητες, ή δὲ χώρα ἐπεσε πάλιν εἰς τὴν ἀναρχίαν. Οἱ Ἀγγλοι ὡφεληθέντες ἐκ τούτου, ἐπανέλαβον τὰς ἐχθροπραξίας τον.

Οἱ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκος δὲ Ε'. ἀπεβίβασθη τὸ 1415 εἰς Νορμανδίαν. Ή ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ἀπερισκεψίῶν τοῦ στρατοῦ τῶν Γάλ-

λων ἐπήνεγκε τὸν αὐτὸν ὡς ἐν Κρέστι ὀλεθρον. Οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν εὔγενῶν ἀπωλέσθησαν καὶ ἡ Γαλλία εὑρέθη ἄνευ στρατοῦ, ἄνευ ἀρχηγοῦ (τοῦ βασιλέως αὐτῆς ἀπομωρανθέντος), εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἀγγλῶν, οἱ δόποιοι κατέλαβον ταύτην ἐν τάξει. Διὰ συνθήκης δὲ ὁ βασιλεὺς Κάρολος Σ'. ἀπεκήρυξε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἀνεγνώρισεν ὡς νόμιμον κληρονόμον τοῦ στέμματος τῆς Γαλλίας ἡγεμόνα Ἀγγλον, Ἐρβίκον τὸν Ε', ὁ δόποιος πρὸ δὲ λίγου ἔγεινε γαμβρὸς αὐτοῦ (1420). Ἀλλ' ὁ Ἐρβίκος Ε', ἐπέζησε μόνον δύο ἔτη μετὰ ταύτην τὴν συνθήκην, καὶ μετὰ ἑπτὰ ἑδομάδας ἀπέθανε καὶ ὁ Κάρολος Σ'.

Η Γαλλία οὐχ ἤττον διέκειτο εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν. Πρὸς βορρᾶν τοῦ Λίγειρος πᾶσα ἡ χώρα σχεδὸν κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, οἵτινες τὸ 1428 ἥξαντο καὶ τῆς πολιορκίας τῆς Αύρηλίας ἐν δ' ἐκυριεύετο καὶ αὖτη, ἥθελον προχωρήσει ἀνεμποδίστως εἰς τὰς κεντρικὰς ἐπαρχίας, δὲ δὲ Κάρολος Ζ'. δὲν ἥθελεν ἔχει πλέον οὐδεμίαν πόλιν ἔνθα νὰ ἐγκατασθῇ.

Κατὰ τὴν ἀπελπιστικὴν ταύτην κατάστασίν του, χωρική τις παρθένος Ἰωάννα Ἄρκια (ἡ ὑστερὸν κληθεῖσα αὐρηλιανὴ παρθένος), ἀγουστα τὸ 18 ἔτος τῆς ἥλικίας της, αἴφνης παρουσιάσθη εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, νομίζουσα, διτὶ ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἐπὶ τούτῳ δ' ἔλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἔσωσε τὴν πόλιν Αύρηλίαν καὶ ἐκέρδησε τοσαύτας νίκας, ὡστε δὲ δελφὶν (1) ἥδυνήθη νὰ προχωρήσῃ εἰς Ρήμους καὶ νὰ στεφθῇ ἐκεῖ ἀλλ' ἡ ἥρως; αὖτη, αἰχμαλωτισθεῖσα ὑπὸ τῶν πολεμίων, κατεδικάσθη νὰ καῆ ὡς μάγισσα, δπερ καὶ ἐγένετο ἐν Φοτομάγῳ.

Ο ὑπὸ τῆς Ἰωάννας Ἄρκιας ἐμποιηθεὶς ἐνθουσιασμὸς δὲν ἔπαισε, καὶ οἱ Ἀγγλοι ἔκτοτε ὑπέστησαν πανταχοῦ δυστυχήματα, καὶ ἐπὶ τέλους ἐκδιωχθέντες τῆς Γαλλίας, ἐπήρησαν μόνον τὴν κατοχὴν τοῦ Καλαίσου.

§ 70. Οὐεκλίφφος. Ἰωάννης Οῦσσος.

Αἱ πολλαὶ καὶ ἀπροκάλυψτοι καταχρήσεις τῶν Παπῶν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ δυτικοῦ κλήρου ἐπροξένουν σκάνδαλον εἰς τὰς συνειδήσεις πολλῶν. Οἱ Ἀγγλοι Οὐεκλίφφος, ἐρμηνεύων ἐν Ὁζωνίᾳ τῆς Ἀγγλίας τὰς Γραφὰς, κατέδειξεν ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν μὴ συμφώνως πρὸς ταύτας διαγωγὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, καὶ ἐδημοσίευσε περὶ τούτου σύγγραμμά τι. Ο δὲ Ἰωάννης Οῦσσος, καθηγητὴς ἐν Πράγῃ τῆς Βοημίας, ἐνστατίει τὰ ἀπηγορευμένα παρὰ τοῦ Πάπα ταῦτα τοῦ Οὐεκλίφφου συγγράμματα εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ κατεδίκνυε καὶ αὐτὸς διὰ τῆς διδασκαλίας του τὸ ἀντιγραφικὸν καὶ τὸ σκανδαλῶδες τῆς διαγωγῆς τοῦ Πάπα (1409). θίεν, καταμηνύθεις εἰς αὐτὸν ὡς αἰρετικὸς καὶ ἀφορισθεὶς προσεκλήθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν συγκροτηθεῖσαν ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδον καὶ νὰ ἀπολογηθῇ δι' ὅσα ἐκήρυξτεν. Ἐδόθη δὲ αὐτῷ παρὰ τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Σιγισμόνδου καὶ τοῦ Πάπα ἐγγύησις περὶ τῆς προσωπικῆς του ἀσφαλείας (1414). Ἀλλ' ἂμα παρουσιασθεὶς καὶ ἀ-

(1) Dauphin, Δελφὶν ὧνομάζετο ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας.

πολογηθείς ἐνώπιον τῆς συνόδου, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ἐπὶ προφάσει, ὅτι πρὸς αἱρετικοὺς δὲν τηρεῖται ἔγγύσις καὶ πίστις ὑστερον δὲ (1415), τεθεὶς ἐπὶ πυρῆς, κατεκάπη. Μετὰ δὲ ἐν ὕπεστη τὸ αὐτὸν καὶ ὁ συμφωνῶν πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Οὔσπου φίλος του Ἱερώνυμος. Άγανακτήσαντες διὰ τὴν ἀπιστίαν ταύτην οἱ ἐν Βοημίᾳ ὀπαδοί τῶν, Οὔσποιται ὀνομασθέντες ἐπῆραν τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Σιγισμόνδου καὶ ὑπὸ τρεῖς ἀξίους στρατηγούς των ἐπολέμησαν ἐπὶ 20 ἔτη εἰς Βοημίαν, Αὐστρίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Πολωνίαν καὶ ἄλλας τῆς Γερμανίας ἐπαρχίας ἀπηνῶς τοὺς ὀπαδούς τοῦ Πάπα, Ἀλλὰ καταβληθέντες ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Σιγισμόνδου, ἔνεκεν ἀναφυεῖσης μεταξύ των διχονοίας, εἰρήνευσαν, ἀφ' οὗ ὅμως ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ πρεσβεύωσιν ἀκωλύτως τὰ τῆς θρησκείας των (1436).

Παρὰ ταῦτα καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ ἔτος 1453 μ. Χ. ἐπήνεγκε μέγα ἀποτέλεσμα εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην καὶ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων εἰς Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν. Πολλοὶ Ἕλληνες τότε κατέψυγον εἰς Ἰταλίαν, ὅπου τοὺς ἐδέχθησαν μετὰ μεγάλης φιλοξενίας. Ἡ Φλωρεντία, ἥτις ἐτιμήθη μὲ τὴν παρουσίαν τῶν περισσοτέρων πεπαίδευμένων τούτων Ἕλλήνων, ἐγένετο ἀντικείμενον φθόνου· μετ' ὀλίγον δὲν ὑπῆρχε πόλις εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἥτις δὲν ἦδυνατο νὰ καυχηθῇ, ὅτι εἶχε τούλαχιστὸν ἔνα Ἕλληνα, ἵνα ἔξηγῇ τὰ συγγράμματα τῶν δμογενῶν του. Οὕτω διὰ τῆς διπνεκοῦς μελέτης τῶν Ἕλλήνων ποιητῶν, ῥητόρων καὶ φιλοσόφων ἴσονθήθη μεγάλως ἡ ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἱσχὺς τοῦ Πάπα ἀδικηπόως ἐξέπιπτεν, ὅπει τοῦτο τὸ ἔτος 1500 ὅλη ἡ Ἰταλία ἥτο ἥδη ὥριμος διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς παπικῆς κυριαρχίας καὶ τῶν διδασκαλιῶν αὐτῆς. Συνετέλεσαν εἰς τοῦτο καὶ αἱ σταυροφορίαι, ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας καὶ ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἐμπορίου, πάντα ἀναπτύξαντα τὸν γοῦν τοῦ τότε εὐρωπαϊκοῦ κόσμου.

§ 71. Γεωγραφικαὶ ἀνακαλύψεις.

Οδὸς διὰ Θαλάσσης εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας.

Πρὸ τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκκατονταετηρίδος μεσούσης, οἱ Εὐρωπαῖοι ἔπλεον μόνον εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Τὸν ἀνατολικὸν Ὁικεανὸν ἐγνώριζον ἐξ ἀκοῆς καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ παρέπλεον μόνον τὰ πρόσγεια ἀνατολικὰ μέρη ὅριον τῶν γνώσεων αὐτῶν ἥτο τὸ Κεράτιον ἀκρωτήριον. Οἱ Ἰνφάντης τῆς Πορτογαλίας Ἐρρίκος, κάμψας αὐτὸν, ἀνεῦρε τὰς Μαδείρας νήσους καὶ τὰς τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου περὶ τὴν Γουΐνεν. Άπο τοῦ ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων τούτων εἰσερεύσαντος εἰς τὴν Πορτογαλίαν πλούτου ἐμψυχωθέντες οἱ Πορτογάλοι, ἀπετόλμησαν νὰ παραπλεύσωσι τὴν Ἀρρικὴν ἀπὸ τῆς ἐν Εὐρώπῃ Γιβραλτάρης μέχρι Σατῆρας. Ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν των τούτων ἐνθαρρύνθέντες ἀπεφάσισαν νὰ δοκιμάσωσι νὰ εῦρωσι δίοδον πρὸς τὸν Ὁικεανόν. Οἱ Βαρθολομαῖος Διάζος κατώρθωσε νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ τελευταίου πρὸς μεσημέριαν ἀκρωτηρίου τῆς

Άφρικής, τὸ δόποιον δὲ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας ὥνόμασεν Εὔελπι ἀκρωτηρίου. Ήθελε δὲ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ εὑρώσῃ διὰ θαλάσσης δόδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας, διότι τὰ προτόντα αὐτῶν, μετακομιζόμενα ἔως τότε διὰ τῆς Εὔρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἢ διὰ τῶν ποταμῶν τῆς Ἀσίας καὶ διὰ ξηρᾶς, καθίσταντο ἀκριβώτατα πολλάκις δὲ καὶ διεκωλύετο ἡ μετακόμισις αὐτῶν ἐκ τῶν συμβαινόντων πολέμων καὶ ἀκαταστασιῶν εἰς τοὺς τόπους, διὸ ὅν ταῦτα μετεφέροντο.

Βασιλεύοντος εἰς Πορτογαλίαν Ἐμμανουὴλ τοῦ Εὐτυχοῦς (ὄνομασθέντος οὗτῳ διὰ τὸν εἰσκομισθέντα ἐκ τῶν νέων ἀνακαλύψεων εἰς τὸ βασιλεῖόν του πλοῦτον), διορισθεὶς μοίραρχος μικροῦ στόλου δὲ Βάσκος δὲ Γάμας, διηηθύνθη τὸ 1498 μὲ αὐτὸν πρὸς μεσημέριαν· κάμψας δὲ τὸ Εὔελπι ἀκρωτήριον, ἔφθασεν εἰς Μοζαρρίκην, ἔνθα ἔστησε στήλην. Διαβάσας ἔπειτα τὴν Κουΐλαν, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἰδῃ τὴν Μαδαγασκάραν (ἀνακαλυφθεῖσαν ὑστερώτερα, τὸ 1506, ὑπὸ τοῦ Ἀλμέδα) φθάνει εἰς Καλκοῦταν. Γενόμενοι ηδη μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς ἔγχωρούς ἵνδοντας κύριοι τοῦ ἐμπορίου τῶν Ἰνδιῶν οἱ Πορτογάλοι ὑπερεπλούτησαν.

Αἱ μεγάλαι αὖται κτήσεις ἀνύψωσαν ταχέως τὴν Πορτογαλίαν εἰς τὴν τάξιν τῶν πλουσιωτάτων κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Άλλὰ καὶ ἡ παρακμὴ τῆς ἐπίσης ταχέως ἐπῆλθεν.

§ 72. Ἀνακαλυψίς Ἀμερικῆς.

Οἱ Γενουώνιοι Χριστόφορος Κολόμβος, ὁφελούμενος ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, τῆς δόποιας ἡτο κάτοχος, καὶ τῆς δεξιότητος τοῦ πνεύματος του, μπελόγισεν δὲ σφαριροειδοῦς οὔστης τῆς γῆς, πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν καὶ ἄλλοι τόποι πρὸς δυσμάς, καὶ δὲ πλέων τις πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐξ Εὐρώπης, ἔπειταν ἢ νὰ φάσῃ εἰς τὰς παραλίας τῆς Κίνας ἢ ν' ἀπαντήσῃ πρὸ τούτων γῆν ἔως τότε ἄγνωστον. Κεκυριευμένος ὑπὸ τῆς ἱδαῖας ταύτης, ἐζήτησεν ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῆς πατρίδος του Γενούν, εἴτα δὲ παρὰ τῆς Γαλλίας καὶ Πορτογαλίας νὰ τῷ δώσωσι τὰ μέσα πρὸς ἔκτελεσιν του σκοποῦ του· ἀλλὰ πανταχοῦ ἀπέτυχε καὶ ἀπεβλήθη ὡς ἀνόητος. Ἐπιμένων ὁ Κολόμβος εἰς τὴν ἴδεαν του, προσέφυγε τέλος πάντων εἰς Ἰσπανίαν καὶ ἐκεῖ, μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ παρατηρήσεις περὶ τῆς δρόστητος τῶν σκέψεων του, ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλης τῷ 1492 τρία πλοῖα καὶ ἐκετὸν εἴκοσι ναύτας· ἔτι δὲ καὶ ὑπόσχεσιν νὰ ἤναι ἀντιβαπτιλεὺς τῶν ἀνακαλυφθησομένων τόπων καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοί του τὸ δέκατον τῶν ἔκειθεν εἰποδημάτων. Ἀναχωρήσας τῇ 3 Αὐγούστου 1492 ἐξ Ἰσπανίας μετὰ τριάκοντα καὶ τριῶν ἡμερῶν πλοῦν πρὸς δυσμάς, καθ' ὃν ἐκινδύνευσε νὰ ῥίφθῃ εἰς τὴν θάλασσαν πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀπελπισθέντων ναυτῶν του, ἔφθασε τῇ 12 Ὁκτωβρίου εἰς μίαν τῶν Δουκατῶν νήσων, τὴν δοποίαν ὄντερον ὠνόμασεν ἄγιον Σωτῆρα. Ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης νήσου ἀποπλεύσαντες φθάνουσιν εἰς ἄλλην μεγάλην καὶ κατωκημένην καὶ γόνιμον πολυειδῶν προϊόντων, αὕτη ὡγομάζετο Άιτη, μετωνομάσθη δὲ περὶ τοῦ Κολόμβου ἄγιος Δομίνικος,

Ἐπιστρέψαντα τὸν Κολόμβον εἰς Ἰσπανίαν ὑπεδέχθησαν θριαμβευτικῶς. Ἐπειδὴ δὲ ἀμέρικος δὲ Βεσπούκιος Φλωρεντίνος, παραπλεύτας τὰ παράλια τοῦ νέου κόσμου δλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κολόμβου, ἐδημοσίευσε πρώτος ἀκριβῆ περιγραφὴν καὶ χάρτην αὐτοῦ, ὡνομάσθη δὲ νέος αὐτὸς κόσμος Ἀμερική.

Οἱ Κολόμβοις ἔπλευσε πάλιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ, τρις ἐπαναλαβόντας τὸν εἰς αὐτὴν πλοῦν, ἀνεκάλυψε καὶ ἄλλους ἐκεῖ τόπους· διαβληθεὶς δὲ εἰς τὸν βασιλέα Φερδίνανδον, ἴσταλη εἰς τὴν Ἰσπανίαν σιδηροδέσμιος. Κατὰ τὸν ἀπῆλλαξαν μὲν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς φυλακῆς, ἀλλ᾽ ὅμως τηκόμενος, διότι τοιαύτην εἶρεν ἀχριστίαν καὶ παράβασιν τῶν πρὸς αὐτὸν γενομένων ὑπὸ τοῦ Φερδίνανδου ὑποσχέσεων, ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης τῷ 1506 ἐν Βαλαδολίδῃ καὶ ἐτάφη μεγαλοπρεπῶς ἐν Σεβίλλῃ. Τὰ λείψανά του μετεκομίσθησαν εἰς ἄγιον Δομίνικον καὶ ἐκεῖ τὰ ἕθαψαν, βαλόντες, κατὰ παραγγελίαν του εἰς τὸν τάφον καὶ τὰς ἀλύσεις μὲ τὰς δημόσιας τὸν ἐδέσμευσαν ζῶντα. Τοιαῦτα ἀποτελέσματα φέρει ἡ διαβολὴ καὶ ἡ ἀχριστία. Μετὰ τὸν Κολόμβον ἔπλευσαν πολλοὶ ἄλλοι εἰς τὸν Νέον Κόσμον καὶ ἀνεκάλυψαν πολλοὺς αὐτόθι τόπους.

§ 73. Ἐφευρέσεις διάφοροι κατὰ τὸν μέσον αἰώνα.

Πυρῆτις.

Τὰ ὅπλα τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἦσαν ἀκόντια, λόγχαι, τόξα, βέλη, σφενδόναι καὶ ξίφη· τὰ δὲ ἀπὸ τούτων ἀμυντικὰ μέσα ἦσαν αἱ περικεφαλαῖαι, οἱ θώρακες καὶ αἱ ἀσπίδες. Ἡ χρῆσις τούτων, παραβαλλομένων πρὸς τὰ νεώτερα ὅπλα, ἀπήτει μεγαλείτερον βαθύμῳ προσωπικῆς ἀνδρίας καὶ οἱ πόλεμοι ἐγίνοντο μετὰ μεγαλειτέρχς σκληρότητος. Ἡ τέχνη τοῦ ἐκσφενδονίζοντο λίθους ἡ πεπυρακτωμένας σιδηράς σφαίρας (μύδρους) ἀνεκαλύφθη πρὸ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ ἡ πυρῆτις εἶναι ἐφεύρεσις ἐν Εὐρώπῃ πολὺ νεωτέρᾳ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μόνον, ὡς εἰκάζεται, ἡτο γνωστὴ εἰς τοὺς Σίνας καὶ τοὺς Ἀραβαῖς πολὺ πρὶν τὴν γνωρίσωσιν οἱ Εὐρωπαῖοι· ἀλλὰ δὲν τὴν μετεχειρίζοντο εἰς τὸν πόλεμον. Κατὰ δὲ τὸ 1300 Γερμανός τις μοναχὸς, καλούμενος Βαρθόλοδος Σεβάρτζος, τυχαίως ἀνεῦρε τὴν δύναμίν της, θέσας δλίγην πυρῆτιν εἰς σιδηροῦν σωλῆνα κεκλεισμένον εἰς τὸ ἐν ἄκρον καὶ λίθον ἐπὶ τῆς πυρίτιδος, τὴν δυσίαν ἀνῆψε δὲ δύπτης, ἢν εἴχε κατασκευάσει πρὸς τὸ κεκλεισμένον ἄκρον, καὶ οὕτως ὁ λίθος ἐρρίφθη ἀρκετὰ μακράν. Τοῦτο ἡτο τὸ εἶδος τοῦ τηλεβόλου, διπερ μετεχειρίζοντο εἰς τοὺς πολέμους τοὺς συμβάντας κατὰ τὸ 1400. Τὸ ἄκομψον δὲ τοῦτο ὅπλον ἐγέννησε τὴν ἰδέαν τοῦ τουφεκίου, διπερ ἐπίσης φαίνεται γερμανικὴ ἐφεύρεσις. Κατὰρχάς τὸ ὅπλον τοῦτο ἀνήπτετο διὰ θυραλλίδος, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ χάλικος ἡ πυρολίθου, ὅστερον δὲ σὺν τούτῳ ἐτελειοποιήθησαν καὶ τὰ λοιπά ὅπλα.

Οἱ χάρτης, ἡ τυπογραφικὴ, χαρακτικὴ καὶ ἄλλαι ἐφευρέσεις.

Αἱ ἄλλαι ἐφευρέσεις, τὰς δόποιας μέλλωμεν ἥδη νὰ περιγράψωμεν, ὡφέλησαν πολὺ μᾶλλον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἢ ἡ πυρῆτις.

1). Πρὸς τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς μετεχειρίζοντο πρὸς γραφὴν φύλλα αἰγυπτιακοῦ παπύρου κατειργασμένου· ὅπερον ἀνεκαλύφθη ἡ περγαμηνὴ, γινομένη ἐκ κατειργασμένων δερμάτων προβάτων ἢ αἴγαν. Μετὰ δὲ τὴν χριστιανικὴν ἐποχὴν ὁ χάρτης κατεσκευάζετο ἐκ βαμβακοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἦτο τῶν Σινᾶν, παρὰ τῶν δοπίων τὴν ἔμπολον οἱ Ἀραβεῖς· ὑπὸ τῶν Ἀράβων δὲ ἐκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη εἰς Ἰταλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Ὁ βαμβακίνος χάρτης ἦτο λεπτότερος καὶ ἀρμοδιώτερος, ἀλλὰ πάλιν ἀκριβός. Διὸ οἱ Ἰστανοὶ κατὰ τὸ 1200 μ. Χ. ἐδοκίμασαν καὶ κατεσκευάσαν χάρτην ἐκ βαμβακίνων ῥιχῶν καὶ οὕτως ἐγένετο εὐθηνότερος. Τέλος δὲ οἱ Γερμανοὶ, τὸ 1300 μ. Χ. ἐπέτυχον νὰ κατασκευάσωσι χάρτην ἐν λινῶν ῥιχῶν καὶ ἥδη κατηνήσαν ἔτι εὐθηνότερος καὶ πολὺ καλλίτερος.

2). Κατὰ τὸ ἔτος 1302 μ. Χ. δὲ ἐν τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀμαλφης Φλάβιος Γιώγας ἢ Γόρης τόσον ἐβελτίωσε τὴν ναυτικὴν πυξίδα, ὥστε ἡ εἰς τὴν θάλασσαν θέσις πλοίου τινὸς ἥδυνατο νὰ δρισθῇ ἀρκετὰ ἀκριβῶς, καὶ ἡ ἐφεύρεσις αὕτη κατέστησε δυνατάτης τὰς μετὰ ταῦτα ἀνακαλύψεις. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς, ἡ εἰς τὰς Ἰνδίας διάβασις διὰ τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου καὶ ὁ περίπλους τοῦ κόσμου διευκολύνθησαν ἐκ τῆς τελειοποίησεως τῆς πυξίδος.

3). Καὶ ἡ χαρακτικὴ εἶναι γερμανικὴ ἐφεύρεσις, ἡτις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τῆς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Μοναχοί τινες, χαράττοντες τὰ διαγράμματα διαφόρων ἀντικειμένων ἐπὶ ξύλου, τὰ ἄλειφον μὲ μᾶρον μῆγμα καὶ ἐπύουν αὐτὰ ἐπὶ χάρτου, ἔπειτα δὲ τὰ ἐχρωματίζον. Ἡ τέχνη αὕτη κατέστη γενικωτέρα, ὅτε τὰ χαρτία τοῦ παιγνιδίου ἐφέρθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸ νὰ χρωματίζῃ τις ἔκαστον χαρτίον ἀπήτει πολὺν χρόνον· ἵνα ἐξομαλύνῃ τὴν δυσκολίαν ταῦτην Γερμανός τις κατὰ τὸ 1350 μ. Χ. ἐνεχάραξεν δόλοκληρον τὸ ποσὸν τῶν 52 χαρτίων εἰς ξύλον, καὶ οὕτω ταῦτα ἥδυναντο νὰ τυπῶνται μετὰ μεγάλης εύκολίας.

Ἡ τέχνη τοῦ χαράττειν ἐγένετο ἔτι σημαντικωτέρα, καθ' ὅσον ἔξετεντο εἰς ξυλογραφήσεις γραμμάτων καὶ τέλος δόλοκληρων σελίδων πρὸς τύπωσιν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἦτο πολὺ προτιμοτέρα τῆς ἀντιγραφῆς τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἦτο ἀκόμη βραδεῖται καὶ ἀηδῆς, εύτυχῶς ὅμως ἐγένενησε τὴν τυπογραφίαν.

4). Ἡ τυπογραφία ἦτο βεβαίως πολὺ ἐγωρίς γνωστὴ εἰς τοὺς Σίνας, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1436 μ. Χ. ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Τότε ἐφευρέθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Γουτεμβέργου τοῦ ἐκ Μαγεντίας ἀνευ τῆς βοηθείας ἄλλου τινός. Ἐκαμενού οὗτος τὴν πρώτην δοκιμὴν εἰς Στρασβούργην μὲ πιεστήριον, ὅπερ ἐφεύρεν δίδιος· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1440 ἐνόπουσεν, δτι ἀρμοδιώτερον ἦτο νὰ κατασκευάσῃ τοὺς χαρακτήρας χωριστὰ, καὶ, ἀφ' οὗ τοὺς συνθέτῃ, νὰ τοὺς ἀλείφῃ μὲ μελάνην καὶ οὕτω νὰ τυπώνῃ. Κατὰ δὲ τὸ 1450 συνέστησεν ἐταῖρίαν μετὰ πλουσίου τινὸς ἀνθρώπου ἐκ Μαγεντίας, καλούμενου Φαύστου, ὅστις κατέβαλε τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια. Οἱ ἐταῖροι ἔλαβον εἰς βοήθειάν των Πέτρον τινὰ Σέφερον, ιερέα, περίφημον διὰ τὴν καλλιγραφικήν του ἴκανότητα. Ὁ Σέφερος οὗτος ἐφεῦρε

τὴν τέχνην τοῦ χώνειν τοὺς τυπογραφικοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν ἀπαιτουμένην σύνθεσιν τῶν δι' αὐτοὺς μετάλλων^ο οὗτος προσέτι ἐφεῦρε καὶ τὴν τυπογραφικὴν μελάνην. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1456 ἐφάνη τὸ πρῶτον διὰ τῶν κινητῶν χαρακτήρων τετυπωμένον βιβλίον, διπέρ ἦτο λατινικὴ ἀγία Γραφὴ. Οἱ ἀντιγραφεῖς μοναχοὶ ἐταράχθησαν πολὺ, διότι ἔχανον τὰ ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς μεγάλα κέρδη τῶν καὶ ὑχισαν νὰ δικαΐαλωσι τὸν Φαῦστον, ὡς ἔχοντα κοινωνίαν μετὰ δαιμόνων. Ἡ διαβολὴ αὕτη ἐπιστεύθη, διότι ὁ Φαῦστος δὲν ἔλεγε τὸ μυστικὸν τῆς τέχνης. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1462 κυριεύθησε τῆς Μαγεντίας, πολλοὶ τῶν ἑτέρων στοιχειοθετῶν τοῦ Φαῦστου διεσκορπίσθησαν καὶ διέδωκαν τὴν τέχνην εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

5). Ἡ χαλκογραφικὴ ἐφευρέθη εἰς Γερμανίαν κατὰ τὸ ἔτος 1450 μ. Χ. Ο δὲ Δαγουέρρος, Γάλλος τὸ ἔθνος, ἐφεῦρεν ἐσχάτως μέσα νὰ παρασκευάζῃ οὕτω τὰς μεταλλίνας πλάκας, ὥστε ἡ ἐπ' αὐτῶν ἐνέργεια τοῦ φωτὸς ἀφ' ἐκατῆς νὰ παράγῃ τὰς εἰκόνας. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη καλεῖται πρὸς τιμὴν αὐτοῦ διγουέρροτυπία. Ἐβελτιώθη δὲ ἥδη πολὺ καὶ μετωνομάσθη φωτογραφία.

6). Τὰ διόπτρα ἐφευρέθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σπίνα Φλωρεντινοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τρίτου αἰώνος, καὶ ἡ δύναμις τῆς ὑέλου βαθμοδὸν προήχθη εἰς τὴν τελειότητα, τὴν ὅποιαν παρατηροῦμεν ἥδη εἰς τὰ τηλεσκόπια.

§ 74. Συστήματα τοῦ μέσου αἰώνος.

Ιροδικεῖα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ισπανίας ἤσαν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἀνάμιγμα Μαύρων, Ἕβραιών καὶ Χριστιανῶν. Ἰνα δὲ καταστήσῃ ἡ ἔξουσία ὅλους αὐτοὺς ὁδόφρονας, ἐπέκειλεν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν πίστιν τὴν χριστιανικὴν, διὰ νὰ ισχυροποιήσῃ τὸ κράτος διὰ τῆς ἐνότητος τῆς θρησκείας. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὁ Φερδινάνδος ἀναδιωργάνωσε τὸ Ιεροδικεῖον (1). Διοργανωθὲν δὲ πρῶτον εἰς Καστίλιαν κατὰ τὸ 1480, μετὰ τέσσαρα ἔτη συνεπάθη καὶ ἐν Ἀραγῶνι καὶ διετηρήθη, καί περ μεγάλης ἀντιστάσεως γενομένης. Ἡτο δὲ τότε τὸ μόνον δικαστήριον, τὸ ὅποιον ταύτοχρόνως ὑπῆρχε καὶ εἰς τὰς δύο χώρας. Ὁ βασιλεὺς διώρκεῖ τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ, τὸν μέγαν Ιεροδίκην. Ἐκρίνοντα δὲ εἰς αὐτὸν κατ' ἀρχὰς οἱ ιουδαϊζοντες χριστιανοί, οἱ Μαύροι οἱ ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμὸν κατ' ἐπιφάνειαν, τὸν μωαμεθχνισμὸν δὲ πράγματι τηροῦντες καὶ ὑστερώτερον οἱ νεωτερίζοντες εἰς τὴν θρησκείαν ἢ τὴν πολιτικὴν. Απὸ τοῦ Ιανουαρίου μέχοι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1481 οἱ Ιεροδίκαι έστειλαν εἰς τὴν πυρὰν περὶ τὰς 3,000 ἀνθρώπων. Προστατευόμενον δὲ τὸ Ιεροδικεῖον παρὰ τῶν βασιλέων, κατέστη σργανον δεσποτείας. Ὡτι ἐτάραττε μεγάλως τὰ πνεύματα, λέγει

(1) Ιεροδικεῖον συνεπάθη πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΙ'. αἰώνος ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. κατὰ τῶν αἰρετικῶν Ἀλβίγανῶν, ἀναδιωργανώθη δὲ κατὰ τὸ 1480 ἐν Ισπανίᾳ, ὑστερώτερον δὲ ἐν Ἰταλίᾳ.

ὅ ίουδαίος Μαριάννας, ὅτο νὰ βλέπῃ τις τὰ τέκνα ὑποθελλόμενα κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἱεροδικείου τούτου εἰς τὴν ποινὴν τῶν πατέρων των, νὰ ἀγνοηῇ τις τὸν κατήγορόν του, νὰ μὴ ἡξεύρῃ τοὺς καθ' ἔσυτοῦ μάρτυρας. Τίποτε προσέτι δὲν ἐφαίνετο σκληρότερον τῶν μυστικῶν ἐκείνων ἐρευνῶν, αἴτινες ἐτάραττον τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κοινωνίαν. Οἱ Δομινικανὸς Θωμᾶς δὲ Τορκεμάδης ὑπῆρχεν δὲ πρώτος Ἱεροδίκης. Κατὰ τὰ 18 ἔτη, καθ' ἒ προΐστατο τοῦ Ἱεροδικείου τούτου, 8,000 ἄνδρες παρεδόθησαν εἰς τὰς φλόγας, 6,500 ἐκάπταν ἐν ἀδρεικέλῳ μετὰ τὸν θάνατόν των, καὶ 9,000 ὑπέστησαν τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας, τὴν δῆμευσιν τῶν κτημάτων αὐτῶν, ἢ τὴν τῶν διὰ βίου δεσμῶν τιμωρίαν. Αἱ ἔξετάσεις ἐγίνοντο διὰ βασάνων. Ἐκ δὲ τοῦ ἔτους 1492 τὸ Ἱεροδικεῖον κατέστη ἀρκετά ἰσχυρὸν, ὥστε καὶ κατώρθωσε νὰ διώξῃ ἐκ τῆς Ἰσπανίας τοὺς Ἕβραιούς ἀφοῦ τοὺς ἐγύμνωσε. Τῷ ὅντι τοῖς ἀπηγορεύθητο νὰ λάβωσι μεθ' ἔσυτῶν χρυσὸν ἢ ἥργυρον, μόνον δὲ ἐμπορεύματα ἡδύναντο ἀπερχόμενοι νὰ φέρωσι μεθ' ἔσυτῶν. Ἡ Ἰσπανία, ὡς ἀλλαχοῦ παρετηρήσαμεν, διὰ τῆς ἔξιώσεως τῶν Μαύρων καὶ νῦν τῶν ίουδαίων ἔχασε τοὺς νοημονευστέρους καὶ τοὺς ἐνεργητεύοντας τῶν κατοίκων της.

Ἴπποτισμός.

Οἱ Ἴπποτισμὸς ὅτο κατασκεύασμα τοῦ μέσου αἰώνος. Ἰππόται δὲ ἦσαν εὐγενεῖς ἀρματωλοί, ἀνατρεφόμενοι καὶ λαμβάνοντες τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὡς ἔξις. Δωδεκαέτης περίπου εὐγενὴς νέος ἐπέμπετο εἰς τὴν αὐλὴν βαρώνου τινὸς ἢ εὐγενοῦς ἵπποτου, καὶ ἐκεὶ ἡσχολεῖτο κυρίως περιποιούμενος τὰς δεσποίνας, καὶ γυμναζόμενος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δπλων, τὴν ἵππασίαν καὶ τὰ τοιαῦτα. Προχωρῶν εἰς ἡλικίαν, καὶ πεῖραν τῆς χρήσεως τῶν δπλων κτώμενος, καὶ ἱκανὸς ἡδη εἰς πόλεμον γενόμενος, καθίστατο ὑπασπιστὴς, ὑπηρετῶν τὸν ἵπποτην, φέρων τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ κτλ. Εἴκοσι δὲ καὶ ἐνὸς ἔτους, τὸ συνηθέστερον γενόμενος, προειθάζετο εἰς τὸν βαθμὸν ἵπποτου. Ἡδύνατο τις καὶ πρὸ τῆς ἡλικίας ταῦτης νὰ λάβῃ τὸν βαθμὸν τοῦτον, ἀν κατήγετο ἐκ πολὺ εὐγενοῦς οἶκου, ἢ ἀπεδείκνυεν ἔξοχα προτερήματα. Πρὸν ἡ λάβη τὴν ἀξίαν ταῦτην παρεσκευάζετο δι' ἔξομολογήσεως, νηστείας κτλ. Ἐγίνετο εἴτα ἱεροτελεστία καὶ μετὰ ταῦτα δίδων ὑπόσχεσιν, ὅτι θέλει εἶναι πιστὸς, θέλει προστατεύει τὰς κυρίας καὶ τὰ δρφανὰ, ὅτι οὐδέποτε καθελεί λέγει φεύματα, οὐδὲ συκοφαντεῖ, ὅτι θέλει διάγει ἐν εἰρήνῃ πρὸς τοὺς δμοίους του κτλ. Ἐλάμβανε περίπτυξιν, δηλ. ἐλαφρὸν διὰ τῆς πλευρᾶς τοῦ ξίφους κτύπημα εἰς τὸν λαιμὸν ὅπδ τοῦ προχειρίζοντος αὐτὸν ἵπποτου, λέγοντος συγχρόνως καὶ τὰ ἔξης τυπικά λόγια: «Προχειρίζομαι σε ἵπποτην εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ, ἢ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Τίον καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἔσο πιστὸς, τολμηρὸς καὶ καλότυχος.» Ἐγίνετο δὲ ἡ τελετὴ αὕτη πολλάκις τὴν παραμονὴν μάχης, ἵνα διερεθίσθῃ δὲνος ἵπποτης εἰς ἀνδραγαθίας, ἢ μετὰ τὴν μάχην εἰς ἀμοιβὴν ἔξοχου γενναιότητος.

Αἱ σταυροφορίαι κατέστησαν ἱερώτερον τὸ πνεῦμα τοῦ ἵπποτισμοῦ. Ἐποίησαν γνωστούς πρὸς ἀλλήλους τοὺς ἵπποτας ὅλων τῶν χριστιανικῶν

ἔθνῶν, καὶ ἔκτοτε παρατηρεῖται μεγάλη ὁμοιότης μεταξὺ αὐτῶν καθ' ἄπασαν τὴν Εὐρώπην. Τότε ἔγειναν τὰ θρησκευτικὰ τάγματα τῶν ἵπποτῶν, οἷον τὸ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, τὸ τῶν Ναϊτῶν (Νεωκόρων), τὸ τῶν Τευτόνων κτλ. Ὡς πάντα δὲ τὰ ἀνθρώπινα συστήματα, οὕτω δὲ ποτει-σμὸς περιέπεπεν εἰς εὔτελειαν καὶ καταχρήσεις· δῆθε διὰ πολλῶν κόπων ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις κατελύθη.

Ἄοιδοι δὲ ὑπὸ διάφορα δόνδματα ἔψαλλον τότε τοὺς ἄθλους; τῶν ἵπποτῶν, οἵτινες καὶ ἀγῶνας καὶ μονομαχίας εἰς παλαιστρας καὶ ἐνώπιον θεατῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνεκρότουν. Εἰς τοὺς ἵπποτικοὺς τούτους ἀγῶνας δὲ νικητὴς ἐλάμβανε βραβεῖον ἐκ τῶν χειρῶν τῆς λεγομένης βασιλίσσης τῆς Ὀραιότητος, ἐκλεγομένης ὑπὸ τῶν δεσποινῶν πρὸ τῆς ἐνάρ-ξεως τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ τὴν παρακμὴν τοῦ ἵπποτισμοῦ κατέπαυσε βαθ-μηδὸν καὶ ἡ συνήθεια τῶν τοιούτων ἀγώνων.

Τιμαριωτικὸν σύστημα (Φεουδαλισμός. Χωροδεσποτία).

Οὐνομάζουσιν οὕτω κατάστασιν πραγμάτων κατὰ τὸν μέσον αἰῶνας, προελθοῦσαν ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατακτήσεως τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ συνισταμένην εἰς εἶδος δροσπονδίας δεσποτῶν, ὃν ἔκαστος εἶχε μὲν ἔξουσίαν ἡγεμονικὴν ἐπὶ τῶν κτημάτων του, ὑπέκειτο δμως δ μικρότερος εἰς τὸν ἀνάτερον, καὶ συνεδέοντο διὰ ἀμοιβαίων καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων. Ἐντεῦθεν προήρχετο διάκρισις μεταξὺ δεσποτῶν κυριαρ-χῶν καὶ ὑποτελῶν χωροδεσποτῶν. Ὑποτελὴς χωροδεσπότης ἦτο δ λαμ-βάνων ἀμοιβῆς χάριν, διὰ προσενεχθείσας ἐν πολέμῳ ὑπηρεσίας ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν εἰς γῆν, καὶ διὰ τοῦτο ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ δωρητοῦ, εἰς ὃν διφειλε πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ συνδρομὴν διὰ τῶν συμβουλῶν, διὰ τῶν χειρῶν του καὶ διὰ χρημάτων. Κυριαρχης δὲ ἦτο δ δωρούμενος τὸ κτῆμα καὶ διὰ τοῦτο ἔχων δικαίωμα ν̄ ἀπαιτῆ ὑπακοὴν παρὰ τοῦ ὑποτε-λοῦς αὐτοῦ. Συνέβαινε δὲ, ὥστε δὲντὸς χωροδεσπότης νὰ ἔναι κυριάρ-χης ὡς πρὸς ὑποτελεῖς εἰς οὓς ἔδιδε μέρος τῶν εἰς αὐτὸν παραχωρηθέν-των κτημάτων, καὶ ὑποτελὴς αὐτὸς εἰς ἐκείνους, παρ' ὃν ταῦτα ἔλαβε.

Κατ' ἀρχὰς πάντα σχεδὸν τὰ παραχωρούμενα τιμάρια (φέουδα) ἦσαν μεταβλητὰ, ήγουν ἀφηροῦντο παρὰ τοῦ κατέχοντος καὶ ἐδίδοντο ἐτέρῳ ἐδίδοντο καὶ τινα διὰ βίου, ἀλλὰ κατόπιν πολλὰ παρεχωροῦντο ὡς ἰδιο-κτησία μεταβιβαζομένη ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν κληρονομικῶς· ἐπὶ πολὺ δὲ ὑπῆρχον συγγρόνως φέουδα προσωρινά, ἴσσοια καὶ κληρονομικά. Καὶ εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν, ἔνεκα τῆς ἐπιφόρου γενομένης εἰς τοὺς βασιλεῖς ἴσχυός τῶν κληρονομικὰ τιμάρια ἔχόντων, διλίγον κατ' διλίγον κατηργήθησαν τὰ προνόμια τῶν χωροδεσποτῶν καὶ ἡ βασιλεία ἔλαβε τὴν προσήκουσαν αὐτῇ ἔξουσίαν. εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν δὲν ἴσχυσαν οἱ αὐτοκράτορες νὰ κα-ταπολεμήσωσι καὶ καταβάλωσι τοὺς μεγάλους ὑποτελεῖς των, καὶ ἐντεῦ-θεν ἔγειναν ἐκεὶ πολλὰ μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη, τῶν δποίων πολλὰ ὑφ-ετανται καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Νέα Ιστορία (1500—1821. μ. Χ.)

§ 75. Θρησκευτική μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει.

Η ἀπροκάλυπτος πώλησις τῶν συγχωροχρτίων ὑπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ δεκάτου διήγειρε (1517 μ. Χ.) τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου μοναχοῦ καὶ καθηγητοῦ ἐν Βιττεμβέργῃ τῆς Σαξωνίας. Παρορμηθεὶς δὲ ἐκ τῆς ἀποδιδομένης εἰς ταῦτα προσοχῆς οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, προέβη εἰς φανερὰν ἔξελεγχεῖν τῶν δογμάτων τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ οὕτω συνετάραξε τὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν δοπίων διπλοῦτος καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς ἐπεστρέψαντο. Συγκληθεῖσης διαίτης ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου πέμπτου ἐν Οὐροματίῳ, ἐπαρουσιάσθη δὲ Λούθηρος ὑπὸ ἐγγύησιν τοῦ Καρόλου αὐτοῦ καὶ ὠμίλησεν ἀφόβως περὶ τῶν δογμάτων του· διὰ τοῦτο δύμως ἀφωρίσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς περιορισμὸν τὸ 1520 μ. Χ. ἀλλὰ διεσώθη ἐκ τῶν συνεπειῶν τούτου διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας, ἀσπαζομένου τὰς ἴδεις αὐτοῦ. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ καὶ πρόδοσον τοῦ δυσκόλου αὐτοῦ ἔργου, δὲ Λούθηρος εἶχε τὴν σύμπραξιν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, οἷον τοῦ Σουῆγγλου, τοῦ Μελάγχθονος, τοῦ Καρολοσταδίου καὶ ἄλλων· μεγίστη δὲ ὑπῆρχε πιθανότης, διτὶ δὲ παπισμὸς ἥθελε καταστρῆφη, τούλαχιστον εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης, ἐὰν μὴ ἀνθίστατο διατοχάτωρ Κάρολος δὲ Ἕ. δότις ἦτο καὶ βασιλεὺς τῆς Ισπανίας.

Ἀποθανόντος τοῦ Φρειδερίκου, ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας, διεδέχθη αὐτὸν δὲ ἀδελφός του Ἰωάννης, κατὰ διαταγὴν τοῦ δοπίου δὲ Λούθηρος καὶ δὲ Μελάγχθων συνέταξαν διατάξεις περὶ τῶν τύπων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ τῆς λατρείας· αὗται δὲ διεκηρύχθησαν διτὶ ισχύονται καθ' ὅλον τὸ Σαξωνικὸν Κράτος. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἡκολούθησαν δοσὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας δὲν ἀπεδέχοντο τὴν ἀπόλυτον ἔξουσίαν τοῦ Πάπα. Ἐπειδὴ δὲ εἰς διαιταν, γενομένην ἐν Σπείρᾳ, ἐπετράπη μὲν νὰ φρονῶσι τὰ τῆς θρησκείας των ἀκωλύτων οἱ λουθηρανίζοντες, ἀλλὰ τοι; ἀπηγορεύθη νὰ μεταβάλωσι τὴν λειτουργείαν καὶ νὰ προσηλυτίζωσιν ἄλλους εἰς τὸ δόγμα των. δὲ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας καὶ ἄλλοι δρόδοις του Λουθηρανοὶ διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς περιοριστικῆς ταύτης ἀποφάσεως, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν ἔκτοτε οὗτοι Δικηρυτορόμενοι.

§ 76. Ισπανία. Κάρολος Ε'. Φίλιππος Β'. Πορτογαλλία.

Κυριεύσαντες (§ 58) οἱ Ἀραβεῖς τὴν Ισπανίαν (717 μ. Χ.) περιώρισαν τοὺς ἔως τότε αὐτὴν ἔχουσιάζοντας Γότθους εἰς τὴν Ἀστουρίαν, δρεινὴν εἰς τὸ βόρειον τῆς χερσονήσου ταῦτης χώραν. Κατισχύσαντες διλίγον κατ'

διάλγον οἱ ἀπόγονοι τούτων ἔνεκα τῆς διαιρέσεως τῶν Ἀράβων ἐκυρίευσαν τόπους τινὰς αὐτῶν καὶ ἰδρυσαν μικρὰ βασίλεια Ἰδια. Διὰ τοῦ γάμου δὲ Φερδινάνδου βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος μὲ τὴν Ἰσαβέλλαν, κληρονόμον τοῦ βασιλείου τῆς Καστιλίας, ἡνώθησαν τὸ 1471 εἰς ἣν τὰ μικρὰ ταῦτα βασίλεια. Συζευχθείσης δὲ τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς τοῦ Φερδινάνδου Ἰωάννας μὲ τὸν Φίλιππον μὲν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανοῦ Ἀ. περιῆλθεν ὁ Θρόνος τῆς Ἰσπανίας εἰς τὸν ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθέντα μὲν Κάρολον, ἀναγορευθέντα βασιλέα αὐτῆς τὸ 1516. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πάππου τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ἐξελέχθη δ ἀυτὸς καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1519), προτιμηθεὶς Φραγκίσκου τοῦ Ἀ. τῆς Γαλλίας, ἀντιποιούμενου καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς Γερμανίας σέμιμα. Κατέστη οὕτω δ ὁ Κάρολος βασιλεὺς τῶν Κάτω χωρῶν (αἱ ὅποικις ἦχον περιέλθει εἰς τὸν οἶκον τῆς Αὐστρίας; ἐκ κληρονομίας,) τῆς Ἰσπανίας, τῶν δύο Σικελιῶν καὶ αἵτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ἔτι δὲ κύριος ἐκτεταμένων ἐν Ἀμερικῇ κτήσεων. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεφύ ξσπονδον μίσος μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ἀποτοχόντος Φραγκίσκου τοῦ Ἀ. τῆς Γαλλίας, ἐξετράπησαν εἰς πολέμους φρίκτονς πρὸς ἀλλήλους. Εἰς τὸν πρῶτον τῶν πολέμων τούτων δ ὁ Κάρολος ἥχμαλώτισε (1525) κατὰ τὴν ἐν Παδίᾳ μάχην Φραγκίσκου τὸν Ἀ. ἀπῆγαγεν αὐτὸν θριαμβευτικῶς εἰς Μαδρίτην, ὅπου τὸν ὑπεχρέωσε καὶ ὑπέγραψε ἐπίβλαβῃ διὰ τὴν Γαλλίαν οἰνθήκην.

Μακρὸς καὶ πεισματικὸς πόλεμος μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων μοναρχῶν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας ἐπανελήφθη. Οἱ μὲν πρῶτοι δδηγῷ 50,000 στρατοῦ εἰσέβαλεν εἰς τὰς μεσομερίνας ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας, ἐν ὃ δύο ἀλλοὶ ισχυροὶ στρατοί του εἰσέβαλον εἰς τὴν Πικαρδίαν καὶ τὴν Καμπανίαν. Οἱ δὲ Φραγκίσκος Ἀ. τῆς Γαλλίας ἥρημωσε τὴν χώραν ἵνα μὴ εὔρῃ τίποτε δ ἔχθρος του, ὅστις ἥθελε διαβῆ ἐκεῖθεν, καὶ ὡχύρωσε τὰς πόλεις αὐτοῦ ἐκ τούτου μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινῶν διθένεια καὶ λιμὸς τοσοῦτον κατέθλιψεν τὸν στρατὸν τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε εὐχριστεῖτο ἡδη νὰ διοχωρήσῃ, καὶ ἐγένετο ἀνακωχὴ ἐν Νικαίᾳ μεσιτείᾳ τοῦ Πάπα (1534). Μετὰ τὸν τέταρτον μεταξὺ των πόλεμον, καθ' ὃν δ Φραγκίσκος συνεμάχησε καὶ μὲ τοὺς Τούρκους, ἵνα τὸν βοηθήσωσι, συνωμολόγησαν τῷ 1544 ἐν Κρεσπετιακῷ εἰρήνην.

Η ἐπιθυμία Καρόλου τοῦ Ἑ. νὰ ταπεινώσῃ τοὺς δικμαρτυρομένους ἥγεμόνας καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν δύναμίν του ἐξηκολούθει νὰ φανερώνηται ἐκάστοτε. Ὡτε δὲ ἀπηλλάγει τῶν ἐμφυλίων πολέμων, εἰσέβαλεν ἐκ νέου εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ Ἐρρίκου Β' διαδόχου τοῦ Φραγκίσκου, ἀλλ' ἡ γενναία ἀντίστασι; τοῦ Δουκὸς τῆς Γούιης ἥνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἥρῃ τὴν πολιορκίαν τῶν Μετῶν, ἀφ' οὗ ἀπώλεσε 30,000 ἀνδρῶν. Ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἡ θρησκευτικὴ εἰρήνη ἐπὶ τέλους ἐπεραιώθη. Ἐν τῷ χρόνῳ δὲ τῆς συνθηκολογίας ταύτης δ ὁ Κάρολος μεγάλως κατέπληξε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, παραιτηθεὶς τῆς μοναρχίας καὶ ἀποχωρήσας, ἵνα διανύσῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἄγιου Ιούστου ἐν Ἰσπανίᾳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη ἐν ἡλικίᾳ 58 ἔτῶν, 1558 μ. Χ.

Τὸν Κάρολον διεδέχθη εἰς μὲν τὴν Γερμανίαν, παραιτηθέντα τῇ; αὐ-

τοκρατορίας τὸ 1556, δ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φερδινάνδος, εἰς δὲ τὴν Ὀλλανδίαν, τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὰς αὐτῆς κτήσεις διεύθυνε ποὺς δέποτε μονάρχης ὡς δ. Φίλιππος οὗτος ἀνέβη θρόνον διπλὸν μεγαλείτερα ὡφελήματα. Τὰ Ἰσπανικὰ ὅπλα ἥσαν πανταχοῦ ἐπιτυχῆ καὶ τὰ πολέμια ἔθνη δρομούμαδὸν ἐπεθύμουν ἀνάπτωσιν μετὰ τοσούτους συνεχῶς καταστρεπτικοὺς πολέμους· ἡ εἰρήνη λοιπὸν ἀνανεώθη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας, συμπεριλαβοῦσα ἀμφοτέρων τοὺς συμμάχους πάντα σχεδὸν τὰ ἄλλα τῆς Εὐρώπης κράτη.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῆς βχοιλίσσης Ἐλισάβετ ἐθοήθησε τοὺς Ὀλλανδούς, ἀποστατήσαντας ἀπὸ τῆς Ἰσπανικῆς κυριαρχίας ἔνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ Φίλιππου, ἔξωπλισεν οὗτος τρομερὸν στόλον, τὸν διποὺον ὠνόμασεν ἀκαταμάχητον, καὶ ἔκαπεστειλεν αὐτὸν κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας, ἐπὶ τῶν νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἀγγλίαν καὶ καταστρέψῃ οὕτω τὴν ἑστίαν τῆς θρησκείας τῶν διαμαρτυρομένων. Ὁ μέγιστος οὗτος στόλος, συνιστάμενος ἐξ 135 πλοίων, φερόντων 50,000 ἀνδρῶν πρὸς ἀπόβασιν εἰς Ἀγγλίαν, διασκορπισθεὶς καὶ κατασυντριψθεὶς δ πλεῖστος ἐκ δεινῆς τρικυμίας, κατενικήθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας (1588). Συνέτεινε δὲ τοῦτο μεγάλως εἰς τὴν πρόδον τῆς αἱρέσεως τῶν διαμαρτυρομένων καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ κατέστρεψε τὴν μεγίστην ἐπιβρόην, τὴν δποὺαν ἀπέκτησεν ἡ Ἰσπανία ἐπὶ τῶν γειτόνων αὐτῆς, καὶ ἔκτοτε ἐταπεινώθη τὸ ἰσχυρὸν καὶ ὑπερήφανον τοῦτο κράτος.

§ 77. Γαλλία, σφαγὴ τῶν Οὐγενόττων. Ἐρρήκος Δ'. κλπ.

Ἐν Γαλλίᾳ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔκαμον μεγάλας προδόους. Πρὸς αὐτοὺς, ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καλούμένους ἐμπαικτικῶς Οὐγενόττους (δηλ. νυκτερινὰ φαντάσματα, διότι ἐκ φόβου ἐτέλουν νύκτα τὰ τῆς θρησκείας τῶν), δυσμενέστατα διέκειντο αἱ αὐλαὶ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας αἴτινες συνηνώθησαν ἥδη εἰς ἵεραν συμμαχίαν ἐν τούτῳ δὲ ἀδιάλλακτος ἐμφύλιος; πόλεμος ἐλυμαίνετο ἐπὶ τινὰ ἔτη πολλὰς ἐν Γαλλίᾳ ἐπαρχίας. Ὁ δοὺς τῆς Ἀνδεγαυίκης ὁδῆγει καὶ καθολικούς· οἱ δὲ διαμαρτυρόμενοι ὁδηγοῦντο ὑπὸ τοῦ Κολίνη καὶ τοῦ πρίγκηπος Κονδέου.

Ἡ αὐλὴ τῶν Παρισίων ἀπεφάσιπεν ἥδη διὰ δόλου νὰ ἔξολοθρεύσῃ τοὺς Οὐγενόττους. Γενομένης προσποιητῆς ἀνακωχῆς, ἐν ῥητῷ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ κατὰ συνεννόησιν μὲ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καθολικούς, τὸν 9 μ. μ. ὥραν τῆς παραμονῆς τοῦ ἀγίου Βαρθολομαίου, (1572 μ. Χ.) ὅτε ἥσαν προσκεκλημένοι εἰς Παρισίους οἱ ἐπισημάτεροι τῶν Οὐγενόττων εἰς αὐλικὸν γάμον, δοθέντος σημείου, οἱ καθολικοὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων ἀπροσδοκήτως καὶ κατέσφαξαν ἐν Παρισίοις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις περὶ τὰς 70,000 ἐξ αὐτῶν.

Ἡ εἰδῆσις δὲ, τῆς στατικῆς ταύτης πράξεως, διὰ τῆς δποίας 70,000 ἀνθρώπων ἔτυχον προδοτικοῦ θανάτου, ἥκουσθη ἐν Ψώμῃ καὶ Ἰσπανίᾳ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, καὶ πάνδημοι εὐχαριστίαι ἔγειναν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν διὰ συμβάν, τὸ διποὺον ὑπετέθη διτὶ ἥθελε τείνει εἰς ἔξολοθρευσιν τῆς ἐκτεταμένης καὶ φοβερᾶς αἱρέσεως τῶν διαμαρτυρομένων.

Κάρολον τὸν Θ'. τῆς Γαλλίας ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἐγένετο ἡ εἰρημένη μιατ-
φονία τῶν Καλβινιστῶν, διεδέχθη ἀποθανόντα τὸ 1575 Ἐρρίκος δ Γ'.
ὅστις ἔνεκα τῆς διαγωγῆς του περιεφρονήθη καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ὄπαδῶν
του ἐδολοφονήθη δὲ ἐν ἀγίῳ Κλαυδίῳ ὑπό τινος μοναχοῦ καὶ ἤξηλείφθη
οὕτω ἡ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Βαλεσίας βασιλικὴ γενεά.

Τοῦτον διεδέχθη δὲ πρῶτος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βουρβώνων τῆς γενεᾶς
τῶν Καπετῶν Ἐρρίκος δ Δ'. (1589), δύναμασθεὶς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας
καὶ Νεβράριας. Ἰνα δὲ καθησυχάσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἔνοπλον ἀντίπραξιν
καὶ τὸ μίσος τῶν καθολικῶν, ἥρηθη τῷ 1593 τὰ δόγματα τῶν διαμαρ-
τυρομένων, τὰ δοκοῖα ἐπρέσβευεν, ἀλλὰ διὰ θεσπίσματος ἐν Νάντη ἐκδο-
θέντος, ἔξησφάλισε τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν διαμαρτυρομένων
καὶ παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς δχυρὰ φρούρια διὰ πάντα ἐδεχόμενον κίν-
δυνον.

Ησυχάσας οὕτως εἰσῆγαγε τάξιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ βασιλείου του,
βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀξιού οὗποργοῦ του Σουλλήν, ἡλάττωσε τοὺς φόρους,
ἐνεψύχωσε τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, καὶ ἡσχολεῖτο διὰ τῶν μεσι-
τειῶν του νὰ εἰρηνοποιήσῃ τοὺς ἐρίζοντας ἄλλους ἡγεμόνας, νὰ φέρῃ ἴσορ-
φοπίαν εἰς τὰς δυνάμεις τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὸν ὑπερήφανον
οἴκον τῆς Αὐστρίας, τοῦ δοποίου οἱ γόνοι ἔβασίλευεν ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Γερ-
μανίᾳ. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσω τῶν εἰρηναίων τούτων ἐπιχειρήσεών του, ἐδολο-
φονήθη ὑπό τινος μοναχοῦ ὁνόματι Παβαιλλάκου ἐν Παρισίοις τὸ 1610.

Ο τούτου διάδοχος Λουδοβίκος δ Γ', καὶ ὁ οὗποργὸς αὐτοῦ Νικελεὺς
κατέθλιψαν μὲν τοὺς ἐν Γαλλίᾳ διαμαρτυρομένους ἀλλὰ ἐθοήθησαν τοὺς
ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ τοῦ τριακονταετοῦ πολέμου (§ 78) μὲ χρήματα καὶ
στρατὸν, διὰ νὰ ἔχασθενώσωσι τὴν ἴσπανοκυριακὴν δύναμιν.

Λουδοβίκος δ ΙΔ'. ἦτοι οὐδὲ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ'. καὶ ἔβασίλευεν ἀπὸ
τοῦ ἔτους 1643 μέχει τοῦ 1715. Ἡτο δὲ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς
δυνάμεως του κατὰ τὸ 1685· καὶ μολονότι κατὰ τὸ 1688 πᾶν γειτο-
νεῦνον εἰς τὴν Γαλλίαν κράτος ἡνώθη μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατ' αὐτοῦ, ἔ-
μεινε νικηφόρος, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1697 συνωμολόγησεν εἰρήνην ἐπὶ δ-
ροῖς, τοὺς ὅποιους ἐπέβιχεν δὲ ἴδιοις. Κατὰ δὲ τὸ 1701 ἤρχιπεν δὲ καλού-
μενος πόλεμος τῆς ἴσπανικῆς διαδοχῆς διότι θανόντος ἀκλήρου τοῦ
βασιλέως τῆς ἴσπανίας Καρόλου τοῦ Β'. δ Λουδοβίκος ἤθελε λόγω κλη-
ρονομικῆς, τὸν ἔγγονόν του Φίλιππον τῆς ἀνδεγαύες βασιλέα τῆς ἴσπα-
νίας ἀντὶ Καρόλου τῆς Αὐστρίας· κατώρθωσε δὲ μετὰ δωδεκαετῆ πόλεμον
(1701—1713), εἰς δύν πολλάκις ἡττήθησαν οἱ Γάλλοι ὑπὸ τῶν Αὐστρια-
κῶν, νὰ συνωμολογήσῃ εἰρήνην ἐπὶ μᾶλλον ὥφελίμοις πρὸς αὐτὸν δροῖς,
καὶ δ ἔγγονός του ἔλαβε τὸ στέμμα τῆς ἴσπανίας.

Ο Λουδοβίκος ἀπέθανε τὸ ἔτος 1715, ἔθδομήκοντα καὶ δύο ἔτη βα-
σιλεύσας, ἀφῆκε δὲ τὸ δημόσιον ταμείον κατάχρεον. Κατὰ τὸ 1685 κα-
τέλυσε τὸ ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρομένων θέσπισμα τῆς Νάντης Ἐρρίκου τοῦ
Δ'. καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἤναγκασθησαν οἱ μὲν διὰ μέτρων πολλῶν
σφόδρα σκληρῶν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν καθολικὴν θρησκείαν, οἱ δὲ,
μάλιστα οἱ νοημονέστεροι καὶ ἀξιώτεροι τῶν ὑπηκόων του νὰ μεταναστεύ-

σωσι καὶ νὰ ἔνωθῶσι μὲ τοὺς ἔχθροὺς τῆς Γαλλίας καὶ φέρωσι μεθ' ἑκυ-
τῶν τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν τῆς πατρίδος των. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ
βχσιλεία τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Θεωρεῖται ὡς λαμπρά, ἔνεχ τῆς ἐνθρόνη-
σεως τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῶν τεχνῶν
καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Άν καὶ πολλὰ εἰναι τὰ δυστυχήματα, ὡν ὁ Λουδο-
βίκος ἔγεινεν αἵτιος, παραβαλλόμενος δύμας πρὸς τὰ ἥθη τῆς ἐποχῆς του
δὲν ἦτο διόλου κακός. Ή καρδία του ἡγάπτα τὸ μεγαλεῖον καὶ ὅχι μόνον
ἐπεθύμει μεγάλην, ἀλλὰ καὶ λαμπρὰν βχσιλείαν ταχέως δὲ περιεστοι-
χίσθη ὑπὸ κολάκων, ἀλλὰ δὲν δυστρεστεῖτο πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ
ἐκβέτοντας εἰς αὐτὸν καὶ καθαρὰν τὴν ἀλήθειαν.

§ 78. Τριακονταετῆς πόλεμος.

Οἱ καθολικοὶ καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ πολὺν χρόνον
ἔφθονοῦντο μεταξύ των. Συνεμάχησαν δὲ τὸ 1608 οἱ ἐν Γερμανίᾳ δια-
μαρτυρόμενοι ἡγεμόνες κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν καθολικῶν ἡγε-
μόνων, ἐκ τούτου προῆλθε πόλεμος διαρκέσας τριάκοντα ἔτη. Ἐν Βοημίᾳ
ἡ θρησκεία τῶν διαμαρτυρομένων, διαδιδομένη δσημέρα καὶ εἰς αὐτὰ τὰ
κράτη τῆς Αὐστρίας, ἐπέτυχεν ἐλευθεριῶν καὶ προνομίων διὰ διατάγμα-
τος, ὅπερ βιασθεὶς ἐξέδωκε Ποδόλφος ὁ Β'. τὸ 1609. Δυνάμει τούτου αἱ
πόλεις καὶ οἱ εὐγενεῖς ἥδυναντο νὰ οἰκοδομῶσιν ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα.
Όθεν ἐν τῷ πολιχνίῳ Κλοστερκάμβη καὶ ἐν Βρωνοὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι
ἔκτισαν ἐκκλησίας· ὅτε δὲ ἔγεινεν αὐτοκράτωρ ὁ Ματθίας (1612) διέτα-
ξεν ἡ μὲν ἐκκλησία τῆς Κλοστερκάμβης νὰ κρημνισθῇ, ἡ δὲ τῆς Βρωνοῦς
νὰ κλεισθῇ. ὅτε δὲ οἱ διαμαρτυρόμενοι παρεπονήθησαν διὰ τὰ γινόμενα
εἰς τὸν Ματθίαν, οὗτος ἀπήντησεν εἰς αὐτοὺς ἀπειλητικῶς. Διεδόθη, ὅτι
ἡ τοιαύτη ἀπάντησις συνετέθη ἐν Πράγᾳ, καὶ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἔγνω-
ριζε τοῦτο. Όθεν τὴν 23 Μαΐου, ὅτε τὸ αὐτοκρατορικὸν συμβούλιον συνη-
θροίσθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Πράγας ἀπεσαλμένοι ἐκ τῶν κρατῶν τῶν
διαμαρτυρομένων, συνηθροίσθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου ὀ-
πλισμένοι, καὶ ἥρωτων ἐάν τις τῶν συμβούλων μετέσχε τῇ συντάξεως
τοῦ διατάγματος. Δύο δὲ τῶν συμβούλων, μινοτοὶ ἥδη εἰς τοὺς διαμαρ-
τυρομένους, ἀποκριθέντες ἀποτόμως εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους, ἐρρίψθησαν
παρ' αὐτῶν ἐκ τοῦ παραβύρου εἰς τὴν ζηρὰν τάφρον τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλὰ
ἔσωθησαν σχεδὸν ἀδιλαθεῖς. Οἱ διαμαρτυρόμενοι τότε ἔλασσον τὰ ὅπλα,
ἀρχηγοῦντος τοῦ κόμητος τοῦ Θόρου. Ή συμμαχία αὕτη ἀπέστειλεν ἐπι-
κουρικὸν σῶμα εἰς Βοημίαν ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ γενναίου Ἐρνέστου, κό-
μητος τῆς Μανσφέλδης· ὃ δὲ αὐτοκράτωρ διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ
εἰσβάλῃ εἰς Βοημίαν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ταραχῶν τούτων ὁ Ματθίας
ἀπέθανε (1619) καὶ διεδέχθη αὐτὸν Φερδινάνδος Β'.

Οἱ Βοημοὶ, γνωρίζοντες τὴν πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους δυσμένειαν
τοῦ Φερδινάνδου, ἐκήρυξαν αὐτὸν ἔκπτωτον τῶν ἐπὶ τοῦ βοημικοῦ στέμ-
ματος δικαιωμάτων, καὶ ἐξέλεξαν ἡγεμόνα τῶν τὸν Πχλατίνον Φριδερίκον
τὸν Ε'. Τὸ προσεχὲς ἔτος πλησίον τῆς Πράγας μεγάλη νίκη τῶν στρατευ-
μάτων τῆς τῶν καθολικῶν συμμαχίας καὶ ἡ ἐκ τούτου φυγὴ τοῦ βχσιλέως

Φριδερίκου διέλυσε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Βοημῶν καὶ ὑπετάγησαν πάλιν εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Οἱ Αὐτοκράτωρ ἦτο ἡδη ἴσχυρότερος παρά ποτε, τὰ δὲ συμφέροντα τῶν διαμαρτυρομένων ἱκινδύνευον τὸν ἕσχατον κίνδυνον. Ἀπόδειξις τούτου ἦτο τὸ διάταγμα τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ 1629, διὰ τοῦ ὅποιού οἱ διαμαρτυρόμενοι ὤφειλον νὰ παραχωρήσωσι πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, τὰ ὅποια εἶχον ἀποκτήσει ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς εἰρήνης τοῦ 1555. Ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ περιστάσει ἐφάνη βοηθὸς δ τῆς Σουηδίας βασιλεὺς Γουσταῦος Ἀδόλφος τοῦ ὅποιου τὴν ἐπικουρίαν ἐπεκαλέσθησαν οἱ Δουθηρανοὶ τὸ 1628, δτε ἐποιορκεῖτο δ Στρανσούλδην πὸ τοῦ ἤε 100,000 ἀνδρῶν στρατοῦ τοῦ περιβοήτου στρατηγοῦ τῆς Αὐστρίας Βοημοῦ Οὐαλλενστατοῦ. Σφόδρα δὲ ζηλωτὴς τῆς θρησκείας αὐτοῦ ὁ εἰρημένος βασιλεὺς καὶ ἥρεθισμένος ἔνεκα πολλῶν ἀδικιῶν, τὰς δποιας ἔκαμεν εἰς αὐτὸν δ αὐτοκράτωρ, δ Γουσταῦος Ἀδόλφος ἀπεβιβάσθη εἰς Πομερανίαν τὴν 24 Ιουνίου 1630, φέρων στρατὸν ἐκ 30,000 ἀνδρῶν καὶ ἐδίωξε μὲν τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα, δπου καὶ ἀν ἐνεφανίσθησαν, δεν ἥδυνθη δμως νὰ ἔμποδίσῃ τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ Μαγδεμβούργου πὸ τοῦ βαιναροῦ στρατηγοῦ Τίλλυος τὸ 1631, ἀλλ' αὐξήσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ διὰ συμμαχίας μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τινῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας οἷον τοῦ Βραδεμβούργου καὶ τῆς Σαξωνίας, καὶ καταστρέψας τὸν στρατὸν τοῦ Τίλλυος ἐν τῇ μάχῃ τῆς Λειψίας (7 Σεπτεμβρίου 1631), ὑπέρβη τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ εἰς ἐσχάτην στενοχωρίαν διὰ τῶν δρμπτικῶν αὐτοῦ κινήσεων, διὰ τῶν νικῶν τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ καὶ τῆς βοηθείας τῶν συμμάχων ἐν Οὐεστφαλίᾳ καὶ Κάτω Σαξωνίᾳ καὶ διὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σαξῶνων εἰς τὴν Βοημίαν. Οἱ Γουσταῦος ἥλευθέρωσε τοὺς διαμαρτυρομένους ἐν τῇ Φραγκωνίᾳ ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, ἐκυρίευσε τὴν Μογουντίαν, ἔγεινε κύριος τοῦ Παλατινάτου καὶ ἐπροχώρησε εἰς τὴν Βυζαντίνην. Ταῦτοχρόνως δὲ δ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας κατέλαβε τὸν Πράγαν, ὧστε δ ἀυτοκράτωρ ἐφοβήθη, μήπως καὶ αὐτὴν Ἡβένην ἥθελε ποιορκηθῆ. Οἱ Τίλλυος ἀπέθανεν ἐν τοσούτῳ ἐν Βυζαντίᾳ.

Τοικύτην ἦτο διὰ τῆς καταστασίας τῶν πρχγμάτων τῶν διαμαρτυρομένων ἐν Γερμανίᾳ. Ἀλλ' δτε δ Οὐαλλενστατίνος (δ ὅποιος κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τῆς ἐν Ράτισσόνη γενομένης διάίτης εἶχεν ἀπολυθῆ διὰ τὰς βιαιοπραγίας καὶ τὰς λεηλασίας του), διωρίσθη πάλιν ἀρχιστράτηγος τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, δ Γουσταῦος ἡγαγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Βυζαντίας. Γενομένης δὲ φονικῆς μάχης ἐν Λυκένη τῆς Σαξωνίας (Νοεμβρίου 6, 1642), δ Γουσταῦος ἐνίκησε μὲν ἀλλ' ἐθανατώθη. Οἱ θάνατος δὲ τούτου ἥθελε προξενήσει μέγιστα δυστυχήματα εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους, ἐὰν δ ἀρχιγραμματεὺς αὐτοῦ Ὁζενστιέρην διὰ τῶν ἐμπείρων αὐτοῦ διαπραγματεύσεων δὲν κατώρθωνε τὴν συμμαχίαν τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων, ἐν ᾧ χρόνῳ δ γενναῖος δύοξεν Βερνάρδος τῆς Οὐειμάρης καὶ δ Γουσταῦος Ὁρνος ἀνεδείκνυον τὰ Σουηδικὰ στρατεύματα νικηφόρα ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Γερμανίαν. Όχι δλίγον πρὸς τούτοις συνετέλεσε καὶ δ ὑποπτος διαγωγὴ τοῦ Οὐαλλενστατίου, δ ὅποιος ἀποσυρθεὶς εἰς Βοημίαν τὸ 1634, κατη-

γορήθη ἐπὶ προδοσίᾳ, καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ μυστικῶν ἀπεσταλμένων τοῦ αὐτοκράτορος. Άλλὰ τὰ πράγματα μετεβλήθησαν πάλιν ἔνεκεν τῆς φονικῆς μάχης τῆς Νορτλιγγένης τὸ 1634. Οἱ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας ἡνώθη καὶ αὐτὸς ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς Πράγας τὸ 1635 μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τῆς Σουηδίας. Ἐπειδὴ δὲ κράτη τινὰ τῆς αὐτοκρατορίας μετέσχον ταύτης τῆς εἰρήνης, οἱ Σουηδοὶ ἤναγκάσθησαν, συνδεόμενοι στενότερον μετὰ τῆς Γαλλίας, νὰ ζητήσωσι τὴν προστασίαν αὐτῆς^ο διὰ τῶν ἐπιτυχιῶν δὲ τοῦ Βερνάρδου τῆς Οὐείμαρης ἐν τῷ ἄνω Ρήνῳ καὶ τοῦ Σουηδοῦ στρατηγοῦ Βανέρου, εἰσβαλόντος τὸ 1638 εἰς τὴν Βοημίαν, ἔγειναν πάλιν φοβερούς. Οἱ Σουηδοὶ στρατηγὸς Τορστενὸν μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος διήλθε δι' ἀπάστης τῆς Γερμανίας, κατετρόμαχε τὴν Αὐστρίαν, ἐταπείνωσε τὸν βασιλέα τῆς Δακίας καὶ ὑπερεπλήρωσε τὴν Σουηδίαν δόξης, τὴν δποίαν διετήρησε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βερνάρδου δουκὸς τῆς Οὐείμαρης 1639, ἡ Γαλλία συμμετέσχε σπουδαίως τοῦ πολέμου τούτου^ο καὶ τοὶ δὲ κατὰ πεῖστον τὰ στρατεύματα ταύτης μικρὸν συνετέλεσαν καὶ ἐνικήθησαν μάλιστα ἐν Δυτλιγγένῃ τὸ 1643, ἐκέρδησαν δῆμας μετὰ ταῦτα λαμπρὰς νίκας κατὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν καὶ βαυχαρικῶν στρατευμάτων.

Τέλος δὲ ἡ ἀλωσίς τῆς Πάργας ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ στρατηγοῦ Καινισμάρκου (Ιούλιου 25, 1645), ἡνάγκασε Φερδινάνδον τὸν Γ'. (δ Φερδινάνδος δ Β'. ἀπέθανε πρὶν, τὸ 1637) νὰ συναψιλογήσῃ εἰρήνην, ἡ δποία ὑπεγράφη ἐν Οὔετσφαλίᾳ τὴν 24 Οκτωβρίου 1648. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ὁ ἐκλέκτωρ τοῦ Παλατινάτου ἀποκατεστάθη πάλιν, οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔλαθον τὴν ἄδειαν νὰ ἔχασκαντιν ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας των καὶ δημοια προνόμια πρὸς τὰ τῶν καθολικῶν. Κατὰ ταύτης δημοσίας ὁ Πάπας διεμαρτυρήθη, ἀλλὰ ματαίως. Μέρος τῆς Πομερανίας ἐδόθη εἰς τὴν Σουηδίαν, καὶ ἡ Ἀλσάκη εἰς τὴν Γαλλίαν. Η Ἐλβετία καὶ ἡ Ολλανδία ἐκηρύχθησαν ἀνεξάρτητοι, δλαι δὲ αἱ κατακτηθεῖσαι ἀποικίαι παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Ολλανδίαν, καὶ τὸ κράτος τοῦτο ἦδη ἔφθασεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τοῦ μεγαλείου του, ἡ δὲ Γερμανία ἔζεπεσε πολὺ, διότι πλείσται πόλεις αὐτῆς κατεστράφησαν.

§ 79. Ρωσία.

Τὴν ἐννάτην μ. Χ. ἐκατονταετηρίδα ἡ Ρωσία κατέφειτο ὑπὸ διαφόρων σκυθικῶν καὶ ταρταρικῶν φύλων καὶ ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ καὶ ἀνεξάρτητα κράτη, τῶν δποίων τὰ κυριώτερα ἦσαν τὸ Κίεβον καὶ ἡ Νοβγοροδία. Τὸ 850 ἐκ Σκανδιναվίας ἡγήτωρ τις ὀνόματι Ρούρικος, ἐκυρίευσε τὴν Νοβγοροδίαν καὶ θεωρεῖται οὗ:ος ὡς ὁ πρῶτος τῆς Ρωσίας κυριάρχης. Ἐπὶ Βλαδιμήρου τοῦ μεγάλου 980—1015 εἰσήχθησαν εἰς Ρωσίαν ἡ χριστιανικὴ ὀρθόδοξος πίστις, αἱ τέχναι, τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ δημαρκοῦσα σταθερὰ κυβέρνησις. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου διεμορφώσαν τὴν χώραν οἱ υἱοί του καὶ ἐπὶ ἐκατὸν σχεδὸν ἔτη ὑπέστη τὰ πάνδεινα ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων καὶ εἰσβολῶν τῶν γειτόνων τῆς Πολωνῶν. Τὸ 1223 εἰσβαλόντες εἰς αὐτὴν οἱ Τάρταροι ὅδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ

Ζίγγις-Χάν (§ 65) κατέστρεψαν τὰς πόλεις, κατέσφρξαν τοὺς κατοίκους καὶ ἐπὶ δύο ἑκατονταετηρίδας οἱ Ῥώσοι ἡγεμόνες διετέλουν ὑποτελεῖς τῶν κατακτητῶν τούτων. Τὸ 1462 Ἰβάν (Ιωάννης δὲ μέγας, δὲ διὰ τὸν ἄγριον χαρακτῆρά του ἐπονομασθεὶς Τρομερός) ἀπολευθέρωσε τὴν Ῥωσίαν τῆς ὑποτελείας, συνήνωσεν εἰς ἐν ταῖς διεφόρους αὐτῆς ἡγεμονίας, καὶ κατέστησε πρωτεύουσαν τὴν Μόσχαν· μάλιστα δὲ ἤρχισε νὰ ἀποδέπη καὶ εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου. Οἱ ἔγγονοι τούτου Ἰβάν Βασιλειάδης, βασιλεύσας τὸ 1533, ἔλαβε πρῶτος τὸ δνομα Κζάρος (Καῖσαρ), κατέστηλε τὰς τῶν Ταρτάρων ἐπιδρομὰς καὶ συνέστησε τὸ στρατιωτικὸν τάγμα τῶν Στερλιτσῶν (τοξοτῶν) καὶ διὰ τῆς τατακτήσεως τῆς Σιβηρίας ὑπερεδιπλασίασε τὴν ἔκτασιν τοῦ βασιλείου.

Τὸ 1613 ἀναγορευθέντος ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ Κζάρου Μιχαὴλ τοῦ Ῥωμανὸφ, τὸ γένος ἔλκοντος ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Πουρίκου, ἡ Ῥωσία ἤρχισε νὰ μεγαλύνηται καὶ σπουδαίᾳ νὰ καθίσταται πλέον ἐν ταῖς μοναρχίαις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Καὶ ἀπέβαλε μὲν δὲ Κζάρος μέρη τινὰ τοῦ βασιλείου του, παραχωρηθέντα εἰρήνης χάριν εἰς τὰ γειτονικὰ κράτη, ἔνθεν μὲν τῆς Σουηδίας, ἔνθεν δὲ τῆς Πολωνίας, ἀλλ᾽ ἔκτισε φρούρια, προσκάλεσε ξένους ἐμπείρους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, προήγαγε τὴν ἐμπορίαν διὰ συνθηκῶν ὡρελίμων μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἔβελτίωσε τὸ στρατιωτικὸν του. Ἀλλὰ τῆς Ῥωσίας τὸ μεγαλεῖον ἀπέκειτο εἰς τὸν τὸ 1689 ἀναβάντα τὸν θρόνον Πέτρον τὸν Μέγαν.

Οὗτος ἦτο δὲ νεώτατος, υἱὸς τοῦ Κζάρου Ἀλέξιου¹ δεκαεπτατῆς δὲ τὴν ἥλικιαν ἔβασιλευσε μόνος, περιορίσας εἰς μοναστήριον τὴν ἔως τότε ἐπ² δινόματί του βασιλεύουσαν ἀδελφήν του Σοφίαν, παραμερίσας δὲ καὶ τὸν ἀνίκανον ἀδελφόν του Ἰβάν.

Καὶ πρῶτον δὲ μέγας τῷ διντὶ οὗτος ἡγεμὼν ὑπέβαλε τὸν ἀτακτὸν ἔως τότε στρατόν του εἰς εὐρωπαϊκὴν πειθαρχίαν, εἰτα δὲ ἐκυρίευσε τὴν Ἀζόφην παρὰ τῶν Τούρκων τὸ 1694. Διευθετήσας δὲ τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ βασιλείου του μετέβη εἰς Ὀλλανδίαν, Ἀγγλίαν καὶ ἄλλας χώρας πρὸς ἀπόκτησιν γνώσειων ναυτηγικῆς καὶ ἄλλων μηχανικῶν ἐπιστημῶν καὶ παραλαβὴν τεχνιτῶν, ἵνα τὸν συνδράμωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων σχεδίων του.

Ἐπαναστατησάντων τὸ 1698 ἐν Ῥώσιᾳ τῶν Στερλιτσῶν, ἡναγκάσθη νὰ ἐπισπεύσῃ δὲ Πέτρος τὴν εἰς Ῥώσιαν ἐπάνοδόν του³ ἐλθὼν δὲ κατήργησε τὸ φοβερὸν αὐτὸ τάγμα, πλείστους δοσους φονεύπας καὶ ἤρχισε νὰ ἔξουσιαζῃ πλησιοχώρους τοῦ βασιλείου του χώρας, αἰτινες τῷ ἔχρειά-ζοντο, ἵνα ἔχῃ λιμένας εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ἡττηθεὶς πολλάκις ὑπὸ τοῦ περιφήμου βασιλέως τῆς Σουηδίας Καρόλου του ΙΒ⁴, καὶ μάλιστα ἐν Νάρδα (μ. Χ. 1700), ἔνθα 100,000 Ῥώσων κατετροπώθησαν ὑπὸ 8,000 Σουηδῶν, δὲν ἀπεθερρέψθη, ἀλλὰ μάλιστα ἔλεγν, ὅτι νικῶντες ἡμᾶς οἱ Σουηδοί, θά μας διδάξωσι νὰ τοὺς νικῶμεν. Ὡφεληθεὶς δὲ ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ εἰρημένου βασιλέως τῆς Σουηδίας εἰς τὸν πρὸς τοὺς Πολωνούς καὶ τοὺς Σάξωνας πόλεμον, ἔκυρευσεν ἐκ τῶν χωρῶν αὐτοῦ τὴν Ἰγνήριαν καὶ τὴν Καρηλίαν καὶ τὸ 1702 τὴν πόλιν Μαριεμβούργον⁵ τὸ δὲ ἐπίον ἔτος ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς Πε-

τρουπόλεως, καὶ τὸ 1709 ἐνίκησε κατὰ κράτος ἐν Πουλτόβῃ τὸν εἰρημένον Κάρολον ΙΒ'. Οὗτος ἦδη διηρέθισε κατὰ τοῦ Πέτρου τοὺς Τούρκους, οἵτινες μετ' οὐ πολὺ περιεκλώσαντες μὲ 200,000 ἐμπειροπολέμου στρατοῦ τὴν μικρὰν τοῦ Πέτρου παρεμβολὴν, ἔφεραν αὐτὸν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσώθη, φθείρας διὰ δωροδοκίας τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Τούρκων, καὶ τοῖς ἑσήγησιν νέας τινὸς, διόδιατι Αἰκατερίνης, τὴν δποίαν καὶ ἐννυμφεύθη ἐπιστήμως ὑστερον (1711). Άσφαλίσας δὲ τὰς ἐν τῇ Βαλτικῇ κτήσεις του, προσέλαβεν ὑστερον, θανόντος Καρόλου τοῦ ΙΒ', διὰ συνθήκης (1712) τὴν Διβονίαν, Ἐσθονίαν, Ίγγριαν καὶ μέρος τῆς Φιλλανδίας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ (1716—1717) ἀπῆλθεν ἐκ δευτέρου εἰς Εύρωπην πρὸς τελειοποίησιν τῶν πρακτικῶν γνώσεών του εἰσῆγαγε δὲ εἰς Ρωσίαν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν, διομασθείς μέγας, ὡς καὶ τῷ ὄντε ᾧτο. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1725 ἀφ' οὐ ἦδη εἶχεν εἰσαγάγει εἰς τὸ κράτος του τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης καὶ συστήσει ἐν Πετρουπόλει τῇ πρωτευόσῃ τοῦ βασιλείου του Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν. Πρὶν δὲ ἀποθάνῃ ἔχρισεν αὐτοκράτειραν τὴν γυναικά του Αἰκατερίνην Ἅ., ἥτις διετήρητε τὴν ἀκμαίαν κατάστασιν τοῦ βασιλείου μέχρι τοῦ θανάτου της, συμβάντος δύο ἔτη μετὰ τὸν τοῦ ἀνδρός της.

Ἐκ τῶν ἔξης αὐτοκρατόρων τῆς Ρωσίας περίφημος κατέστη ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀναβαστὸν τὸ 1762 Αἰκατερίνη ἡ Β', ἥτις τὰ σχέδια τοῦ μεγάλου Πέτρου ἐνεργοῦσα, προσεκτήσατο εἰς τὸ κράτος της τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον (Κριμαίαν), τὴν μικρὰν Ταρταρίαν, τὴν Διεθουανίαν, τὴν Κουρλανδίαν, μέρος μέγα τοῦ Καυκάσου καὶ ἐν ταῖς γενομέναις διανομήσις τῆς Πολωνίας (1772 καὶ 1795) τὸ ἥμισυ μέρος αὐτῆς.

Παῦλος ὁ οἰός της διαδεχθεὶς αὐτὴν τὸ 1796, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας συμμαχίαν, καὶ οἱ στρατοὶ αὐτοῦ ἐπροχώρησαν μέχρις Ἐλβετίας (1799). Τοῦτον, δεσλοφονηθέντα ὑπὸ τῶν μεγισάνων τοῦ κράτους του, διεδέχθη Ἀλέξανδρος ὁ Ἅ., ὅστις, καίπερ πολεμήσας πρὸς τὸν Ναπολέοντα καὶ ἀποτυχών, ὡς θέλομεν ἵδει κατωτέρω, προσεκτήσατο τὴν Φιλανδίαν, τὴν ἀνατολικὴν Βοσνίαν, τὴν τῆς Τουρκίας Βεσαραβίαν καὶ τὴν Γεωργίαν (1815).

Ο τούτον διαδεξάμενος Νικόλαος Ἅ., προσέθηκεν εἰς τὸ κράτος του τὴν περσικὴν Ἀρμενίαν καὶ τόπους τινὰς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουναβίου, συνετέλεσε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐλλάδος καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου δικαιωμάτων τῶν ὀρθοδόξων.

§ 80. "Ελληνες καὶ Τούρκοι (1453—1715).

Τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ὑπέκυψεν ἦδη, ὡς ἴδχμεν ἐν § 56, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Τούρκων. Ἡ ἄλιωτις τῆς Κωνσταντινουπόλεως διήρκεσεν ἐπὶ δύο ἡμέρας, διετάχθη δὲ ἡ κατάπαυσίς τις, ἵνα μὴ ἐρημωθῇ καθ' ὀλοκληρίαν ἡ μητρόπολις αὐτη. Καὶ τῶν ἀπὸ τῆς σφραγῖς δὲ σωθέντων ἀφηρέθησαν τὰ καλλίτερα καὶ αὐτοὶ ἀπεκλείσθησαν πάντων τῶν πολιτικῶν

δικαιωμάτων, ὑπεχρεώθησαν δὲ τούντευθεν νὰ ἔξαγοράζωσι κατ' ἔτος τὴν
ὕπαρξίν των πληρόνοντες ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἵετους τῆς ἡλικίας χρά-
τσιον, δηλ. προσωπικὸν ἢ κεφαλικὸν φόρον. Οἱ Μωάμεθ, νομίσας συμφέ-
ρον νὰ φεισθῇ τῆς θρησκείας τοῦ κατακτηθέντος λαοῦ, διέταξε νὰ προ-
χειρισθῇ νέος πατριάρχης ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος προχειρίσθη δὲ ὡς τοιοῦ-
τος δ Γεώργιος Σχολάριος, ἐπονομασθεὶς Γεννάδιος, ἀνὴρ ἀγαθὸς, πεπαι-
δευμένος καὶ ἐνάρετος. Ή ἄγια Σοφία δόμως ὡς καὶ αἱ ὁραιότεραι ἐκκλη-
σίαι μετεβλήθησαν εἰς δζαμία.

Μετ' οὐ πολὺ δ Μωάμεθ συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τοῦ ἐπιλοίπου
κράτους εὐχερῶς· δ Σκενδέρμπετης δόμως ἔμεινεν ἀγέρωχος ἀπέναντι τοῦ
κατακτητοῦ, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως διετέλει
ῶν. Οἱ Μωάμεθ ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν (1454) συνθήκην διποταγῆς ἐπὶ με-
τρίῳ φόρῳ, ἀλλ' ὁ Σκενδέρμπετης ἀπέρριψεν αὐτὴν δχυρώσας τὴν Κρօΐκην·
καὶ τότε μὲν ἐνεκεν ἄλλων ἀσχολιῶν δὲν ἔξεσταυσε πάλιν κατ' αὐτοῦ
δ Μωάμεθ, περὶ δὲ τὸ 1465 εἰσέθαλεν εἰς Ἀλεξανδρίαν μετὰ 200,000 ἀν-
δρῶν καὶ ἀπέκλεισε τὴν Κρօΐκην ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν κατώρθωσε τι· μό-
νον δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκενδέρμπετη, συμβάντα τὸ 1467, ὑπετά-
χθη ἡ γώρα αὕτη εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀπέθανε δὲ δ Μωάμεθ κατὰ τὸ
1481 εἰς ἡλικίαν 52 ἑταῖρον. Οἱ διαδεχθεὶς αὐτὸν Βαζαρίτης προστηνέχθη
ἐπιεικέστερον πρὸς τοὺς Ἑλληνας.

Οἱ Σελίμης, βασιλεύσας ἀπὸ τὸ 1512 μέχρι τοῦ 1520, ἥθελησε νὰ
μεταβάλῃ ἀπάσσας τὰς ἐκκλησίας εἰς δζαμία καὶ νὰ ἀναγκάσῃ πάντας
τοὺς χριστιανοὺς νὰ παραδεχθῶσι τὸν Ἰσλαμισμὸν ἐπὶ ποινὴ θανάτου ἀλ-
λὰ εὐτυχῶς ὁ βεζίρης Πιρὶ πασᾶς, συμφώνως μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς
θρησκείας τῶν Ὀθωμανῶν Δζεμιχλῆ, καὶ τοῦ τῶν δρυδόζων πατριάρχου
Ἱερεμίου I', δὲ ἐπιτηδείου πολιτικῆς ἔπειταν τὸν Σουλτάνον νὰ ἀλλάξῃ
γνώμην. Μετέθαλεν δόμως δ Σελίμης εἰς δζαμία τοὺς καλλιτέρους νοσοὺς,
ἀφήσας μόνον μικροὺς τινας καὶ εὐτελεῖς, διατάξας νὰ μὴ ἀνεγείρωσι
πλέον ἄλλους, εἰμὴ μόνον ἐκ ξύλων. Ἀπέθανε δὲ οὗτος, ἐν ἦν ήτοι μάζετο
νὰ κυριεύσῃ τὴν Ρόδον, ὑπὸ τῶν Φράγκων ἔτι κατεχομένην.

Ιστέον δὲ, ὅτι οἱ Ἐνετοὶ κατείχον, ὅτε ἡλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ
Κωνσταντινούπολις, τὴν Ἐπτάνησον, τὴν Ναυπλίαν, τὴν Μεθώνην καὶ τὴν
Κορώνην, τὴν Πύλον, τὴν Μονεμβασίχην, τὴν Ναύπακτον, τὴν Κρήτην καὶ
τὴν Εὔβοιαν, ὕστερον δὲ ἔλαθον καὶ τὴν Κύπρον· ἄλλοι δὲ Λατίνοι εἶχον
νήσους τινὰς τοῦ Αἴγαίου πελάγους καὶ τὴν Ρόδον.

Οἱ διαδεχθεὶς τὸν Σελίμην Σουλεϊμάνος, δ περιφημότατος τῶν Σουλ-
τάνων, ἐκυρίευσε τὴν ἀντιστάσουν Ρόδον τῷ 1522· εὐθὺς δὲ παρεδόθησαν
εἰς αὐτὸν καὶ αἱ ἀνήκουσαι εἰς αὐτὴν δικὸν μικραὶ πέριξ αὐτῆς νήσοι.
Καταπολεμήσας δὲ ὕστερον τὴν ἐπαναστατήσασαν Ἡπειρον, ἐποιήρηκε
τὴν Κέρκυραν, ἥτις ἀντέκρουσε τὰ δθωμανικὰ στοχεύματα· ίδίως δὲ
συνετέλεσαν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς νήσου ταύτης οἱ Ἑλληνες αὐτῆς κάτοι-
κοι. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου ὑπετάχθη καὶ τὸ Αἴγαον εἰς τὸν Ὀθωμα-
νούς καὶ ἀπώλεσαν οἱ Ἐνετοὶ πάντα τὰ ἐν Πελοποννήσῳ φρούρια αὐτῶν.
Οὗτος ἐκυρίευσε τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Ούγγαριαν, καὶ κατέσησε φοιτερὰν

τὴν τουρκικὴν δύναμιν. Ωνομάσθη δὲ παρὰ μὲν τοῖς Τούρκοις Κανουνῆ, ἡτοι νομοθέτης, ἐπειδὴ συνηρμολόγησεν εἰς ἐν τὴν Τουρκικὴν νομολογίαν (Κανουννακὲ), παρὰ δὲ τοῖς Εὐρωπαίοις μέγας, διὰ τὰ κατορθώματα του.

Αποθαῶν δὲ Σουλεΐμανὸς τὸ 1566 ἀφῆκε διάδοχον Σελίμην τὸν υἱόν του, δστις ἐποιόρκησε τὴν Κύπρον. Μετὰ δὲ δύο μηνῶν πολιορκίαν παρεδόθη ἡ Λευκωσία, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Κύπρου φρούρια ἐκτὸς τῆς Φρεμαγόστης (Άμμοχώτου), ἡτοι δὲν παρεδόθη εἰμὴ τὸ 1571. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος συνεκροτήθη καὶ μεγάλη περὶ Νεύπακτον ναυμαχία, καθ' ἥν διακόπιται περίπου Ἐνετικὰ πλοῖα παρετάχθησαν κατὰ τριεκκοσίων διωματικῶν. Ιωάννης δὲ ἐπιλεγόμενος Αὐστριακὸς, ναύχρογος ὧν σύμπτων τοῦ στόλου ἐκείνου, ἐνίκησε κατὰ θάλασσαν. Ἀλλ' οὐδόλως ὠφελήθησαν οἱ Χριστιανοὶ ἐκ ταύτης τῆς νίκης, διότι δλίγον μετέπειτα κατακευάσαντες οἱ διωματοι στόλον νέον, ηνάγκασαν τοὺς Ἐνετοὺς νὰ συνθηκολογήσωσι, παραχωρήσαντες δριτικῶν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν Κύπρον καὶ πληρώσαντες 300,000 φλωρίων διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἐπ' αὐτὴν ἐκστρατείας.

Ἀπέθανε δὲ δ Σελίμης τὸ 1574, ἀφῆσας διάδοχον τὸν πρωτότοκον υἱόν του Μουράτην Γ'. Οὗτος δὲ ἐκήρυξε κατὰ τῆς Ούγγαριας πάλιν πόλεμον, τὸν δποῖον δὲν ἐπορθᾶσε νὰ τελειώῃ, ἀποθνάψας τὸ 1595.

Μωάμεθ Γ'. υἱὸς τοῦ Μουράτου, διαδέχθεις αὐτὸν, ἐπεχείρησε νὰ τιμωρήσῃ τὴν Βλαχίαν, ἀλλ' ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἡγεμόνος αὐτῆς. Μετὰ πολλοὺς δὲ ἄλλους ἀγῶνας καὶ ἐσωτερικὰς ταραχὰς, ἀπέθανεν δ Μωάμεθ τὸ 1603, ἀφεὶς διάδοχον τὸν δεκατετραετὴ υἱόν του Ἀχμέτην Α'. Ὁστις ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ τοὺς ἐν Ασίᾳ καὶ Εὐρώπῃ πολέμους.

Τοῦτον δὲ διεδέχθη τὸ 1617 δ υἱός του Μουσταφᾶς, ὥστις καθηρέθη ὡς εὐήθης ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς, ἀναγορευσάντων ἀντ' αὐτοῦ τὸν υἱόν του Ἀχμέτην Όσμανην. Ο νέος Σουλτάνος ἐκστρατεύεταις κατὰ τῆς Πολωνίας, καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ καταβῇ τὰ πολωνικὰ στρατεύματα, ἔκαμε μετ' αὐτῆς εἰρήνην, κατὰ τὸ ἔτος 1621. Ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι δυστρεπτήντες κατ' αὐτοῦ, καθήρεσαν καὶ ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ ἐπανέφερον πάλιν τὸν Μουσταφᾶν. Ἐπεισ δὲ οὗτος μετὰ ἐν τοῖς καὶ ἀνηγορεύθη ὁ ἐννακετὴς υἱὸς Ἀχμέτου τοῦ Α'. Μουράτης τὸ 1623. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἡ τύχη τῶν Ἐλλήνων, ἔνεκα τῆς φυσικῆς αὐτῶν εὐφυΐας, ἥρξατο βελτιουμένην.

Ο Μουράτης ἀπέθανε τὸ 1640^ο εἰς δὲ τοὺς χριστιανοὺς ἔκαμε μέγατι καλὸν, καταργήσας τὸ ἔθιμον τοῦ ν' ἀρπάζωσιν. ἐν καὶ πολλάκις δύο ἔξι καστησίοις οἰκογενείας παιδία (τὸ παιδομάζωμα) καὶ νὰ τὰ κατατάττωσιν εἰς τὸ τάγμα τῶν Γλανιτσάρων. ὥστε ἐπ' αὐτοῦ ἐπαυσεν ἐν τῶν δεινοτέρων δυστυχημάτων τῶν χριστιανῶν, μὴ ἐπαναληφθὲν ὑπερον εἰμὴ ἀπαξ.

Τὸν Μουράτην ἀποθανόντα διεδέχθη δ μόνος διασωθεὶς ἀδελφός του Ἰερατίμης, ἐπὶ τοῦ δποίου ἥρχισε καὶ ὁ κατὰ τῶν Ἐνετῶν ἐν Κρήτη πόλεμος. Τετρακοσία πλοῖα, φέροντα 100,000 στρατιώτας, προσωριμόθησαν εἰς Κρήτην καὶ ἐποιόρκησαν τὴν Κυδωνίαν. Τρεῖς ἔφοδοι ἀπεκρούθησαν, ἀλλὰ τέλος παρεδόθη ἡ πόλις τῷ 22 Αύγουστου 1654^ο ἔξηκολούθησεν ὅμως ἐπὶ τινα ἔτη δ πόλεμος οὗτος καὶ διήρκει εἰσέπι, ὅτε καθα-

ρεθέντος τοῦ Σουλτάνου Ιζραήμη, ἀνηγορεύθη ὁ πρεσβύτερος μέσος του Μωάμεθ Δ', ἐπταχτῆς τὴν ἡλικίαν.

Ἐπὶ τῇς νηπιώδους ἡλικίας τοῦ Μωάμεθ τούτου διώκηταν τὸν τόπον ἢ προμήτωρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ κατὰ τῆς Κρήτης πόλεμος ἔξικολούθει ἀλλὰ γενόμενος μέγας βεζύρης ἀνθρώπος δραστήριος καὶ εὐ-φυῆς, ὁ Ἀχμέτης Κλιοπρουλῆς ἐσσωτεν αὐτὴν τοῦ κινδύνου. Ναυπηγήσας πολυάριθμον σόλον ἔπειμψεν αὐτὸν κατὰ τοῦ τότε εὐτυχοῦντος Μοκενίγου, ὅστις προσέβαλεν αὐτὸν τὴν 19 Ιουλίου 1656· ἀλλ' ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης σφαῖρα πεσοῦσα ἐν τῇ ναυαρχίδι ἀνῆψε τὴν ἀποθήκην τῆς πυρίτιδος, ὃνεν ἡ ναυαρχίς κατεστράφη ὁ Μοκενίγος ἐφονεύην, ὁ δὲ ἐνετικὸς σόλος ἐτράπη εἰς φυργῆν· ὑπέτοξε δὲ τότε πάλιν ὁ διωμακινὸς στόλος τὰς νήσους, ἃς εἶχε κυριεύειν ὁ Μοκενίγος· ἀλλ' ἀποθνάντος τοῦ Κλιοπρουλῆ, τὰ πράγματα ἐπανῆλθον εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν· Οἱ Τούρκοι ἐξεστράτευσαν πάλιν τὸ 1666 κατὰ τῆς Κρήτης, ἥτις μετὰ τρία ἔτη καὶ τὴν 21 Σεπτεμβρίου 1669, παρεδόθη παρεκτὸς δύο λιμένων, ὡς ἔμειναν κύριοι οἱ Ἐνετοί. Τῷ 1676 ὁ Σουλτάνος οὗτος ἀνεγνώρισεν ἐπισήμως τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν ὄρθοδόξων ἐπὶ τοῦ ἀγίου Τάφου, τὸν δποίαν ἔως τότε διημφισθήτουν οἱ δυτικοί. Ἡδη δὲ διωρίσθη καὶ διερμηνεύεις τῆς κυθερώντεως Ἑλλην. Κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας, μεθ' ἣ; μετὰ τρία ἔτη συνῆψε συνθήκην ὠφέλιμον εἰς αὐτήν. ἐκήρυξε δὲ πόλεμον ὅστερον καὶ κατὰ τῆς Ουγγαρίας καὶ Αὐστρίας, καὶ οἱ διωμακινοί σρατοὶ ἐποιδόρκησαν καὶ αὐτὴν τὴν Βιέννην, ἥτις ἦθελε παραδοθῆναι, ἔχων μὴ ἡρχετο ὁ τῆς Πολωνίας βασιλεὺς· Σοβίσκης εἰς βοήθειάν της· Ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἐνετοί ἐκυρίευσαν κατὰ τὸ 1684 τὴν Λευκάδα καὶ τὴν Πρέσεζαν. Τρία δὲ ἔτη μετὰ τεῦτα ὁ ἡρώς Μοροζίνης, ὁ ἐπικληθεὶς πελοποννησιακὸς, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κχινισμάρκου, ἐκυρίευσε τὴν Πελοπόννησον πᾶσαν ἐκτὸς τῆς Μονεμβασίας, κατέλαβε τίς Ἀθήνας, ἐπὶ τῇς πολιορκίας τῶν δποίων βόμβα πεσοῦσα εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἀκέραιον ἔως τότε ὄντα καὶ χρησιμεύοντα εἰς πυριταποθήκην, κατέστρεψεν αὐτὸν. Ὁ Μοροζίνης ἐξεστράτευσεν ὅστερον κατὰ τῆς Εύβοιας, ὅπου μὴ δυνηθεὶς νὰ κατορθώσῃ τι ἀνεγώρητε. Κυριεύσας δὲπὶ τέλους καὶ τὴν Μονεμβασίαν, κατὰ τὸ 1690, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον πρὶν τακτοποιήσῃ τὰς κατακτηθείσις χώρας. Κατὰ τὸ 1693 οἱ Ἐνετοί ἐκυρίευσαν πολλὰς νήσους τοῦ Αιγαίου πελάγους, ἐν αἷς καὶ τὴν Χίον, ἦν δῆμος ἀπόλεσταν μετ' ὀλίγοι.

Οἱ Ἑλληνες τῶν νήσων μικράν εὑρίσκον ἄνεσιν καὶ εὐχαρίστησιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἐνετῶν, διότι οἱ Ἐνετοὶ προσέβαλον τὸ κύριον τοῦ ἀνθρώπου αἴσθημα, τὴν θρησκείαν, ζητοῦντες νὰ τοὺς καταστήσωσι δυτικούς, καὶ πρὸς τούτους ἐπέζησαν τοὺς Πελοποννησίους. Τούνατίον δὲ διάτοπας οἱ Ενετοί Κλιοπρουλῆς Μουζαφᾶς μετὰ μεγίστης ἐπιεικείας ἐφέρετο πρόδες τοὺς Χριστιανούς, ἐπιτρέψας αὐτοῖς νὰ ἀνεγειρώσιν ἐκκλησίας, καὶ προσατεύσας αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀδίκων καταδιώξεων. Ταῦτα δὲ πάντα συνετέλουσαν εἰς τὸ νὰ ψυχραίνωσι τοὺς Ἑλληνας πρόδες τοὺς Ἐνετούς. Διορισθεὶς δὲ διοικητὴς Ιερακάρης ἡγεμὼν τῶν Μακιατῶν ὑπὸ τοῦ Κλιοπρουλῆ Μουζαφᾶ, ἦνώθη μετὰ τῶν Τούρκων ἀναφανδὸν καὶ ἐπολέμει τοὺς Ἐνετούς.

Ἐν τούτοις ἐπὶ Μουσαφᾶ Β'. ἐγένετο εἰς Κάρλοβιτς, κατὰ τὴν 26 Ἰανουαρίου 1699, εἰρήνη, δι' ἣς οἱ Τούρκοι ἔχασαν πολλάς χώρας, οἵ δὲ Ἐνετοὶ ἀνεγνωρίσθησαν κύριοι τῆς Πελοποννήσου. Ἐν δύματι τῆς Τουρκίας ἐνήργει εἰς Κάρλοβιτς δι' Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος δι' ἐξ ἀπορρήτων, ὅσις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχολεῖον, ἐπειτα δὲ ἔγεινε διερμηνεύς. Ἀλλ' οἱ Ἐνετοὶ, ὡς εἴπομεν, ἤρχισαν νὰ φέρωνται λίγια δεσποτικῶς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς, ἐν ᾧ οἱ Τούρκοι περιεποιοῦντο ἥδη αὐτοὺς· ὥστε οἱ Χριστιανοὶ, διεταίρησαν τὸ 1715 δι' βεζέρης Ἀλῆς ἔξεστράτευσε κατὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐνετῶν, οὓς μόνον δὲν ἐθοίθησαν αὐτοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκδίωξιν των. Ὁ Καπετάν Πασάς (ναύαρχος) διευθύνθη πρῶτον κατὰ τῆς Τήνου, τὴν δποίαν ἐκυρίευσεν εὐθὺς, ἐν ᾧ διεταίρησε κατὰ Ιούνιον ἔφθασεν εἰς τὸν Ισθμὸν παρακολουθοῦντος καὶ τοῦ Σουλτάνου μετὰ τῆς οἱρεῖς σημαίας. Ἡ Κόρινθος ἐπεισε μετ' ὀλίγον· ἐπειτα τὸ Ναύπλιον, ἡ Κορώνη, ἡ Μεθώνη, αἱ Πάτραι καὶ ἡ Μονεμβασία. Ἀπασα λοιπὸν ἡ Πελοπόννησος ὑπέκυψε πάλιν εἰς τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ἐντὸς 101 ἡμερῶν. Πρὸς τούτοις οἱ Ἐνετοὶ ἔχασαν καὶ τοὺς τελευταίους τόπους τοὺς δποίους ἔξουσίαζον ἔτι εἰς Κρήτην, δηλ. τὴν Σούδαν καὶ τὴν Σπιναλόγγαν. Καὶ συνεμάχησαν μὲν κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος μετὰ τῆς Αὔστριας καὶ ἐκέρδησαν ἀρκετάς νίκας, ἐν τῇ συνθήκῃ δμως τῇ γενομένῃ κατὰ τὸ 1718 τὴν 21 Ιουλίου εἰς Πασσοραχίκην μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἐνετίας καὶ Αὐστρίας, ἡ Ἐνετία ἐστερήθη δριστικῶς τὴν Πελοπόννησον, τὴν Τήνον καὶ τὰς ἐν Κρήτῃ Σούδαν καὶ Σπιναλόγγαν, ἀποδοθείσας εἰς τοὺς Τούρκους.

§ 81. Σωτηρία τοῦ Ἐλληνικοῦ ἔθνους.

Εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἐλληνικοῦ ἔθνους συνετέλεσεν ἰδίως καὶ διετήρησε καὶ τὴν ἔθνικότητά του δι' χριστιανισμός. Οἱ πατριάρχης τοῦ ἔθνους ἦτον διάνωτας θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς οὕτως εἰπεῖν ἀρχων. Μετ' αὐτὸν εἰποντο κατὰ βαθμοὺς οἱ μητροπολῖται, ἀρχιεπίσκοποι, ἕπεις κλπ. Προσεπάθουν δι' οὗτοι καὶ νὰ ἔξομαλύνωσι τὰς μεταξὺ Χριστιανῶν διαφορὰς καὶ νὰ συμβιβάζωσιν αὐτούς. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπῆρχε καὶ ἡ τάξις τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς καὶ τῆς ἐρημίας ἔζων ἀληθῶς ἀνεξάρτητοι. Ἡ τάξις αὐτὴ τοῦ ἔθνους ἦτο καὶ ἡ μᾶλλον πεπαιδευμένη ἰδίως δὲ οἱ τοῦ ὄρους Ἄθωνος ἥσαν οἱ μᾶλλον σεβαστοὶ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Τούρκοις. Ὅτι δὲ προσέτι συνετέλεσεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν Ἐλλήνων εἶναι καὶ ἡ φυσικὴ αὐτῶν ὁζύνοια καὶ κλίσις πρὸς τὴν παιδείαν διὰ τοῦτο ἐκήδοντο τῆς ζωῆς αὐτῶν οἱ Τούρκοι ἵνα μεταχειρίζωνται αὐτοὺς εἰς τὰς ὑποθέσεις των, ἀναγκαιοτάτους αὐτοὺς νομίζοντες. ἀνέθησαν ὑστερὸν οἱ Ἐλληνες καὶ εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦ μεγάλου διερμηνέων ἀξιώματα, τὸ δποῖον ἀπὸ τοῦ Παναγιώτου Νικούτη. ἤρχισε νὰ δίδεται εἰς αὐτοὺς, οἵτινες ἥδη διὰ τῶν ἴσχυρῶν αὐτῶν διερμηνέων πολλάκις πολλὰ κατώρθωσαν παρὰ τοῖς Τούρκοις. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὠφέλησε καὶ ἄλλως τοὺς Ἐλληνας η εἰς τὰ τουρκικὰ ἀξιώματα εἰσαγωγὴ αὐτῶν, δηλ. εἰς τὰς δύσ-

διερμηνείας τῆς Πύλης καὶ τοῦ σόλου καὶ εἰς τὰς ἡγεμονίας τῆς Δακίας· διότι παρεσκευαζόν τινες τὰ τέκνα των εἰς τοῦτο καὶ ἐδίδασκον αὐτά καὶ ξένας διαλέκτους καὶ τὴν Ἑλληνικὴν καλῶς· θεν καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπετρέφετο. Καὶ ἔθνικὴ δέ τις διοίκησις διεσώθη, διότι τὰ χωρία καὶ αἱ ἐπαρχίαι, ὅσων τὰ κτήματα ἔμειναν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῶν Ἕλλήνων, διφο-
κοῦντο ὑπὸ προεστώτων, πρωτογερόντων, ἵερέων καὶ δημογερόντων Ἕλ-
λήνων, οἵτινες, δρθῷ τῷ λόγῳ, προσεπάθουν νὰ προστατεύωσι τοὺς κα-
τοίκους ἀπὸ τῶν καταχρήστων τῶν ὑπαλλήλων. Ιδίως δὲ οἱ κάτοικοι τῆς
ἐν Πελοποννήσῳ Μάνης ἐφύλαξαν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν.

Η Μάνη οὖσα ἄγονος καὶ ξηρά, κατωκεῖτο ὑπὸ φυλῆς, ἥτις διετήρησε-
τὰς πολεμικάς αὐτῆς ἔξεις, καὶ περ διατρέξασα δεκαπέντε αἰώνας πα-
ρακμῆς. Οἱ Μανιάται ἀντέστησαν ἐπὶ μακρὸν καὶ πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ
πρὸς ἄλλους, διὰ τοῦτο οἱ Τούρκοι, φρονιμώτερον τῶν Ἐνετῶν κρίνοντες,
περιποιήθησαν πολλάκις αὐτούς. Όμοιώς καὶ οἱ μάχιμοι δρεινοὶ κάτοικοι
τοῦ Θάλυμπου, τοῦ Πηλίου ὄρους, τοῦ Πίνδου, τῶν Ἀγράφων ἀντέστησαν
τοποῦτον γενναίως, ὅστε οἱ Τούρκοι οὐ μόνον ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς αὐ-
τούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς διαφόρους ἀρχηγοὺς αὐτῶν ἀνεγνώριζον· ἐκάλουν δὲ
αὐτούς ἀρματωλούς. Οἱ ἀρματωλοὶ οὗτοι, ἄλλοτε μὲν πολλοὶ, ἄλλοτε δὲ
ἐλίγοι, ἐξήρχοντο παγαρᾶ, ὡς ἔλεγον, δὲ μὲν βοηθοῦντες τοὺς Τούρ-
κους ἐπὶ ἀδρῷ πληρωμῇ, δὲ δὲ πολεμοῦντες πρὸς αὐτούς. Ή ζωὴ των ἦτο
ἀδιάκοπος πάλη, τὴν δποίαν πολλάκις πάνυ λαμπρῶς ἐξεικονίζουσι τὰ
δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος ἄσματα.

Οἱ ἀρματωλοὶ δσάκις ἐλάμβανον ἀφορμάς δυσαρεσκείας κατέφευγον
εἰς ἀνταρσίαν ἀποσυρόμενοι εἰς ἀπροσίτους βράχους καὶ ἐκεῖθεν ἐπιδρο-
μάς ἐπιχειροῦντες κατεδιώκοντο δὲ ὑπὸ τῶν δθωμανικῶν ἀρχῶν ὡς κλέ-
πται· διὰ τοῦτο καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενα ἄσματα καλοῦνται κλέ-
ψικα τραγούδια.

Σχολεῖα.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ἑδόμης ἐκκατονταετηρίδος οἱ Ἑλληνες
ῆρχοσαν νὰ προσδένωσι καὶ εἰς τὰ γράμματα. Εἰς Χίον, εἰς Σμύρνην ἰδρύ-
θησαν ἐκπαιδευτήρια, εἰς δὲ τὰ Ἱωάννινα ἰδρύθη τὸ περιφημότερον τούτων
περὶ τὸ 1690 καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1820. Ἐξ αὐτῆς τῆς σχολῆς
πολλοὶ μαθηταὶ ἐξῆλθον καὶ διέχυσαν τὰ νάματα τῆς παιδείας εἰς τὰ
λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰ Ἱωάννινα συνέστη ἔτι καὶ δεύτερον σχο-
λεῖον, τοῦ δποίου πρώτος διδάσκαλος ὑπῆρξε τὸ 1742 δ περιφανῆς Εὐ-
γένιος Βούλγαρις Κερκυραῖος, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1716. Η κρίσις, δ νοῦς
καὶ ἡ γλαφυρότης τοῦ ὑφους αὐτοῦ τὸν κατέστησαν εἰς πάσας τὰς σχολάς
περιζήτητον κατὰ τὸ 1752 ἐδίδαξεν εἰς Κοζάνην· τρία δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα
ἐδίδαξεν εἰς τὴν ἐν Ἀθῷ ὑπὸ τοῦ Ηατριάρχου Κυρίλλου Ι. συστηθεῖσαν
σχολὴν, ὃπου ἐδίδασκε καὶ ὁ Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης Ἱεροδιάκονος Πε-
λοποννήσιος, καὶ ὁ ἐν Μετολογγίοις Παναγιώτης Παλαμᾶς. Άλλ' ἀφ' οὐ διε-
λύθη ἡ σχολὴ αὕτη, δ Εὐγένιος περιηγηθεὶς ἐπὶ τινα χρόνον ἐφθασεν εἰς
Πετρούπολιν, ὃπου ἀνεδείχθη ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος· ἀπέθανε δὲ ἐκεῖ κα-

τὰ τὸ 1806, συγγράψας καὶ μεταρράστας πολλά. Νικηφόρος δὲ ὁ Θεοτόκης Κερκυρίος, γεννηθεὶς τὸ 1736 διέπρεψε καὶ ὡς ἵεροκήρυξ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὡς διδάσκαλος εἰς Ιάσιον, πρωτεύουσαν τῆς Μολδαύας.

Καὶ τὸ ἐν Κυδωνίαις δὲ σχολείον συζαθὲν διὰ κοινῆς συνεισφορᾶς, ἵτο ἐπισημότατον. Αἱ Κυδωνίαι, μικρὰ κατ' ἀρχὰς καὶ ἀσήμαντος παραθαλάσσιος πόλις τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἀπέναντι τῆς Μιτιλήνης, ἔγεινε μεγάλη διὰ τῶν προνομίων, ἀτινα παρεχώρησεν ἡ ὅθεων μακινὴ κυβέρνησις τῇ εἰσόγησε τοῦ Κυδωνίων Οἰκονόμου. Οἱ ἱερομόναχος Βενιαμίν δὲ Λέσσιος διὰ συνεισφορᾶς ἀνήγειρεν ἐκεῖ λαμπρὸν σχολεῖον καὶ ἐπροίκισεν αὐτὸν, διδάξας πρῶτος ἐν αὐτῷ. Οἱ μαθηταὶ κατόψουν ἐντός ἐαν δὲ ἦσαν πτωχοί, ἐκέρδισαν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον διδάσκοντες τοὺς τῶν κατωτέρων τάξεων. Καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη πληθὺς ἀνθρώπων πεπαιδευμένων ἐδιδάσκει καὶ διεσκόρπιζε τὴν παιδείαν, ἥτις ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς Ἑλλάδος.

Μέγα δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν παιδείαν τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὴν δικηρόφωσιν αὐτοῦ καὶ δι σοφὸς Ἀδαμάντιος Κοραῆς Χίος (1748—1833).

§ 82. Ἀπόπειρα ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἔδη ἀπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου οἱ χριστιανοὶ οὐδόλως ὑποπτεύομενοι τὰ κατακτητικὰ αὐτοῦ σχέδια προχισαν ν' ἀναβέτωσι τὰς ἐλπίδας των εἰς τὴν Ῥώσιαν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν οὐ μόνον ἡ ταύτη της θρησκείας ἀλλὰ καὶ ἡ προσπάθεια τὴν ὅποιαν κατέβολον πάντες, οἱ ἀπὸ τοῦ Πέτρου αὐτοκράτορες εἰς τὸ νὰ κερδήσωσι τὴν εὐνοίαν ταύτην τῶν Ἑλλήνων. Ήσεν πληθὺς ἡρώων κατοίκων τῶν ἀπροσίτων Ἑλληνικῶν ὀρέων καὶ χωρῶν κατετάσσοντο εἰς τὰ ρωσικὰ στρατεύματα καὶ ἀνήρχοντο πολλοὶ εἰς τὰ ἀγνώτατα στρατιωτικὰ ἀξιώματα· πληθὺς δὲ ἄλλων Ἑλλήνων, κατατρεχομένων ἡ ὄπως δήποτε παραβλεπομένων, κατέφυγον ἐκεῖτε προσποιούμενοι ὅτι κήδονται ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ πλουσιώτατα δῶρα πέμποντες εἰς τὰς μονὰς καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίσσης Ἄννης ἐστάλησαν ἀπόστολοι, ίνα διεγείρωσι τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ τοὺς; κλέπτας τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας κατὰ τῆς Τουρκίας ὀλίγον δὲ μετέπειτα, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἐλισάβετ, διεσκορπίσθησαν προκηρύξεις καὶ χρήματα εἰς τὸν Ταύγετον κατὰ τὴν Μάνην, καὶ προφητεῖαι διεδίδοντο ὑπὲρ τῶν Ῥώσων καὶ σήματα ἀλλόκοτα διεκδωνύζοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1764 Θετταλός τις δνόματι Παπάζογλους, λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ εἰς Ῥώσσιαν, φίλος τοῦ ὄρλοφ, τοῦ μεγάλως ἰσχύοντος παρὰ τὴν αὐτοκρατορίσσην Αἰκατερίνη ἐπεχείρησεν νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ὄρλοφ, φιλόδοξος ἀν, εὐθὺς ἐπεισθῆ εἰς τὸν λόγους τοῦ Παπάζογλου καὶ ὑπερσχέθη νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τὴν αὐτοκρατορίσσην. Καὶ τῷ ὄντι ἡ Αἰκατερίνα πεισθεῖσα εἰς τοὺς λόγους του, παρεδέχθη τὰς προτάσεις τοῦ Παπάζογλου. Ἀλλὰ τὸ συμβούλιον αὐτῆς, ἔξετάσαν καὶ ἀπαθέστερον τὸ πρᾶγμα, δὲν τὸ ἔθεωρησε φρόνιμον καὶ ἀπέτρεψε τὴν Αἰκατερίναν τοῦ σκοπουμένου. Οἱ ὄρλοφ ὅμως, μὴ ἀπελπισθεὶς, ἔδωκεν ἀδειαν ἀποστίας εἰς τὸν Παπάζογλουν, γὰρ παρασκευασθῆ.

Λαζάνων δὲ ἀδειαν νὰ διαθέσῃ μεγάλας χρηματικάς ποσότητας, ἔφθασεν εἰς Τεργέστην καὶ καταπείσας τινὰς ἐκεῖ, τοὺς ἀπέστειλεν ὡς ἀποστόλους εἰς διάφορα μέρη ἐν ᾧ αὐτὸς μετέβη εἰς Λακωνίαν, οὐα συνεννοθῇ μετὰ τοῦ Μαυρομιχάλη, τοῦ Ισχυροτέρου τῶν διπλαρχηγῶν τῆς χώρας ταύτης. Ἀλλ' οὗτος ἦτο ἀνὴρ φρόνιμος· διὸ ἀπάντησιν μὲν θετικὴν δὲν ἔδωκεν, εἶπεν δέ τι, ἐὰν παρουσιασθῶσιν οἱ Ἐρῶσσοι μετὰ δυνάμεως Ισχυρᾶς, τότε ἵσως συμπράξῃ. Οἱ Παπάζογλους οὐδόλως ἀποθαρρύνθεις, ἀπετάθησιν την συμπράξην. Μπενάκην καλούμενον, ἄνδρας ὑπέρπλουτον, Ισχυρὸν καὶ φιλόδοξον. Οὗτος καὶ τοι γέρων, ἐνόμισεν ἀνατέλλουσαν τὴν ἡμέραν τῆς δόξης του, καὶ εὐθὺς ἐδέχθη τὴν πρότασιν, ὅπος σχεθεῖς νὰ ἐπαναστατήσῃ 100,000 Ἑλλήνων.

Η συνόμοσία λοιπὸν προεχώρει καὶ ἡδη ὑπόκωφος ἀναβρασμὸς πνευμάτων ἡγέρθη καὶ ἀνεμένετο ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1768, δέ τότε Σουλτάνος τῆς Τουρκίας Μουσταφᾶς ἔκκηρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Ῥώσσιας. Η Ἀλκατερίνη τότε εἶδεν, ὅτι ἡ τῶν Ἑλλήνων συνδρομὴ είναι ἀναγκαῖα, διὸ ὑπεσχέθη νὰ πέμψῃ πλοῖα καὶ σρατὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Όθεν τὸ 1769 τρία ῥωσικά δίκροτα καὶ τρεῖς φρεγάταις ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Ὁρλόφ, κατέπλευσαν εἰς Οἴτυλον. Ο Ὁρλόφ ἔλαβε μὲν ὅπλα καὶ πολεμοφόρδια πολλὰ καὶ στολὰς ῥωσικάς, οὐα διπλεῖσθαι τὸν τοῦ στόλου καὶ τὸ εὐάριθμον τῶν στρατιωτῶν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἐψύχρανε τοὺς Ἑλληνας. Καὶ ἔπειτα μὲν δὲ Μαυρομιχάλης νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν Θεόδωρον καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἀλλὰ ψυχρῶς πως ἐγίνοντο ὅλα ταῦτα καὶ ἀνευ πολλῆς ἐλπίδος. Οἱ Μαυρομιχάλης ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ὁρλόφ νὰ προσθέλῃ τὴν Κορώνην ἀπροφύλακτον οὖσαν, ἀλλ' οὗτος ἀνέβαλε πρὸς καιρὸν τὴν κατὰ τῆς Κορώνης ἐκστρατείαν, καὶ κατήρτισε πρῶτον δύο τάγματα ἐκ τῶν συνηθροισμένων Ἑλλήνων ἐκ τῆς Μάνης, τῆς Ζακύνθου, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Κρήτης καὶ ἄλλων μερῶν, καὶ τὸ μὲν ἐν ὑπὸ τὸν νέον Μυκώνιον Ψαρὸν διέταξε νὰ διευθυνθῇ κατὰ τῆς Σπάρτης διὰ τῆς Λακωνίας, ὅπου ἔμελλον νὰ εὕρωσι καὶ τὸ σῶμα τοῦ Μαυρομιχάλη, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Ὁρλόφ, συνεννοθὲν καὶ μετὰ τῶν διπαδῶν τοῦ Μπενάκη, διευθύνθη κατὰ τῆς Κορώνης. Οἱ Τούρκοι κατ' ἀρχὰς ἐκπλαγέντες ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ δυχύρα φρούρια τῆς Τριπόλεως τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Κορίνθου. Καὶ ἦτο μὲν τότε εὔκολον νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς εὐκαιρίας οἱ Ἐρῶσσοι καὶ νὰ κυριεύσωσι τὰς σημαντικωτέρας πόλεις, ἀλλ' δὲ Ὁρλόφ κατέτριψε τοσοῦτον χρόνον εἰς διασκέψεις, ὥστε δταν ἐκίνησε κατὰ τῆς Κορώνης, οἱ Τούρκοι ἐνθαρρύνθεντες ἀντέταξαν ἀντίστασιν ἱκανήν· ἐν ᾧ ὅμως οὗτος ἔξησθεν τὸν μικρὸν τοῦ στρατὸν πολιορκῶν τὴν Κορώνην, ὁ Ψαρὸς ἐκυρίευσε τὴν Σπάρτην, ἡ δὲ ἐπανάστασις ἐξετείνετο διότι τὰ Καλάδρυτα καὶ αἱ Πάτραι ἐπανεστάτησαν, τὸ δὲ Μεσολόγγιον ἤρχισε τὴν ἡρωϊκὴν αὐτοῦ ἴστορίαν· μοιρὰ δὲ τοῦ ῥωσικοῦ στόλου κατέλαβε τὴν Πύλον. Εν τοσούτῳ ἔφθασε καὶ δὲ διελθός τοῦ Θεόδωρου ἀλέξιος Ὁρλόφ, δοτις ἀποδοκιμάστας τὰς πράξεις τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν ἔπειτα νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κορώνης, καὶ γενόμενος αὐτὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐκ-

στρατείας, διέταξε τὸν Ψαρὸν νὰ διευθυνθῇ κατὰ τῆς Τριπόλεως τῆς πρωτευούσης ὅλης τῆς Πελοποννήσου. Οἱ δὲ ἐν τῇ Κορώνῃ καὶ εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς Ἑλληνες ἐγκατατείθεντες εἰς τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τῶν Τούρκων, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἡκολούθησαν γυμνοὶ τὰ ῥωστικὰ σρατεύματα.

Άλλ᾽ ἥδη ἥρχισαν οἱ δισταγμοὶ τῶν Ἐλλήνων περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κινήματος τούτου. Οἱ Παπάζογλους εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς μὲν τοὺς Ῥώσους στρατὸν Ἐλλήνων, εἰς δὲ τοὺς Ἑλληνας στρατὸν Ῥώσων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δύο ἐψεύσθη. Οἱ δὲ Ἑλληνες παρατηροῦντες καὶ τὰς χρονοτριβάς τῶν Ῥώσων, ἥρχισαν ν' ἀποβάλλωσι τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον ὑπὸ τοῦ ὅποιου ἐνεπνεύσθησαν κατ' ἀρχάς. Πλεῖσται πόλεις ἐκ τῶν ὑποσχεθεισῶν νὰ ἐπαναστατήσωσιν, δὲν ἐπανεστάτησαν. Οἱ Ἀλέξιος ἐν τούτοις ἔπειμψεν πεντακοσίους ἄνδρας, ἵνα κυριεύσωσι τὴν Μεθώνην. Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἔγινοντο, ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐκάλεσεν εἰς τὴν χερσόνησον τὰ μάχιμα τῶν Μωαμεθικῶν τῆς Ἡπείρου Ἀλβανῶν στίφη· δέκα πέντε χιλιάδες Ἀλβανοὶ λεηλατήσαντες τὸ Μεσολόγγιον, ἐποιέρκησαν τὰς Πάτρας καὶ ἐκυρίευσαν αὐτὰς ἐξ ἐφόδου, ἐσφαξαν τοὺς ἄνδρας, καὶ ἐπυρπόλησαν τὰς οἰκίας. Διευθυνθέντες δὲ κατὰ τῆς Κορίνθου καὶ εδρόντες αὐτὴν ἥσυχον, ἔβαδισαν κατὰ τῆς Τριπόλεως μετά χιλίων ἔτι ἱππέων· δ Ψαρὸς ἐποιέρκει αὐτὴν, ἀλλὰ ταχέως οἱ Ἀλβανοὶ, διαλύσαντες τὴν πολιορκίαν, φονεύουσι τοὺς Ῥώσους, εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν καὶ τρεῖς χιλιάδες νεκρῶν καλύπτουσι τὸ ἔδαφος. Ἐνῷ δὲ ταῦτα συνέβανον εἰς Τρίπολιν, εἰς πλεῖστα ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου τὸ αἷμα ἔχυνετο ἀφειδῶς.

Οἱ Τούρκοι λαβόντες καὶ τοὺς στρατιώτας τῆς ἐγκαταληφθείσης ὑπὸ τοῦ Θ. Ὁρλόφ Κορώνης, ἐτράπησαν κατὰ τῆς Μεθώνης πολιορκουμένης ὑπὸ τῶν Ῥώσων. Ἐπὶ τέλους ἐγκατέλειψαν καὶ τὴν Πύλον οἱ Ῥώσοι καὶ παρήτησαν τοὺς κατοίκους τῆς χερσονήσου εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τούρκων. Ἐνῷ δὲ ἀνεγάρουσαν οἱ Ῥώσοι, δ περίφημος ἀρματωλὸς Ἀνδροῦτσος εἰσέβαλε διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ᾽ οἱ Ῥώσοι ἦσαν ἥδη μακρὰν, οἱ δὲ Ἑλληνες εἶχον καταθέσει τὰ ὅπλα· διεν ἀπελπισθεὶς περὶ ἔξακολουθήσεως τοῦ ἀγώνος, ἐζήτησε παρὰ τοῦ πασᾶ τῆς Τριπόλεως νὰ τῷ δώσῃ διαταγὴν, ἵνα μὴ ἐνοχληθῇ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του. Καθ' ἣν δύμας ὥραν διήρχετο τὸν Ἰσθμὸν, σίφη Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν δρμῶσι κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἀναγκάζουσι νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Ἀχαΐαν. Καταδιωκόμενος δὲ καὶ μαχόμενος ἐπλησίασεν εἰς Αἴγιον μετά τινας ἡμέρας· κεκμηκὼς δὲ καὶ λιμώττων ὡχυρῷθεν ἐκεὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀντέκρουσε τὰ τῶν ἔχθρῶν στίφη, τὴν δὲ τετάρτην τέλος νικῆ τοὺς Τούρκους, κυριεύει τὰς ἀποσκευάς καὶ τὰς ζωτροφίας των, εἰσέρχεται εἰς τὸ Αἴγιον καὶ ἐκεῖθεν, εύρων πλοιά τινα τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου, ἐπιβιβάζεται εἰς αὐτὰ μὲ τὰ λειψάνα τῶν παλληκαρίων του καὶ ἐγκαταλείπει τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Οἱ Τούρκοι γενόμενοι κύριοι τῆς Πελοποννήσου, ἐξεδικήθησαν αὐστηρῶς τιμωρήσαντες τοὺς πταίσαντας καὶ μὴ εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταῦτην. Αἱ νῆσοι, αἱ χορηγήσασι βοήθειαν εἰς τοὺς Ῥώσους, ἐπαθον καὶ αὐταὶ, ἀλλ' οὐχὶ τοσοῦτον διότι ἔχορήγουν ναύτας εἰς τοὺς Τούρκους. Οἱ Πατριάρχης Μελέτιος ἐβασανίσθη καὶ ἐξωρίσθη, πληθος δὲ

ἄλλων Ἑλλήνων ἐπισήμων ἀπεκεφαλίσθησαν. Τοσοῦτον αἷμα χυθὲν ὑπὲρ τῶν Ῥώσων βοζ καὶ διαμαρτύρεται, ὅτι οὐδέποτε οἱ Ῥώσοι εἰνάργησαν ἐπ' ἄγαθῷ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ χάριν ἰδίων συμφερόντων.

Ἐν τούτοις δὲ Ῥώσοις στόλος, ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ προσλαβὼν νέαν ἐπικουρίαν, ἔκαυσε τὸν Τουρκικὸν στόλον τὴν 6 Ιουλίου 1770 διὰ πυρπολικῶν παρὰ τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Τσεσμὲ, πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Μυκάλης. Ἀλλ᾽ οὐδόλως ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὥφελη θέντες οἱ Ῥώσοι ἐποιούρκησαν τὴν Λῆμνον ἐπὶ ματαίῳ, ἔξεχείμασσαν εἰς τὴν Πάρον καὶ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν, ἀφήσαντες ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν διάκριψιν τῶν Τούρκων. Τέλος τὸ 1774 ἔγινεν συνθήκη μεταξὺ Ῥώσοις καὶ Τουρκίας. Οἱ δὲ Σουλτάνος Ἀθεούλ-Χαμιδ, λίαν παρωργισμένος κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἔξιεώθη ὑπὸ τοῦ Τζι-Ζαρλῆ Χασάν· πασᾶ. Εἰς αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀνέθεσεν δὲ Σουλτάνος καὶ τὴν περαίωσιν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ εἰρήνησης εώς. Οἱ Χασάν πασᾶς, ἀποβι-θασθεὶς εἰς τὴν χερσόνησον, κατὰ Ιούλιον τοῦ 1779, πρῶτον ἐπεχείρησε τὴν καταταρπόσιν τῶν ἀλλοίων, τὴν δοπίαν ἐπέτυχε τῇ συνεργείᾳ τῶν ἀρματωλῶν. Μυριάδες ἀλλοίων ἐφονεύθησαν ἡδη ἔξωθεν τῆς Τριπόλεως, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν οἱ μὲν ἔξωλοι θρεύθησαν μετ' ὀλίγον, οἱ δὲ ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Μετὰ ταῦτα κατεδίωξαν τοὺς κλέπτας ὡς ἐπιφόρους, φονεύσας καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Κολοκοτρώνην καὶ ἐπεχείρησε νὰ καθυποταξῃ καὶ τὴν Μάνην, ἀλλὰ, τῇ συνεργείᾳ τοῦ παρ' αὐτῷ Νικολάου Μαυρογένους διερμηνέως τοῦ στόλου, ἐφύλαξεν ἡ χώρα αὕτη τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς, πληρώνουσα μικρόν τινα φόρον εἰς τὸν Σουλτάνον.

§ 83. Προοίμια τῆς Ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Κατὰ τὸ 1787 ή Ῥώσοις ἐκήρυξε πάλιν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· τρία δὲ ἐτη μετερώτερον (1790) δὲ Λάμπτρος Κατσώνης Λεβαδίτης νέα ἐπεχείρησε κινήματα κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Οὗτος, ἀνατραφεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ναυτῶν καὶ τῶν καταδρομέων ἔλαβεν ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769· διέπρεψε δὲ ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐν Τσεσμὲ ναυμαχίαν. Τὸ 1790 ἡλθεν εἰς Τεργέστην καὶ ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν μικροῦ Ἐλληνικοῦ σολίσκου· γεννόμενος δὲ καταδρομεὺς, ἐτάραττε τὸ ἐμπόριον καὶ αὐτὰ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Ἐπειτα τὸ 1792, συνομολογηθείσης νέας εἰρήνης μεταξὺ Ῥώσοις καὶ Τουρκίας, ἔξηκολούθησεν ἐπὶ τινα χρόνον δὲ Κατσώνης τὸν πόλεμον, μέχρις οὐ ἀναγκασθεὶς ἐπὶ τέλους ἐγκαταλείπει τὰ πλοιά του καὶ καταφεύγει εἰς Μάνην· ἐκεῖθεν δὲ μεταβαίνει εἰς τὴν Ἡπειρον, εἰς τὴν Τεργέστην καὶ τέλος εἰς τὴν Πετρούπολιν, διόπου εἰσῆλθεν εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

Ομοίως οἱ Σουλιώται ἀποσυρθέντες εἰς τοὺς ἀποτόμους τοῦ Σουλίου βράχους ἐν Ἡπείρῳ, ἵνα μὴ κύψωσι τὸν αὐχένα εἰς τὴν δουλείαν, ἔξηκολούθησαν τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀγῶνα. Ἀλλὰ τέλος κατὰ τὸ 1803 ἀπώλεσαν τὴν πατρίδα των, ἀφ' οὐ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔδειξαν ἀνδρίχαν ὄντως ἡρωϊκήν· καὶ ἐσυνθηκολόγησαν μὲν ἐντίμως, ἀλλ᾽ δὲ Ἀλῆς παραβάτας τοὺς δρκους του, κατὰ τὸ σύνθης, ἔσφαξε τοὺς πλείστους· εὐά-

ριθμοί δέ τινες διεσώθησαν εἰς τὴν Πάργαν καὶ τὰς Ἰονίους νήσους. Ἀλλὰ καὶ ἀπάτριδες ἐπολέμησαν οὗτοι κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἔξηδικήθησαν τὴν ἀπιστίαν τοῦ Ἀλῆ. Ἐν τούτοις δὲ ή μὲν ἐμπορία ἥρχισε νὰ χορηγῇ εἰς τοὺς Ἑλληνας περιουσίας ὅχι εὐκαταφρονήτους, ή δὲ ἀνάπτυξις τῆς παιδείας ἥρχισε νὰ ἀναζωπυρῇ ἐν αὐτοῖς τὰ αἰσθήματα τῶν ἀρχαίων προπατόρων. Ἀνὴρ δὲ ἔξοχος ἐξεπροσώπησε τὸν πατριωτισμὸν τούτον καὶ παρήγαγεν εὐκρινεστέραν τὸν ίδεαν τῆς τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπαναστάσεως, Ρήγας δὲ Φεραίος. Ἡρχισε μὲν οὗτος τὸ στάδιον αὐτοῦ ἐμπορεύμενος ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀλλὰ, θερμὸς τῆς παιδείας λάτρης, παρεδόθη ὅλως εἰς αὐτὴν, καὶ ἀφοῦ καλῶς ἔξεπαιδεύθη, συνέλαβε τὸν μέγαν σκοπὸν τοῦ νὰ κινήσῃ εἰς ἐπανάστασιν σύμπαν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἡρχισε λοιπὸν τότε νὰ συνεννοῦται μετὰ διαφόρων πλουσίων δμογενῶν καὶ ἄλλων λαϊκῶν καὶ κληρικῶν ἐπισήμων καὶ μὲ τὸν πασᾶν τοῦ Βιδινίου, τὸν δρόιον ἔπεισε νὰ ἐπαναστήσῃ κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Κατὰ τὸ 1796 εὑρισκόμενος εἰς Βιέννην, ἔζητησε βοήθειαν παρὰ τῶν ἐκεὶ δμογενῶν ἐμπόρων καὶ λογίων συνεννοεῖτο δὲ καὶ μετὰ τοῦ τότε σρατηγοῦ τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας Ναπολέοντος Βοναπάρτου.

Ἀλλ' ὁ, τι ίδιως ἀνεζωπύρησε τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Ἑλλήνων, ήσαν τὰ ἀθάνατα αὐτοῦ ποιῆματα. Ἐνῷ δὲ τὸ 1799 ἡτοικμος νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Τεργέστης εἰς Πολοπόννητον, συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς μετ' ἄλλων ἐπτά καὶ μετεφέρθη εἰς Βιέννην, ὅστερον δὲ παρεδόθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν κατ' ἀπαίτησιν αὐτῆς, καὶ ἐθανατώθη εἰς Βελιγράδιον, εὐχόμενος καὶ προλέγων τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἔδη δὲ ἥρχισε νὰ ἀκμάζῃ καὶ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ίδιως τῶν τριῶν νήσων, Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, αἵτινες τοσοῦτον ἐδοξάσθησαν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Ἀναγκαζόμενοι οἱ ναῦται ἐκεῖνοι ν' ἀποκρύψωσι τοὺς πειρατὰς, ὥστε οὕτως ἐσχημάτισαν τὴν τοσοῦτον ὡφέλιμον γενομένην ὕστερον ναυτικὴν δύναμιν. Συνεπάθη καὶ ἡ Ἐταιρία τῶν γρηγορίων ἐπὶ τέλους κατὰ τὸ 1814, σκοπὸν ἔχουσα τὴν γενικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπανάστασιν.

Η Ἐταιρία αὕτη, ἡς ἡστία ἡτοι εἰς Ὀδησσὸν, ὑπὸ δλίγων κατ' ἀρχὰς συγκειμένη, ἐπεξετάθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πλήθος Ἑλλήνων ἔλαθον μέρος καὶ παρεσκεύαζον τὸν ἔθνικὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Τελευταίον ἡ ἐπανάστασις ἀπεφασίσθη καὶ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιχειρήματος ἀνεδείχθη δ' Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, υἱὸς τοῦ ἄλλοτε ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Ἁτο δὲ τότε δ' Ἀλέξανδρος ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώσσιας, εὐνοούμενος ὑπὸ αὐτοῦ καὶ διὰ τὰς ἄλλας του ἀρετὰς καὶ διὰ τὴν γενναιότητα ἔνεκα τῆς δποίας ἀπώλεσε καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα εἰς μάχην τινὰ μεταξὺ Ρώσσων καὶ Γάλλων κατὰ τὸ ἔτος 1813. Οὕτος, συνενοθεὶς προτογουμένως μὲ τοὺς λοιποὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος, ὅψως τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Μολδοβλαχίαν τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 1821, ἐν ᾧ συγχρόνως

ήρχιζεν ή ἐπανάστασις καὶ ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἑλλάδι μψώσαντος τὴν σημαίαν αὐτῆς ἐν ἀγίᾳ Λαύρᾳ τοῦ ἀδιδίκου μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ.

Ἐπτὰ ἔτη διαρκέσασα η ἐπανάστασις αὕτη, διὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων παρήγαγε τὴν αὐτονομίαν τοῦ νῦν Ἑλληνικοῦ κράτους μετὰ τοῦ ὅποιου συνηνθόθη τὸ 1863 καὶ τὸ Ἰόνιον κράτος, ἥτοι η Ἐπτάνησος, Ἑλληνικὴ ἀνέκαθεν οὖσα, καὶ διατελεῖ ἡδη η Ἑλλὰς βασιλευομένη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'.

Η περαιτέρω τύχη τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἀπόκειται εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν, ἥτις ἀείποτε ἐφάνη εὑμενῆς εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν, τὸ δποτον ἔλαχεν ἡδη νέον δείγμα τῆς ἀγάπης της, τὸν δρθδόξον διάδοχον Κωνσταντίνον γεννηθέντα τῇ 21 Ιουλίου 1868 καὶ βαπτισθέντα τῇ 22 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ τοῦ 1869 η Βασιλικὴ Οἰκογένεια εὐλογήθη καὶ διὰ δευτέρου υἱοῦ δονομασθέντος Γεωργίου.

§ 84. Ἀγγλία.

Καταλυθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ ἔνθα τοῦ πολέμου τῶν δύο Ρόδων (§ 67) τῆς ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Πλανταγενητῶν δυναστείας (1485) περιῆλθεν δ θρόνος εἰς τὸν ἐκ πλαγίου κλάδου τῶν πρώην βασιλέων καταγόμενον οἵκον τῶν Τουδόρων ἐκ τούτων εἰσήχθη εἰς Ἀγγλίαν βαθμηδὸν καὶ διὰ πολλῶν ἀγώνων τῶν βασιλέων Ἐδρίκου τοῦ Η', Ἐδουάρδου τοῦ Σ'. καὶ τῆς Ἐλισάβετ (1603—1603) η τῶν διαμαρτυρομένων θρησκεία, ἐτέθησαν δὲ αἱ πρῶται βάσεις τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ὅμως δὲν μετέσχε τοῦ τριακονταετοῦ πολέμου (§ 78). Ο μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἐλισάβετ βασιλεύσας Ἰάκωβος Α'. συνήνωσε τὰ στέμματα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας καὶ διὸς αὐτοῦ Κάρολος Α'. ἐπιμείνας εἰς αὐθαίρετους πράξεις, ἔγεινεν ἀφορμὴν νὰ ἐπαναστατήσῃ κατ' αὐτοῦ τὸ κοινοβούλιον. Ήττηθεὶς καὶ καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐπαναστατῶν Κρομουέλλου καὶ δικασθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἀπεκφαλίσθη (1649). Ο Κρομουέλλος, ἀναδειχθεὶς προστάτης τῆς Ἀγγλίας, ἀνέπτυξε τὸ ναυτικὸν αὐτῆς καὶ ἐπανήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀκμὴν, εἰς τὴν δύοιαν εἶχε προέλθει ἐπὶ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ.

Ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀνικάνου υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ριχάρδου ἀποσυρθέντος εἰς τὸν ἴδιωτικὸν βίον, δ ἐκ Σκωτίας στρατηγὸς Μόγκης ἀνήγαγεν εἰς τὸν θρόνον (1661) Κάρολον τὸν Β'. μίὸν τοῦ θανατωθέντος Καρόλου Α'. ἀλλ' οὗτος, φιλήδονος γενόμενος καὶ τὸν καθολικισμὸν ἐπαναγαγόν καὶ αὐθαίρετως διοικῶν, κατηναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Γαλλίαν (1688) Ο διάδοχος του Ἰάκωβος Β'. δοὺξ Ἐσφράκου, μισθεὶς ὡς καθολικὸς, ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου καὶ ἐκκήθη βασιλεὺς δ ἐκ τῆς Ὀραγγίας Οὐελλιέλμος δ Γ'. μετὰ τῆς γυναικός του Μαρίας. Οὗτος ἐπέτρεψε τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἡνέχθη τὴν ἐλευθεριοπίαν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τούτων συεστάθη καὶ η περίφημος ἄχρι τοῦδε διατελοῦσα ἀγγλικὴ τράπεζα. Ἐπειδὴ δὲ ἀπέθανεν ἄπαις, ἔβασιλευσεν Ἄννα η θυγάτηρ Ἰάκωβου τοῦ Β', γυνὴ τοῦ πρίγκηπος τῆς Παυτίας Γεωρ-

γίου. Έπι της βασιλείας αύτης ήκμασε πολὺ τὸ ναυτικὸν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡνῶθησαν εἰς ἐν τὰ βουλευτήρια τῆς Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἄννης (1714) ἐκηρύχθη βασιλεὺς ὁ δισέγγονος Ἰακώβου τοῦ Α'. Γεώργιος Α'. Διὰ τῆς φρονίμης κυρενήσεως τούτου διεσκεδάσθησαν αἱ ἐτωτερικαὶ φατρίαι καὶ ταραχαὶ βασιλεύσας δ' ἐν εἰρήνῃ 14 ἔτη ἀπέθανε τὸ 1727.

Τούτον διεδέχθη ὁ υἱός του Γεώργιος Β', δστις μετὰ δεκατεσσάρων ἑτῶν, ὑπουργοῦντος τοῦ περιωνύμου Οὐαλπόλη, εἰρηνικὴν βασιλείαν, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Μαρίας Θηρεσίας εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τῆς Περσίας πόλεμον (1740), ὑπουργοῦντος τοῦ περιφήμου Πίττ.

Τούτον διεδέχθη ὁ ἔγγυος του Γεώργιος Γ', δστις συμμαχήσας μετὰ τῆς Πρωσίας εἰς τὸν ἐν Γερμανίᾳ ἐπταετὴ πόλεμον, ἐνίκησε τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Αὐστριακούς. Ἐπὶ τούτου ἐπαναστατήσασαι κατὰ τῆς Ἀγγλίας αἱ ἔως τότε ὑποτελεῖς εἰς αὐτὴν ἐπαρχίαι τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἡνάγκασαν αὐτὴν ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσης τὴν ἀνεξαρτησίαν των (1783). Ὁτε δὲ ἐξερράγη ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις (1789), ἐπολέμησαν αὐτὴν πανσθενῶς.

Ἀποθανόντος (1820) τοῦ Γεώργιου Γ', μετὰ δεκαετῆ παραφρούσην, διεδέχθη αὐτὸν ὁ ὥς ἀντιβασιλεὺς κατὰ τὸ διάσημα τοῦτο διοικῶν Γεώργιος Δ'. Ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας του ὁ ναυάρχος αὐτοῦ Νέλσων καὶ ὁ σρατηγός του Οὐελλιγκτὼν ἐνίκησαν τοὺς Γάλλους κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηρὰν, καὶ ἡ Ἀγγλία συνετέλεσεν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην δύναμιν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναπολέοντος, δστις, παραδοθεὶς εἰς αὐτὴν ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ἀγίαν Ἐλένην, δπου καὶ ἀπέθανε. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ Ἀγγλία ἔλαβε τὴν νῆσον Μελίτην, τῶν Γάλλων πρότερον ὕσταν, καὶ τὴν προστασίαν τῆς Ἐπτανήσου (1815). Ο Γεώργιος Δ'. ἀπέθανε τὸ 1830.

§ 85. Γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Κατάργησις τῆς Μοναρχίας. Ναπολέων.

Τὸν Λουδοβίκον ΙΔ'. διεδέχθη θανόντα τὸ 1715 ὁ δισέγγονος του Λουδοβίκος δ ΙΕ'. πενταετὴς τὴν ἡλικίαν, ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ πρύγκηπος τῆς Αὐρηλίας. Ἡλικιωθεὶς δὲ καὶ λαβὼν τὴν βασιλείαν ὁ Λουδοβίκος οὗτος, ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέβαλε τὸν πενθερὸν του Στανισλαον ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκήρυξε βασιλέα αὐτῆς τὸν ἐκλέκτορα τῆς Σαξωνίας. Εἶχε δὲ ὁ Λουδοβίκος συμμαχίδας τὴν Ισπανίαν καὶ τὴν Σαρδηνίαν. Ο αὐτοκράτωρ ἐν δλίγοι χρόνοι ἀπώλεσε τὰς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ χώρας καὶ ἐκ τούτου ἔγινεν εἰρήνη εἰς τὴν Βιέννην κατὰ τὴν θέλησιν τῆς Γαλλίας. Ἐγείνε δὲ καὶ ἄλλος πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἐξ οὗ δ αὐτοκράτωρ ἡναγκάθη νὰ ζητήσῃ εἰρήνην.

Ύστερον δὲ ἐκηρύχθη πόλεμος κατὰ τῆς Ἀγγλίας περὶ τῶν συνόρων τῆς Ἀρκτώχας Ἀμερικῆς, εἰς δυὸς ἀπώλεσαν οἱ Γάλλοι μέγα μέρος τῶν αὐτόσεων αὐτῶν. Ηὕξησε δὲ ὁ Λουδοβίκος τὸ βασίλειον διὰ τῆς Λο-Θοριγγίας, τὴν δποίαν ἐκληρονόμησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του

Στανισλάου, καὶ διὰ τῆς Κορσικῆς, τὴν δποίαν ἡγόρασε παρὰ τῶν Γενουηνσίων. Ἐπὶ τῆς μακρᾶς βασιλείας τούτου περιέστη ἡ Γαλλία εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνήργει κερδοσκοπικῶς ἐμπόριον σίτου.

Οἱ τοῦτον δὲ διαδεχθεῖς ἔγγονος του Λουδοβίκος ΙΓ'. (1774) κατέργησεν ἐπαγθεῖς τινας φόρους καὶ ἀλλας ὑποχοεώσεις τοῦ λαοῦ, ἔδωκεν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους πολιτικὰ δικαιώματα, κατέργησε τὴν διὰ βασάνων κρίσιν, ἔκαμε νέον στόλον, διώρθωσε τὰς προσόδους τοῦ βασιλείου, περιώρισε τὴν πολυτέλειαν, κατέλυσε τὸ μονοπώλιον, καὶ ἔγεινε φίλος τῶν ἐπιστημῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἔβοήθησε τοὺς ἐπαναστατήσαντας (1776) Ἀμερικανοὺς κατὰ τῶν Ἄγγλων διὰ χρημάτων καὶ στρατευμάτων, δὲ προκάτοχός του εἶχεν ἡδη ἐπιβρύνει μὲν χρέος βαρύτατον τὸ δημόσιον ταμεῖον, εὑρέθη εἰς ἀμυγχαίνιαν καὶ ἡναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ εἰς Βερσαλλίας, ὅπου καὶ αὐτὸς διέμενε, τοὺς ἀπὸ τοῦ 1614 μήποτε συγκληθέντας ἐθνικοὺς συλλόγους, ἥτοι τοὺς ἐκπροσώπους τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου καὶ κοινοῦ λαοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παρεδέχθησαν οὗτοι σωτηρίους τινάς μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' οἱ τῶν κοινῶν ἐκπρόσωποι ἡθέλησαν νὰ λάθωσι πλειότερον μέρος ἐν τῇ ἔξουσίᾳ, ἐπειδὴ ἡτο καὶ τὸ πολυχριθμότερον σῶμα ἐν τῷ ἐθνικῷ τούτῳ συλλόγῳ ὅθεν ἀπεφάσιζον δι', τι ἀπήρεσκε καὶ εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τὰς προνομιούχους τάξεις, καὶ συνήρχοντο μόνοι, δινομάσταντες τὸν σύλλογον αὐτῶν «ἐθνικὴν συνέλευσιν», ἡς τινος προίστατο δι Μιραβώς. Εἰς τούτους δὲ προσετέθησαν καὶ τινες ἐκ τοῦ συλλόγου τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Ἐνώθεται δὲ ὑπερώτερον αἱ τρεῖς τάξεις ὠνομάσθησαν Συντακτικὴ συνέλευσις.

Οἱ Λουδοβίκος ΙΓ', ἵνα κολάσῃ τὸ ταραχοποιὸν πνεῦμα τῶν κοινῶν καὶ τοῦ φατριατισμοῦ, πεισθεῖς εἰς τοὺς συμβούλους του, συνέλεξε στράτευμα ἔνεικὸν μεταξὺ Παρισίων καὶ Βερσαλλιῶν καὶ ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας τὸν δημοφιλῆ ὑπουργὸν τῶν οἰκονομικῶν Νέκερον. Ἐρεθισθεῖς διὰ ταῦτα δ ὄχλος ἐδόθη εἰς βιαιοπράγιας, προσέβαλε τὸ δεσμωτήριον τῆς Βαστιλλίας, εἰς δ ἐκρατοῦντο μετὰ τῶν ὄντων κακούργων καὶ ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι ἀνθρώπωι, καὶ κατηδάφισεν αὐτό. Οἱ βασιλεὺς ἡναγκάσθη νὰ ἀποπομψῇ τὸν ἔνεικὸν στρατὸν, ἡ δὲ Συνέλευσις ἔλαβεν ἡδη ἴδιον στρατὸν τὴν ἐθνοφυλακὴν, ἀναδειχθέντος ἀρχηγοῦ αὐτῆς τοῦ Λαραγέτου πολλοὶ δὲ εὐγενεῖς καὶ κληρικοὶ κατέφυγον εἰς ἔνα κράτη δὲ βασιλεὺς ὑπεχρεώθη νὰ μεταβῇ ἐκ Βερσαλλιῶν εἰς Παρισίους, ὅπου καὶ ἡ συνέλευσις ἤλθεν. Ἡρχισε δὲ ἡδη νὰ ψηφίζῃ ἡ συνέλευσις πολλὰ πράγματα, ἡ κύρωσιν δλα τὰ προνόμια τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν προσώπων, περιώρισε τὸν βασιλέα καὶ ἐψήφισθη νέον πολιτικὸν σύστημα. Οἱ βασιλεὺς φοβήθης ἐκ τῶν γινομένων, ἔψυγε μετὰ τῆς οἰκογενείας του πρὸς τὰ σύνορα (1719), ἀλλὰ γνωρισθεῖς καθ' ὅδὸν ἐν Βρεταννίαις μετηνέγθη εἰς Παρισίους, ὑπεγράψε τὸ σύνταγμα καὶ πανδήμως ὥρκεσθη νὰ τηρήσῃ αὐτό. Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ συντακτικὴ συνέλευσις (1791) ἵκαι διεδέχθη αὐτὴν ἡ νομοθετικὴ ἐπειδὴ δὲ δ ἀντοκόριτων τῆς Γερουσιγίας ἐδέγθη τοὺς ἐκ Γαλληγοφίστοις θῆκε από το Ινοτιτούτο Εκπάιδευτικῆς Πολιτικῆς.

λιας φυγάδας, ή συνέλευσις αὕτη ἐκήρυξε πόλεμον κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς Πρωσίας, ὑπογράψαντος ἀκουσίως καὶ τοῦ βασιλέως εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατηγὸς τῶν αὐστριακῶν καὶ τῶν πρωσικῶν στρατευμάτων δούξ τοῦ Βρυνσουύκειου ἐκήρυξεν, διτε ἔρχεται νὰ συστύσῃ τὸν βασιλέα, συνέβησαν ἐκ τούτου πολλαὶ αἰματοχυτίαι ἐν Παρισίοις· ὑπὸ δὲ τοῦ ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως συσταθέντος καὶ διαδεχθέντος μάλιστα τὴν ἐθνικοῦ Συλλόγου, ἀμέσως κατελύθη ἡ μοναρχία (1792) καὶ συνεστάθη δημοκρατία. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πρῶσσοι προχωροῦντες ἐπηπείλουν τοὺς Παρισίους, οἱ ἐν αὐτοῖς Γάλλοι δπλισθέντες, ἐδίωξαν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς Αὐστριακοὺς μετὰ μεγάλης φθορᾶς. Ὁ βασιλεὺς Δουβούζικος, δικασθεὶς ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ἀπεκεφαλίσθη διὰ τῆς λαϊμητόμου (1793), τὸ δποῖον ἔγεινεν αἰτίᾳ τοῦ φρικτοῦ μεταξὺ τῶν βασιλικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἔμφυλίου πολέμου, τοῦ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Βανδέας, διπού ἐξερράγη βανδεκοῦ δνομασθέντος. Μετὰ ἐν ἔτος περίπου ἐθνανατώθη καὶ ἡ βασίλισσα Άντωνέττα.

Μετὰ ταῦτα δὲ εὔθυς ἡ δημοκρατία ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Αγγλίας, τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Ισπανίας, μετὰ τῶν δποίων συνεμάχησαν ἡ Λύστρία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Νεάπολις, ἡ Τοσκάνη καὶ ἡ Ρωσία. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προεχώρουν οἱ σύμμαχοι, ἔπειτα δύμας ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἐτράπην ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, καὶ οἱ στρατοὶ αὐτῆς ἡνάγκασαν τοὺς πολεμίους τῆς νὰ ἀφίσωσι πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1793 τοὺς κατακτηθέντας παρ' αὐτῶν τόπους.

Ἐπανέστησαν δὲ ἐν τούτοις κατὰ τῶν δημοκρατικῶν ἡ Μασσαλία, ἡ Τολώνη καὶ τὸ Λούγδουνον. Καὶ τὸ μὲν Λούγδουνον καὶ ἡ Μασσαλία ἐποιορκήθησαν καὶ παρεδόθησαν· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Τολώνης παρεδόθησαν εἰς τοὺς Ἅγγλους μετὰ τοῦ στόλου· πολιορκηθέντες δὲ ὑστερώτερον, ἔκαυσαν τὴν πόλιν καὶ τὸν στόλον καὶ κατεστράφησαν. Εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον ἡ στρατιωτικὴ ἱκανότης τοῦ ἐκ Κορσικῆς ικαταγομένου Βοναπάρτου, εἰς ταχυματάρχην τοῦ πυροβολικοῦ, τότε ἐκ λοχαγοῦ προδιβασθέντος.

Καὶ ἐν Παρισίοις δὲ ἐπὶ 9 μηνας (1794), ἐποχὴν τρομοκρατίας ὄνομασθεῖσαν, ἐθνανατώθησαν πολλοὶ κατ' εἰσήγησιν τοῦ Ροβεσπιέρρου. Οἱ μετριοπαθέστεροι τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ δυνομασθέντες Γερονδίνοι, ἔγειναν δύμα τῆς θηριωδίας τῶν δημαγωγῶν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι, μὴ εὑρίσκοντες πλέον θύματα, ἥρχισαν νὰ καταστρέψωσιν ἀλλήλους, καὶ δὲ ἀπανθρωπότατος Ροβεσπιέρρος, καταδικασθεῖς τέλος πάντων ὑπὸ τῆς κοινῆς ἀγανακτήσεως, ἐθνανατώθη, καὶ τότε ἐλήξεν ἡ δλεθρία τρομοκρατία. Οἱ κατὰ τῆς Γαλλίας σύμμαχοι ἡναγκάσθησαν ἥδη νὰ διπιθοδρομήσωσι πέρχον τοῦ Ρήνου καὶ ἀπώλεσαν πάλιν τὰ κυριευθέντα φρούρια· δὲ Γάλλος στρατηγὸς Πιχεγρῆς καθυπέταξε τὴν Ὀλλανδίαν, καὶ οὕτως ἡναγκάσθη αὕτη νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην καὶ συμμαχίαν μετὰ τῆς Γαλλίας (1795). Πρὸς τούτοις καὶ ἡ Ρωσία καὶ ἡ Ισπανία ἔκαμον εἰρήνην μὲ τὴν Γαλλίαν διὰ θυσιῶν μέρους τῆς χώρας των καὶ εἰς τὴν Βανδέαν ἀποκατέστη ἡ ἡσυχία. Κατὰ θάλασσαν δύμας ἡττήθη δὲ γαλλικὸς σόλος ὑπὸ τῶν Ἅγγλων.

Τὸν Οκτώβριον τοῦ 1795 ὁ σύλλογος ἐκήρυξε τὴν λῆξιν αὐτοῦ καὶ συνεστάθη ἡδη καὶ πενταμελὲς διευθυντήριον, ἔχον τὴν ἐκτελεστικὴν ἑξουσίαν, καὶ δύο νομοθετικὴν βουλαῖ.

Τὸ ἀκόλουθον δ' ἔτος ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης, πολεμῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἤναγκασε τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν Σαμαρίαν καὶ τὴν Νίκαιαν. Μετὰ ταῦτα δὲ νικήσας τοὺς Αύστριακοὺς ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Λαμπτερίαν¹ ἤναγκασε δὲ τὸν Πάπαν καὶ τὴν Νεάπολιν νὰ κάμωσιν εἰρήνην καὶ κατέστητε τὴν ἐκ διαφόρων τόπων τῆς βροτείου Ἰταλίας δημοκρατίαν. Μετὰ ταῦτα δὲ προχώρησε διὰ τῆς Στυρίας εἰς Βιένναν (1797) καὶ ἤναγκασε τοὺς Αύστριακοὺς εἰς εἰρήνην, διὰ τοῦτος δὲ κατέλυσε τὴν διοίκησιν τῶν Ἐνετῶν, ἐπειδὴ ἐπανέτησαν, καὶ ἡ Βενετία διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Κάμπου Φορμίου ἐδόθη εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐζάλη ὁ Βοναπάρτης μετὰ 42,000 στρατοῦ ἐκ τῆς Τολώνης εἰς τὴν Αἴγυπτον² καὶ καθ' ὅδὸν μὲν ἐκυρίευσε τὴν Μελίτην, ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐκυρίευσε τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ τὸ Κάιρον³ ἀλλ' ὁ ναύαρχος τῶν Ἀγγλῶν Νέλσων κατέκαυσε τὸν γαλλικὸν στόλον εἰς τὸν Αἴσουκίρειον κόλπον. Ἦναγκάσθη δὲ τότε καὶ ἡ Τουρκία ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ τῶν Ρώσων νὰ κήρυξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Όθεν ὁ Βοναπάρτης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν, ἀλλ' ἐπέστρεψεν ἀπράκτος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα κατενίκησε τοὺς Τούρκους εἰς Αἴσουκίρειον (1799) καὶ ἤχμαλώτισε τὸν ἀρχηγόν των.

Ἐνῷ δ' ἐτι ὁ Βοναπάρτης ἥτο εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ πράγματα δὲν εὑδοκίμουν ἔνεκα τῶν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν.

Οἱ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἐδίωξε τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Ρώμης, διατριπής οἵμως Σαμπάνη, νικήσας τοὺς Νεαπολίτας, ἐκυρίευσε τὴν Νεάπολιν. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο διεύτερος αὐστριακὸς πόλεμος καὶ ἐνικήθησαν οἱ Γάλλοι καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Μετ' οὐ πολὺ ἥρχισε πάλιν νὰ μεταβάλληται ἡ τύχη τοῦ πολέμου, καὶ διὰ μὲν στρατηγὸς Μχοσένας, νικήσας τοὺς Ρώσους περὶ Ζυρίχην, ἔλαβεν 20,000 αἰγμαλώτους καὶ ὅλην τὴν ἀποσκευήν διὰ Βρύνος ἐνίκησεν εἰς τὴν Θλανδίαν τοὺς Ἀγγλορώσους κατὰ κράτος καὶ ἀνεγάγωρταν ὑπὸ συνθήκας.

Μαθών δ' ἐν τοσούτῳ διεύθυντι τὸν Βοναπάρτης ἐν Αἴγυπτῳ τὴν ἐκ τῶν διχονοιῶν κακὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος του, ἀφῆκε τὸν Κλέιστρον ἀρχηγὸν τοῦ ἐκεὶ στρατοῦ καὶ ἐπανῆλθεν αὐτὸς εἰς Γαλλίαν. Ἅμα δὲ ἐλθὼν, κατήργησε τὸ διευθυντήριον καὶ συνέστησεν ὑπάτειαν τριμελῆ, ἀναδειχθεὶς αὐτὸς πρῶτος ὑπάτος διὰ δέκα ἔτη. Διατάξας δὲ τὰ τῆς Γαλλίας, ἥλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διὰ μιᾶς μάχης ἐν Μαρέγκω ἐγένετο κύριος πάστος τῆς χερσονήσου ταύτης. Τὸ 1800 ἐκηρύχθη ὑπατος διὰ βίου καὶ τὴν 18 Μαΐου 1804 ἀνεδείχθη βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας καὶ ἐστέφθη ἐν Μεδιολάνοις μὲ τὸ ἀρχαῖον σιδηροῦν στέμμα. Ότε δὲ κατὰ τὸ 1806 κατελύθη ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ἐγένετο προστάτης τῆς Παραρρήνου δμοσπονδίας. Πολλοὶ Γερμανοὶ ἡγεμόνες συγκατατεθέντες νὰ ἐνιωθῶσι μετὰ τῆς δμο-

σπονδίας ταύτης, ἀντημείφθησαν διὰ πλήρους κυριαρχίας ἐπὶ τῶν κρατῶν των, καθ' οὓς ήδύνατο νὰ συμβιβασθῇ τὸ πρᾶγμα πρὸς τὴν ἀνωτάτην τοῦ Ναπολέοντος δύναμιν¹ οὕτως ἡ Βαυαρία, ἡ Βυρτεμβέργη καὶ ἡ Σαξονία ἀνυψώθησαν εἰς βασίλεια· Ἐντὸς δὲ δλίγων ἐτῶν δὲ Ναπολέων κατέστησε τοιαύτην αὐτοκρατορίαν, ὅποιαν δὲ κόσμος δὲν εἶχε σχεδὸν ἴδει ἄλλοτε· ἐκυριάρχει σχεδὸν ἐπὶ ὅλων τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐνεθρόνιζε καὶ ἔξεθρόνιζε τοὺς βασιλεῖς των κατά τὸ δοκοῦν. Ἡ Ἀγγλία μόνον ἐτήρησεν ἐντελὴ ἀνεξαρτησίαν. Τὴν δὲ Γαλλίαν ὠφέλησεν δὲ Ναπολέων πολὺ² ἐπαγκέρεψεν εἰς αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν, ἔκαμε κώδικα νόμων, ἀποκατέστησε τὴν ἀπὸ τῆς ὁλοκρατείας ἔξουδενωθεῖσαν θρησκείαν, καὶ πρὸ πάντων τόσον ἐγύμνασε τοὺς στρατιώτας του, ὥστε αἱ καλλίτεραι δυνάμεις δὲν ήδύναντο νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτοὺς, ὅταν ὠδηγῶντο ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος. Πολλαὶ δυνάμεις ματαίως ἀντέστησαν εἰς τὴν αὔξησιν αὐτοῦ³ ἡ Αὐστρία ταχέως κατεβλήθη κατὰ τὸ 1805, ἀφοῦ ἡγμαλώτισεν δὲ Ναπολέων τὸν στρατηγὸν Μάνκον καὶ 25,000 στρατιώτας, εἰσῆλθεν εἰς Βιένναν, εἴτα δὲ ἐνίκησε μεγάλην νίκην ἐν Αδουστερλίτσῳ τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τοὺς Ρώσους δρῦούς, καὶ ἐπέβαλεν αὐτοῖς τὴν ἐν Πρεσσόργῃ εἰρήνην (1805)⁴ ἀλλὰ καὶ δὲ ναύαρχος τῶν Ἄγγλων Νέλσων ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν ισπανογαλλικὸν στόλον εἰς Τραφαλγάρ, φονευθεὶς συγχρόνως⁵. Τὰ πρωσικὰ στρατεύματα κατετροπώθησαν τὸ ἀκόλουθον ἔτος, καὶ τὰ ρωσικὰ πολλάκις ἡττήθησαν κατὰ τὸ 1807, ὥστε δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρος ἡναγκάσθη νὰ δεχθῇ τοὺς ὄρους τῆς Ἑλτσίων εἰρήνης, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Πρωσσία ἔχασε τὸ ἡμίου τοῦ κράτους της. Τὸ αὐτὸς ἔτος ἡ Πορτογαλικὴ βασιλικὴ οἰκογένεια ἔψυγεν εἰς Βρασιλίαν, καταληφθεῖσης τῆς Πορτογαλίας ὑπὸ τῶν Γάλλων⁶ δὲ θρόνος τῆς Ισπανίας ἰδόθη εἰς τὸν Βοναπάρτην ἀδελφὸν τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ δὲ τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸν Ἰωακεὶμ Μουράτην τὸν γαμβρὸν του. Δύο ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ, Λουδοβίκον καὶ Ἰερώνυμον, ἔκαμε βασιλεῖς τῆς Ολλανδίας καὶ τῆς Ουεστφαλίας καὶ ἔνα τῶν πολεμάρχων του, τὸν Βερναρδότην, ἡγεμόνα τῆς Σουηδίας. Οὗτος δὲ ὑπῆρξεν δὲ μόνος, δοτις διετήρησε τὴν θέσιν του μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος.

§ 86. Τὸ ἡπειρωτικὸν σύστημα τοῦ Ναπολέοντος.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1812.

Ἡ Ἀγγλία αἰσθανομένη οἰον διεκινδύνευε κίνδυνον ἔνεκα τῆς μεγίστης τοῦ Ναπολέοντος δυνάμεως, προσεπάθει νὰ ἐγείρῃ τὰς ἡπειρωτικὰς δυνάμεις κατ' αὐτοῦ⁷ οὕτως ἡ Αὐστρία τὸ 1809 ἐκίνησε πάλιν πόλεμον κατὰ τοῦ τρομεροῦ τούτου ἐχθροῦ, ἀλλ' ἡ ἐκβασίς του ἦτο δυστυχής καὶ τώρα εἰς αὐτήν⁸ θήθην κατὰ τὴν ἐν Βιέννη συνήκην εἰρήνην⁹ ἔχασε μέρος τῆς χώρας της¹⁰ περὶ τὸν αὐτὸν δὲ περίπου χρόνον ἡ τε Ολλανδία καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κράτη ἐκνρύχθησαν μέρη τῆς Γαλλίας.

Ἐπειδὴ διὰ τοῦ γάμου του δὲ Ναπολέων δὲν ἀπέκτησε τέκνα καὶ ἐπειδή μειεὶ νὰ ἔχῃ διάδοχον, διεζέύχθη τὴν πρώτην αὐτοῦ γυναικαία ίωσηρέ-

ναν καὶ ἐνυφεύθη τὸ 1810 τὴν Μαρίαν Λουδοβίκαν, θυγατέρα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκου Β'. αὕτη δὲ ἔτεκεν υἱὸν ἀναγορευθέντα ἄμα τῇ γεννήσει βασιλέα τῆς Ρώμης.

Οἱ Ναπολέων εἶχε φθάσει ἡδη εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τοῦ μεγαλείου του, ἀλλὰ δὲν ἐχάρη ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον τὴν εὔνοιαν τῆς τύχης. Ή Ισπανία, ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν διὰ πολλῶν ἀνθρώπων καὶ λογιμάτων, ἡγωνίσθη ν' ἀντισταθῆ εἰς τὸν βασιλέα Ἰωσῆφ, ὅστις τῇ ἐπειδήθη διὰ τῆς βίας, καὶ ἡ Ρώσσια, διενεχθεῖσα πρὸς τὸν Ναπολέοντα ἥρχισε νὰ ὀπλίζηται κατ' αὐτοῦ. Ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ ἔξασθενώσῃ τὴν ἀγγλικὴν δύναμιν, προσεπάθησεν δὲ Ναπολέων νὰ βλάψῃ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας διὰ τοῦ καλουμένου ἡπειρωτικοῦ συστήματός του, καθ' ὃ εἰς κανένεν ἀγγλικὸν πλοῖον δὲν συνεχωρεῖτο νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τοὺς ἴδιους του ἢ εἰς τῶν συμμάχων του λιμένας.

Κατὰ τὸ θέρος λοιπὸν τοῦ 1812 δὲ Ναπολέων διέβη τὰ μεθόρια καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ρώσσιαν μετὰ στρατοῦ ἐξ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου ἔξαρέτων στρατιωτῶν, ἐνδυναμωθέντων δι' ἐπικουριῶν ἐκ Πρωσσίας, Πολωνίας, Αὐστρίας, καὶ τῆς παραρρήνειού δροσοπονδίας. Ἐνίκησε τοὺς Ῥώσους εἰς διαφόρους συμπλοκὰς καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων μηνῶν προεχώρησεν εἰς Μόσχαν, καθέδραν ἀρχαίαν τῶν Αὐτοκρατόρων. Ἐνταῦθα ὅμως ἡ τύχη, ἡτις τὸν κατέστησε νικηφόρον τοσάκις, ἥρχισε νὰ μεταβάλληται. Τρομερὰ μὲν πυρκαϊά ἀνήρθη εἰς τὴν Μόσχαν, δὲ χειμῶν ἥρχισε πολὺ πρόωρος καὶ μετὰ μεγάλης δριμύτητος συγχρόνως δὲ αἱ Ῥώσικαι δυνάμεις πᾶξαν. Οἱ τῆς Μόσχας ἐμπροσμὸς ὑπὸ τῶν μὲν ἀποδίδεται εἰς σχέδιον τῶν Ῥώσων, ὑπὸ τῶν δὲ εἰς ἀμέλειαν τῶν Γάλλων στρατιωτῶν ἀλλ' ὅπως ἀν ἔχῃ, ἐστέρησε τὸν Ναπολέοντα τῆς κατασκηνώσεώς του· ὅθεν χωρὶς νὰ πολεμήσῃ πλέον τὸν ἔχθρὸν, ἡ κάμη ἀλληλην τινὰ διαπραγμάτευσιν (διότι οἱ Ῥώσοι ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν των, καὶ οὐδεὶς παρουσάσθι νὰ προκαλέσῃ τὸν κατακτητὴν ἢ νὰ συμβιβάσθῃ πρὸς αὐτὸν), δὲ Ναπολέων ἡναγκάσθη νὰ διπισθοχωρήσῃ. Τότε ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος καὶ δὲ ἔχθρὸς πάντοτε ἔτοιμος νὰ τῷ διαφίλονεικῇ ἔκαστον αὐτοῦ βῆμα, ἡ νὰ προσβάλλῃ τὴν διπισθοφυλακὴν, κατέστρεψεν σχεδόν διλόκληρον τὸν μέγαν αὐτοῦ στρατόν.

Η Ῥώσσια, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Αὐστρία ἡδη συνέστησαν συμμαχίαν, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος ἡ Σουηδία καὶ τινες Γερμανοὶ ἡγεμόνες. Τὴν 10^η Οκτωβρίου οἱ σύμμαχοι ἐνίκησαν μεγάλην νίκην ἐν Λειψίᾳ καὶ τὴν 31 (α) τοῦ Μαρτίου 1814 δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώσσιας Ἀλέξανδρος καὶ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκος Οὐελλιέλμος δ' Γ'. εἰσῆλθον θριαμβευτικῶς εἰς Παρισίους. Τὴν 3 δὲ τοῦ Ἀπριλίου δὲ Ναπολέων ἐκπρύχθη ἐκπτωτὸς τοῦ θρόνου καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν νησὸν Ἐλλασσαν νὰ μένῃ τοῦ λοιποῦ, Λουδοβίκος δὲ δὲ ΙΙΙ'. ἐκλήθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, καὶ δυνάμει τῶν διπισθωτῶν τῆς ἐν Παρισίοις συμφωνηθείσης γενικῆς εἰρήνης, ἡ Γαλλία περιωρίζετο εἰς τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς ὅρια. Ἡδη πλειστοὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ ὑπουρ-

(α) Αἱ χρονολογίαι εἶναι κατὰ τὸ γρηγοριανὸν ητοι νέον χρονολόγιον.

γῶν συνῆλθον εἰς Βιένναν ἵνα κανονίσωσι τὰς εὐρωπαϊκὰς σχέσεις, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Μαρτίου 1815 δὲ Ναπολέων, μαθὼν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν περιορίσωσιν εἰς ἄλλο μακρὰν τῆς Εὐρώπης μέρος, ἀνεχώρησεν ἀπὸ Ἑλλάς, ἀπεβιβάσθη εἰς Γαλλίαν καὶ ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ στρατοῦ, κατέστη πάλιν τρομερός. Λουδοβίκος δὲ ΙΗ' ἡνηγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ Παρισίων καὶ δὲ Ναπολέων εὗθυνεις εἰσῆλθεν εἰς αὐτούς. Τότε δὲ ἡ Αὔστρια, ἡ Ρωσία, ἡ Πρωσία, καὶ ἡ Ἀγγλία ἀνανέωσαν τὴν συμμαχίαν των, καὶ τὰ πολυάριθμα αὐτῶν στρατεύματα διέβησαν τὸν Ήπηρον. Τὴν 18 τοῦ Ιουνίου 1815 δὲ Ναπολέων ἤτανθη ἐντελῶς εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ούχτερλον ὑπὸ τῶν δυνάμεων Ἀγγλίας καὶ Πρωσίας, στρατηγούντων τοῦ Ἀγγλον δουκὸς Οὐελλινγκτόνος καὶ τοῦ Πρώσου Βλυχέρου, καὶ ἡνηγκάσθη νὰ ἔγκατατείψῃ τὴν πρωτεύουσάν του εἰς τὴν ἔξουσίαν τῶν νικητῶν καὶ νὰ πρατηθῇ τοῦ θρόνου, κηρύξας τὸν υἱόν του Ναπολέοντα Β'. αὐτοκράτορα τῶν Γάλλων. Μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ φύγῃ εἰς Ἀμερικήν, ὃς ἐσκόπει, παρεδόθη εἰς Ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον καὶ ἐστάλη ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ὃς αἰχμάλωτος διὰ βίου εἰς τὴν νῆσον ἀγίαν Ἐλένην, ὅπου ἀπέθανε τὴν 5 Μαΐου τοῦ 1821.

Ἀλλη γενικὴ εἰρήνη συνωμολογήθη ἐν Παρισίοις κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1815 καὶ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης ἔγειναν μέτοχοι τῆς κλητησίσης ἱερᾶς συμμαχίας, μὲ σκοπὸν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἰσορροπίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Γαλλία ἐκτὸς τῶν νεωστὶ κατακτηθεισῶν ὑπὸ αὐτῆς χωρῶν, ἡνηγκάσθη νὰ ἀποδώσῃ καὶ ὅλα τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, τὰ δόπια ἀφήρεσε περὶ ἄλλων ἔθνων, καὶ ἔχειν ἐναποτεθημένα εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου, νὰ πληρωθῇ πρῶτον ἐκτὸν ἐκατομμύρια φράγκων εἰς τοὺς συμμάχους, ὥστερον δὲ ἄλλα ἐπτακόπια ἐκατομμύρια διὰ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου καὶ 370 ἐκατομμύρια εἰς Ἰδιωτικάς ἀπαιτήσεις, νὰ ἔχῃ δὲ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς ἐπὶ τρία ἑπτα 150,000 ἔνων στρατιωτῶν Ἰδιαῖς αὐτῆς δαπάνας. Ἀπεκατέστη δὲ πάλιν ὑπὸ τῶν νικητῶν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας Δουλοβίκος ΙΗ'.

§ 87. Νεώτερα γεγονότα.

Τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1820 καὶ μέχρι τοῦδε εἰσὶ τὰ ἔξι.

— Εὐτυχῆς διαπεράσις τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Ἡ ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος δὲ εἰρηναῖς τοῦ ἔθνους ἐπαναστάσεως ἀπέλασις τοῦ πρώην βασιλέως αὐτῆς Ὀθωνος καὶ ὡς ὑπὸ τῆς Β'. ἐν Ἀθήναις ἔθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων εὐτυχῆς ἀναγόρευσις εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος τοῦ πρύγκηπος τῆς Δανίας Γεωργίου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γεώργιος δ' Α''. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων». Ἡ συγχρόνως γενομένη ποθητὴ καὶ εὐτυχῆς ἔνωσις τῆς ἐπτανήσου μετὰ τῆς αὐτονόμου Ἑλλάδος, τυπικῶς καὶ πραγματικῶς συντελεσθεῖσα τῇ 21 Μαΐου 1864. Ὁ γάμος τῆς Α. Μ. μετὰ δριδόζου ἡμίν ἡγεμονίδος, τῆς Βασιλίσσης Όλγας, καὶ δὲ ἐκ τοῦ γάμου τούτου πρῶτος γόνος, ἡ Α. Υ. δι βασιλόπαις Κωνσταντίνος, γεννηθεὶς τῇ 21 Ιουλίου 1868 καὶ βαπτισθεὶς τῇ 22 Αὐγούστου τοῦ αὐ-

τοῦ ἔτους. Ή τὸ παρελθόν ἔτος 1869 αὐξησις τῆς βασιλικῆς τῆς Ἑλλάδος οἰκογενείας καὶ διὰ δευτέρου μίσου, γεννηθέντος καὶ βαπτισθέντος ἐν Κερκύρᾳ, δοτική ώνομάσθη Γεώργιος.

— Η κατὰ τὸ 1830 ἐπανάστασις ἐν Γαλλίᾳ καθ' ἣν ἀπειλήθη τοῦ θρόνου Κάρολος δ' I., καὶ κατέλαβεν αὐτὸν ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Αὐρηλίας Δουδούκιος Φίλιππος.

— Ή ἄλλη τῆς Γαλλίας ἐπανάστασις τὸ 1848 καθ' ἣν τοῦ Φιλίππου γενομένου ἐκπτώτου τοῦ θρόνου συνεστάθη δημοκρατία τὴν ὅποιαν διεδέχθη τὸ 1852 ἡ αὐτοκρατορία ἐκλεχθεῖτος αὐτοκράτορος τῶν Γαλλῶν τοῦ Ναπολέοντος Γ'.

— Οἱ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν συμμαχησασῶν μετ' αὐτῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Σαρδηνίας πόλεμος πρὸς τὴν Ῥωσίαν λήξας διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1855, καθ' ἣν Ῥωσία ἀπέβαλε μικρὸν μέρος τοῦ κράτους της.

— Οἱ μεταξὺ τῶν Σάρδων καὶ Πεδεμοντίων, βοηθηθέντων ὑπὸ τῆς Γαλλίας πόλεμος πρὸς τὴν Αὐστρίαν οὖν συνέπεια ἦτο ἡ αὔξησις τοῦ κράτους τῆς Σαρδηνίας καὶ ἡ κατόπιν δὲ ἐπαναστάσεων τῶν δουκάτων τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως ἔνωσις αὐτῶν μὲ τὸ στέμμα τῆς Σαρδηνίας. Ἐκ τῆς ἔνωσεως ταύτης συνεκροτήθη τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ βασιλέα τὸν Βίκτορα Ἐμπρικούν.

— Οἱ ἐν ταῖς Ἰνδιαιταῖς πολιτείαις τῆς βορείου Αμερικῆς, διενότατος ἐμφύλιος πόλεμος τελειώσας διὰ τῆς καθυποτάξεως τῶν Νοτίων πολιτειῶν ὑπὸ τῶν Βορείων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Κατὰ μέρος ἱστορίας ἐθνῶν τινων τῆς Εὐρώπης.

§ 88. Σουηδία.

Η ἱστορία τῆς χώρας ταύτης εἶναι διπλωσοῦν σχφής ἀπὸ τοῦ IB'. αἰώνος π. Χ. Τότε Ήρίκος, δὲ λεγόμενος Ἅγιος (1155) διέδωκεν ἐκεῖ τὸν Χριστιανισμόν.

Τὸν ID'. αἰώνα Μαργαρίτα, θυγάτηρ τοῦ Οδυλδεμάρου βασιλέως τῆς Δανίας, λεγομένη Σαμίραμις τοῦ Βορρᾶ, ἤνωσεν ὑφ' ἓν σκῆπτρον τὴν Νορβηγίαν, τὴν Δανίαν καὶ τὴν Σουηδίαν τὸ 1388. Ή ἔνωσις αὕτη διέκρισε μέχρι τοῦ 1448.

Η Σουηδία τὸ 1520 ἐπιέστετο ὑπὸ τοῦ ἐκ Δανίας Χριστιανοῦ Δ'. ἀλλ' δὲ Γουσταῦος Βάσας, μόνος ἀπόγονος τῶν βασιλέων τῆς Σουηδίας, ἀφ' οὗ διετέλεσε πολλὰ ἔτη φυγάς, κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Χριστιανὸν τὸ 1523. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τοῦδε τρεῖς οἵκοι ἡγεμόνευσαν εἰς τὴν Σουηδίαν· Α. δ τοῦ Βάσα (1523—1654)· Β'. δ τῶν Δύο Γεφυρῶν (1654—1751)· Γ'. δ τοῦ Όλσταΐου Εὐτίνου (1751—1818). Πρῶτος βασιλεὺς ἔγεινεν αὐτὸς δὲ Βάσας, δὲ ἀλλικῆς θεμελιωτὴς τῆς Σουηδίας, εἰς ἣν εἰσήγαγε καὶ τὸν λουθιριανισμὸν (1537). Περίφημος ἔγεινε μετὰ ταῦτα δὲ Γουσταῦος Ἀδόλφος, ἐπικληθεὶς Μέγας (1611), δὲ ὅποιος ἐνεποίησε τρόμον εἰς τὴν

Αὐστρίαν κατὰ τὸν τριακονταεῖνον πόλεμον (§ 78) καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ μάχῃ τῆς Λυκέννης (4632).

Ἐκ τοῦ οἴκου τῶν δύω Γερμανῶν πρῶτος ἔβασιλευσεν δὲ Κάρολος Ι'. (1654). Ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἦτο σειρὰ κατορθωμάτων πολεμικῶν, ἐμὲ ποιησάντων τρόμον εἰς τὸν Βορρᾶν. Ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου Κάρολος δὲ ΙΒ', ἐπικληθεὶς διὰ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ Ἀλέξανδρος τοῦ Βορρᾶ (1697), ἐνίκησεν ἐν Νάρβᾳ καὶ ἐν Ρίγᾳ (1700) τοὺς Ρώσους, ἕτι δὲ καὶ τοὺς Πολωνοὺς καὶ τοὺς Δανοὺς. Νικηθεὶς δὲ εἰς Πουλταύν (1709) ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, αὐτοκράτορος τῆς Ρώσσιας, ἀπεχώρησεν εἰς Βενδέρην τῆς Βεσταρβίας· ἐφορεύθη δὲ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Φρειδερικῆλης τὸ 1718 ἐν ἥλικι τριακοντά εἶται.

Ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Όλστατου Εὐτίνου ἔγεινε πρῶτος βασιλεὺς δὲ ἀδόλφος Φρειδερίκος (1751). Ἐκ τοῦ οἴκου τούτου ἀναφέρονται Γουσταῦος Γ'. ἡγεμὼν ἀγαπητὸς καὶ μέγας βασιλεὺς, δὲ ὅποιος ἀπέδωκεν εἰς μὲν τὸν θρόνον του Ιαχὺν, εἰς δὲ τοὺς Σουηδοὺς ἡσυχίαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν· ἐδολοφορήθη δὲ εἰς τινὰ χορὸν προσωπιδοφόρων τὸ 1792.

Οὐ τὸ 1809 βασιλεύσας Κάρολος ΙΓ'. μὴ ἔχων ἄμεσον κληρονόμον, μίοθέτησε κατὰ πρῶτον τὸν πρίγκιπα Χριστιανὸν τοῦ Όλστατου Αὐγούστεμβούργου· ἀλλὰ τούτου ἀποθανόντος αἰφνιδίως τὴν 21 Αὐγούστου 1810, ἡ διαιτα τοῦ ὁρέου ἔξελέξατο τὸν στρατάρχην τοῦ Ναπολέοντος Βερναρδότην, πρίγκιπα τοῦ Μόντε Κόρβου, Γάλλον, τὸν δοποῖον μίοθέτησεν δὲ βασιλεὺς ὄνομάσας αὐτὸν Κάρολον Ιωάννην, καὶ οὗτος ἀνέστη τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου ΙΓ'. τὸ 1818. Απέθανε δὲ τὸ 1844. Οὐδέ του Οσκάρ Α'. διεδέχθη αὐτόν.

§ 89. Πρωσσία.

Η Πρωσσία, οἰκισθεῖσα τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν Γυθώνων καὶ τῶν Βκνδήλων κλ. ἔλασε δὲ τὸ ὄνομά της ἐκ τινος ἀποικίας Σκυθῶν, καλουμένων Βορούσων ἢ Προύσων, οἱ ὅποιοι ἔγκατεστάθησαν ἐκεῖ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γότθων εἰς ἄγωστον ἐποχήν.

Ο Κοζάρδος δοῦξ τῆς Μοραυίας καὶ ἡγεμὼν Πολωνὸς, μὴ δυνάμενος νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τὰς λεηλασίας των, προσεκάλεσεν εἰς βοήθειαν τοὺς τευτονικοὺς Ἰππότας (1230), τῶν δοπίων ἡ πρώτη σύστασις ἔγεινεν ἐν Παλαιστίνῃ (1128) μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Ιερουσαλύμων ὑπὸ τῶν σταυροφόρων (1099). Ο δοῦξ τῆς Μοραυίας τότε ἐπίτροπος τοῦ νέου Βολεσλάου, βασιλέως τῆς Πολωνίας, παρεχώρησεν εἰς τοὺς Ἰππότας τούτους ἐν δινόματι τοῦ ἔθνους νὰ καθέξωσι τὴν Κούλμην· ὑπερχεώθησαν δὲ νὰ κατακτήσωσι τὴν Πρωσσίαν, ὅπερ τῷ ὄντι κατώρθωσαν, μετὰ δεινὸν 53 ἔτη διαρκέσαντα πόλεμον.

Ἀλλὰ διατάσσεται καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰππόται προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν πλησίον ἡγεμόνων, οἱ δοποὶ ἡγωνίζοντο νὰ οἰκειοποιηθῶσι μέρος τῶν κατακτήσεών των. Πολλαὶ δὲ πόλεις ἐπανέστησαν καὶ ἐδέχθησαν τὴν προστασίαν τῶν Πολωνῶν. Ο φονικὸς οὗτος πόλεμος ἐπερχιώθη διὰ τῆς ἐν Θράκῃ συνθήκης (1466), ἥτις ἔξιστράλισε τὴν δυτικὴν ἢ τὴν βασιλικὴν Πρωσσίαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας, καὶ τὴν Πρωσσίαν τὴν ἀνατο-

λικὴν εἰς τοὺς τευτονικούς Ἰππότας, οὐα ἔχωσι ταῦτην δὲ τιμάριον τοῦ στέμματος τῆς Πολωνίας.

Οὐδὲ λλιέλμος υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τευτονικοῦ τάγματος Ἀλβέρτου, ὡφεληθεὶς ἐκ τῶν ἐν τῷ βχσιλείῳ τούτῳ ταραχῶν, ἐπέτυχε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ μέρους τούτου καὶ ἀνεγνωρίσθη δοὺξ καὶ κυριάρχης ἀνεξάρτητος (1656).

Οὐδὲς τοῦ Οὐδὲλλιέλμου Φρειδερίκος ἔζέτεινε τὰ σχέδιά του καὶ κατώρθωσεν ἵδια δυνάμει νὰ στεφθῇ βχσιλεὺς τῆς Πρωσίας (1701). Αἱ δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἀνεγνώρισαν αὐτὸν δὲ τοιοῦτον ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς Ουτρέχτης (1713). Οὐδὲς αὐτοῦ Οὐδὲλλιέλμος Α'. διεδέχθη αὐτὸν τὸ 1713.

Οὐδὲς δὲ τούτου Φρειδερίκος Β'. 28 ἑταῖρον ἀνέβη τὸν θρόνον τὸ 1740^ο. Ήτο δὲ ἔζοχος πολιτικὸς κυβερνήτης καὶ δεινὸς στρατιωτικός. Διὰ τῶν νικῶν του ταχέως ἐκυρίευσε τὴν ἄνω Σιλεσίαν, τὴν Μοραβίαν καὶ μέρος τῆς Βοημίας.

Τὸ 1744 ή Πρωσία γένεται πάλιν διὰ τῆς καταλήψιας τῆς Ἐστφοίζης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος ταύτης. Ή Αὔστρις, ταπεινωθεῖσα, ἀφρισεν ἡσυχον αὐτὴν δλίγα ἔτη μόνον. Διὰ τῶν ὑποσθλῶν δὲ αὐτῆς, νέα συμμαχία, συντεθειμένη ἐν τῶν ἴσχυροτάτων μοναρχῶν τῆς Εὐρώπης, συνεκροτήθη κατὰ τοῦ Φρειδερίκου Β'. Ή συμμαχία αὕτη περιελάμβανε τὴν Γαλλίαν, τὴν Αὔστριαν, τὴν Σαξωνίαν, τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Ρωσίαν.

Τότε ἤρχισεν δὲ ἐπτατῆς πόλεμος (ἀπὸ τοῦ 1756 μέχρι τοῦ 1763), καθ' ὃν δὲ Φρειδερίκος ἀνέδειξε μεγίστας πρόσδους εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην. Τὸ ἐπίδιον ἔτος (1757) ἔξηκολούθησεν δὲ πόλεμος οὗτος μετὰ μεγάλης δραστηριότητος, δὲ Φρειδερίκος τότε εἶχεν ἐναντίον του ὅχι μόνον τὴν Αὔστριαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ρωσίαν, τὴν Σουηδίαν, τὴν Σαξωνίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ μέγα μέρος τῆς αὐτοκρατορίας, ἐπειδὴ δὲ δίαιτα ἐκήρυξε κατ' αὐτοῦ πόλεμον ἔξοντωσες, καθὼς ταραχἴου τῆς δημοσίας εἰρήνης ἐνεκενεὶ εἰσβολῆς, τὴν δύοιαν εἶχε κάμει εἰς Σαξωνίαν· βοηθὸν δὲ εἶχε τὴν Αγγλίαν καὶ ἄλλους τινὰς διαμαρτυρομένους ἡγεμόνας. Μετὰ δεινοὺς ἀγῶνας ἔζεδιώθη πρὸς κατρόν ἐν τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ βχσιλείου του, ἀλλὰ αἰφνιδίως ἀνέλαβε, καταστρέψης εἰς Ρωσίαν, ἐπαρχίαν τῆς Σαξωνίας παρὰ τὸ Μερσεβοῦργον, τὸν γαλλικὸν στρατὸν καὶ τὸν αὐτριακὸν, διοικουμένους ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Δεσσοβίζου (1757). Τὸ 1763 συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ δλίγον μετὰ ταῦτα μετὰ τῆς Αὔστριας καὶ τῆς Σαξωνίας.

Τὸ 1772 ἀπέκτησε κατὰ τὸν πρῶτον διεκμελεῖμὸν τῆς Πολωνίας τὴν Πομερανίαν, τὴν Κούλμην, τὸ Μαριεμβοῦργον, τὴν Ἐλβίγγην, τὴν Ποσανίαν καὶ ἄλλους τόπους.

Οἱ ἥρωις οὗτος ἀπέθανε τὴν 17 Αὐγούστου 1786, ἐν ἡλικίᾳ ἑδομήκοντα πέντε ἑταῖρον, βχσιλεύσας τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἑτη, ἐπαξίως δὲ ὧνομάσθη μέγας. Ἐπειδεῖτο τῶν γραμμάτων, ἀφρισεν πολλὰς συγγραφὰς, καὶ συνέταξε κώδηκα φέροντα τὸ ὄνομά του. Ήτο ἀπλοὺς τὸν ἴδιωτικὸν βίον, καὶ εἶχε διαθέσει τὸν χρόνον του ἐν τάξει ὅλως στρατιωτικῷ.

Ο Φρειδερίκος Ούγλιέλμος Β'. ἀνεψιός του Φρειδερίκου Β'. διεδέχθη αὐτὸν (1780) ἀπέκτησε δὲ τὸ 1791 τὰς ἡγεμονίας τῆς Ἀνσπάχης καὶ τῆς Βευράτης δι' ἑκουσίου παραχωρήσεως τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος τῶν χριστιανοῦ Φρειδερίκου. Ἀπέθνεσε δὲ τὸ 1797.

Ο Φρειδερίκος Ούγλιέλμος Γ'. διεδέχθη τὸν πατέρα του (1797—1840). Κηρύξας πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας ἡναγκάσθη μετὰ τὴν μάχην τῆς Ιένης (1806) νὰ συνομολογήσῃ ἐν Τίλσι συνθήκην (1807), διὰ τῆς δποίας παρεχώρει μέρος τῶν κρατῶν του.

§ 90. Πολωνοί.

Οι Πολωνοί εἶναι σλαβεῖκης καταγωγῆς. Λέχος ὁ ἀδελφὸς; τοῦ δοκὸς τῆς Βοημίας Ζέκκου, θεωρεῖται ἀρχηγότης αὐτῶν (περὶ τὸ 501), ἔζη κατὰ τὸν σ', αἰῶνα, καὶ νομίζεται, ὅτι ἐθεμελίωσε τὴν Γνέσνην ἀλλ' ἡ Ἱζορία τῆς Πολωνίας ἀρχεται νὰ γίνηται ἀξιοσπουδαστὸς ἀπὸ τοῦ Πιάστου ἡγεμονεύσαντος τῷ 842. Οὗτος ἐκόσμησε τὸν θρόνον του δι' ἀρετῶν, αἱ δοποίαι κατέστησαν τὴν μνήμην του προσφιλῆ εἰς τοὺς Πολωνούς. Ο χριστιανισμὸς εἰσήχθη εἰς αὐτοὺς περὶ τὸ 963 ὑπὸ Μικισλάου τοῦ πρώτου. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος (περὶ τὸ 1001) Βοσλέλαος ὁ Α'. ἐστέφη θρόνον τοῦ αὐτοκρατορὸς Ὁθωνος τοῦ Γ'. καταστήσαντος τὴν Πολωνίαν ἀνεξάρτητον τῆς αὐτοκρατορίας κράτος. Ἀλλ' ὁ ἐνδεξότατος τῶν ἡγεμονευσάντων εἰς Πολωνίαν οὔκων, ἥτο ὁ τῶν Ἰαγγελόνων διαρκέσας ἐπὶ 186 ἔτη. Ο θρόνος μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἐκλεκτικὸς (1572)· μεταξὺ δὲ τῶν βασιλέων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπισημάτεροι εἶναι:

1). Ἐρβίκος πρῶτος τῆς Βαλεσίας ἀδελφὸς Καρόλου τοῦ ἐννάτου, ὁ δ ποῖος κατεπειγόντως ἔφυγεν ἐκ Κρακοβίας, ἵνα μεταβῇ εἰς Γαλλίαν, καὶ στεφθῇ βασιλεὺς ταύτης (1573—1574).

2) Στέφανος Βαθόρης, διάδοχος τοῦ προηγούμενου. Ἡνάγκασε τοὺς Ρώσσους νὰ παραχωρήσωτιν αὐτῷ τὴν Κουρλανδίαν καὶ μέρος τῆς Λιθουανίας. Ἀπέθνεσε δὲ τὸ 1589 ὑπὸ παροξυσμοῦ ὅργης.

3). Σιγισμόνδος ὁ τρίτος, ὅστις ἔγεινε καὶ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας τὸ 1592, ἀλλ' ἀπώλεσε μετ' ὀλίγον τὸν θρόνον τοῦτον ἐνεκα τῶν ἥριοιοργιῶν τοῦ θείου αὐτοῦ Καρόλου ἐννάτου. Ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Τούρκους (1620—1621), ἐπειτα πρὸς τὸν Γουσταύον Ἀδόλφον, ὁ δποῖος τὸν ἐκτησεν. Ἀπέθνεσε δὲ τὸ 1637.

4) Βλαδίσλαος ἔδομος (1642).

5) Ἰωάννης Καζιμίρος ὅστις παρηγήθη τὸ 1668.

6) Ἰωάννης Σοθρέσκης, ὁ δποῖος ἡλευθέρωσε τὴν Βιένναν πολιορκουμένην ὑπὸ τῶν Τούρκων (1683).

7) Στανίσλαος πρῶτος Δεκζίνσκης (1701) βασιλεὺς διὰ τῆς προστασίας Καρόλου τοῦ Β'. μὴ δυνηθεὶς νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν Λορραΐνῃ ἔνθα διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐγένετο προσφιλῆς (1709).

8) Στανίσλαος δεύτερος Πονιατόφσκης τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ἐκλεχθεὶς τὸ 1764. ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐγένοντο οἱ τρεῖς διαμελισμοὶ τῆς Πολωνίας ἀλληλοδιαδόχως (1772, 1793, 1795), μεταξὺ

τῆς Ρωσίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας, καὶ τὸ 1795 διεγράφη δλοσχερᾶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτονόμων κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

§ 91. Ένετοί.

Η Ἐνετία ἐθεμελιώθη κατὰ τὸν Ε'. μ. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν κατόκων τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας Ἐνετίας, ἣς αἱ κυριώτεραι πόλεις ἦσαν ἡ Ἀκουλίτεα καὶ τὸ Παταούιον (Πάδοβα). Ἀμαρτῇ ἀρίζει τοῦ Ἀττίλα βασιλέως τῶν Οὐνων εἰς Ἰταλίαν (451 μ. Χ.) κατέφυγον εἰς τὰ παρὰ τὸ σύμιον τοῦ Πάδου νησίδια, ὅπου ὠκοδόμησαν καλύβας τινὰς καὶ προΐστος τοῦ χρόνου ηὔκησαν.

Ἐκάστη νῆσος κατ' ἀρχὰς διώκετο ὑπὸ ἰδίου δημάρχου¹ μετὰ ταῦτα δὲ συνηγώθησαν πᾶσαι ὑπὸ ἔνα μόνον ἀρχηγὸν καλούμενον Λόγγην (Δοῦκα). Πρῶτος δὲ τοιοῦτος ἦτο ὁ Παῦλος Ἀνάφεστος (697).

Η ἀρχὴ αὕτη ἦτο Ἰσόδοις καὶ ἐξήρτητο ἐκ τῶν ψήφων τῆς κοινότητος. Οἱ Δόγης ἦτο αὐτόχρημα μονάρχης, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἡ ἴσχυς τούτου τοῦ δουκὸς περιωρίζετο καὶ ἡ κυριέρνησις τῆς Ἐνετίας ἔγεινε δημοκρατική.

Η Ἐνετία ἐπλούτησεν ἐν βραχεῖ χρόνῳ διὰ τοῦ ἐμπορίου² ἀπέκτησε δύναμιν καὶ ὑπεροχὴν, αἱ δύοις διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν τῶν γειτόνων αὐτῆς καὶ ὑπεκίνησαν κατ' αὐτῆς πολέμους.

Αἱ σταυροφορίαι τοῦ Ἑνετοῦ τὴν δημοκρατίαν ταύτην, καὶ κατὰ τὴν τετάρτην μάλιστα σταυροφορίαν (1204), διαμελισθείσης τῆς ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἔγεινε κυρία πολλῶν λιμένων τῆς Ἀλβανίας τῆς στερεᾶς Ἐλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου³ ἐξουσίασε δὲ καὶ τὰς νήσους Κέρκυραν, Κεφαλληνίαν, Κρήτην κλ.

Ἀλλὰ κατὰ τὸν 13 αἰῶνα (1298), ἡ ἐγκατάστασις κληρονομικῆς ἀριστοκρατίας ἐπήνεγκε μεγάλας ταραχάς.

Οἱ Γάλλοι κυριεύσαντες αὐτὴν τὸ 1797, ἤναγκασαν τὸν τελευταῖον Δόγην Λουδοβίκον Μαρίνον νὰ φύγῃ. Διὰ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπου Φορμίου παρεχωρίθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας. Διὰ τῆς συνθήκης δὲ τοῦ Πρεσβούργου ἀπεδόθη εἰς τὸν Βοναπάρτην, δ ὅποιος παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν πρίγκηπα Εὐγένιον τοῦ Βοχαρναί⁴ ἀλλὰ τὸ 1814 ἔλαβεν αὐτὴν πάλιν ἡ Αὐστρία, ἡτις παρεχώρησεν αὐτὴν ἐσχάτως εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῶν Γάλλων Ναπολέοντα Γ'. καὶ οὕτος τὴν ἔδωκεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας.

§ 92. Γενουγήνσιοι.

Η Γένους, τὸν δέκατον αἰῶνα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ δύοις, κατασφάζαντες πάντας τοὺς ἄνδρας, μετεκόμισαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Ἀποκατασθείσης δὲ πάλιν αὐτῆς οἱ κάτοικοι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ ἐπλούτησαν⁵ γενόμενοι δὲ ἴσχυροι ἀναλόγως τοῦ πλούτου αὐτῶν, συνέστησαν δημοκρατίαν ἡ δύοις ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἥδυνθη νὰ συνδρόμη τοὺς χριστιανοὺς ἥγεμόνας κατὰ τὰς σταυροφορίας. Απὸ τοῦ 1338 διώκετο ὑπὸ Δογῶν, τῶν ὁποίων δ ἀριθμός ὠνομάζετο Βοκκάγκρας.

Η ζηλοτυπία καὶ ἡ φιλοδοξία τῶν πολιτῶν διήγειρεν ἐν αὐτῇ μετὰ ταῦτα μεγάλας ταραχῆς, εἰς τὰς δύοις συμμετέσχον ξένοι ἡγεμόνες ἀλληλοδιαδόχως προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν διαφόρων κομμάτων, τὰ δύοις διήρουν τὴν δημοκρατίαν. Τέλος δὲ ὁ Ἀνδρέας Δόριας (1523) ἐπέτυχε διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός του νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν δμόνιαν, καὶ νὰ συζήσῃ ῥιζοκρατίαν.

Ἐν τῇ ἀκμῇ δὲ ταύτῃ ἡ Γένους κατεῖχε πολλὰς νήσους ἐν τῷ ἀρχιπελάγει καὶ πολλὰς πόλεις παρακτίους τῆς Ἐλλάδος ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Εὔξενου πόντου. Κατεῖχε καὶ τὴν Περκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀλλ᾽ ἡ αὖξης τῆς τουρκικῆς δυνάμεως ἐξησθένωτε μεγάλως τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐμπόριον αὐτῆς, διετήρησεν δύμας τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς καὶ τὴν κυβέρνησιν μέχρι τοῦ 1746, ὅτε ὑπετάχθη εἰς τοὺς Αὐστριακούς. Κατώρθωσε δὲ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτοὺς διὰ τῆς βοηθείας τῆς Γαλλίας εἰς τὴν δύοιαν ἐπώλησε τὴν Κορσικὴν τὸ 1768. Ἐκτοτε ἔπαισε νὰ ἦναι κράτος ἐν Εὐρώπῃ. Ἀνεγερθεῖσα δὲ τὸ 1796, ὑπὸ δύομα δημοκρατία Διγούριαν καὶ συνενωθεῖσα ἐπειτα μετὰ τοῦ γαλλικοῦ κράτους, παρεχωρήθη τὸ 1815 εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας.

§ 93. Ἐλβετοί.

Ἡ Ἐλβετία ὑπέκειτο εἰς τὴν γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Μέρος δὲ τῆς χώρας ταύτης κατεῖχεν ἴδιας ὁ αὐστριακὸς ὄλκος, οἷον τὸ Φρίδεριγον, τὴν Λυκέρνην, τὴν Ζύγην καὶ τὴν Γλάριν. Ἡ τυραννία τῶν διοικητῶν διπρέψει τὰ πνεύματα ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος μάλιστα Ἀλέρετου ἡ καταπίεσις τοῦ διοικητοῦ Γεσλέρου ἐπήνεγκεν ἐπανάστασιν. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Σχουτζίας, τῆς Ούρης καὶ τῆς Οὐντερουάλδης πρῶται ἐξεγέρθησαν. Τὸ 1308 ἡ Ἐλβετία ἔγινεν ἐλευθέρα καὶ μεταξὺ τῶν ἐλευθερωτῶν αὐτῆς διαπρέπει ὁ Οὐλλιάλεμος Τέλλος, φονεύσας τὸν εἰρημένον διοικητὴν Γέσλερον. Στρατὸς φοβερὸς Γερμανῶν, σρατηγόμενος ὑπὸ τοῦ δουκὸς Λεοπόλδου ἐνικήθη εἰς τὸ στενὸν τοῦ Μοργαρτένου. Απὸ τοῦ 1475 μέχρι τοῦ 1476 οἱ Ἐλβετοὶ προσέλαβον καιρίως τὴν δύναμιν Καρόλου τοῦ τολμηροῦ, δουκὸς τῆς Βουργονίας καὶ ἔτυχον εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεως ἀπεδέχθησαν δὲ τὴν τῶν διαμαρτυρομένων θρησκείαν, διδαχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ Ζυρίχης Ζουέγγλιου (1519). Ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἀνεγνωρίσθη ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Οὐετορχίας τὸ 1648.

Ἡ Ὀμοσπονδία τῶν Ἐλβετῶν ηὐέκκη ἀλληλοδιαδόχως, Εἶχε κατὰ πρῶτον δεκατρεῖς ἐπαρχίας, εἶτα δὲ Ναπολέων τὸ 1802 προσέθηκεν δέκα καὶ τὸ 1814 αἱ κατὰ τῆς Γαλλίας σύμμαχοι δυνάμεις ἦνωσαν μὲ αὐτὴν καὶ τὰς ἐπαρχίας, Γενεύην, Νευστάτελν καὶ Βελαίσην.

§ 94. Βαυαρία.

Ἡ Βαυαρία ἀπετέλει τὸ ἀνέκαθεν μέρος τῆς Ρητίας, τῆς Οὐενδελισίας καὶ τοῦ Νορικοῦ. ἐπὶ Αύγουστου κατώκησαν ἐν αὐτῇ Βούενοι· διοικήθη δὲ ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ βασιλέων, δουκῶν, ὑποτελῶν τοῦ μεγάλου Καρόλου, κομήτων καὶ ἐκλεκτόρων. Τὸ 1805 δὲ Μαξιμιλιανὸς Ιωσήφ ὁ νομάσθη βασιλεὺς, προαχθέντος τοῦ τόπου τούτου εἰς βαθμὸν βασιλείου ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἀπό τοῦ ιππούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

§ 95. Δανία.

Τὸ πάλαι ἡ Δανία διηρεῖτο εἰς πολλὰς ἡγεμονίχες· ἐκάστη μικρὰ νῆσος εἶχε τὸν βασιλέα της, ἢ δὲ χερσόνησος Ἰουτλάνδη ὑπὸ τῶν παλαιῶν Κιμμερικὴ χερσόνησος λεγομένη, εἶχε πολλοὺς ἡγεμόνας. Ἡ Σεντλάνδη ἦτο ἡ κυθέρδρα τοῦ ἵσχυροτάτου τῶν μικρῶν τούτων ἡγεμόνων. οἱ Δανοὶ ἐπέπεσαν πολλάκις κατὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Γαλλίας· ὑπέταξαν μέρος τῆς Ἀγγλίας καὶ συνέστησαν ἐν ταύτῃ μικρὰ βασίλεια· τὴν δὲ Γαλλίαν ἐκπορθήσαντες ἐλεγχάτησαν μόνον· Τὸν ἔννατον αἰῶνα εἰσήχθη ὁ χριστιανισμὸς εἰς Δανίαν (826) μικρὸν δὲ πρότερον δὲ βασιλεὺς Γόρμων κατέλαβε τὸν βασιλεῖαν καὶ ἐδιάσησε μεγάλου μέρους ἐκ τοῦ ἀποτελοῦντος ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ τὴν Δανίαν. Ἡ Σκανία ἦτο μία ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν της· ἀλλὰ τὸ Σλεσβίκον κυριεύθην ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας, συνέστη δουκάτον. Ο δὲ Σουένων, Ἕγγονος τοῦ Γόρμονος (§ 71) κατέκτησε τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὁ τούτου υἱὸς Κανοῦτος (1014) προσέθηκε καὶ τὴν κτήσιν τῆς Νορβηγίας, ὥστε τὰ τρία ταῦτα σκῆπτρα συνηνώθησαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Τὸν 11ον αἰῶνα (1042) ἡ Ἀγγλία ἀνέκτησε βασιλεῖς ἰδίους καὶ μετὰ 5 ἔτη ἡ Νορβηγία ἀπεχωρίσθη τῆς Δανίας σπαρασσομένης ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων. Οὐαδελμάρος ὁ Α'. (1157) ἀνύψωσε πῶς τὴν δύναμιν τῆς Δανίας. Ἡ θυγάτηρ δὲ Οὐαδελμάρου τοῦ Γ'. Μαργαρίτα, ὑπανδρεύθεισα Ἀκουΐνον τὸν Η'. βασιλέα τῆς Νορβηγίας, ἔγεινεν ἀντιβασιλεῖσσα τῶν δύο βασιλείων, ἀνηλίκου ὄντος τοῦ υἱοῦ τῆς Ὀλάσου· κατακτήσασα δὲ καὶ τὴν Σουηδίαν ἡθέλησε νὰ στερώσῃ τὴν ἔνωσιν τῶν τριῶν βασιλείων τοῦ βορρᾶ διὰ τῆς περιφέρμου συνήκης τοῦ Κάλμυρ (1397). Ἡ ἔνωσις αὕτη διήρκεσε μόλις ἡμισυν αἰῶνα.

Κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα (1448) ἡ Σουηδία ἀπεσπάσθη καθ' ὀλοκληρίαν τῆς Δανίας· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἡ δύναστείᾳ τῶν βασιλέων Σκιογδούγγων ἔξελιπε καὶ οἱ Δανοὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα Χριστιανὸν Α'. ἐκ τοῦ γένους τῶν κομήτων τοῦ Ὀλδεμβούργου. Ο Χριστιανὸς ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Δανίας καὶ τῆς Νορβηγίας καὶ δούξ τοῦ Σλεσβίκου καὶ τοῦ Ὀλστατοῦ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δουκάτον μετεβιβάσθη εἰς ἔτερον κλάδον τοῦ οἴκου, ὁ ὄποιος διετήρησεν αὐτὸν μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅποτε ἔξουσίας πάλιν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Δανίας διὰ τῆς παραχωρήσεως τοῦ δουκάτου τοῦ Ὀλδεμβούργου.

Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰσήχθη τὸν 16ον αἰῶνα εἰς τὴν Δανίαν ἔνευ πολλῆς δυσκολίας.

Κατ' ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος (1807), τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας ἀργυρέντος νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος; τῶν Γάλλων, δεσπόζοντος πάσης τῆς ἡπείρου, ἡ πρωτεύουσα Κοπενάγη ἐθομβαρδίσθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς Δανίας ἴθισθη νὰ ἔχει ὑπὲρ τοῦ Ναπολέοντος, οἱ κατ' αὐτοῦ σύμμαχοι ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῦ 1814, ἀποχωρήσαντες ἐκ τῆς Δανίας τὴν Νορβηγίαν, παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας ὃς ἀποκηρύσσειν τὸ γερμανικὸν δουκάτον Λαχουενθούργον. Φρειδερίκος ὁ Ζ'. Κάρο-

Χριστιανὸς γένησε τοιχογραφίαν τοῦ θεοφόρου Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ

μέχρι τοῦ 1863 ἀπεῖλωσε· διεδέχθη αὐτὸν δὲ βασιλεὺς Χριστιανὸς, πα-
τὴρ τοῦ σεβαστοῦ βασιλέως; τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'.

§ 96. Ἰόνιοι Νῆσοι.

Ἐκάστη τῶν κατὰ τὸ Ἰόνιον πέλαγος νήσων (Ἐπτάνησος) ἔχει ίδίαν ἴσο-
ριαν¹ ἡ καταγωγὴ δὲ τῶν κατοίκων εἶναι ὅλως ἐλληνική. Ὑποταγεῖσας
δὲ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶτα δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀ-
πετέλεσαν ὕστερον μέρος τῆς ἀνατολικῆς ἢ βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας,
ἄλλ' οἱ αὐτοκράτορες παρημέλουν αὐτάς. Οὕτων ἡ Κέρκυρα, ἡ σημαντικω-
τέρα αὐτῶν, περιέπεσεν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῶν Νορμανδῶν βασιλέων τῆς
Νεαπόλεως, καὶ κατὰ τὸ 1386 εἰς τὴν τῶν Ἐνετῶν, ἐπεκτεινάντων τὴν
κυριαρχίαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους, τῶν δύοις διέμειναν κύριοις
μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰώνος. Τὸ 1791 κυριεύσαντες οἱ Γάλλοι τὴν
Ἐνετίαν κατέλαβον καὶ τὰς Ἰονίους νήσους τὰς ἐπῆραν δὲ παρ' αὐτῶν ἐ-
νωθέντες οἱ Ῥώσοι καὶ οἱ Τούρκοι καὶ κατέστησαν αὐτὰς αὐτόνομον κρά-
τος ὑπὸ τὸ δνομα «Δημοκρατία τῶν ἐπτὰ ἡνωμένων νήσων» ὑπὸ τὴν
προστασίαν τῆς Ῥωσίας καὶ τῆς Τουρκίας. Διὰ δὲ τῆς ἐν Τιλσίτῃ εἰρή-
νης ἀπεδόθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι τὰς ἐκυρίευσαν τὸ 1809.
Ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 ἀπετέλεσαν αὗτις ίδιον ἐλεύθερον κράτος, ὑπὸ τὴν προ-
στασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας², τῇ 21 Μαΐου 1864 ἡνώθησαν μετὰ
τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωρ-
γίου τοῦ Α'.

§ 97. Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Αἱ Πολιτεῖαι αὗται ἦσαν ὡς ἀποικίαι τῆς Ἀγγλίας ὑποτεταγμέναι εἰς
αὐτὴν, καὶ οἱ κάτοικοι των ἔθεωροῦντο, ὡς καὶ οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ οἰκοῦντες
Ἄγγλοι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀγγλία ὕστερον ἔθεσε περιορισμούς τινας εἰς τὴν
ἀνεξαρτησίαν των καὶ ἐπ' ἄλλοις διέταξε νὰ μεταχειρίζωνται χαρτόση-
μον ἐξ Ἀγγλίας στελλόμενον, διετέθησαν οὗτοι δυσμενῶς πρὸς τὴν μητρό-
πολιν των καὶ δὲν ἐμπορεύοντο μετ' αὐτῆς, καὶ πολυειδῶς ἀντέπραττον
εἰς τὰ συμφέροντα αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τέλους ἡ Ἀγγλία ἐδοκίμασε διὰ
τῆς βίξας νὰ περιμαζεύσῃ τοὺς ἀποίκους της, οὗτοι ἐπαναστάτησαν βαθ-
μὸν ἀπὸ τοῦ 1773 κατ' αὐτῆς καὶ τὸ 1776 ἐκήρυξαν ἐπισήμως αἱ
πολιτεῖαι αὗται τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Μετὰ πολλὰ δὲ κατορθώματα
ὑπὸ στρατηγὸν των τὸν περίφημον Οὐκασιγκτῶνα καὶ ἀντιπρόσωπόν των
ἐν Εὐρώπῃ εἰς ἐπιζήτησιν συμμάχων τὸν περιώνυμον Βενιαμὴν Φραγκλε-
νον κατηνάγκασαν τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν των
διὰ συνθήκης ἐν Γαλλίᾳ συνομολογηθείσης τῷ 1783, κρατήσασαν μόνον
τὸν Καναδᾶν.